Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2013

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

överenskommelser och svensk rätt

1974:100
SOU

Betänkande av utredningen om författningspublicering m.m.

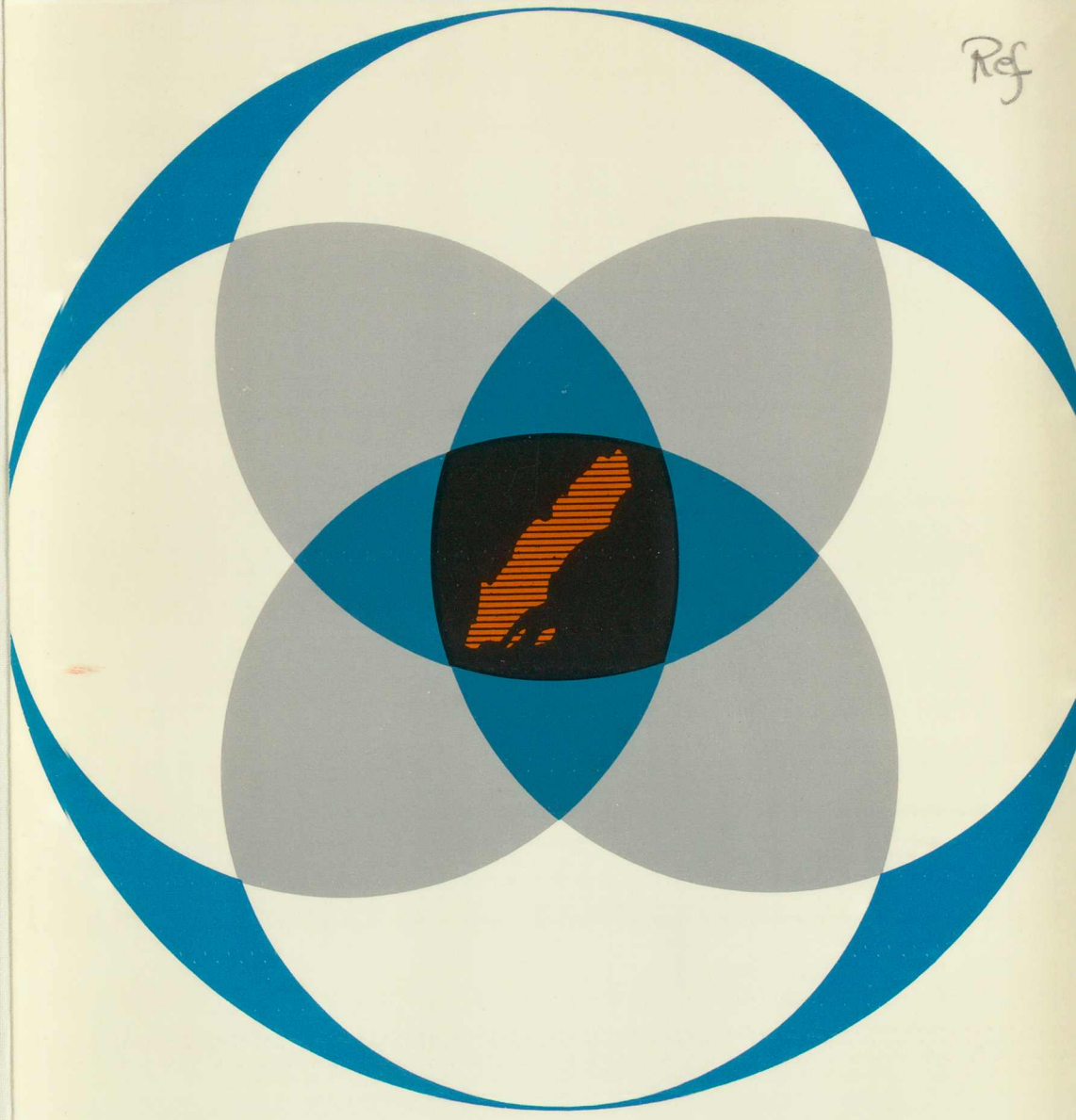

Internationella överenskommelser och svensk rätt

1974:100

SOU

Betänkande av utredningen om författningspublicering m.m.

Statens offentliga utredningar
1974: 100
Justitiedepartementet

Internationella överenskommelser och svensk rätt

Avgivet av utredningen om
författningspublicering m. m.
Stockholm 1974

Till Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Genom beslut den 25 maj 1967 bemyndigade Kungl. Maj: t chefen för justitiedepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att utreda frågan om publicering av författningar, internationella överenskommelser m. m. Till sakkunnig utsågs den 26 maj 1967 regeringsrådet Georg Ericsson.

Att som experter biträda utredningen utsågs den 30 juni 1967 utrikesrådet Lennart Myrsten och hovrättsassessorn Eskil Persson. Persson entledigades från sitt uppdrag vid utgången av juli 1968.

Till sekreterare åt den sakkunnige förordnades den 26 juni 1967 rådmannen Tomas Huldén.

Den 7 februari 1969 beslöt Kungl. Maj: t utvidga uppdraget för utredningen att omfatta frågan om formerna för införlivande av internationella överenskommelser och andra internationella instrument med svensk rätt. I samband därmed bemyndigades chefen för justitiedepartementet att utse ytterligare två sakkunniga i utredningen. Med stöd därav tillkallades den 27 juni 1969 experten Myrsten och justitierådet Ulf K. Nordenson att vara sakkunniga. Georg Ericsson förordnades samtigit till ordförande i utredningen.

Utredningen har antagit namnet Utredningen om författningspublicering m. m.

Till sekreterare i utredningen förordnades den 27 juni 1969 även hovrättsrådet Brit-Marie Ericsson.

Utredningen har delat upp sitt uppdrag i två huvuddelar, den ena avseende publicering av inhemska författningar, den andra avseende behandlingen av internationella överenskommelser och andra internationella instrument.

Såvitt rör den förra huvuddelen har utredningen i ett första delbetänkande Svensk författningssamling (SOU 1970: 48), som avgavs i september 1970, behandlat främst frågan om publicering av de författningar som utfärdas av Kungl. Maj: t. Utredningen har vidare i delbetänkandet Bättre överblick över lagar och andra bestämmelser (SOU 1973: 23), som avgavs i maj 1973, behandlat frågan om publicering av de bestämmelser som utfärdas av centrala förvaltningsmyndigheter och vissa andra myndigheter samt frågan om en samlad registrering av samtliga svenska författningar.

Beträffande den andra huvuddelen har utredningen i mars 1972 överlämnat Promemoria angående översättning av internationella överens-

kommelser och andra internationella instrument (stencil Ds Ju 1972:7).

I föreliggande betänkande behandlar utredningen metoder för att införliva bestämmelser i internationella överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer med svensk rätt samt frågor rörande översättning och publicering av sådana överenskommelser och beslut.

Utrikesdepartementets folkrättssakkunnige utrikesrådet Hans Blix har biträtt utredningen med en granskning av de folkrättsliga aspekterna.

Sekreterare i denna del har varit Brit-Marie Ericsson.

Stockholm den 19 november 1974

Georg Ericsson

Lennart Myrsten *Ulf K. Nordenson*

/Brit-Marie Ericsson

Innehåll

Sammanfattning 9

Summary 19

Kapitel 1 *Inledning* 27
1.1 Utredningsuppdraget 27
1.2 Arbetets bedrivande 30
1.3 Nordiskt samarbete 31

Kapitel 2 *Olika former av internationellt samarbete* 33
2.1 Internationella överenskommelser 33
2.2 Beslut av mellanstatliga organisationer 34
2.3 Nordiskt lagsamarbete 37
2.4 Av privata internationella organisationer utarbetade regler . . 37
2.5 Standardiseringsnormer 38

Kapitel 3 *Grundlagens bestämmelser om Sveriges tillträde till internationella överenskommelser* 39
3.1 1809 års regeringsform 39
3.2 Den nya regeringsformen 41

Kapitel 4 *Allmänt om fullgörande av internationella förpliktelser* 43
4.1 Olika metoder att införliva konventionsförpliktelser med intern rätt 44
4.1.1 Transformation 45
4.1.2 Inkorporation 46

Kapitel 5 *Hittills använda metoder när konventionsbestämmelser införlivats med svensk rätt* 47
5.1 Allmänt 47
5.2 Internationella överenskommelser 48
5.2.1 Transformation 48
5.2.1.1 Transformation genom omskrivning av konventionsbestämmelser 49

5.2.1.2 Transformation genom intagande i författning av utländsk konventionstext i svensk översättning . . . 53
5.2.2 Inkorporation 54
5.2.3 Användande av både inkorporation och transformation för att uppfylla åtagandena i en och samma överenskommelse 58
5.3 Beslut och rekommendationer av mellanstatliga organisationer 59
5.4 Motiv för valet av metod 63

Kapitel 6 *Översättning av internationella överenskommelser, m. m.* 71
6.1 Autentiska texter och översättningar 71
6.2 Användande av utländsk text som författningstext i Sverige . 73
6.3 Internrättslig verkan av översättning 75

Kapitel 7 *Tolkning av internationella överenskommelser* 79
7.1 Tolkningsregler i 1969 års Wienkonvention om traktaträtten . 80
7.1.1 Förarbeten till internationella överenskommelser . . 82
7.1.2 Inledningen till internationella överenskommelser ("preambeln") 83

Kapitel 8 *Utredningens förslag i fråga om metoder att införliva konventionsbestämmelser med svensk rätt* 85
8.1 Internationella överenskommelser 85
8.1.1 Förutsättningar för att inkorporationsmetoden skall kunna användas 86
8.1.2 Fördelar och olägenheter med inkorporationsmetoden respektive transformationsmetoden 89
8.1.2.1 Inkorporationsmetoden 89
8.1.2.2 Transformationsmetoden 91
8.1.3 Valet av metod 92
8.2 Beslut och rekommendationer 103
8.3 Synpunkter på utformningen av införlivandeförfattningar . . 104
8.3.1 Vid inkorporation 104
8.3.2 Vid transformation 107

Kapitel 9 *Publicering av internationella överenskommelser och beslut* 109
9.1 Gällande praxis i Sverige 109
9.1.1 Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ) 111
9.1.2 Centrala förvaltningsmyndigheters publicering av internationella överenskommelser 114
9.2 Behovet av publicering 115
9.3 Var skall publicering ske? 117
9.4 Publiceringens omfattning 118
9.5 Utgivningstiden för SÖ 121
9.6 SÖ: s typografi 126
9.7 Distribution av SÖ 127
9.8 Register 127

Bilaga 1 Författningar 1950–1972 med anknytning till internationella överenskommelser och beslut 133
Bilaga 2 Författningar 1950–1972 som i sin helhet eller till någon del utgör transformation 142
Bilaga 3 Exempel på praktisk tillämpning av inkorporationsmetoden 1950–1972 151
Bilaga 4 Utländsk rätt 171
Bilaga 5 Förslag till cirkulär ang. SÖ 199
Bilaga 6 a–c Provtryck till SÖ 202

Litteratur 205

Sammanfattning

När Sverige har ingått en överenskommelse med en annan stat eller en internationell organisation är vi skyldiga att se till att de åtaganden vi därigenom gör blir uppfyllda. Motsvarande skyldighet kan uppkomma genom att Sverige underkastar sig ett beslut som meddelats av en mellanstatlig organisation. Utredningen har haft i uppdrag att undersöka hur åtagandena bör uppfyllas när de berör myndigheters eller enskildas handlande och därför måste återspeglas i vår rättsordning.

Internationella överenskommelser är vanligen skrivna på två eller flera språk. Man brukar tala om en överenskommelses autentiska texter och därmed avse den eller de språkversioner som har vitsord och sålunda exklusivt läggs till grund för tolkningen av överenskommelsen. Flertalet överenskommelser som Sverige tillträder är avfattade på främmande språk men översätts så gott som alltid till svenska. Utredningen har haft i uppdrag att överväga vilken betydelse en sådan översättning kan tillmätas i rättsligt hänseende när överenskommelsen skall tillämpas i Sverige.

Slutligen har utredningen haft att undersöka hur internationella överenskommelser och beslut bör publiceras här i landet.

Utredningen ger i kap. 2 en allmän översikt över olika former av internationellt samarbete. Därvid behandlar utredningen till en början internationella överenskommelser (2.1). En överenskommelse kan bli bindande för Sverige redan genom att vi undertecknar den. Vanligare är emellertid att överenskommelsen skall ratificeras, vilket innebär att regeringen, vanligen efter riksdagens hörande, senare skall slutligt godkänna överenskommelsen. En annan form att tillträda en internationell överenskommelse är att ansluta sig till den genom att deponera ett anslutningsinstrument.

Sverige kan genom att tillträda en överenskommelse om inrättandet av en mellanstatlig organisation åtaga sig att underkasta sig vissa beslut som meddelas av organisationens organ (2.2). Om vi accepterar ett sådant bindande beslut är det att jämställa med ingåendet av en ny internationell överenskommelse. Vanligen är de beslut som meddelas av mellanstatliga organisationer inte av sådan bindande karaktär utan innehåller enbart en anmodan att medlemsstaterna skall vidta eller underlåta vissa åtgärder. Utredningen kallar i betänkandet sådana beslut för rekommendationer.

En längre gående beslutsrätt äger vissa organ inom de Europeiska Gemenskaperna. Beslut av sådan karaktär kommer utredningen att

behandla i en senare promemoria.

Även sådana avgöranden som meddelas av en internationell domstol eller liknande organ kan vara förpliktande för Sverige. Det har dock inte legat inom utredningens uppdrag att undersöka hur sådana beslut skall kunna verkställas hos oss.

I kap. 3 redogör utredningen för grundlagens bestämmelser om Sveriges tillträde till internationella överenskommelser. Rätten att ingå en internationell överenskommelse tillkommer enligt 1974 års regeringsform regeringen. Om en överenskommelse förutsätter att lag ändras eller upphävs eller i övrigt angår ämne i vilket riksdagen beslutar måste riksdagen godkänna överenskommelsen innan tillträdet kan ske. Även andra överenskommelser måste godkännas av riksdagen om de är av större vikt. Motsvarande regler gäller beträffande sådana beslut av mellanstatliga organisationer som är att jämställa med överenskommelser.

Det finns ingen allmän folkrättslig regel för hur avtalsslutande stater skall gå till väga för att uppfylla sina konventionsförpliktelser. Parterna kan i själva överenskommelsen bestämma hur de skall fullgöra sina åtaganden, t. ex. genom att åta sig att i sin interna lagstiftning införa en vid överenskommelsen fogad lagtext. Det vanligaste är emellertid att överenskommelsen inte innehåller några bestämmelser i detta hänseende och att parterna alltså har full handlingsfrihet i fråga om den teknik de vill använda för att uppfylla sina åtaganden (4).

Vissa länder har den ordningen att en internationell överenskommelse eller ett internationellt beslut på grund av föreskrift i grundlag eller enligt i det landet allmänt erkända rättsgrundsatser blir del av den interna rätten så snart landet har tillträtt och publicerat överenskommelsen eller blivit bundet av beslutet. Andra länder, bl. a. Sverige och övriga nordiska länder, tillämpar ett annat system, som utgår från att det vid sidan av den statsrättsliga akt varigenom landet blir folkrättsligt bundet av en överenskommelse eller ett beslut erfordras interna föreskrifter för att de internationella bestämmelserna skall bli tillämpliga i landet (4.1).

Vårt system innebär att om konventionsbestämmelsernas innehåll står i överensstämmelse med redan gällande lag åtagandena i överenskommelsen kan uppfyllas med stöd av denna. Tillämpningen av den interna lagen leder med andra ord i praktiken till det resultat som åsyftas med överenskommelsen. Det behövs därför inga särskilda föreskrifter i anledning av överenskommelsen. Saknar däremot bestämmelserna motsvarighet i eller strider de mot den interna rättsordningen måste de införlivas med denna genom lagstiftningsåtgärder. Därvid kommer två olika metoder i fråga, vilka utredningen har valt att kalla transformation resp. inkorporation.

Vid transformation urskiljes de delar av en överenskommelse som behöver införlivas med den interna rättsordningen och omarbetas till svensk författningstext. Lagstiftaren kan därvid använda den systematik samt den redaktionella och lagtekniska utformning av författningen som han finner mest ändamålsenlig. Transformationsmetoden kan i princip användas för alla slag av överenskommelser (4.1.1).

Inkorporation innebär att det i en lag eller annan författning

föreskrivs att konventionsbestämmelserna direkt gäller i landet och tillämpas av de nationella myndigheterna (4.1.2). Metoden kan användas bara under vissa förutsättningar (8.1.1).

Enligt den praxis som har utbildats i Sverige används vanligen transformationsmetoden när det gäller att införliva konventionsbestämmelser med svensk rätt. Inkorporation förekommer huvudsakligen i fråga om dubbelbeskattningsavtal och av överenskommelser om sociala förmåner men har, särskilt under senare tid, använts även inom en del andra rättsområden. I kap. 5 ger utredningen en översikt över hur de båda metoderna har tillämpats här i landet.

Vilka motiv som legat till grund för valet av införlivandemetod låter sig endast mera sällan fastställa. Under senare tid har lagstiftaren dock ibland i propositioner med lagförslag i anledning av konventionsbestämmelser diskuterat metodernas fördelar och olägenheter och redovisat hur avvägningen mellan dessa utfallit (5.4).

Konventionsbestämmelser är som nämnts vanligen avfattade på andra språk än svenska. Vid inkorporation av sådana bestämmelser blir utländsk text författningstext i Sverige. Det möter inte något rättsligen grundat hinder mot detta men förfarandet kan väcka betänkligheter från praktiska synpunkter (6.2).

Konventionsbestämmelser brukar översättas till svenska och utredningen behandlar under 6.3 frågan vilken internrättslig verkan en sådan översättning får. När konventionsbestämmelserna transformeras är det den transformerade, svenska texten som gäller. Om bestämmelserna inkorporeras skall däremot de utländska texterna tillämpas och översättningen är då bara ett hjälpmedel vid tolkningen av dessa. Utredningen konstaterar emellertid att skillnaden mellan transformation och inkorporation många gånger blir subtil, eftersom myndigheter och enskilda av naturliga skäl även vid inkorporation i praktiken använder översättningen.

I kap. 7 tar utredningen upp frågor som rör tolkning av internationella överenskommelser.

När konventionsbestämmelser har inkorporerats gäller de i sin ursprungliga form, och vid tillämpningen måste beaktas att de tillkommit på ett annat sätt och under andra förutsättningar än en nationell författning. De kan alltså inte utan vidare tolkas på samma sätt som en intern författning. Vid transformation föreligger visserligen en intern författningsbestämmelse som i princip skall tolkas enligt reglerna för nationell lagtolkning. Man får likväl inte bortse från att lagstiftningen grundas på en internationell bestämmelse, och det kan därför bli aktuellt för dem som skall tillämpa den interna författningstexten att också tolka den internationella bestämmelsen för att kunna göra sig en klar bild av vad författningstexten betyder.

En grundläggande skillnad mellan en intern författning och en internationell överenskommelse är att överenskommelsen utgör ett avtal mellan två eller flera parter, som ofta utgår från helt olika förutsättningar. Konventionstexten kan därför vara en kompromisslösning och görs många gånger medvetet oklar. När en överenskommelse är avfattad på

flera språk kan särskilda tolkningssvårigheter uppstå om de olika texternas innehåll inte stämmer överens (7.1).

Den allmänna syn på tolkning av internationella överenskommelser som flera stater har i dag har kommit till uttryck i en år 1969 avslutad konvention om traktaträtten. Enligt konventionen gäller som en huvudregel att orden i en internationell överenskommelse skall tolkas i belysning av det sammanhang i vilket de står och med hänsyn till syftet med överenskommelsen (7.1).

Enligt konventionen om traktaträtten kan även förarbeten till en internationell överenskommelse i vissa fall användas som ett hjälpmedel för tolkningen. Bestämmelsen är av särskilt intresse för ett land som Sverige, där man ofta går till förarbeten när det gäller att tolka en lagtext. Man måste dock räkna med att det är svårare att få tillgång till förarbeten till internationella överenskommelser än till interna förarbeten. Förarbeten till multilaterala överenskommelser föreligger dessutom endast på främmande språk, och den kan därför vara svårt för myndigheter och enskilda att tillgodogöra sig innehållet i dem (7.1.1).

En internationell överenskommelse är i motsats till en intern författning alltid försedd med en inledning ("preambel"), vars funktion egentligen är att redogöra för parternas avsikt med att ingå överenskommelsen men som i vissa fall måste tillmätas betydelse vid tolkningen av överenskommelsen (7.1.2).

I kap. 8 behandlar utredningen frågan hur konventionsbestämmelser skall införlivas med svensk rätt och tar därvid först upp bestämmelser i internationella överenskommelser (8.1).

Utredningen konstaterar att vissa förutsättningar måste föreligga för att bestämmelser i en internationell överenskommelse skall kunna inkorporeras. Bestämmelserna måste sålunda klart ange vilka enskilda individer eller andra rättssubjekt i de fördragsslutande staterna de riktar sig till, och de måste vara entydigt och uttömmande formulerade (8.1.1).

Utredningen redovisar härefter de fördelar och olägenheter som är förenade med inkorporations- resp. transformationsmetoden (8.1.2).

Inkorporationsmetodens främsta fördel är att lagstiftningsproceduren, till följd av att bestämmelserna överförs till svensk rätt i oförändrat skick, blir betydligt mindre tids- och arbetskrävande än om bestämmelserna skulle omarbetas till sedvanlig svensk författningstext. Genom att rättstillämpningen grundas direkt på den text som också används av myndigheter och enskilda i andra av överenskommelsen bundna stater blir det naturligt att vid tillämpningen ta hänsyn till den praxis i fråga om tolkningen av överenskommelsen som utbildats i andra konventionsstater och därmed lättare att uppnå den rättsenhetlighet som åsyftas med överenskommelsen. Vid inkorporation framgår det alltid klart att de regler som skall tillämpas har tillkommit i internationellt samarbete.

Inkorporationsmetoden har emellertid vissa avigsidor när det gäller den praktiska tillämpningen. Texten i internationella överenskommelser är merendels avfattad på främmande språk. Den är ofta svåröverskådlig och utformad med en för oss främmande lagstiftningsteknik. Det kan därför vara svårt för myndigheter och enskilda att tillägna sig innehållet i

de inkorporerade bestämmelserna, och en viss osäkerhet om vad svensk lag faktiskt innehåller kan skapas.

Med transformationsmetoden vinner man framför allt att bestämmelserna i överenskommelsen överförs till svensk rätt med en teknik och ett språkbruk som är välbekant och lätt att tillämpa för berörda myndigheter och allmänhet. Vid omarbetningen kan vissa förtydliganden göras inom överenskommelsens ram och bestämmelserna kan anpassas efter svenska förhållanden. Omarbetningen utförs som regel under medverkan av dem som har deltagit i utarbetandet av konventionstexten och därför kan antas ha en ingående kännedom om allt det material som legat till grund för utformandet av överenskommelsen. Detta ger en god garanti för att det sakliga innehållet i överenskommelsen blir korrekt tolkat i författningstexten, och tillämpningen av denna underlättas.

Den mest framträdande olägenheten med transformationsmetoden är att metoden tar lång tid och mycket arbete i anspråk. Det kan, särskilt när konventionstexten är svårtolkad, vara svårt att göra om texten till entydig svensk lagtext. En viss risk föreligger alltid för att lagstiftaren vid omarbetningen kan komma att ge texten ett innehåll som i sak avviker från innehållet i motsvarande internationella bestämmelse.

Efter redogörelsen för de båda metodernas fördelar och olägenheter diskuterar utredningen valet av metod (8.1.3).

Utredningen framhåller att inkorporationsmetoden från åtskilliga synpunkter har påtagliga fördelar och att de olägenheter som är förenade med den i flertalet fall kan minskas genom åtgärder av praktisk-administrativ natur. I de fall då metoden hittills använts i Sverige har olägenheterna inte alls eller i mycket ringa mån gjort sig gällande i det praktiska rättslivet. Utredningen ställer därför frågan om man bör övergå till en exklusiv användning av inkorporationsmetoden i Sverige men avvisar en sådan lösning. Internationella överenskommelser är inte alltid utformade så att de lämpar sig för inkorporation. Erfarenheter från andra länder visar att metoden kan ge upphov till svårbemästrade rättstekniska problem. Vidare bör lagstiftaren ha möjlighet att välja införlivandemetod för att man skall kunna uppnå önskvärd formell rättslikhet när det blir aktuellt att i samtliga nordiska länder genomföra likalydande lagar på grundval av internationella överenskommelser.

Utredningen föreslår att lagstiftaren även i fortsättningen i varje särskilt fall skall välja den införlivandemetod som bedöms vara mest ändamålsenlig.

Vid val av metod i de konkreta fallen bör tillses att införlivandet skall ske så att våra folkrättsliga åtaganden kan fullgöras och så att bestämmelserna i överenskommelsen kommer att tolkas och tillämpas på samma sätt som i övriga konventionsstater, att vi får en lättfattlig författningstext, att lagstiftningsarbetet inte blir tidsödande och omfattande samt att enhetlighet, överskådlighet och systematiskt sammanhang bevaras i den svenska lagstiftningen inom det område överenskommelsen berör. Alla dessa synpunkter kan inte tillgodoses fullt ut inom ramen för en och samma metod utan en avvägning mellan olika synpunkter och intressen måste ske i varje särskilt fall.

Utredningen påpekar att även om den principiella skillnaden mellan inkorporation och transformation kan te sig stor den praktiska tillämpningen av metoderna i själva verket merendels kommer att leda till samma resultat. Om en utländsk text har inkorporerats används i praktiken i första hand den svenska översättningen i stället för originaltexten. Har bestämmelsen i en överenskommelse å andra sidan omarbetats till svensk författningstext måste denna text ändå tolkas mot bakgrund av den ursprungliga texten i överenskommelsen.

Utredningen framhåller att en del av de olägenheter som är förenade med inkorporationsmetoden kan undanröjas genom vägledande uttalanden i förarbetena om hur de inkorporerade bestämmelserna bör tolkas eller genom anvisningar om hur bestämmelsen bör tillämpas.

Utredningen förordar att överenskommelser som har svensk autentisk text regelmässigt inkorporeras. Undantag från denna huvudregel bör endast göras om en överenskommelse kräver ett stort antal kompletterande föreskrifter eller om den berör ett rättsområde som redan är föremål för en internrättslig reglering.

När det gäller överenskommelser som saknar svensk autentisk text tillmäter utredningen språkfrågan en avgörande betydelse. Utredningen anser att författningar i Sverige i princip bör vara avfattade på svenska språket. Överenskommelser som inte har svensk originaltext bör därför transformeras. Utredningen föreslår emellertid att man i vidsträckt omfattning väljer en transformationsmetod som ligger inkorporationsmetoden nära, nämligen den som består i att en svensk översättning av de utländska texterna upphöjs till svensk lag (i det följande kallas metoden transformation genom översättning). Vid tillämpningen i Sverige kommer då visserligen översättningen att äga vitsord framför de autentiska texterna i händelse av tvist eller tveksamhet om reglernas innebörd. Vetskapen att texten är en översättning kommer dock rimligen att öka benägenheten hos både tillämpande myndigheter och berörda rättssubjekt att ta hänsyn till de autentiska texterna, överenskommelsens förarbeten och praxis i andra länder. Risken för en konflikt mellan texterna är därför i praktiken obetydlig.

Transformation genom översättning tillgodoser såväl önskemålet om tids- och arbetsbesparing i lagstiftningsarbetet som kravet på en svensk författningstext. Samtidigt som metoden undanröjer de speciella svårigheter som uppkommer på det interna planet när svenska myndigheter och enskilda skall tillämpa en författningstext på ett eller flera främmande språk medför den allmänt sett samma fördelar som de som är förenade med inkorporationsmetoden.

Även om transformation genom översättning bör vara huvudregeln vid införlivande av överenskommelser utan svensk autentisk text kan vissa undantag komma i fråga. Inkorporation kan sålunda vara att rekommendera om en överenskommelse på främmande språk riktar sig till myndigheter eller enskilda för vilka det ter sig mera naturligt att vid tillämpningen använda det eller de språk på vilka överenskommelsen är avfattad än att nyttja en svensk översättning. Även överenskommelser som berör endast myndigheter med stor vana att tolka och tillämpa

utländska författningstexter och som uteslutande eller väsentligen avser deras relationer till motsvarande myndigheter i övriga fördragsslutande stater bör inkorporeras.

Transformation genom omarbetning till sedvanlig författningstext kan, framförallt av rättstekniska skäl, i vissa fall vara att föredra framför transformation genom översättning. Om bara ett fåtal av bestämmelserna i en överenskommelse går att inkorporera och övriga ändå måste omarbetas eller om överenskommelsen lämnar ett stort antal frågor till reglering genom nationell lagstiftning är det ofta fördelaktigt att omarbeta även de bestämmelser som i och för sig är lämpade för transformation genom översättning. En omarbetning kan också vara att föredra om flertalet bestämmelser redan har motsvarighet i gällande lagstiftning och bara ett begränsat antal av dem behöver införlivas med lagstiftning. En omarbetning kan vara önskvärd även av det skälet att man vill integrera bestämmelserna i överenskommelsen i ett nationellt lagkomplex. Inom straffrätten, slutligen, utgör kravet på klarhet i utformningen av rättsregler tungt vägande skäl för att en omarbetning bör vara huvudregeln.

Utredningen framhåller att kvalitativt särskilt höga krav måste ställas på en översättning som skall vara författningstext och att översättningen kan bli tids- och arbetskrävande. Om översättningssvårigheterna visar sig vara alltför stora kan en omarbetning vara att föredra.

Utredningen berör slutligen frågan om en eventuell motstridighet mellan en internationell överenskommelse och svensk rätt. Det kan inte uteslutas att en författning som är en omarbetning eller översättning inte korrekt återger innehållet i de internationella bestämmelserna, att anvisningar vid inkorporation strider mot de inkorporerade bestämmelserna eller att en överenskommelse felaktigt antagits ha motsvarighet i svensk lagstiftning och därför ej införlivats. Intill dess att en ändring i den interna lagstiftningen kommer till stånd är det likväl i sådana fall den interna författningen som skall tillämpas, inte konventionsbestämmelserna.

Vad som sagts om internationella överenskommelser vinner även tillämpning om bestämmelserna i ett av en mellanstatlig organisation meddelat bindande beslut skall införlivas med svensk rätt. Besluten är emellertid sällan utformade så att de ägnar sig för en inkorporation, varför en omarbetning till sedvanlig författningstext vanligen är att förorda. Utredningen anser det inte erforderligt att uppställa några regler såvitt avser behandlingen av rekommendationer som meddelats av mellanstatliga organisationer (8.2).

Utredningen framhåller att man bör eftersträva största möjliga enhetlighet vid utformningen av de författningar varigenom en inkorporation eller en transformation genom översättning sker. Särskilt bör iakttas att det av författningen klart skall framgå vilka bestämmelser i en överenskommelse eller ett beslut som skall lända till efterrättelse i Sverige. Bestämmelserna skall bifogas införlivandeförfattningen i SFS. Om transformationen sker genom omarbetning till sedvanlig författningstext bör reglernas internationella bakgrund framgå av författningen (8.3).

Kap. 9 rör publicering av internationella överenskommelser och beslut.

De internationella överenskommelser som Sverige ingår publiceras i den av utrikesdepartementet utgivna serien Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ). Beslut och rekommendationer som meddelas av mellanstatliga organisationer publiceras däremot vanligen inte. Internationella bestämmelser som inkorporeras fogas som regel också som bilaga till författningen i SFS. Därutöver förekommer ett begränsat offentliggörande av internationella bestämmelser i publikationer som utges av centrala förvaltningsmyndigheter. Utrikesdepartementet har gett ut en kronologisk förteckning över de överenskommelser som gällde för Sveriges del den 1 oktober 1972 men det finns inget sakregister över överenskommelser och beslut (9.1).

Utredningen framhåller att en publicering av internationella överenskommelser och beslut i Sverige inte har någon rättslig betydelse men likväl är av vikt från informationssynpunkt (9.2).

Utredningen föreslår att publiceringen liksom hittills skall ske i en av utrikesdepartementet utgiven publikation. Denna bör i anslutning till terminologin i den nya regeringsformen heta Sveriges internationella överenskommelser. Förkortningen SÖ bör dock bibehållas. Utredningen föreslår vissa grundläggande regler beträffande SÖ (9.3).

Publiceringen i SÖ skall enligt utredningens förslag omfatta alla de internationella överenskommelser som Sverige ingår samt sådana för Sverige bindande beslut av mellanstatliga organisationer som meddelas inom ämnesområden vilka regleras genom lag eller förordning. Instrumenten skall vanligen publiceras i sin helhet men kan i undantagsfall återges enbart i notisform. Såvitt avser multilaterala överenskommelser bör antalet språkversioner i SÖ begränsas så att i fråga om nordiska överenskommelser endast danska, norska och svenska trycks och i fråga om övriga flerspråkiga överenskommelser endast, utöver eventuellt förekommande svensk text, engelska och franska. Bilaterala överenskommelser som har en utländsk och en svensk autentisk text bör tryckas i båda versionerna. Överenskommelser på främmande språk skall liksom hittills åtföljas av en översättning till svenska. SÖ skall innehålla uppgifter om vilka stater som har tillträtt eller frånträtt multilaterala överenskommelser. Publikationen skall också ge hänvisning till riksdagsbehandling av överenskommelser och beslut och till författningstext som föranletts av våra internationella åtaganden (9.4).

Som en väsentlig åtgärd för att förkorta utgivningstiden för SÖ föreslår utredningen att man i största möjliga utsträckning skall utnyttja den omständigheten att texten i en överenskommelse eller ett beslut tidigare har tryckts i en proposition eller i SFS. Såvitt avser den tekniska metod som därvid bör användas får en avvägning mellan kostnader och andra synpunkter ske från fall till fall (9.5).

Utredningen föreslår att den typografiska utformningen av SÖ så långt som möjligt anpassas till den typografi som används i SFS, riksdagstryck och centrala förvaltningsmyndigheters författningssamlingar (9.6).

SÖ skall liksom hittills distribueras kostnadsfritt till domstolar och

andra myndigheter. Allmänheten skall beredas tillfälle att prenumerera på publikationen (9.7).

Slutligen föreslår utredningen att ett utförligt sammanfattande register till SÖ upprättas och trycks. Fullständiga register bör utges vart femte år. Dessutom bör under mellanperioden årligen utges ett supplement till registret (9.8).

Summary

In 1969, the Swedish Government appointed a committee for examining certain questions related to the procedure to be followed when making international agreements part of Swedish internal law. The committee now presents its Report, entitled International Agreements and Swedish Law.

After an introductory survey of various forms of international cooperation the Report deals with the application and the forms for publication of international agreements and decisions in Sweden. The particular problems that would arise if Sweden were to become a party to the Treaty of Rome on the European Economic Community, or to similar agreements will be dealt with in a subsequent report.

In this summary, the expression "international agreement" is used to denote any kind of agreement between two or more states, whether or not it is subject to ratification.

The term "resolution" is used to denote decisions by international organizations which are binding on the Member States and the expression "treaty provisions" relates to the provisions as well of agreements as of binding decisions. Decisions made by international organizations which are not binding on the Member States are called "recommendations".

The treaty-making power in Sweden

Under the Swedish Constitution the power to conclude international agreements is vested in the Government. Agreements requiring changes in Swedish law or concerning matters within the sphere of parliamentary power shall be submitted to parliamentary approval before they are concluded. The same rule shall apply to any other agreement if it is of significant importance.

Relation between international agreements and Swedish law

Public international law is not concerned with the method by which a state fulfills its international obligations. Nor do, as a rule, international agreements include provisions in this regard. Provided that the objectives

of the agreement are realized, the contracting parties are free to make the agreement part of their national law through any such procedure as they may consider suitable. Many agreements merely impose such obligations on the individual states as a government can fulfill within the frame of its constitutional powers. Others, however, contain provisions which cannot be observed unless they are reflected in national law. Dispelling the theoretical discussions on monism versus dualism, the committee deals with the relationship between international law and national law from a purely practical angle.

Whereas, in some countries, either by virtue of a provision in the Constitution or by virtue of customary constitutional law, international agreements automatically become part of the internal legal system as soon as they have been ratified and published, it is a longstanding practice in Sweden as well as in the other Scandinavian countries that international agreements cannot be applied by national courts or other authorities unless they have been incorporated into the national legal system by a particular legislative act. Thus, if the existing legislation does not contain any rules equivalent to the provisions of the agreement, or when the rules of the national law are in conflict with these provisions, the national law has to be supplemented or amended.

As for the methods of incorporating international agreements into the national legal system the committee distinguishes between "transformation" and "adoption". The term "transformation" is used to denote a procedure by which those provisions of the agreement which need to be laid down in domestic law are reflected in a statutory text, worked out in accordance with common Swedish legal technique. Naturally, the substance of the Swedish text must conform with the treaty provisions. A simplified way of transforming international provisions which are in a foreign language is to enact a more or less verbal translation of the provisions.

The term "adoption" is used to denote a procedure by which the international provisions are adopted as they stand in the original foreign language by way of a legislative act prescribing that the provisions shall have the force of Swedish law. In some cases, the adoption act contains only a statement that an agreement has been concluded or has entered into force.

Transformation through the establishing of an independent Swedish statute is the traditional technique used. Adoption is normally used only in respect of agreements concerning avoidance of double taxation or relating to social benefits.

International agreements are mostly in languages other than Swedish. In such cases, adoption of the agreement legally means that texts in one or more foreign languages constitute Swedish statutory text. There are no constitutional or other legal provisions prohibiting this but it may obviously give cause to practical difficulties.

An international agreement which has no Swedish authentic text is always translated into Swedish. Under international law such translation will naturally not have any primacy over the authentic texts. The

committee has examined whether or not the translation has a binding effect within Sweden. When the provisions of an agreement are transformed into Swedish statutory text it is that text which is binding and thus takes precedence over the texts of the agreement, although these may be used as a supplementary means for interpreting the Swedish statute. If, on the other hand, the treaty provisions are adopted as they stand in the authentic texts these texts shall be directly applied, and the translation is only an aid for interpreting the original text. In practice, though, the translation will normally be used by authorities and individuals as if it were an authentic statutory text.

The Report deals summarily with interpretation of international agreements. The committee emphasizes that an agreement often is a result of a compromise between various opinions, and its texts may well be obscure or ambiguous. Particular difficulties may arise in interpreting plurilingual agreements if there are discrepancies between the different texts.

According to the Vienna Convention of 1969 on the Law of Treaties, an international agreement shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the agreement in their context and in the light of its object and purpose. Preparatory work to an agreement can be used as a supplementary means of interpretation when the interpretation made in accordance with the main rule leaves the meaning ambiguous or obscure or leads to a result which is manifestly absurd or unreasonable. This is of particular interest in Sweden, as Swedish courts often use preparatory work when interpreting municipal law. The committee also points out that the preamble which has no correspondence in national law sometimes has to be considered as if it had formed part of the legal text itself.

Choice between transformation and adoption

Before discussing the choice of method the committee states that, in Sweden, adoption can be used only if the provisions to be adopted meet some basic requirements. Thus, the agreement must clearly define to whom its provisions are addressed, and the provisions must be exhaustive and should not require supplementary rules for their application.[1]

A considerable advantage of the adoption method is that it is less time-consuming and requires less work than the transformation method. When treaty provisions have been adopted as they stand it will be easier to apply them in the light of the interpretation given to them in other contracting states, and it will always be evident that the rules to be applied emanate from an international agreement. On the whole, the adoption method seems preferable for purposes of a uniform application of the agreement.

However, the adoption method also has certain inconveniences. The text of an international agreement is mostly drafted in a foreign language. The agreements are many times framed against the background

[1] The committee has preferred not to use the term "self-executing" as it is often given different meanings and may give rise to misunderstandings.

of other judicial systems than the Swedish one; certain legal terms in a treaty cannot be literally translated into Swedish without their actual meaning being to some extent distorted. This may create uncertainty about the contents of the law and make the application difficult to national authorities and to individuals.

The transformation method offers the advantage of setting forth the provisions of an agreement in a legal and linguistic frame-work which is well known to the public and more easily applicable. When transforming the provisions, the legislator will make necessary elucidations and adapt the provisions to Swedish circumstances. The transformation is usually carried out by those who have taken part in elaborating the agreement and who posses a thorough knowledge of its background and history. This should offer a guarantee for the substance of the agreement being correctly reflected in the statutory text.

On the other hand, transformation undeniably requires much time and work. If the original text is obscure or ambiguous it may be very difficult to find adequate Swedish terms. Moreover, by using this method the legislator runs the risk of giving the text of the agreement a meaning which might differ from what is generally accepted internationally.

The committee raises the question whether Sweden should adopt a system under which the adoption method should be exclusively applied but gives a negative answer. The benefits of such a system would be limited. International agreements are not always so succinctly worded that they are suitable for direct application. Experiences from other countries having adopted such a system, e. g. the Netherlands and France, show that it may give rise to difficult legal problems. The committee also takes into account the advantage of the legislator being free to choose incorporation method when the Scandinavian countries want to have identical acts on the basis of an international agreement.

Against this background the committee discusses the various factors to be considered when the legislator is to choose between adoption and tranformation. The procedure followed must ensure a uniform interpretation and application of every international agreement. The statutory text to be applied by Swedish authorities and individuals must be easily understood. The legislative process must not require too much time nor too much work. Finally, it is essential to maintain uniformity, surveyability and consistency in the Swedish legal system. All these requirements can not be met through one and the same method. The legislator must judge every agreement according to its merits and decide which method will most adequately meet the aforementioned conditions.

It has to be borne in mind, however, that even if the difference between adoption and transformation theoretically seems fundamental, it often fades away in the practical application of the two methods. The application of an adopted provision in a foreign language will often be based on the Swedish translation and not on the original text as it should formally be. On the other hand, even if the provisions of an agreement have been transformed, the courts will often refer to the provisions of the agreement when interpreting the provisions of the national law.

Another fact to remember is that, as already mentioned, some of the inconveniences adherent to the adoption method can be removed by administrative measures, e. g. the issuance of explanatory notes in the preparatory work to the domestic act.

The committee voices the opinion that the many advantages of adoption call for this method being used to a much greater extent than has hitherto been the case.

The committee recommends that agreements which have an authentic text in Swedish should always be incorporated into Swedish law by way of adoption. Only a few exceptions from this rule should be recognized. Thus, transformation may be preferable when only a few provisions of the agreement are suitable for direct application while all the others need a considerable amount of supplementary national rules, or when one or two adopted provisions would be merely a small detail in a large-scale national legislation. Exceptions may also be called for within the field of penal law, where the demand for clarity in the law texts is particularly strong.

As for international agreements which do not have an authentic text in Swedish the committee attaches conclusive importance to the question of language. The committee is of the opinion that Swedish statutes should as a main rule be in Swedish, and therefore maintains that such agreements shall always be transformed. This proposal is not necessarily opposite to the view expressed above on the desirability of more frequent use of the adoption method, as the committee also proposes that transformation shall in these cases be performed in a way which is very similar to adoption, namely by issuing a verbal translation of the international provisions into Swedish as a Swedish statute. The committee denotes this method "transformation by way of translation".

In case of a dispute on the contents of the translated provisions when applied in Sweden, the translation will take precedence over the authentic texts. However, knowing that the Swedish text is only a translation, Swedish authorities and individuals will presumably give heed also to the authentic texts, the preparatory work to the agreement, and the jurisprudence in other countries. Therefore, the committee finds it hardly likely that any conflicts will arise in practice.

Transformation by way of translation satisfies the want of a method that is not too time- and workconsuming and at the same time meets the requirement that all statutes shall be in Swedish. The particular difficulties in interpreting foreign texts are thereby removed.

There are some cases, however, in which the method discussed above should be substituted by adoption or by transformation.

Thus, adoption is to be recommended when the addressees of the agreement are authorities or individuals who find it more natural to apply the original text than the Swedish translation, being used to applying legal texts in foreign languages in their daily work. This will e. g. often be the case within the field of transport law. On the other hand, in order to ensure uniform legislation, traditional transformation will normally be preferable when an agreement contains a number of

provisions which must be re-drafted before they can be incorporated into the national legal system. Real transformation is usually also preferable when only a few of the treaty provisions call for specific legislative measures, while the others conform with Swedish law. Finally, the demand for clear and understandable statutes in the field of penal law will almost inevitably require real transformation of treaty provisions.

It has also to be taken into account that a translation which is to be used as a statutory text must be of a highstanding quality. This may be more timeconsuming than a transformation procedure and in such cases, therefore, the latter method may be preferable.

The committee underlines again that the principles mentioned above are only general directives, and that the choice of method always must be made according to the merits of each particular agreement. If it is considered appropriate the two methods might also be combined.

The committee briefly deals with the possibility of a conflict between an international agreement and Swedish law. It is not to be excluded that in a particular case a translated or transformed text does not correctly convey the substance of the original text or that directives for the application of adopted rules will be at variance with the latter. Furthermore, an agreement may have been erroneously supposed to conform with Swedish law and consequently has not been either adopted or transformed. If such errors have been made the Swedish legal rules will nevertheless have to be applied until the necessary legislative measures have been taken with a view to remedying the situation.

What has been said about international agreements also applies to resolutions by international organizations containing provisions which necessitate a change of Swedish law. However, such resolutions are rarely worded succinctly enough to be suitable for direct application. In general, therefore, as concerns resolutions, transformation of the provisions into Swedish legal text will be preferable.

Recommendations made by international organizations are not binding on the Member States and, consequently, need not be incorporated into the national legal system. If it is considered appropriate to issue legal provisions because of a recommendation, the legislative act will be of purely internal nature, and the committee does not deem it necessary to give any directives for this case.

The committee finds it desirable that the legal acts through which international provisions are adopted or transformed by way of translation should be as uniformly worded as possible. The act must always clearly indicate which provisions of an agreement shall have the force of law. The text of the adopted provisions shall always be annexed to the act. When transformation in the traditional form has been used, uniform texts will, for obvious reasons, be out of question. In this case, though, it is important that the implementing act clearly indicates that the enacted statute is based on an international agreement.

Publication of international agreements and resolutions

There are no legal rules to the effect that international agreements and resolutions shall be published in Sweden. According to a longstanding practice such agreements are published, but resolutions, on the other hand, are not. The agreements are published in a series edited by the Ministry for Foreign Affairs, entitled "Sveriges överenskommelser med främmande makter" (Sweden's Agreements with Foreign Powers), abbreviated SÖ. Adopted agreements are usually also published as an annex to the relevant act. Some administrative Agencies publish international provisions concerning matters within their sphere of activity.

In Sweden, the mere publishing of international agreements has no legal effect, as the agreements cannot be applied unless they have been incorporated into the national legal system by a legislative act. Nevertheless, the committee considers their publishing desirable as a valuable source of information.

The committee raises the question whether international agreements and resolutions should be published in the series "Svensk författningssamling" which contains Swedish acts and other statutes. As the publishing of the instruments have no legal effect, and for practical reasons, the committee does not recommend this procedure but proposes that the series SÖ shall be maintained. However, in accordance with the terminology used in the new Constitution, it is proposed that in the future the SÖ shall be entitled Sveriges internationella överenskommelser (Sweden's International Agreements). It is also proposed that some principal rules on the publishing shall be laid down in an ordinance.

As for the scope of the SÖ, the committee finds that the series should contain all the agreements to which Sweden becomes a party, and such resolutions by international organizations which affect Swedish legislation.

Normally, the entire text of the instruments should be published but sometimes it may be sufficient to publish a short note giving mainly the title of an agreement and the date for Sweden's becoming a party to it.

At present, an annual volume of the SÖ contains all the agreements ratified by, or having otherwise become binding upon Sweden during the year. The volumes are, however, mostly issued only after long delays, the annual volume often not being complete until after three or four years.

The committee proposes that Scandinavian agreements should be published only in Danish, Norwegian, and Swedish, and other plurilingual agreements, besides Swedish, only in English and French. It is suggested that bilateral agreements should always be published in both Swedish and the foreign language of the other party to the agreement.

Agreements which have no authentic Swedish text should, in the view of the committee, be accompanied by a translation into Swedish. At present, the time required for translation is one of the reasons for the long delays in issuing the series. The committee points out that there is always a translation annexed to agreements submitted to Parliament and

that in other cases a translation should exist at the time of the Government's approval of the agreement. Consequently, there should always be translations at hand when the agreement is to be published in the SÖ.

Contrary to the present practice, the SÖ should always contain a reference to the parliamentary approval of the agreements and to the legislation enacted pursuant to them.

Register

Finally, the Report deals with the registering of international agreements in Sweden. For the time being, the registration of international agreements in the Ministry for Foreign Affairs is unsufficient. The Ministry publishes every two years a survey of the international agreements binding upon Sweden, but the survey is very summary. Particularly the lack of a subject index is felt. The committee proposes that a comprehensive register shall be compiled and published, followed by subsequent yearly supplements, which shall be compiled into complete registers every five years. Meanwhile, all the essential data on the agreements should be continuously registered within the Ministry for Foreign Affairs.

1 Inledning

1.1 Utredningsuppdraget

Direktiven för utredningsuppdraget i den del som avser publicering av internationella överenskommelser återfinns i protokollet över justitieärenden den 25 maj 1967. Efter att ha uppdragit åt den sakkunnige att göra en allmän översyn över den gällande ordningen för publicering av författningar och att undersöka vilka behov som finns av samlad dokumentation rörande innehållet i författningar och andra allmänna föreskrifter samt på vilket sätt och i vilken form en sådan dokumentation borde hållas tillgänglig anförde föredragande departementschefen, statsrådet Kling:

En angränsande fråga av central betydelse som under senare år fått allt större aktualitet rör det sätt på vilket internationella överenskommelser som har biträtts av Sverige genom publicering bringas till allmänhetens kännedom. Detta spörsmål bör behandlas vid den nu aktuella översynen.

Sedan länge tillämpas i Sverige ett system enligt vilket internationella överenskommelser som Sverige ingått införlivas med vår interna rätt genom lag eller annan författning. Författningarnas utformning företer emellertid många variationer.

Det internationella samarbetet på det rättsliga området har ökat väsentligt under efterkrigstiden. Det lagstiftningsarbete som består i transformering till svensk rätt av internationella fördrag har som följd därav successivt ökat i omfattning.

Mot denna bakgrund synes det nu böra undersökas om man inte kan förenkla och förenhetliga det tillämpade systemet. Den sakkunnige bör därför få i uppdrag att överväga frågan om förenklade och mera enhetliga former för publicering av internationella fördrag som biträtts av Sverige. Sålunda bör utredningen bl. a. pröva i vilken mån och på vad sätt ordningen med publicering i "Sveriges överenskommelser med främmande makter" bör ändras.

En eventuell svensk anslutning till den europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC) kan föranleda överlåtelse på internationellt organ att utfärda bestämmelser som binder myndigheter och enskilda. De sakkunniga bör överväga de frågor som sammanhänger med publicering av sådana bestämmelser.

Direktiven för utredningsuppdraget i vad det avser införlivande av internationella överenskommelser och andra internationella instrument med svensk rätt återfinns i protokollet över justitieärenden den 7 februari 1969. Departementschefen, statsrådet Kling, anförde:

I vår interna lagstiftning finns inte några bestämmelser om hur föreskrifterna i en internationell överenskommelse skall införlivas med vår rättsordning. Beträffande sådana för Sverige bindande internationella överenskommelser som medför rättigheter och skyldigheter för myndigheter eller enskilda tillämpas sedan länge i praxis den metoden att en lag eller annan författning utfärdas varigenom bestämmelserna i överenskommelsen – till den del de saknar motsvarighet i eller strider mot våra interna rättsregler – införlivas med vår rättsordning.

Valet av konstitutionell metod för införlivande av överenskommelsens bestämmelser med den interna rätten beror på huruvida de ämnen som berörs tillhör de områden, som enligt regeringsformen fordrar samfällda beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, eller de områden där Kungl. Maj:t beslutar ensam. Inom denna konstitutionella ram varierar de legislativa metoderna att införliva de internationella överenskommelserna med den svenska rätten. I vissa fall har i en författning förordnats, att överenskommelsernas bestämmelser skall lända till efterrättelse här i landet. Förordnandet har ibland kompletterats med särskilda föreskrifter i sådana frågor, som i överenskommelsen uttryckligen överlämnats till nationell reglering liksom med bestämmelser som upphäver eller ändrar äldre bestämmelser som strider mot överenskommelsen. I andra fall har överenskommelsens bestämmelser till den del de inte redan har motsvarighet i vår lagstiftning eller sedvanerätt omarbetats till författning, varvid samma principer använts som brukar begagnas i vår interna lagstiftning i fråga om systematik, lagteknik och språkbruk.

Den sistnämnda metoden har använts framför allt på privaträttens, straffrättens och processrättens område, där överenskommelsernas införlivande med svensk rätt som regel kräver av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag. Det finns emellertid exempel på att man också på dessa områden har använt den enklare metoden att i den författning som antagits hänvisa till bestämmelserna i överenskommelsen. När denna metod använts, har i allmänhet de rättsligt betydelsefulla avsnitten av överenskommelsen tagits in i själva författningen eller i bilaga till denna. Att överenskommelsen återges i bilaga till författningen torde därvid vara det vanligaste och detta förfaringssätt har nära nog undantagsvis tillämpats när överenskommelsen saknar auktoritativ svensk text. Bilagan omfattar då en eller flera av de utländska texterna jämte översättning till svenska.

Det framgår av vad jag nu har anfört att något systematiskt uppbyggt system inte tillämpas hos oss när det gäller metoderna för att införliva internationella överenskommelser med den svenska rätten. Bristen på enhetlighet skapar osäkerhet och vållar svårigheter för de lagstiftande myndigheterna och i rättstillämpningen. Den metod som på vissa områden företrädesvis har använts för införlivandet, nämligen att omarbeta den internationella överenskommelsens bestämmelser till intern författning, innebär från lagteknisk synpunkt åtskilliga fördelar men är arbetskrävande och tidsödande. Detta förhållande har medfört att vi inte alltid har kunnat tillträda internationella överenskommelser i den takt som varit önskvärd.

De olägenheter som är förenade med sakernas nuvarande tillstånd blir alltmer framträdande. Det internationella samarbetet har successivt vidgats i snabb takt under de senaste decennierna. Inte minst gäller detta lagharmoniseringsarbetet. Detta har resulterat i ett stort antal internationella överenskommelser på skilda rättsområden. Utvecklingen kan väntas fortsätta i samma riktning och troligen i ökad takt. Särskilt i ett land som Sverige som i så hög grad är engagerat i internationellt samarbete och har ett omfattande lagstiftningsprogram men begränsade personella och administrativa resurser är det en förutsättning för att vi skall kunna hålla

jämna steg med utvecklingen att vi får ett någotsånär enhetligt och smidigt system efter vilket de internationella överenskommelserna införlivas med den interna rätten.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört ter det sig angeläget att frågan om metoderna för internationella överenskommelsers införlivande med svensk rätt övervägs. Jag har nyligen haft anledning att i ett konkret fall något beröra denna fråga. I propositionen 1968: 132 med förslag till lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR) uttalade jag som min mening att frågan om att helt eller delvis ersätta den gängse transformeringstekniken med enklare och snabbare metoder bör tas upp till prövning i hela dess omfattning och bli föremål för ett principiellt ställningstagande av allmän räckvidd. Jag uttalade emellertid också att ett sådant ställningstagande förutsätter en allsidig bedömning av olika alternativa lösningar och att samråd bör ske med de övriga nordiska länderna, eftersom en omläggning av det nu tillämpade systemet skulle få omedelbara återverkningar på det nordiska lagsamarbetet (prop. s. 133 f.).

I Danmark tillsattes redan år 1965 en kommitté med uppgift bl. a. att överväga en revision av loven om Lov- og Ministerialtidene och att utreda vilken ordning som bör följas vid kungörelse och genomförande av traktater. Under år 1967 tillkallades i Finland en sakkunnig för att utreda frågor om tranformering till finsk rätt av internationella fördrag samt offentliggörande av lagar och andra rättsliga föreskrifter. När frågan togs upp från svensk sida vid ett möte med kontaktmännen för nordiskt lagsamarbete i november 1968 förklarade man från norsk sida att man också i Norge avser att utreda frågan om internationella överenskommelsers införlivande med den nationella rätten.

Under dessa förhållanden anser jag att ett motsvarande utredningsarbete nu bör komma till stånd också hos oss. Utredningsuppdraget bör lämpligen lämnas till den år 1967 tillsatta utredningen om författningspublicering m. m.

Utredningen bör för olika slag av internationella överenskommelser belysa och analysera de folkrättsliga samt konstitutionella och övriga internrättsliga aspekterna på olika metoder för införlivande av internationella överenskommelser med svensk rätt. Härvid bör utredningen undersöka vilka erfarenheter man har haft av de olika system som används i främmande, med Sverige jämförliga länder. Olika möjligheter att förenkla och förbättra det nuvarande tillvägagångssättet bör övervägas. Särskilt bör undersökas i vilken omfattning metoden att omarbeta internationella överenskommelser till intern lagstiftning kan överges och ersättas av enklare metoder, som medger att internationella överenskommelser kan införlivas med den svenska rätten utan alltför omfattande arbetsinsatser och onödig tidsutdräkt. Det är sannolikt att någon enhetlig metod som kan tillämpas på alla olika slag av överenskommelser inte kan anvisas, men utredningen bör då lägga fram förslag till lämpliga lösningar för olika typer av överenskommelser, grupperade efter någotsånär entydiga kriterier.

Utredningen bör också uppmärksamma de problem som är förknippade med genomförande i vårt land av sådana beslut av mellanstatliga organisationer, i vilka Sverige är medlem, som ålägger medlemsstaterna att genomföra rättslig reglering av viss innebörd. Även hithörande problem bör undersökas. Såvitt avser beslut av FN: s säkerhetsråd bör samråd ske med FN-lagkommittén.

Utredningen bör särskilt undersöka vilken legislativ form som bör väljas för genomförandet i vår lagstiftning av överenskommelser av samma art som Romfördraget och av sådana bindande beslut som fattas av organ som bildats genom överenskommelsen. Arbetet bör i denna del

utmynna i förslag till lösningar av de särskilda problem som överstatlighetsprincipen i sådana överenskommelser skulle kunna skapa.

Inom flera mellanstatliga organisationer såsom FN och Europarådet förekommer det att medlemsstaterna i rekommendationer eller resolutioner anmodas att vidta viss lagstiftningsåtgärd. Fastän dessa rekommendationer och resolutioner inte är bindande för regeringarna och därigenom skiljer sig från de internationella överenskommelser och beslut som tidigare har berörts uppkommer delvis motsvarande problem i den mån vårt land önskar vidta den rekommenderade åtgärden. Utredningen bör i sitt arbete överväga vilken form som bör användas när sådana icke bindande rekommendationer och resolutioner skall införlivas med vårt rättssystem.

Om man för alla eller vissa grupper av överenskommelser eller andra internationella instrument går in för att de skall vara direkt tillämpliga här i landet, måste frågan om översättning till svenska av sådana överenskommelser som saknar auktoritativ svensk text och om den svenska översättningens ställning särskilt uppmärksammas. Utredningen bör mot bakgrund av hittillsvarande erfarenheter hos oss och i andra länder med likartade problem överväga om eller under vilka förutsättningar en översättning kan ges internrättsligt bindande verkan – eventuellt vid sidan av auktoritativ utländsk text – eller om översättningen endast bör anses ha karaktär av hjälpmedel vid tolkningen av den eller de auktoritativa texterna. Oavsett resultatet av dessa överväganden bör utredningen föreslå lämpliga åtgärder i syfte att skapa bättre garantier än f. n. för att översättningarna korrekt återspeglar sakinnehållet i de internationella överenskommelserna.

Utredningsarbetet bör bedrivas förutsättningslöst. Under arbetet på att utforma regler eller riktlinjer för internationella överenskommelsers införlivande med den svenska rätten bör utredningen dock eftersträva att det i de nordiska länderna nås en enhetlig syn på dessa frågor. Utredningen bör därför samarbeta med motsvarande utredningar i de övriga nordiska länderna.

1.2 Arbetets bedrivande

Utredningen har undersökt den praxis som f. n. tillämpas i Sverige i fråga om införlivande av internationella överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer med intern rätt. I *bilaga 1* redovisas sådana under åren 1950–1972 i Svensk författningssamling publicerade författningar som har anknytning till bestämmelser i internationella överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer[1]. Förarbetena till ifrågavarande författningar har genomgåtts i viss utsträckning. Vidare har utredningen haft kontakter med företrädare för departement och andra myndigheter, vilkas verksamhetsområden kan beröras av internationella överenskommelser och beslut. Den sedan 1912 utgivna publikationen Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ) har genomgåtts liksom vissa av de publikationer, utgivna av statliga myndigheter, som innehåller bl. a. texter till internationella överenskommelser.

Utredningen har också undersökt hur internationella överenskommelser ingås, införlivas med intern rätt, publiceras och översätts i vissa andra länder. Utredningens ordförande och sekreterare eller någon av dem har som ett led i detta arbete avlagt besök i Nederländerna, Förbundsrepubli-

[1] Ett flertal av de i förteckningen upptagna författningarna har numera upphävts men har likväl medtagits för att belysa i vilken omfattning lagstiftningen har påverkats av internationella åtaganden.

ken Tyskland, Frankrike och Förenta staterna. En redogörelse för praxis i dessa länder har intagits i *bilaga 4* (Utländsk rätt).

I en promemoria den 7 mars 1972 (stencil Ds Ju 1972:7) har utredningen föreslagit åtgärder för att komma till rätta med brister i det nuvarande systemet för översättning av internationella överenskommelser och andra internationella instrument.

Grundlagberedningen har samrått med utredningen i vad avser utformningen av 9 kap. 1–5 §§ i förslaget till ny regeringsform (SOU 1972:15). Utredningen har avgivit remissyttrande över förslaget.

Utredningen har vidare avgivit remissyttranden över betänkandena "Svensk FN-lag" (SOU 1970:19), "Registrering av fartyg. Sjöpantsrätt och fartygshypotek. Partrederi." (SOU 1970:74), "Befordran av passagerare och resgods till sjöss" (SOU 1971:90) samt "Godsbefordran till sjöss" (SOU 1972:19).

1.3 Nordiskt samarbete

Samarbetet med de motsvarande utredningar som har tillsatts i Danmark, Finland och Norge har huvudsakligen inriktats på metoderna för införlivande av internationella överenskommelser med intern rätt och frågor rörande översättning av internationella överenskommelser. Den 31 augusti 1970 hölls samnordiska överläggningar i Stockholm med representanter för samtliga utredningar. Utredningarnas sekreterare har haft arbetsmöten i Danmark den 10 april 1970 och i Norge den 13–16 april 1971 och i övrigt hållit fortlöpande kontakt.

Sekreterarna i de danska, finska och norska utredningarna har utarbetat redogörelser för praxis i fråga om ingående, genomförande och publicering av internationella överenskommelser i sina resp. länder. Dessa redogörelser återges i sin helhet och på originalspråken i *bilaga 4*.

Den norska utredningen har den 20 mars 1972 avgivit betänkandet Gjennomføring av Lovkonvensjoner i norsk rett (NOU 1972:16).

Den danska utredningen har i maj 1973 avgivit Betænkning (nr. 682) om Kundgørelse og opfyldelse af traktater.

2 Olika former av internationellt samarbete

De rättsliga förhållandena mellan stater bedöms enligt folkrättens regler. Folkrättsliga grundsatser binder alla stater. I övrigt regleras de internationella förhållandena väsentligen genom olika slag av mellanstatliga överenskommelser och genom beslut, fattade med stöd av sådana överenskommelser. Utredningen ger inledningsvis en översikt över olika former av internationellrättsligt samarbete.

2.1 Internationella överenskommelser

Den vanligaste form i vilken en stat åtar sig skyldigheter eller tillförsäkras rättigheter i förhållande till annan stat är en överenskommelse. Bilaterala överenskommelser ingås mellan två, multilaterala mellan flera stater. Överenskommelser kan också ingås mellan en eller flera stater, å ena sidan, och en mellanstatlig organisation, å den andra. En internationell överenskommelse kan betecknas på många sätt: traktat, konvention, stadga, fördrag, statut m. m. Beteckningarna har åtminstone i vårt land inte någon rättslig betydelse och används omväxlande för överenskommelser av olika slag. Utredningen använder i betänkandet genomgående uttrycket internationella överenskommelser som gemensamt begrepp för alla slag av överenskommelser. När utredningen hänvisar till en bestämd överenskommelse används dock den beteckning som ingår i överenskommelsens titel. För enkelhetens skull används i sammansatta ord konvention eller traktat som synonym för internationell överenskommelse.

Det har tidigare inte funnits allmänt antagna bestämmelser som mera i detalj reglerar hur internationella överenskommelser skall ingås eller se ut. År 1969 antogs emellertid i Wien en internationell konvention om traktaträtt, som bl. a. innehåller bestämmelser om ingående och ikraftträdande av internationella överenskommelser, vilka bestämmelser i stor utsträckning kan anses vara en kodifikation av redan erkända folkrättsliga regler och praxis. Konventionen har ännu inte trätt i kraft, men Kungl. Maj:t har i propositionen 1974: 158 uttalat att Sverige ändå bör ratificera den och föreslagit riksdagen att godkänna konventionen.

En internationell överenskommelse föregås av förhandlingar. Om överenskommelsen är multilateral sker dessa vanligen vid en diplomatisk konferens. Sedan texten till överenskommelsen har utarbetats skall den undertecknas. Vissa överenskommelser blir enligt sin lydelse bindande för en stat direkt genom undertecknandet. Andra överenskommelser får denna verkan först sedan undertecknandet har följts av ratifikation, dvs. slutligt godkännande av det statsorgan som enligt interna konstitutionella regler är behörigt att ingå internationella överenskommelser. I det senare fallet anses undertecknandet i allmänhet innebära att den undertecknande statens regering avser att vid senare tidpunkt ratificera överenskommelsen eller, i de fall då folkrepresentationens godkännande erfordras, verka för sådant godkännande och ratifikation. Stat, som inte har undertecknat en multilateral överenskommelse under den tid denna står öppen för undertecknande, kan som regel ansluta sig till denna. Vid ratifikation eller anslutning blir staten folkrättsligt bunden av överenskommelsen genom deposition eller utväxling av ratifikations- eller anslutningsinstrument. I åtskilliga fall träder överenskommelsen dock inte i kraft förrän viss tid efter det att sådan deposition eller utväxling har skett. Överenskommelser kan även ingås i en förenklad form, exempelvis genom utväxling av s. k. ministeriella noter mellan företrädare för de fördragsslutande staterna. Detta gäller uteslutande bilaterala överenskommelser

Ändring av en överenskommelse sker som regel genom en ny överenskommelse. Vissa multilaterala överenskommelser kan i vissa bestämda delar ändras genom beslut av en majoritet konventionsstater.

Internationella överenskommelser kan avfattas på ett enda språk men vanligen upprättas de på två eller flera språk. Man brukar tala om en överenskommelses autentiska text eller texter och därmed avse den eller de språkversioner som skall äga vitsord och sålunda exklusivt ligga till grund för tolkningen av överenskommelsen.

2.2 Beslut av mellanstatliga organisationer

En stat kan ådra sig förpliktelser eller tillförsäkras en rättighet inte bara genom att ingå en överenskommelse med en eller flera andra stater utan även till följd av ett beslut av en mellanstatlig organisation till vilken staten hör.

En mellanstatlig organisation tillkommer genom en internationell överenskommelse mellan flera stater. En sådan överenskommelse kallas vanligen organisationens konstitution. Olika organisationer har olika strukturer, men några grundläggande drag är gemensamma för flertalet av dem. En organisation har sålunda vanligen ett politiskt huvudorgan (generalförsamling, generalkonferens etc.), som består av ombud för samtliga medlemsstater och sammanträder på bestämda tider enligt vad som anges i konstitutionen, samt ett sekretariat. Många organisationer har dessutom en av det politiska huvudorganet utsedd styrelse (råd e. d.),

som mellan huvudorganets sammanträden företräder det politiska elementet i organisationen och övervakar sekretariatets verksamhet.

Konstitutionen innehåller som regel föreskrifter om organisationens uppgifter, de olika organens inbördes kompetens och de grundläggande reglerna för förfarandet inom organen m. m. Organisationens huvudorgan kan genom interna beslut anta procedurregler och arbetsordning, fastställa budget för dess verksamhet, anställa personal och meddela bestämmelser om de internationella tjänstemännens ställning i skilda avseenden. Det kan också ofta besluta om ändring av konstitutionen i enlighet med i denna närmare angivna regler. De stater som tillträder en konstitution kan därigenom i många fall åtaga sig att efterkomma inte bara nu nämnda beslut utan även sådana beslut som ålägger medlemsstaterna att vidta bestämda åtgärder, t. ex. att genomföra en rättslig reglering av viss innebörd eller att underlåta att handla på visst sätt.

Reglerna för de röstningsprocedurer som leder fram till besluten varierar. Dessa förutsätter vanligen enhällighet mellan samtliga medlemsstater men det förekommer också att konstitutionen innehåller bestämmelser om rätt för organisationens huvudorgan att genom majoritetsbeslut fatta avgöranden som blir förpliktande även för en stat som inte har deltagit i beslutet, om staten inte har gjort invändning mot detsamma inom viss tid efter meddelande om att det har fattats. Undantagsvis kan ett sådant beslut även bli förpliktande för en stat som har röstat emot det. Såvitt avser beslut om ändring i en konstitution finns det t. o. m. exempel på att majoriteten vid meddelande av ändringsbeslutet kan föreskriva att stat som inte inom viss tid godkänner ändringen skall upphöra att vara ansluten till överenskommelsen (se t. ex. konventionen om upprättande av Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen, SÖ 1959: 15).

Av folkrättsliga grundsatser om staters suveränitet följer att bundenhet för en stat i nu angivna fall endast kan uppstå, om staten uttryckligen har godtagit en sådan procedur. Ett sådant godkännande kan komma till uttryck redan genom statens tillträde till organisationens konstitution, nämligen om denna innehåller föreskrifter av detta slag. I annat fall fordras att staten tillträder en tilläggsöverenskommelse innehållande sådana föreskrifter. En stat som inte vill godta ett majoritetsbeslut har i de flesta fall möjlighet att utträda ur organisationen. Medlemskap i denna är dock ofta förenat med så stora fördelar att denna utväg sällan används.

När en mellanstatlig organisation enligt sin konstitution kan rikta direktiv till medlemsstaterna efter enhälliga beslut är varje sådant beslut att jämställa med en ny internationell överenskommelse.[1]

Beslut av en mellanstatlig organisation har emellertid inte alltid en så bindande karaktär som angivits i det föregående. De kan utgöra bara en framställning till medlemsstaterna med anmodan att dessa skall vidtaga viss lagstiftningsåtgärd, följa vissa riktlinjer i sitt lagstiftningsarbete eller tillämpa en bestämd praxis. Sådana beslut brukar ofta gå under benämningen rekommendationer, och utredningen använder i det följande denna benämning på sådana beslut.

Även om rekommendationerna alltså inte är bindande för medlemsstaterna

[1] Jfr prop. 1973: 90 s. 357.

terna kan en organisation utöva en moralisk eller politisk press på staterna att se till att de tillämpas. Sålunda har vissa organisationer genomfört ett system, enligt vilket medlemsstaterna förpliktar sig att rapportera till organisationen vad de har gjort för att internt genomföra en rekommendation. Som exempel kan här nämnas Internationella arbetsorganisationen (ILO) och Förenta Nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (UNESCO). De rekommendationer som avges av ILO skall inom viss tid föreläggas de nationella lagstiftande organen för övervägande av frågan, om de skall föranleda lagstiftning eller annan åtgärd. Medlemsstat är skyldig att meddela ILO vilka beslut de lagstiftande organen har träffat. UNESCO: s procedurregler innehåller vissa förpliktelser för medlemsstaterna att sprida av organisationen antagna rekommendationer till sina nationella myndigheter och att regelbundet rapportera till UNESCO vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av rekommendationerna och på vad sätt dessa har påverkat myndigheternas handlande.

Det förekommer numera även mellanstatliga organisationer, vilka i överenskommelserna om deras inrättande har tillerkänts en betydligt mer omfattande beslutanderätt än den ovan angivna. Dessa organisationer karakteriseras av att de fördragsslutande staterna i större eller mindre utsträckning överlåter nationella myndigheters konstitutionella befogenheter på dem. Organisationernas beslut skapar sålunda rättigheter och förpliktelser ej blott för medlemsstaterna utan även för myndigheter och enskilda rättssubjekt i medlemsstaterna. Organisationer av nu åsyftat slag är de Europeiska gemenskaperna (EG): Europeiska kol- och stålgemenskapen (CECA), Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC) samt Europeiska atomgemenskapen (EURATOM). Frågan om genomförande i svensk lagstiftning av överenskommelser av samma art som de varigenom EG inrättats och av beslut som fattas av organ bildade genom sådana överenskommelser kommer att behandlas senare i en särskild promemoria.

Ett särskilt slag av beslut är avgöranden som fattas av internationella domstolar eller liknande organ, vilka har tillskapats genom internationella överenskommelser och vilkas jurisdiktion Sverige har underkastat sig. Exempel på sådana organ är den internationella domstolen i Haag och den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. En konfliktsituation kan uppstå, om ett sådant organ finner att svensk lagstiftning eller ett avgörande av svensk domstol eller annan myndighet står i strid mot Sveriges folkrättsliga förpliktelser. Man kan normalt räkna med att i sådant fall erforderliga ändringar i den svenska lagstiftningen vidtas för att garantera att de folkrättsliga åtagandena i framtiden kan fullgöras. Däremot kan ett dylikt domstolsutdrag enligt gällande ordning inte påverka det såsom felaktigt ansedda interna avgörandet.

Det ligger inte inom utredningens uppdrag att behandla frågan om eventuellt erforderlig lagstiftning för att möjliggöra verkställighet av internationella domstolsutslag i Sverige.

2.3 Nordiskt lagsamarbete

Det internationella samarbetet kan försiggå inom en mycket lösare organisatorisk ram än den som hittills har beskrivits, vilket det nordiska lagsamarbetet är ett exempel på. Detta bygger i vissa fall på överenskommelser mellan de nordiska staterna; i andra fall utarbetar var och en av de nordiska staterna sina egna lagar utan att ingå någon formell överenskommelse men i syfte att nå en hög grad av rättsenhet. Därvid försöker man bedriva lagstiftningsarbetet samtidigt i alla länderna och i nära samarbete såväl på utredningsplanet som vid behandlingen i resp. departement. Fastän det sålunda inte existerar någon avtalsfäst förpliktelse att genomföra en gemensam lagstiftning har arbetsmetoden medfört att de nordiska länderna inom stora delar av privaträtten har likartade eller nästan likalydande lagar. Som typiska exempel kan nämnas köp- och avtalslagarna samt enhetlig immaterialrättslig lagstiftning. Ett annat exempel är lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. Enighet har i detta fall rått om att inte reglera samarbetet i en konvention, utan genom att utfärda varandra motsvarande lagar i resp. länder. Även om det nordiska lagsamarbetet till övervägande del har försiggått utan ingående av överenskommelser finns vissa allmänna bestämmelser i ett samarbetsavtal den 23 mars 1962 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet, SÖ 1962:14, ändrat i vissa delar den 13 februari 1971, SÖ 1971:12, samt den 11 mars 1974, SÖ 1974:31). I artikel 4 i avtalet fastslås sålunda, att det privaträttsliga samarbetet mellan länderna skall fortsätta, och enligt artikel 37 får en bestämmelse som tillkommit i nordiskt samarbete inte ändras av något nordiskt land förrän övriga parter har underrättats om den påtänkta ändringen.

2.4 Av privata internationella organisationer utarbetade regler

En särskild form av internationellt samarbete tar sig uttryck i att regler berörande internationella förhållanden utarbetas av vissa privata organisationer. Sådana regler medför inte några folkrättsliga förpliktelser för de enskilda staterna men kan vara av intresse för rättsförhållandet mellan enskilda parter. De utformas ofta som kontraktsformulär eller regelkomplex, som enskilda parter kan ta in eller hänvisa till i kontrakt. Som exempel kan nämnas den internationella handelskammarens regler om tolkning av vissa handelstermer. Undantagsvis kan reglerna vara av sådan betydelse att de anses böra upptagas i nationell lagstiftning. Detta gäller för Sveriges del t. ex. beträffande de s. k. York-Antwerpenreglerna rörande gemensamt haveri, utarbetade av den privata organisationen International Law Association. Enligt 211 § sjölagen gäller reglerna vid gemensamt haveri såvitt parterna inte har avtalat annorlunda.

2.5 Standardiseringsnormer

På åtskilliga områden försiggår f. n. ett intensivt internationellt standardiseringsarbete, i det att representanter för statliga organ och privata organisationer i olika länder gemensamt utarbetar normer, som förutsätts skola tillämpas i deras resp. länder. Som exempel kan nämnas vissa säkerhetsföreskrifter för elektrisk materiel. En följd härav har blivit tillämpning av en s. k. "reference to standards"-princip, innebärande att den nationella lagstiftningen i vissa länder, bl. a. Förbundsrepubliken Tyskland, innehåller en direkt hänvisning till sådana standardiserade normer. Standardiseringen pågår särskilt inom de områden som är föremål för harmonisering genom EG-direktiv. FN: s ekonomiska kommission för Europa (ECE) har rekommenderat medlemsstaterna bl. a. att på olika sätt stödja nationella standardiseringsorgan och medverka till ökad tillämpning av nämnda princip.

3 Grundlagens bestämmelser om Sveriges tillträde till internationella överenskommelser

3.1 1809 års regeringsform[1]

Enligt 12 § regeringsformen äger Konungen ingå överenskommelse med främmande makt sedan statsrådet däröver blivit hört. Tillträde till en överenskommelse måste alltså föregås av ett beslut av Kungl. Maj: t. I vissa fall skall även riksdagens godkännande av överenskommelsen inhämtas.

Kungl. Maj: ts beslut att underteckna en överenskommelse avser som regel en redan föreliggande avtalstext. Det förekommer emellertid att Kungl. Maj: t utfärdar fullmakt för t. ex. ordföranden i en förhandlingsdelegation att underteckna en överenskommelse, som kan komma att beslutas vid en diplomatisk konferens, men därvid förutsätts regelmässigt, att överenskommelsen i huvudsak kommer att stå i överensstämmelse med ett vid fullmaktens utfärdande föreliggande utkast. Beslutet om undertecknande fattas på föredragning av chefen för det departement, till vars verksamhetsområde ärendet sakligt hör. Hör ärendet under annat departement än utrikesdepartementet skall gemensam beredning ske med utrikesdepartementet.

Om en överenskommelse angår fråga, som riksdagen enligt regeringsformen skall avgöra ensam eller tillsammans med Kungl. Maj: t, eller om överenskommelsen utan att angå sådan fråga är av större vikt, skall den enligt 12 § regeringsformen godkännas av riksdagen. Om rikets intresse kräver det kan riksdagens hörande i fråga om överenskommelse av större vikt ersättas av rådplägning med utrikesnämnd eller utrikesutskott. Riksdagen skall alltså godkänna t. ex. överenskommelser om ändring av tullsatser, om prestationer som kräver anslag, om allmän civil- och kriminallag m. m. Vilka överenskommelser som avser frågor av större vikt avgörs av regeringen under konstitutionellt ansvar.

Överenskommelser som blir bindande direkt genom undertecknandet har som regel sådant innehåll att Kungl. Maj: t kan ingå dem utan riksdagens godkännande. Skulle så inte vara fallet måste godkännande inhämtas före undertecknandet. I fråga om överenskommelser som enligt sin lydelse skall ratificeras skall, i de fall då riksdagens godkännande krävs, sådant godkännande inhämtas innan ratifikation sker. Ordalagen i 12 § regeringsformen tyder närmast på att överenskommelsen skall undertecknas med uttryckligt förbehåll att dess giltighet är villkorad av

[1] I det följande används uttrycket "regeringsformen" för att beteckna 1809 års ännu gällande regeringsform. Den år 1974 antagna regeringsformen, som träder i kraft den 1 januari 1975, betecknas "nya regeringsformen".

riksdagens godkännande. Av praktiska skäl men också med hänsyn till att det är tveksamt om ett sådant förbehåll har någon folkrättslig verkan sker undertecknandet enligt en långvarig praxis dock utan sådant förbehåll när det av överenskommelsens text klart framgår att överenskommelsen skall ratificeras.

Riksdagen kan bemyndiga Kungl. Maj:t att i visst angivet hänseende träffa överenskommelse med främmande makt utan riksdagens hörande. I 72 § 2 mom. kommunalskattelagen stadgas sålunda att "Konungen äger, till förekommande av eller lindring i sådan dubbelbeskattning, som i 1 mom. sägs, med annan regering träffa överenskommelse, såvitt avser fördelning i beskattningshänseende mellan berörda stat och Sverige av inkomst, som är underkastad dubbelbeskattning – – –".[1] I åtskilliga fall bemyndigas Kungl. Maj:t i en gemensamt stiftad lag att efter överenskommelse med främmande makt förordna om avvikelse från lagen. Ett sådant bemyndigande torde regelmässigt få anses innebära rätt för Kungl. Maj:t att utan särskilt godkännande av riksdagen inom bemyndigandets ram ingå även överenskommelse av sådant innehåll eller sådan vikt att den enligt 12 § regeringsformen kräver riksdagens godkännande. Så har bestämmelserna som regel också tolkats i praxis. Riksdagens godkännande av en överenskommelse som innehåller bestämmelser om hur ändring i överenskommelsen kan ske har ofta tolkats så att Kungl. Maj:t inte behöver underställa riksdagen ändringsbesluten. Ibland intas dock i godkännandet ett uttryckligt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i överenskommelsen, som framdeles kan komma att beslutas, i den mån dessa ändringar inte kräver författningsändringar av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan.

En överenskommelse som föranleder av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag underställs vanligen riksdagen för godkännande i den proposition som innehåller lagförslaget. I övrigt framläggs överenskommelserna i särskild proposition. Propositionerna innehåller dels en sammanfattande redogörelse för överenskommelsens innehåll och i förekommande fall dess förhållande till svensk rätt, dels konventionstexten som bilaga.

Riksdagens samtycke ges i form av ett uttryckligt godkännande av överenskommelsen, vilket godkännande anmäls i skrivelse till Kungl. Maj:t. Antar riksdagen samtidigt ett lagförslag anmäls detta i samma skrivelse. Det krävs således inte hos oss som i vissa andra länder att parlamentet ger sitt godkännande i en särskild lag. Å andra sidan kan riksdagen inte enbart genom att antaga lagförslaget förutsättas ha gett ett tyst godkännande av överenskommelsen så som är fallet t. ex. i Danmark.

I fråga om konventionsförpliktelser vilkas fullgörande förutsätter att riksdagen beviljar anslag förekommer även ett annat tillvägagångssätt än det i det föregående angivna. Det innebär att föredragande departementschefen nöjer sig med att i samband med begäran om anslag i statsverkspropositionen anmärka att en överenskommelse har träffats i visst ämne utan närmare angivande av innehållet i densamma.[2] Om riksdagen beviljar det begärda anslaget har den enligt praxis ansetts därmed också ha godkänt överenskommelsen.

[1] I praktiken underställs trots detta dubbelbeskattningsavtalen alltid riksdagen.

[2] Se t. ex. prop. 1963:1 bil. 8 p. 102 (bidrag till underhåll och drift av fyrar i Röda havet).

Om en överenskommelse som för sin tillämpning påkallar lagstiftning skall ratificeras sker ratifikation inte förrän lagstiftningen är genomförd.

Enligt gällande rätt anses riksdagens medverkan vid uppsägande av internationella överenskommelser inte vara erforderlig.

Utöver de överenskommelser som ingås på regeringsnivå, i förekommande fall med riksdagens godkännande, förekommer s. k. förvaltningsavtal, dvs. överenskommelser som svenska centrala förvaltingsmyndigheter ingår med motsvarande myndigheter i andra länder. Förvaltningsmyndigheternas rätt att ingå sådana avtal kan grunda sig på en delegation från Kungl. Maj: t, intagen i myndighetens instruktion. Så har t. ex. televerket och statens järnvägar enligt sina instruktioner rätt att träffa de avtal med motsvarande utländska förvaltningar som fordras för förbindelser med utlandet; avtalen skall dock underställas Kungl. Maj: t om de innebär väsentlig avvikelse från gällande bestämmelser. I andra fall kan ett förvaltningsavtal komma till stånd på grund av bestämmelserna i en internationell överenskommelse. Enligt artikel 25 i ett avtal den 2 juli 1965 mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning m. m. kan t. ex. de behöriga myndigheterna i de avtalsslutande staterna träda i direkt förbindelse med varandra för att träffa överenskommelse i vissa frågor om tillämpning av avtalet.

3.2 Den nya regeringsformen

Den nya regeringsformen avviker inte i något avgörande hänseende från gällande regeringsform såvitt avser regleringen av frågan om ingående av internationella överenskommelser.

Enligt 10 kap. 1 § ingås överenskommelse med annan stat eller med mellanfolklig organisation av regeringen. Undantag från denna huvudregel, av innebörd att i vissa fall riksdagens medverkan erfordras, föreskrivs i 10 kap. 2 §, som lyder på följande sätt.

Regeringen får ej ingå för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna, om överenskommelsen förutsätter att lag ändras eller upphäves eller att ny lag stiftas eller om den i övrigt gäller ämne i vilket riksdagen skall besluta.

Är i fall som avses i första stycket särskild ordning föreskriven för det riksdagsbeslut som förutsättes, skall samma ordning iakttagas vid godkännandet av överenskommelsen.

Regeringen får ej heller i annat fall än som avses i första stycket ingå för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna, om överenskommelsen är av större vikt. Regeringen kan dock underlåta att inhämta riksdagens godkännande av överenskommelsen, om rikets intresse kräver det. I sådant fall skall regeringen i stället överlägga med utrikesnämnden innan överenskommelsen ingås.

Enligt 10 kap. 3 § får regeringen uppdraga åt förvaltningsmyndighet att ingå internationell överenskommelse i fråga där ingåendet av överenskommelsen ej kräver riksdagens eller utrikesnämndens medverkan.

Bestämmelserna i 10 kap. 1–3 §§ äger enligt 10 kap. 4 § motsvarande tillämpning på åtagande av internationell förpliktelse för riket i annan form än överenskommelse samt på uppsägning av internationell överenskommelse eller förpliktelse. Till skillnad mot vad som gäller f. n. fordras alltså i vissa fall riksdagens godkännande också vid uppsägning av en överenskommelse, om uppsägningen förutsätter lagändring e. d. eller om den är av större vikt.

Beslut och rekommendationer

Om Sverige underkastar sig ett *bindande beslut* som fattas av medlemsstaterna i en mellanstatlig organisation kan detta som anförts under 2.2 jämställas med ingåendet av en internationell överenskommelse. De under 3.1 upptagna reglerna gäller följaktligen även beträffande sådana beslut.

Föranleder en *rekommendation* som meddelats av en mellanstatlig organisation kostnader på riksstaten eller en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag iakttages likaledes de nämnda reglerna. Rekommendationer som meddelas av ILO skall enligt ILO:s konstitution underställas de nationella parlamenten. De viktigaste av Europarådets rekommendationer brukar framläggas för riksdagen för yttrande eller kännedom.

4 Allmänt om fullgörande av internationella förpliktelser

En internationell överenskommelse kan ingås inom vilket ämnesområde som helst och de åtaganden som de avtalsslutande staterna gör kan vara av många olika slag. Det säger sig självt att en stat som träffar en överenskommelse med en annan stat också är skyldig att uppfylla de förpliktelser som den har åtagit sig i överenskommelsen. Många gånger aktualiserar detta särskilda åtgärder på det interna planet.

Ett stort antal internationella överenskommelser berör bara de avtalsslutande staternas inbördes rättigheter och skyldigheter och har alltså inte någon direkt återverkan på enskilda medborgares rättsförhållanden. Som några exempel bland många kan nämnas överenskommelser om deltagande i internationellt samarbete, om utbyte av upplysningar inom ett visst område eller om hänskjutande till skiljedom av tvist om innehållet i en folkrättsregel. Åtaganden i en sådan överenskommelse kan uppfyllas av det statsorgan som har ingått överenskommelsen. De behöver däremot inte återspeglas i den interna rättsordningen. Överenskommelser av detta slag faller utanför utredningens framställning i detta kapitel samt i kapitlen 5 och 8. Det internationella samarbetet resulterar emellertid också ofta i att de avtalsslutande staterna i en överenskommelse åtar sig förpliktelser, vilkas fullgörande berör myndigheter och enskilda. Bestämmelser av detta slag måste självfallet i någon form komma till synes i den interna rättsordningen. Vad som nu har sagts och den följande framställningen i detta kapitel gäller även åtaganden som en stat gör genom att underkasta sig ett beslut av en mellanstatlig organisation.

Det finns ingen allmän folkrättslig regel för hur de avtalsslutande staterna skall gå till väga för att uppfylla sina konventionsförpliktelser utöver den i konventionen om traktaträtten återgivna grundläggande principen att en internationell överenskommelse skall tolkas ärligt ("in good faith"). Det förekommer undantagsvis att parterna i själva överenskommelsen bestämmer hur de skall fullgöra sina åtaganden enligt denna. Så är fallet i överenskommelser om införande av en s. k. uniform lag, vilka innebär att de avtalsslutande parterna åtar sig att i sin interna lagstiftning utan ändring införa en lagtext, som har fogats vid överenskommelsen som bilaga. Som exempel kan anföras konventionerna den 7 juni 1930 om gemensam växellag (SÖ 1933: 26), den 19 mars 1931 om gemensam checklag (SÖ 1933: 29) och den 1 juli 1964 om uniform lag

för internationella köp (den sistnämnda har ännu inte ratificerats av Sverige). I artikel I i växellagskonventionen stadgas sålunda: "De höga kontraherande parterna förbinda sig att envar på sitt område införa, antingen i endera av originaltexterna eller på sitt eller sina egna språk, den gemensamma lag, som innefattas i bilaga I till denna konvention." Artikel I i checklagskonventionen har motsvarande lydelse. I 1964 års konvention lyder artikel 1: "Varje fördragsslutande stat kan införa den uniforma lagen i sin lagstiftning antingen i endera av de autentiska texterna eller i en översättning till ett eller flera av dess egna språk." Avsikten med en överenskommelse om en uniform lag är att alla konventionsländer skall ha samma lagtext. Vissa mindre avvikelser från den ursprungliga texten kan dock uppstå om ett land väljer att införa texten i sin lagstiftning i en översättning till det egna språket, men sådana avvikelser får i princip inte vara av saklig betydelse.

Det vanligaste är emellertid, att en internationell överenskommelse inte innehåller några bestämmelser med avseende på sättet för konventionsförpliktelsernas fullgörande. Parterna har sålunda full handlingsfrihet i fråga om den teknik de vill använda för att uppfylla åtagandena i överenskommelsen. Detta är också naturligt, eftersom staternas förpliktelser växlar från överenskommelse till överenskommelse.

4.1 Olika metoder att införliva konventionsförpliktelser med intern rätt

En stat kan på grund av en allmän föreskrift i sin grundlag eller enligt i det landet erkända rättsgrundsatser betrakta konventionsbestämmelser som en beståndsdel av sin interna rätt. Den nederländska grundlagen föreskriver t. ex. att bestämmelser i internationella överenskommelser och i beslut av internationella organisationer får direkt intern verkan så snart de har offentliggjorts i Nederländerna. I ett sådant system utgör grundlagsbestämmelsen tillräcklig grund för ett konkret fullgörande av åtagandena i en för landet bindande internationell överenskommelse. Så kan t. ex. sociala förmåner beviljas medborgarna i en främmande stat direkt på grundval av en med den staten träffad överenskommelse så snart överenskommelsen har tillträtts och publicerats. En internationell överenskommelse kan med andra ord tillämpas direkt av domstolar och andra myndigheter; det behövs inga interna föreskrifter varigenom överenskommelsens bestämmelser införlivas med den interna rättsordningen. En annan sak är att det i ett sådant system kan uppstå motsättningar mellan å ena sidan en internationell överenskommelse och å andra sidan gällande nationell lagstiftning som strider mot bestämmelserna i överenskommelsen.

Andra stater, bl. a. Sverige och övriga nordiska länder, tillämpar ett annat system, som utgår ifrån att det fordras särskilda internrättsliga föreskrifter för att bestämmelserna i en internationell överenskommelse

skall kunna tillämpas internt.[1] Det innebär att om åtagandena i en överenskommelse inte överensstämmer med den interna rättsordningen denna måste ändras eller kompletteras. Därvid uppkommer frågan hur denna ändring skall ske, dvs. hur konventionsförpliktelserna skall införlivas med den interna rätten. I det följande ger utredningen en allmän beskrivning av de olika sätt på vilka konventionsbestämmelser inom ramen för ett sådant system kan införlivas med intern rätt.

4.1.1 *Transformation*

En metod för att införliva konventionsbestämmelser, som skapar rättigheter eller förpliktelser för myndigheter eller enskilda, med intern rätt innebär att bestämmelserna på lämpligt sätt ges motsvarighet i internrättsliga föreskrifter. Utredningen har valt att i det följande kalla denna metod transformation. Metoden kan i princip användas i fråga om alla typer av överenskommelser.

Vid transformation undersöks till en början, i vad mån de bestämmelser i överenskommelsen som har avseende på myndigheter och enskilda har motsvarighet i gällande lagstiftning. Om jämförelsen mellan de materiella reglerna i överenskommelsen och gällande lagstiftning ger vid handen, att de förpliktelser som staten har åtagit sig i överenskommelsen redan återspeglas i den interna rättsordningen, behöver ingen åtgärd vidtagas för att införliva konventionsbestämmelserna med denna. Lagstif-

[1] I äldre tider torde även i Sverige ha härskat den uppfattningen, att internationella överenskommelser var en del av landets rätt. Jfr följande uttalande av föredragande departementschefen i prop. 1964: 90 med förslag till bl. a. lag om vissa begränsningar i svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet (prop. s. 62): "Samtliga åtaganden att bevilja immunitet av förevarande slag, utom såvitt avser gällande avtal med Frankrike, har gjorts genom överenskommelser, ingångna år 1913 eller tidigare. Att överenskommelserna i dessa delar ej kommit att återspeglas i särskilda lagstiftningsåtgärder, måste sannolikt förklaras med att överenskommelserna såsom sådana vid tiden för deras tillkomst ansetts bli en del av den legala regleringen i riket. Med detta betraktelsesätt skulle den inskränkning i svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet som immuniteten utgör gälla – och alltjämt bestå – utan stöd av andra stadganden än föreskrifterna i överenskommelserna." Här kan även nämnas kungörelsen 1911: 142 angående uteslutande ur SFS av vissa författningar som dittills intagits i författningssamlingen i vilken bl. a. "traktater, konventioner och andra överenskommelser med främmande makter" nämnes bland de *författningar* som enligt kungörelsen skall utelämnas.

Allmänna folkrättsliga grundsatser anses dock i praxis kunna tillämpas i Sverige utan någon särskild statlig införlivandeakt. I rättsfallet NJA 1946 s. 65 ogillade högsta domstolen ett åtal på den grunden att den åtalade gärningen, underrättelseverksamhet, ansågs enligt folkrättsliga grundsatser inte vara av beskaffenhet att föranleda ansvar. Främmande stat har ansetts äga rätt till immunitet i rättegång trots att inga skrivna regler härom förelegat, så bl. a. i rättsfallen NJA 1946 s. 719, 1948 s. 828 och 1957 s. 195. Det finns dock numera också exempel på hänvisning i lag till folkrättsliga grundsatser. Sålunda kan enligt brottsbalken 22 kap. 11 § den som vid krigföring förfar på sätt som står i strid mot bl. a. allmänt erkända folkrättsliga grundsatser dömas för folkrättsbrott. Enligt lagen (1953: 770) om folkrättsliga reglers iakttagande i fråga om ansvar för brott av vissa utlänningar skall vid rättsligt förfarande angående brott av vissa utlänningar då landet är i krig iakttagas vad "som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser". I brottsbalken 2 kap. 7 § föreskrivs, att i fråga om svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet skall, utöver vad i kapitlet sägs, iakttagas bl. a. "de begränsningar som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser".

taren kan alltså inskränka sig till att konstatera att dessa inte strider mot befintliga lagregler.[1] Om däremot den interna lagstiftningen saknar motsvarighet till eller innehåller regler som strider mot konventionsbestämmelserna vidtas på det sätt som befinnes mest ändamålsenligt den ändring i rättsreglerna som är nödvändig för att bringa dessa i överensstämmelse med konventionsbestämmelserna. I vissa fall kan det vara tillräckligt att en gällande lagbestämmelse upphävs. I andra kan det krävas en mer eller mindre omfattande ändring i lagstiftningen. Ibland kan det vara nödvändigt eller åtminstone lämpligt att stifta en helt ny lag. Vid utarbetandet av ändrad eller ny lagstiftning står lagstiftaren helt fri i förhållande till såväl överenskommelsens systematiska uppbyggnad som den redaktionella eller lagtekniska utformningen av konventionsreglerna. Slutresultatet av transformationsprocessen måste dock givetvis bli att konventionsförpliktelserna i sak blir uppfyllda.

Vid transformation företas vanligen en omarbetning av konventionsbestämmelserna så att den interna regleringen får en systematisk, lagteknisk och redaktionell utformning som överensstämmer med vad som är brukligt i den nationella lagstiftningen. Men en transformation kan också bestå i att en mer eller mindre ordagrann översättning till nationellt språk av konventionsbestämmelser på främmande språk intages i en lag eller annan författning. I sak har man i så fall emellertid kommit mycket nära den metod som beskrivs i 4.1.2.

4.1.2 *Inkorporation*

En annan metod, som utredningen i det följande kallar inkorporation, innebär att det i en lag eller annan författning föreskrives, att bestämmelserna i en internationell överenskommelse skall användas som rättsnorm av de nationella myndigheterna. Inkorporationen kan omfatta hela överenskommelsen men det möter inget hinder att endast inkorporera de bestämmelser i denna som skapar rättigheter eller förpliktelser för myndigheter eller enskilda. Inkorporationsmetoden kan bara användas när överenskommelsens bestämmelser är så utformade att de kan direkt tillämpas av nationella domstolar och andra myndigheter.

Inkorporation medför att bestämmelserna i det internationella instrumentet – överenskommelsen, beslutet – i oförändrad utformning införs i den interna rättsordningen. De nationella myndigheterna skall med andra ord lägga överenskommelsens autentiska text till grund för sin rättstillämpning, och en naturlig följd blir att bestämmelserna tolkas med tillämpning av folksrättsliga tolkningsregler. Den praktiska konsekvensen av en inkorporation i det enskilda fallet blir alltså densamma som när överenskommelsen kan tillämpas internt på grund av en allmän grundlagsföreskrift.

[1] I de norska och danska betänkandena anges detta som en metod för att införliva konventionsbestämmelser med intern rätt och betecknas som konstaterande av "retsharmoni" resp. "normharmoni".

5 Hittills tillämpade metoder när konventionsbestämmelser införlivats med svensk rätt

5.1 Allmänt

Det finns inga lagfästa föreskrifter om hur bestämmelserna i en internationell överenskommelse som Sverige ingår eller i ett för Sverige bindande internationellt beslut skall införlivas med vår interna rätt. Den praxis som har utbildats innebär i stort sett följande.

Berör bestämmelserna i en överenskommelse eller ett beslut uteslutande staten som sådan, dvs. dess rättigheter och skyldigheter i förhållande till annan stat, krävs inga särskilda åtgärder för att de skall kunna fullgöras. Om bestämmelserna berör myndigheternas eller enskildas handlande utgår man däremot hos oss sedan länge ifrån att det erfordras en särskild statsrättslig akt vid sidan av den varigenom vi blir bundna av överenskommelsen för att göra dem tillämpliga här i landet. Har vi vid Sveriges tillträde till överenskommelsen mot bestämmelserna svarande lagregler kan denna akt sägas redan ha vidtagits och någon ytterligare åtgärd behövs då inte. Strider bestämmelserna däremot mot gällande lagstiftning måste denna upphävas eller ändras, och saknar bestämmelserna motsvarighet i lagstiftningen måste nya lagregler utfärdas. Vilken författningsmässig form den statsrättsliga akten får vid upphävande, ändring eller utfärdande av nya lagregler får bero på huruvida överenskommelsens eller beslutets innehåll tillhör de områden, som enligt regeringsformen fordrar samfällda beslut av Kungl. Maj: t och riksdagen, eller de områden där Kungl. Maj: t beslutar ensam. Allmänt gäller, att konventionsbestämmelser införlivas med den svenska rättsordningen genom samma slags författning, som skulle ha ifrågakommit om det område de rör skulle ha reglerats utan att en överenskommelse eller ett beslut hade förelegat (lag, förordning eller kungörelse).[1] Riktar sig konventionsbestämmelserna enbart till myndighet tillämpas likväl en varierande praxis. Ibland återfinnes även sådana bestämmelser i en författning. Så är fallet framför allt när det är av allmänt intresse att veta, vilka befogenheter en myndighet har. I andra fall delges bestämmelserna berörd myndighet genom en ämbetsskrivelse från Kungl. Maj: t, eventuellt i samband med bemyndigande för myndigheten att vidtaga vissa åtgärder. När tillämpningen av bestämmelserna ligger inom ramen för en central förvaltningsmyndighets allmänna uppgifter torde de vanligen bara översändas till myndigheten utan särskild verkställighetsföreskrift. Utred-

[1] Enligt den nya regeringsformen skall riksdagen stifta *lag*. Regeringen skall efter bemyndigande i lag och i vissa andra fall kunna meddela föreskrifter genom *förordning*.

ningen avser inte att diskutera tillämpningen av denna kategori av konventionsbestämmelser.

Utredningen ger i detta kapitel en närmare beskrivning av de tillvägagångssätt som har använts, när sådana bestämmelser i internationella överenskommelser och beslut som rör enskilda har ansetts böra föranleda ändringar i eller kompletteringar av den svenska lagstiftningen.

Vid överförandet av konventionsbestämmelser till svensk rätt används såväl transformations- som inkorporationsmetoden. Som tidigare nämnts kan den förra metoden alltid användas medan den senare är förbehållen sådana överenskommelser, vilkas bestämmelser utan vidare kan tillämpas av svensk domstol eller annan myndighet. Transformation är det vanliga tillvägagångssättet när det gäller att med svensk rätt införliva konventionsbestämmelser inom området för privat-, straff- och processrätt, medan inkorporation företrädesvis tillämpas inom socialrättens område och i fråga om dubbelbeskattningsavtal. Stundom används båda metoderna för att uppfylla åtagandena i en och samma överenskommelse, i det att vissa delar av denna inkorporeras medan andra görs till föremål för transformation.

Det skulle föra för långt att utarbeta en fullständig översikt över alla de fall i vilka konventionsbestämmelser har införlivats med den svenska rättsordningen. Utredningen ger under 5.2 och 3 några exempel från olika rättsområden och hänvisar i övrigt till bilagorna 2 och 3 till betänkandet. I *bilaga 2* finns en förteckning över ett stort antal författningar under åren 1950–1972 vari konventionsbestämmelser har transformerats till svensk rätt. *Bilaga 3* innehåller exempel på den praktiska tillämpningen av inkorporationsmetoden under samma period.

5.2 Internationella överenskommelser

5.2.1 *Transformation*

Vid transformation till svensk rätt av konventionsbestämmelser som påkallar ny eller ändrad lagstiftning kan ettdera av två tillvägagångssätt komma i fråga. Det ena innebär att bestämmelserna omarbetas till sedvanlig författningstext. Därvid används den teknik med avseende på systematik och språkbruk som är bruklig vid rent intern lagstiftning. Det andra tillvägagångssättet består i att en konventionstext, som är avfattad enbart på främmande språk, i en mer eller mindre ordagrann översättning till svenska intages i den svenska författningen. I motsats till vad som gäller vid inkorporation är det i detta fall den svenska översättningen, inte den autentiska konventionstexten, som är gällande författningstext.

Transformationens omfattning i de enskilda fallen beror på i vilken utsträckning konventionsbestämmelserna saknar motsvarighet i eller strider mot gällande lagstiftning. Ibland måste hela det materiella innehållet i överenskommelsen transformeras. I andra fall kan lagstiftaren konstatera att flertalet bestämmelser i överenskommelsen stämmer

överens med gällande rätt medan enstaka bestämmelser kräver en transformation. Denna kan utgöras av obetydliga ändringar i gällande lagbestämmelser eller av helt nya föreskrifter, vilka antingen intages i en befintlig författning eller utfärdas i form av en särskild författning.

Vid transformation framgår det vanligen inte av författningstexten, att denna har tillkommit på grund av en internationell överenskommelse. När en helt ny författning utfärdas på grundval av konventionsbestämmelser förekommer det dock att överenskommelsen åberopas i rubrik eller ingress. Detta gäller särskilt då transformationen sker genom att en utländsk konventionstext intages i en författning i en översättning till svenska. Lagstiftningens beroende av en internationell överenskommelse kan indirekt framgå av att vissa bestämmelser görs tillämpliga endast i förhållande till stat som är bunden av överenskommelsen.

När en transformation har skett kan de nationella bestämmelserna i princip åberopas oberoende av om överenskommelsen har trätt i kraft. Den svenska författningens ikraftträdande samordnas dock ofta med den tidpunkt vid vilken överenskommelsen för Sveriges del träder i kraft, som regel genom att regeringen bemyndigas att förordna om ikraftträdandet. Ibland är en sådan samordning nödvändig, därför att de transformerade bestämmelserna är direkt anknutna till begreppet konventionsstat eller på annat sätt förutsätter att överenskommelsen har blivit folkrättsligt gällande.

5.2.1.1 Transformation genom omskrivning av konventionsbestämmelser

Transformation genom omskrivning av konventionsbestämmelser är det vanligaste tillvägagångssättet när bestämmelserna skall införlivas med den svenska rättsordningen genom *lag*.

Ett flertal exempel på att konventionsbestämmelser i större omfattning har omarbetats till lagtext finns bl. a. inom sjö- och lufträtten, inom vilka områden lagstiftningen i stor utsträckning är uppbyggd på internationella överenskommelser. Som ett exempel bland många från sjörätten kan nämnas konventionen den 10 oktober 1957 om begränsning av ansvarigheten för ägare av fartyg som används till fart i öppen sjö (SÖ 1964: 14). Konventionsbestämmelserna inarbetades i sjölagen genom en fullständig revision av 10 kap. i denna (lag 1964: 85). Ett annat exempel är behandlingen av ett den 23 februari 1968 avslutat protokoll om ändring av 1924 års konossementskonvention, de s. k. Haag–Visbyreglerna. Dessa infogades i sjölagen, huvudsakligen i befraktningskapitlet, med en i förhållande till vanlig lagteknik begränsad språklig bearbetning (lag 1973: 1202). Konventionsbestämmelserna placerades därvid på de platser i befraktningskapitlet där de systematiskt ansågs höra hemma, vilket medförde att de inte finns samlade i ett sammanhängande avsnitt.

Genom lagarna (1967: 69 och 70) angående ändring i lagen (1937: 73) om befordran med luftfartyg och om ändring i 9 kap. luftfartslagen (1957: 297) genomfördes de lagändringar, vilka ansågs vara erforderliga

för att möjliggöra Sveriges anslutning till en i Guadalajara år 1961 undertecknad konvention om internationell luftbefordran som utförs av annan än den avtalsslutande fraktföraren (SÖ 1967:39). Ändringarna innebar att motsvarighet till konventionens bestämmelser infördes i resp. lagar. Bestämmelsernas tillämplighet utvidgades i samband därmed till att avse även internationell icke konventionsreglerad luftbefordran och inhemsk luftbefordran.

Lagen (1964:169) om straff för folkmord är en transformation av bestämmelser i konventionen den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av folkmord (SÖ 1952:64). Konventionen innehåller en allmän förpliktelse för de fördragsslutande staterna att genomföra den lagstiftning, som krävs för att folkmord samt stämpling, uppmaning och försök till folkmord ävensom delaktighet däri skall bestraffas, och detta oavsett i vilken ställning förövaren av brottet befinner sig. Den svenska lagen föreskriver påföljd för vissa åtgärder som enligt lagen är att anse som folkmord. I förhållande till konventionen har påföljderna utsträckts till att utöver försök och stämpling avse även förberedelse till folkmord.

Lagen (1966:78) om förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet bygger på den europeiska överenskommelsen den 22 januari 1965 till förhindrande av rundradiosändningar utanför nationella territorier (SÖ 1966:54). Konventionsstaterna har åtagit sig att vidtaga erforderliga åtgärder för att såsom lagöverträdelse beivra upprättande eller användande av vissa rundradiostationer samt uppsåtlig medverkan därtill och vidare att bringa överenskommelsen i tillämpning beträffande de personer, på vilka straffbestämmelserna skall vara tillämpliga. Lagen innehåller bl. a. förbud mot rundradiosändningar på öppna havet, om sändningen kan mottagas i konventionsstat eller orsaka menlig störning på radiotrafiken i sådan stat samt påföljdsbestämmelser.

Atomansvarighetslagen (1968:45), som innehåller bestämmelser om skadestånd, försäkring och ersättning av statsmedel vid atomolycka, grundar sig på två internationella konventioner, nämligen en i Paris den 29 juli 1960 avslutad konvention om skadeståndsansvar på atomenergins område (SÖ 1968:17) samt en i Bryssel den 31 januari 1963 avslutad tilläggskonvention till denna (SÖ 1968:19). Pariskonventionen reglerar frågan om skyldighet för innehavare av atomreaktor eller annan atomanläggning att ersätta s. k. atomskada. Tilläggskonventionen innehåller bestämmelser om ytterligare ersättning av statsmedel vid mera omfattande atomolyckor. Lagen har i systematiskt hänseende i stort sett samma uppbyggnad som de båda konventionerna och lagtexten har nära anslutits till de två konventionstexterna, dock med iakttagande av sedvanlig svensk lagstiftningsteknik.

Den europeiska konventionen den 24 april 1967 om adoption av barn (SÖ 1968:1) befanns vid en jämförelse stå i överensstämmelse med gällande svensk lagstiftning och praxis utom såvitt avsåg tidpunkten för moders samtycke till adoption. Med anledning härav infördes genom lagen (1968:164) om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § föräldrabalken i nämnda paragraf bestämmelsen, att moderns samtycke skall ha lämnats sedan hon hunnit tillräckligt återhämta sig efter nedkomsten.

Konventionen den 20 april 1959 om obligatorisk försäkring mot skadeståndsansvar i fråga om motorfordon (SÖ 1969: 51) innehåller materiella regler av allmän natur, vilka anger ramen för konventionsstaternas åtaganden. Konventionen ansågs vid jämförelsen med den svenska lagstiftningen i sina huvuddrag stämma väl överens med denna och föranledde bara vissa ändringar i trafikförsäkringslagen (1929: 77) i fråga om kretsen av de rättssubjekt som skall vara befriade från försäkringsplikt samt i fråga om viss upplysningsplikt gentemot försäkringsgivaren (lag 1968: 222).

För att Sverige skulle kunna ratificera FN-konventionen den 7 mars 1966 (SÖ 1971: 40) om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, vilken konvention vid sin tillkomst i sina huvuddrag hade täckning i gällande svensk rätt, genomfördes ändringar i tryckfrihetsförordningen (kung. 1971: 29) och brottsbalken (lag 1970: 224), innebärande dels att tillämpningsområdet för gällande bestämmelser i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen om hets mot folkgrupp vidgades, dels att bestämmelser om ett nytt brott, benämnt olaga diskriminering, infördes i brottsbalken.

Konventionen den 16 december 1970 (SÖ 1971: 17) för bekämpande av olaga besittningstagande av luftfartyg ålägger konventionsstaterna att belägga kapning med stränga straff och medför vissa förpliktelser i fråga om domsrätt, åtal och utlämning med anledning av sådana brott. Flertalet av konventionens bestämmelser hade vid sin tillkomst motsvarighet i gällande svensk rätt, varför konventionen endast föranledde att en särskild bestämmelse om straff för kapning av luftfartyg infördes i brottsbalken och att bestämmelserna om svensk domstols behörighet i fråga om kapningsbrott, begångna av utlänning, utvidgades (lag 1971: 188).

Även när konventionsbestämmelser skall överföras till svensk rätt genom *kungörelser* är transformation genom omskrivning ett vanligt tillvägagångssätt, på vilket följande exempel kan nämnas.

Kungörelserna (1958: 401) angående skyldighet för pastor att meddela underrättelse om fransk medborgares dödsfall, m. m., och (1958: 402) med förordnande jämlikt lagen (1952: 532) om undantag från svensk domstols behörighet såvitt angår vissa tvister mellan befälhavare och besättningsmän å utländskt fartyg återger vissa av bestämmelserna i en konsularkonvention med Frankrike den 5 mars 1955 (SÖ 1957: 33). Det kan i detta sammanhang anmärkas att den angivna lagen (enligt vilken Konungen under förutsättning av ömsesidighet äger förordna, att tvist mellan befälhavare å fartyg med hemort i annat land och besättningen angående tjänsteförhållandet icke må upptagas vid svensk domstol) tillkom för att möjliggöra ratifikation av vissa konsularkonventioner.

Flertalet bestämmelser i konventionen den 15 april 1958 om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn (SÖ 1965: 55) införlivades med svensk rätt genom lagen (1965: 723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn. Med anledning av bestämmelser i konventionen med avseende på rättshjälp och säkerhet för rättegångskostnad har

därjämte en kungörelse (1966: 15) utfärdats, varigenom medborgare i konventionsstat befrias från skyldighet att ställa säkerhet för kostnad och skada i rättegång angående tillämpning av lagen. Dessutom har utfärdats föreskrifter om befrielse från expeditionsavgift och vissa avgifter i utsökningsmål vid verkställighetsförfarande enligt lagen (kung. 1966: 16 och 17).

Kungörelsen (1972: 278) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg innehåller bl. a. bestämmelser som grundar sig på ändringar i 1954 års konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja (SÖ 1956: 15).

Inom rättshjälpens område har vid flera tillfällen kungörelser utfärdats, varigenom rättshjälpsförmåner tillerkänts utländska medborgare i enlighet med konventionsförpliktelser. Ett exempel från senaste tid är kungörelsen (1973: 138) om tillämpning av rättshjälpslagen (1972: 429) beträffande medborgare i vissa främmande stater. Kungl. Maj: t har däri förordnat att medborgare i de stater som är anslutna till vissa i kungörelsen angivna internationella överenskommelser i fråga om rätt till allmän rättshjälp skall vara likställda med svensk medborgare.

Omskrivning av konventionsbestämmelser används framför allt när det är fråga om att med svensk rätt införliva sådana bestämmelser som inte är avfattade i svensk autentisk text. Ett exempel på att en omskrivning kan ske även då överenskommelsen har en sådan är kungörelsen (1969: 493) om folkbokföring vid internordisk flyttning. Texten i kungörelsen är en omarbetning av bestämmelserna i en överenskommelse mellan de nordiska länderna den 5 december 1968 (SÖ 1969: 8).

I kungörelsen (1970: 495) om utländska varumärken beviljas sökande av patent, hemmahörande i stat som är ansluten till 1883 års Pariskonvention om skydd för industriell äganderätt, vissa förmåner i enlighet med bestämmelser i konventionen. Kungörelsen innehåller också en föreskrift att vissa bestämmelser i lagen (1970: 412) om otillbörlig marknadsföring skall äga tillämpning med avseende på stat, ansluten till 1891 års Madridöverenskommelse angående undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar på handelsvaror. I kungörelsen uppräknas de stater som är bundna av Pariskonventionen och Madridöverenskommelsen. När en ny stat tillträder någon av dessa överenskommelser införs den genom en ny kungörelse bland de uppräknade staterna, varigenom de en gång transformerade bestämmelserna i överenskommelserna kommer att gälla även i förhållande till den nytillträdande staten.

Vid avtal mellan Sverige och annan stat om frihet från passviseringstvång transformeras bestämmelserna i avtalet genom att ifrågavarande stat införs bland de i utlänningskungörelsen uppräknade stater, vilkas medborgare är undantagna från det generella viseringstvånget vid besök i Sverige.

5.2.1.2 Transformation genom intagande i författning av utländsk konventionstext i svensk översättning

Det tillvägagångssätt vid transformation som består i att en utländsk konventionstext i en mer eller mindre ordagrann översättning till svenska intages i en författning har tillämpats i mycket få fall. De mest framträdande exemplen på metoden är de svenska växel- och checklagarna. I en multilateral konvention 1930 om gemensam växellag (SÖ 1933: 26) åtog sig de fördragsslutande staterna att envar på sitt område införa, antingen i endera av originaltexterna eller på sitt eller sina egna språk, den gemensamma lag som innefattades i bilaga till konventionen. Motsvarande åtagande gjorde parterna i en multilateral konvention 1931 om gemensam checklag (SÖ 1933: 29). 1932 års svenska växel- och checklagar innehåller konventionsbestämmelserna i översättning jämte vissa kompletterande regler. Det framgår inte av lagtexten att denna är grundad på en konvention.

Övriga exempel på metodens tillämpning före 1950 är följande.

I 1 § lagen (1912: 69) om internationella rättsverkningar beträffande äktenskap stadgas: "Under förutsättning av ömsesidighet äger Konungen förordna, att i fråga om tillämpning av främmande stats lag följande bestämmelser, upptagna i en den 17 juli 1905 i Haag avslutad internationell konvention rörande konflikter mellan olika lagar i fråga om vissa rättsverkningar av äktenskap, skola här i riket lända till efterrättelse." Härefter följer, under tio särskilda i 1 § intagna punkter, konventionsbestämmelserna i svensk översättning.

Enligt lagen (1936: 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement (SÖ 1938: 21) äger Kungl. Maj: t förordna att i vissa fall "följande i nämnda konvention upptagna bestämmelser skola lända till efterrättelse i stället för vad sjölagen i motsvarande delar innehåller". Lagtexten utgörs av bestämmelserna i konventionen i översättning.

Som ett exempel på att nu ifrågavarande metod har kommit till användning även under senare tid kan nämnas lagen (1964: 528) om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker, som innehåller bestämmelserna i 1955 års Haagkonvention i samma ämne (SÖ 1964: 12) i svensk översättning även om de är redaktionellt något bearbetade.

En grupp för sig är en del författningar, varigenom bestämmelser i multilaterala nordiska överenskommelser införlivas med den svenska rättsordningen. Därvid blir vanligen den autentiska svenska konventionstext som alltid finns i sådana överenskommelser författningstext i väsentligen oförändrat skick; skillnaden mellan konventions- och författningstexten består i vissa redaktionella bearbetningar, som erfordras exempelvis för att precisera vilka stater som avses, när överenskommelsens text talar om "en av de fördragsslutande staterna". Som ett exempel kan nämnas lagen (1962: 512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge. I lagens rubrik anmärkes visserligen att konvention i ämnet har slutits men av lagtexten

framgår inte, i vilken utsträckning lagtexten sammanfaller med eller grundas på konventionstexten.

5.2.2 *Inkorporation*

Inkorporation sker på så sätt att i en lag eller annan författning föreskrives att en internationell överenskommelse eller delar av den skall gälla som svensk rätt och alltså tillämpas av inhemska myndigheter. Detta tillvägagångssätt har i Sverige hittills tillämpats i ringa omfattning när det gällt att införliva konventionsbestämmelser genom en av Kungl. Maj:t och riksdagen samfällt stiftad lag. Under senare år har dock en viss tendens till ökad tillämpning av den i sådana fall visat sig. Metoden är däremot inte ovanlig när konventionsbestämmelser införlivas med den interna rättsordningen genom kungörelser, som utfärdas med stöd av Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmakt. Den används vidare genomgående när dubbelbeskattningsavtal införlivas med svensk rätt.

De bestämmelser varigenom inkorporation sker utformas på flera olika sätt. När de upptas i en lag kan en tämligen fast praxis för avfattningen urskiljas. Däremot förekommer ett flertal varierande formuleringar i de kungörelser varigenom konventionsbestämmelser inkorporeras i svensk rätt.

Då konventionsbestämmelser inkorporeras genom *lag* sker detta numera vanligen genom att i en ny självständig lag intas en föreskrift att vissa bestämmelser i en angiven överenskommelse skall gälla som svensk lag. De inkorporerade konventionsbestämmelserna fogas då som bilaga vid lagen. Som framgår av de två första exemplen nedan har tidigare en hänvisning till de inkorporerade bestämmelserna skett i en något avvikande form.

Inkorporation genom lag har förekommit i följande fall.

Enligt lagen (1964:543) om vissa begränsningar i svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet skall med avseende å vissa personer som inställt sig vid svensk domstol de begränsningar gälla som föreskrivs i tre i lagen uppräknade överenskommelser. Lagen innehåller ingen hänvisning till var texten till överenskommelserna kan återfinnas.

I lagen (1966:664) med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier stadgas bl. a. att vissa personer utan hinder av bestämmelser i annan författning åtnjuter immunitet och privilegier enligt den i Wien den 18 april 1961 avslutade konventionen om diplomatiska förbindelser (SÖ 1967:1). Motsvarande teknik användes när 1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser inkorporerades genom ett tillägg till 1966 års lag (lag 1973:1202). Samma förmåner tillkommer enligt 1966 års lag vissa uppräknade organisationer "enligt vad som bestämts i stadga eller avtal som är i kraft i förhållande till Sverige". Lagen innehåller ingen uppgift om var de inkorporerade konventionsbestämmelserna finns. Före dess tillkomst gällde motsvarande bestämmelser enligt lagen (1962:371) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer.

Enligt 1 § lagen (1969:12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell

godsbefordran på väg (CMR, SÖ 1969:23) skall artiklarna 1–41 i konventionen, med iakttagande av vad som ytterligare föreskrivs i lagen, gälla som svensk lag. De kompletterande föreskrifterna i lagen avser frågor som konventionen har överlämnat till konventionsstaternas nationella lagstiftning att reglera: möjligheten att ingå överenskommelse med annan konventionsstat om undantag från tillämpligheten av konventionen samt bestämmelser om fraktförarens och avsändarens underskrifter på fraktsedeln och om förfarandet vid fraktförarens försäljning av godset i vissa fall. Därutöver innehåller lagen regler om domsrätt och om verkställighet av domar. De engelska och franska konventionstexterna och en svensk översättning av dem har intagits i en särskild kungörelse (1969:91). Lagen trädde i kraft den 1 juli 1969 samtidigt som konventionen trädde i kraft för Sveriges del.

Lagen (1971:850) med anledning av gränsälvsöverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland (SÖ 1971:44) stadgar att "kapitlen 1–9 i gränsälvsöverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland skall gälla som svensk lag. Bestämmelserna har den lydelse som härvid fogad bilaga utvisar". Lagen träder i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnar och gäller så länge gränsälvsöverenskommelsen är i kraft.

Även lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning (SÖ 1972:15) innehåller ett stadgande att vissa kapitel i konventionen, vilka fogats vid lagen som en bilaga, skall gälla som svensk lag. Lagen har gjorts beroende av överenskommelsens giltighet.

När konventionsbestämmelser inkorporeras genom *kungörelse* används många olika formuleringar. Det vanligaste är att Kungl. Maj:t förordnar eller tillkännager att en viss överenskommelse skall lända till efterrättelse. Ett annat tillvägagångssätt är att Kungl. Maj:t tillkännager att en viss överenskommelse har avslutats, har trätt i kraft eller skall träda i kraft viss dag. Inkorporationen omfattar sålunda vanligen hela överenskommelsen. Undantagsvis inkorporeras bara vissa bestämmelser i denna. Förordnandet resp. tillkännagivandet kompletteras om så erfordras med särskilda föreskrifter beträffande frågor, som i överenskommelsen uttryckligen har överlämnats till nationell reglering, och eventuella påföljder.

I det följande lämnas några exempel på olika typer av kungörelser av nu angivet slag. I *bilaga 3* till betänkandet redovisas mera detaljerat hur inkorporationsmetoden har tillämpats i olika fall.

I kungörelsen (1964:97) om tillämpning av ett mellan Sverige och Spanien den 25 april 1963 (SÖ 1963:33) ingånget avtal för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap har Kungl. Maj:t funnit gott *förordna* "att – sedan den 25 april 1963 avtal, av den lydelse bilaga vid denna kungörelse utvisar, slutits mellan Sverige och Spanien för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande skatter å kvarlåtenskap – *nämnda avtal skall lända till efterrättelse* vid beskattning på grund av arv eller testamente", varjämte Kungl. Maj:t rörande avtalets

tillämpning fastställt vissa särskilda föreskrifter. Formuleringen används med vissa smärre avvikelser i fråga om alla dubbelbeskattningsavtal. Vid kungörelsen fogas anvisningar angående tillämpningen av avtalet, som bl. a. närmare preciserar de personer som omfattas av avtalet, hur vissa inkomster skall betraktas, regler om fördelning av skatt på royalty, räntor m. m.

I kungörelsen (1964: 870) med anledning av Sveriges tillträde till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg (CIM) samt angående befordran å järnväg av resande och resgods (CIV) har Kungl. Maj: t "funnit gott *förordna, att fördragen*", med iakttagande av innehållet i vissa protokoll, "*skall äga tillämpning*" på viss befordran från och med viss dag. I en not hänvisas till de nummer av SÖ, vari texterna till fördragen och protokollen kan återfinnas (SÖ 1963: 2–4 och 1964: 30 och 31).

I kungörelsen (1958: 122) angående tillämpning av en mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge träffad överenskommelse om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna (SÖ 1958: 24), har Kungl. Maj: t "funnit gott *giva vederbörande tillkänna att* den mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge den 12 juli 1957 träffade *överenskommelsen* om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna – i svensk text i den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – *skall lända till efterrättelse* från och med den 1 maj 1958". Denna formulering används särskilt vid inkoporation av nordiska överenskommelser och överenskommelser rörande sociala förmåner.

I kungörelsen (1972: 66) om tillämpning av den europeiska konventionen den 13 december 1968 om skydd av djur under internationella transporter stadgas: "*Artiklarna 1–46* i den europeiska konventionen den 13 december 1968 om skydd av djur under internationella transporter *skall lända till efterrättelse*. Konventionen har den lydelse som härvid fogad bilaga utvisar." I kungörelsen anges vidare myndighet som är behörig att handla i vissa fall som avses i konventionen, uppdras åt myndigheten att meddela ytterligare föreskrifter för tillämpning av konventionen samt föreskrivs påföljd för brott mot vissa artiklar i konventionen eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av kungörelsen.

I kungörelsen (1959: 524) har Kungl. Maj: t *givit* vederbörande *tillkänna*, att "*överenskommelse* – i svensk text av den lydelse härvid fogade bilaga utvisar – *träffats* mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flytta mellan respektive länder" (SÖ 1959: 44).

I kungörelsen (1969: 580) om tillämpning av den europeiska konventionen den 7 juni 1968 angående upplysning om innehållet i utländsk rätt (SÖ 1969: 36) har Kungl. Maj: t funnit gott dels *ge till känna att konventionen* för Sveriges del *träder i kraft* viss dag, dels förordna att utrikesdepartementet skall vara svenskt organ för att förmedla och mottaga sådana upplysningar som omfattas av konventionen, dels meddela vissa föreskrifter angående översättning av framställning med

begäran om upplysning och underrättelser om vissa kostnader. Senare har Kungl. Maj:t även utfärdat ett särskilt cirkulär till statsmyndigheterna angående tillämpningen av konventionen (cirk. 1971: 150).

I kungörelsen (1959: 467) angående godkännande av godsbehållare för transport under tullförsegling har Kungl. Maj:t *"sedan Sverige ratificerat en* den 18 maj 1956 avslutad *tullkonvention* om godsbehållare – i hithörande delar av den lydelse i svensk översättning härvid fogad bilaga utvisar –" funnit gott förordna att viss myndighet skall pröva huruvida i konventionen avsedda godsbehållare må godkännas samt föreskrivit bl. a. att myndigheten vid denna prövning och vid utfärdande av bevis om godkännande skall iaktta i bilagor till konventionen (SÖ 1958: 3) meddelade bestämmelser.

Vid inkorporation enligt de nämnda exemplen fogas överenskommelsen eller de delar av den som inkorporeras som bilaga vid kungörelsen. Överenskommelser som har såväl svensk som utländsk autentisk text bifogas så gott som alltid i båda versionerna och i författningen hänvisas till överenskommelse "av den lydelse" som framgår av bilagan. Såvitt avser multilaterala nordiska överenskommelser intages som regel dock bara den svenska texten och i texten anges att överenskommelsen har "den lydelse i svensk text" som framgår av bilagan. När överenskommelsen inte har svensk autentisk text bifogas en eller flera av de utländska originaltexterna och en svensk översättning. I författningen hänvisas till överenskommelse eller beslut av "den lydelse i engelsk (och fransk) text och svensk översättning" eller till överenskommelse av "den lydelse" eller "det innehåll" som framgår av bilagan. Undantagsvis bifogas endast den svenska översättningen och hänvisning sker till att överenskommelsen har "den lydelse i svensk text" som bilagan visar. I bilagan anges i dessa fall vanligen men inte alltid att den svenska texten är en översättning.

Det sagda avser kungörelser vid vilka de inkorporerade konventionsbestämmelserna har fogats som bilaga. Det förekommer emellertid också kungörelser, som innehåller en föreskrift att bestämmelserna i en överenskommelse skall tillämpas i stället för vissa bestämmelser i kungörelsen utan att överenskommelsen bifogas och utan att det anges var texten till konventionsbestämmelserna kan återfinnas. Ett exempel på detta är 8 § andra stycket utlänningskungörelsen, som lyder: *"I fråga om kollektivpass, som utfärdats i enlighet med* den europeiska *överenskommelsen* den 16 december 1961 om ungdomars resor på kollektivpass och utställts av svensk myndighet eller myndighet i stat som tillträtt och i förhållande till Sverige tillämpar överenskommelsen, *gäller bestämmelserna i överenskommelsen i stället för föreskrifterna i första stycket"* (kung. 1969: 136, SÖ 1968: 16). Enligt praxis översänder vederbörande departement i sådana fall överenskommelsen till den myndighet som svarar för tillämpningen.

5.2.3 *Användande av både inkorporation och transformation för att uppfylla åtaganden i en och samma överenskommelse.*

Även om en överenskommelse har inkorporerats genom en kungörelse i svensk rätt har enstaka bestämmelser i den ibland ansetts därjämte böra transformeras till svensk lagtext.

Överenskommelsen den 12 juli 1957 mellan de nordiska länderna om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna (SÖ 1958: 24) inkorporerades som nämnts i det föregående i svensk rätt genom kungörelsen (1958: 122), vari förordnades att överenskommelsen skulle lända till efterrättelse. Samtidigt genomfördes vissa av konventionsbestämmelserna i den svenska rättsordningen dels genom en ändring i utlänningslagens avvisningsbestämmelser, dels genom införande i samma lag av en föreskrift om visst ekonomiskt ansvar för kostnader för befraktare av person som olovligt inreser till riket.

I kungörelsen (1960: 198) med anledning av Sveriges tillträde till den i Stockholm den 4 januari 1960 undertecknade konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA-konventionen, SÖ 1960: 1) har Kungl. Maj: t tillkännagivit, att konventionen – vars engelska text jämte en svensk översättning har bifogats kungörelsen – har ratificerats av Sverige och trätt i kraft. Konventionens regler i fråga om import har gjorts tillämpliga på så sätt, att Kungl. Maj: t genom förordningen (1960: 243) om rätt för Kungl. Maj: t att i vissa fall förordna om avvikelse från tulltaxan m. m. fått bemyndigande att meddela bestämmelser om de avvikelser i fråga om tullar, som behövs för att åtagandena enligt konventionen skall kunna uppfyllas. I konventionen åtog sig medlemsstaterna att införa erforderliga bestämmelser om straff för personer som i vissa fall tillhandahåller en oriktig handling. Denna konventionsförpliktelse genomfördes i Sverige genom lagen (1962: 120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m. Lagen innehåller bestämmelser om straff för personer som lämnar oriktiga uppgifter i deklarationer och andra ursprungsbevis, vilka enligt EFTA-konventionen krävs som bevis för den inom frihandelssammanslutningen överenskomna tullättnaden.

Som nämnts under 5.2.2 har de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg (CIM) samt angående befordran å järnväg av resande och resgods (CIV) inkorporerats i svensk rätt, senast genom kungörelsen (1964: 870) med anledning av Sveriges tillträde till fördragen. Bestämmelser i fördragen angående undantag av viss egendom från kvarstad och utmätning samt i fråga om verkställighet av dom har däremot transformerats till svensk lagtext (lag 1963: 138).

Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser (SÖ 1967: 1) inkorporerades i svensk rätt genom lagen (1966: 664) om immunitet och privilegier. För att underlätta den praktiska tillämpningen av lagen inarbetades vissa av konventionsbestämmelserna dessutom i viss omfattning genom transformation i tulltaxeförordningen och tulltaxeringskungörelsen (förordn. 1967: 243 och kung. 1967: 245).

5.3 Beslut och rekommendationer av mellanstatliga organisationer

Flertalet bindande beslut av mellanstatliga organisationer rör bara organisationernas interna arbetsordning eller deras budget och är inte av intresse i nu förevarande sammanhang. En mellanstatlig organisation kan emellertid också meddela bindande beslut, som innehåller bestämmelser vilkas iakttagande förutsätter att de återspeglas i medlemsstaternas nationella rättsordning. I sådant fall är medlemsstat förpliktad att se till att bestämmelserna i beslutet motsvaras av interna rättsföreskrifter. Däremot överlämnas som regel i likhet med vad som gäller beträffande internationella överenskommelser åt medlemsstaterna själva att avgöra, på vilket sätt de vill fullgöra sina förpliktelser.

Som framhållits under 2.2 kan ett bindande beslut till sin verkan jämställas med en internationell överenskommelse. En naturlig följd härav är, att ett beslut som ålägger medlemsstaterna att genomföra regler av rättslig innebörd behandlas på samma sätt som en internationell överenskommelse av samma slag. Till den del gällande svensk rätt saknar motsvarighet till eller innehåller mot beslutet stridande regler vidtages alltså en lagstiftningsåtgärd, varigenom bestämmelserna i beslutet införlivas med svensk rätt. Införlivandet sker vanligen genom omarbetning av bestämmelserna i beslutet till sedvanlig författningstext (transformation). Även inkorporationsmetoden kan dock komma till användning.

En av en mellanstatlig organisation avgiven rekommendation har som tidigare nämnts inte samma förpliktande karaktär som ett bindande beslut. Medlemsstaterna kan välja, om de vill efterkomma rekommendationen eller inte. En mycket stor del av de rekommendationer som meddelas utgörs av allmänna uppmaningar till medlemsstaternas regeringar att inleda och främja forskning eller samarbete inom vissa områden, att byta upplysningar om förhållandena i resp. länder i vissa avseenden, att publicera vissa texter etc. Sådana rekommendationer är utan betydelse för den interna rättsordningen. Det förekommer emellertid även rekommendationer, i vilka medlemsstaterna anmodas att bringa sin lagstiftning i överensstämmelse med vissa i rekommendationerna angivna riktlinjer eller att beakta dessa vid utarbetandet av ny lagstiftning. Om Kungl. Maj:t beslutar att Sverige skall följa en sådan rekommendation kan rekommendationen i stort sett genomföras på samma sätt som ett bindande beslut. Det finns likväl också exempel på att Kungl. Maj:t inte fattar ett formellt beslut utan vid utarbetande av lagstiftning hänvisar till att denna står i överensstämmelse med en viss rekommendation.

Mellanstatliga organisationer meddelar ett avsevärt antal beslut och rekommendationer. Det finns inte någon samlad registrering av dessa här i Sverige och det är svårt att skaffa sig en fullständig bild av hur de behandlas. Följande kortfattade översikt ger dock enligt utredningens mening en representativ bild av mellanstatliga organisationers möjligheter att meddela beslut och rekommendationer med bestämmelser av den art att de kan påverka myndigheters och enskildas handlande samt av tillämpningen av dessa i Sverige. Utredningen vill i detta sammanhang

erinra om att nya beslut och rekommendationer i samma ämne ofta kan meddelas med vissa återkommande mellanrum enligt bestämmelser i organisationernas konstitutioner.

Förenta Nationernas säkerhetsråd har enligt organisationens stadga rätt att i vissa fall fatta beslut om vilka åtgärder som skall vidtagas för att upprätthålla eller återställa nationell fred och säkerhet. Sådana beslut har medlemsstaterna enligt stadgan en rättslig plikt att godtaga och verkställa. Rådet kan också framlägga rekommendationer som är av mindre förpliktande karaktär; medlemsstaterna kan välja om de vill följa en rekommendation eller inte. Säkerhetsrådets beslut och rekommendationer kan avse dels åtgärder som inte innebär användande av vapenmakt, t. ex. avbrytande av ekonomiska eller diplomatiska förbindelser (art. 41), dels militära sanktioner (art. 42). Beslut om militära sanktioner kan dock inte förplikta medlemsstaterna förrän dessa har ingått överenskommelse med säkerhetsrådet om stridskrafter och bistånd av olika slag. Förpliktande beslut kan alltså endast avse icke militära sanktioner. Sådan lagstiftning som krävs för att rådets beslut och rekommendationer enligt artikel 41 skall kunna tillämpas i Sverige har tillkommit genom lagen (1971: 176) om internationella sanktioner. Lagen är en fullmaktslag som ger regeringen befogenheter att vidtaga vissa i lagen uppräknade åtgärder av förbudskaraktär som kan förutses bli erforderliga för att kunna genomföra säkerhetsrådets beslut eller rekommendationer om sanktioner. Därvid förutsattes att bestämmelserna i besluten skulle komma att transformeras genom omarbetning till sedvanlig författningstext.[1] Med anledning av resolutioner som säkerhetsrådet har antagit i fråga om Rhodesia har Kungl. Maj: t utfärdat kungörelser dels med förordnande att i fullmaktslagen angivna paragrafer skall äga tillämpning, dels om vissa sanktioner mot Rhodesia (1971: 177 och 178). Innehållet i sistnämnda kungörelse utgör en transformation av bestämmelserna i säkerhetsrådets resolutioner.

Den internationella civila luftfartsorganisationens (ICAO) råd kan enligt konventionen angående civil luftfart fastställa internationella normer rörande luftfartssäkerheten. Rådets beslut fattas med enkel majoritet och blir bindande för organisationens medlemsstater om dessa inte gör invändning inom viss tid. I kungörelsen (1961: 563) angående trafikregler för luftfarten stadgas, att trafikregler för luftfart inom svenskt område fastställs av Kungl. Maj: t i huvudsaklig överensstämmelse med de regler som har beslutats av ICAO: s råd. Det åligger luftfartsverket att översätta reglerna, som offentliggörs i luftfartsverkets publikation "Bestämmelser för civil luftfart".

De internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg (CIM) och angående befordran å järnväg av resande och resgods (CIV) med därvid fogade reglementen kan ändras genom beslut av en revisionskommission. Ändringarna anses antagna, om inte inom viss tid efter beslutets fattande minst fem regeringar har gjort invändning mot dem. Besluten upphäver enligt fördragen motsvarande äldre bestämmelser och binder alla fördragsparter. När det gällt att införliva sådana ändringar med svensk rätt har inkorporationsmetoden genomgående använts. Så har

[1] Jfr SOU 1970: 19 Svensk FN-lag s. 54–55 och prop. 1971: 77 s. 48.

skett senast i kungörelsen (1971:17) om ändring i det internationella fördraget angående godsbefordran å järnväg (CIM), vari Kungl. Maj:t förordnat att tidigare förordnanden om tillämpning av CIM "skall avse fördraget med de ändringar i CIM och det som bilaga till CIM fogade internationella reglementet angående befordran av privatvagnar (RIP) vilka har trätt i kraft den 1 januari 1971"; det åligger enligt kungörelsen statens järnvägar att hålla reglementet tillgängligt för den som vill ta del av det.

Genom en konvention den 15 december 1950 (SÖ 1952:32) upprättades ett råd för samarbete på tullområdet. Rådet skall bl. a. övervaka att två konventioner, den ena rörande nomenklatur för klassificering av varor i tulltarifferna och den andra avseende varors tullvärde, tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt av samtliga konventionsländer. För utövandet av sina uppgifter har rådet upprättat en nomenklaturkommitté och en tullvärdekommitté. Rådet och kommittéerna kan avge rekommendationer. Dessa är visserligen inte bindande för medlemsstaterna men tillerkännes likväl vitsord exempelvis vid tolkningen av nomenklaturen i den svenska tulltaxan, som är uppbyggd enligt nomenklaturkonventionen. Taxan har sålunda ett flertal gånger ändrats eller kompletterats med anledning av rekommendationer av rådet, bl. a. genom förordningen (1971:920) om ändring i tulltaxan. Vanligen är sådana ändringar endast av redaktionell natur, men de kan ha en materiell innebörd. Så är fallet t. ex. om en vara genom ändringen hänföres från en basposition till en annan, något som kan påverka varans tullsättning. Även rekommendationer av rådet på andra områden har införlivats med svensk rätt, t. ex. en rekommendation rörande fri införsel av flyttgods vilken rekommendation transformerats till svensk författningstext genom förordningen (1964:254) om ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen.

Enligt EFTA-konventionen har EFTA-rådet rätt bl. a. att besluta om ändring i konventionen eller någon av dess bilagor. Rådet förordnar när dess beslut träder i kraft. Besluten förutsätter enhällighet bland medlemsstaterna. Till den del besluten avser konventionen eller sådana bilagor till denna som tidigare har intagits i SFS inkorporeras de i svensk rätt genom att Kungl. Maj:t i en kungörelse tillkännager den ändrade lydelsen. Som exempel kan nämnas kungörelsen (1973:91) om ändring i EFTA-konventionen, enligt vilken Kungl. Maj:t har funnit gott ge till känna, att viss artikel i konventionen enligt beslut av EFTA:s råd från och med viss dag skall ha i kungörelsen angiven lydelse i engelsk text och svensk översättning. Rådets beslut kan också avse ändringar av tekniska detaljer i sådana bilagor till konventionen som inte ansetts behöva intagas i SFS. I så fall delges det genom en ämbetsskrivelse vederbörande myndighet för tillämpning.

Europarådet kan inte formellt binda sina medlemmar genom sina beslut men dess högsta organ, ministerkommittén, kan enligt rådets stadga avge rekommendationer till medlemmarna att handla på visst sätt. Lagen (1967:603) om åtgärder mot diskriminering i internationell sjöfart är ett exempel på genomförande i Sverige av en rekommendation av

ministerkommittén rörande lagstiftning mot flaggdiskriminering. Den är utformad som en fullmaktslag med rätt för Kungl. Maj:t att förbjuda ingående av vissa befraktningsavtal om diskriminering sker. En rekommendation av ministerkommittén till medlemsländerna att bringa sin lagstiftning angående aktiefonder i överensstämmelse med av kommittén utfärdade riktlinjer har beaktats vid förberedandet av ny svensk lagstiftning på detta område.

Vägtransportkommittén i FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) har meddelat ett flertal rekommendationer som har införlivats med eller föranlett beaktande vid svensk lagstiftning. Sålunda föranledde t. ex. en av ECE meddelad rekommendation om användande av blått ljus på utryckningsfordon ändring i vägtrafikförordningen (kung. 1969:683). I samma förordning har också införts bestämmelser om kontroll av avgaser från dieselfordon i enlighet med en rekommendation av ECE (kung. 1968:726). Rekommendationer av kommissionen angående tillfällig införsel av husvagnar resp. av införselavgift och införseltull skall däremot enligt beslut av Kungl. Maj:t tillämpas i Sverige, men författningsbestämmelse har inte ansetts erforderlig (tullverkets författningshandbok VI: 3651).

Världshälsovårdsförsamlingen (WHO:s politiska huvudorgan) äger antaga generella föreskrifter angående sanitära, karantäns- och andra åtgärder, ägnade att hindra internationell spridning av sjukdom. Föreskrifterna träder i kraft för varje medlemsstat som inte inom viss tid särskilt anger att den inte godkänner föreskrifterna eller gör reservationer mot dessa. Sådana bestämmelser har för Sveriges vidkommande bl. a. föranlett dels en ändring i 15 § epidemilagen, bestående i att viss bestämmelse upphävdes (lag 1952:214), dels utfärdande av den s. k. karantänskungörelsen (kung. 1953:22), i vilken bestämmelserna har transformerats till vanlig text.

Genom den nordostatlantiska fiskerikonventionen av år 1959 inrättades en kommission, som med majoritetsbeslut kan avge rekommendationer till medlemsstaterna angående åtgärder för reglering av maskstorleken i fiskeredskap, minimimått på fisk, införande av fredningszoner m. m. Medlemsstat är skyldig att genomföra dessa rekommendationer, om staten inte inom viss tid har gjort invändning mot dem. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fiskeristyrelsen att utfärda de bestämmelser, bland annat om storleken av nätmaskor i fiskeredskap och om minimimått på fisk, som betingas av Sveriges anslutning till konventionen (kung. 1965:500). Styrelsen har med anledning av rekommendationer av kommissionen utfärdat ett flertal kungörelser (senast kung. 1973:1212) med vissa bestämmelser rörande fisket inom området för nordostatlantiska fiskerikonventionen m. m. Därvid har bestämmelserna i rekommendationerna transformerats till svensk författningstext. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse (1971:837) om ändring i kungörelsen (1965:500) om bestämmelser angående storleken av nätmaskor i fiskeredskap och minimimått på fisk sker tillsyn över efterlevnaden av fiskeristyrelsens bestämmelser enligt en av kommissionen avgiven rekommendation, som bifogas kungörelsen såsom bilaga och som alltså har inkorporerats.

5.4 Motiv för valet av metod

Som framgår av redogörelsen under 5.2 och 3 har metoderna för att genomföra internationella överenskommelser och beslut i svensk rätt växlat. Vilka motiv som har legat till grund för metodvalet i de enskilda fallen kan i allmänhet inte fastställas. I fråga om kungörelser som har utfärdats inom området för Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmakt finns inte någon skriftlig motivering tillgänglig. När en överenskommelse har föranlett en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag har föredragande departementschefen som regel nöjt sig med att i propositionen med utgångspunkt i en redogörelse för konventionsbestämmelsernas innehåll konstatera, i vilka avseenden dessa fordrar ändringar i den svenska lagstiftningen, och därefter redogjort närmare för de föreslagna ändringarna. Vilken metod som principiellt sett bör väljas för genomförande av bestämmelserna i en internationell överenskommelse i svensk rätt har tidigare bara undantagsvis diskuterats. Under senare tid har valet av metod däremot blivit föremål för särskild uppmärksamhet och en redovisning härför sker numera i ökad utsträckning.

I proposition 1963:202 med förslag till ändring i lagen 1962 om särskilda förmåner för internationella organisationer m. m., samt angående godkännande av protokoll rörande privilegier och immunitet för organisationen för europeisk rymdforskning underströk föredragande departementschefen *att* lagen inte innehöll några närmare bestämmelser om de förmåner som skall tillkomma de däri nämnda organisationerna utan bara hänvisade till den stadga eller det avtal som i varje särskilt fall är tillämpligt *och att* på grund av denna hänvisning svenska myndigheter skulle få anledning att direkt tillämpa bestämmelserna i förevarande protokoll. Förfarandet innebar en inkorporation, även om metoden inte uttryckligen diskuterades.

Såvitt utredningen har kunnat finna togs frågan om tekniken för att införliva konventionsbestämmelser med svensk rätt upp till en mera ingående behandling först i propositionen 1966:148. I propositionen föreslog föredragande departementschefen att riksdagen skulle godkänna 1961 års Wienkonvention om diplomatisk immunitet. Samtidigt framlades förslag till ny lagstiftning om immunitet och privilegier, varigenom konventionen inkorporerades i svensk rätt. I motiveringen uttalade departementschefen bl. a. (prop. s. 16):

> I samband med att konventionen ratificeras måste dess bestämmelser om privilegier och immunitet överföras till intern svensk rätt. Härvid torde två möjligheter stå till buds. Den ena möjligheten innebär att bestämmelserna i konventionen omarbetas till svensk lagtext och att i samband därmed nödvändiga ändringar vidtas i gällande stadganden på området. Ett annat alternativ är att konventionsbestämmelserna görs direkt tillämpliga i Sverige genom ett generellt lagstadgande. Med ett sådant förfaringssätt torde man kunna inskränka sig till att vidta följdändringar endast på de områden där reglerna om immunitet och privilegier är av större praktisk betydelse för de tillämpande myndigheterna, dvs. främst i skatte- och tullförfattningarna. Som har framgått av den förut lämnade redogörelsen för lagen den 28 juni 1962 om särskilda

förmåner för vissa internationella organisationer m. m. har sistnämnda teknik använts när det gällt att till svensk lagstiftning överföra i internationella avtal upptagna immunitets- och privilegiebestämmelser för internationella organisationer, i vilka Sverige är medlem. – I förevarande fall synes motsvarande teknik böra användas. För att underlätta tillämpningen av konventionen bör dock dess bestämmelser i viss omfattning inarbetas i gällande författning på de områden där bestämmelserna kommer att få praktisk betydelse för de tillämpande myndigheterna.

Efter en redogörelse för den nya lagstiftningen med därav föranledda förändringar yttrade föredragande departementschefen vidare att

någon med säkerhet fullständig inventering av samtliga de bestämmelser om privilegier och immunitet som för närvarande finns i lag och författning och som strider mot Wien-konventionen svårligen låter sig genomföra. Det synes emellertid inte heller oundgängligen nödvändigt att samtliga sådana bestämmelser bringas i full överensstämmelse med konventionens regler, eftersom den nya lagen enligt förslaget får en sådan utformning att dess bestämmelser blir generellt gällande utan hinder av vad som stadgas i annan lag eller författning.

Resultatet av departementschefens överväganden blev alltså att såväl inkorporations- som transformationsmetoden användes för att fullgöra åtagandena i överenskommelsen.

En utförlig redovisning för valet av genomförandemetod gjordes första gången i propositionen 1968: 132 angående godkännande av konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR) och förslag till därav föranledd lagstiftning. Föredragande departementschefen yttrade under rubriken Metoden för konventionens införlivande med svensk rätt (prop. s. 17):

Man kan som utredningen i detta fall har föreslagit transformera konventionens innehåll till svensk lag och därvid använda den lagstiftningsteknik som är bruklig vid rent intern lagstiftning. Detta tillvägagångssätt är det som vanligen förekommer hos oss när det gäller konventioner på civilrättens område och det tillämpades t. ex. när den tidigare nämnda Warszawa-konventionen och sedermera det till denna anknutna Haag-protokollet införlivades med svensk rätt. En annan metod är att konventionens regler i så gott som helt oförändrat skick tas upp i en intern lag. Exempel härpå erbjuder lagen den 1 juni 1912 (nr 69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar, vilken föranleddes av Sveriges tillträde till 1905 års Haag-konvention rörande konflikter mellan olika lagar i fråga om vissa rättsverkningar av äktenskap. Ett i viss mån likartat tillvägagångssätt användes när konossementkonventionen införlivades med svensk rätt. Men man kan också förfara på det sättet att konventionen helt eller delvis utan transformering och genom en betydligt enklare lagstiftningsakt görs omedelbart tillämplig här i landet. Ett sådant förfarande har använts bl. a. i samband med att Sverige har tillträtt fördragen om godsbefordran på järnväg. I samband med vår anslutning till dessa fördrag har antagits endast en lag innehållande vissa offentligrättsliga bestämmelser om bl. a. svensk domsrätt och om verkställighet av utländsk dom.

För att konventionsbestämmelser skall i oförändrat skick göras direkt tillämpliga som svensk lag bör krävas att de har en klar och någorlunda lättillgänglig utformning och att kompletterande nationella bestämmelser

inte är nödvändiga i någon större utsträckning. CMR fyller enligt min mening båda dessa krav. Konventionen har terminologiskt och systematiskt en sådan utformning att den låter sig väl infoga i den svenska rättens regelsystem. Det är därför i och för sig möjligt att välja vilken som helst av de metoder som jag har beskrivit.

Tiden är enligt min mening inte mogen för en allmän omläggning av det system som med bara enstaka undantag har tillämpats hittills hos oss och som innebär att internationella konventioner på privaträttens område transformeras till intern lag med användande av gängse lagstiftningsteknik. I förevarande fall anser jag emellertid att speciella skäl talar för att en enklare metod kommer till användning.

De nordiska utredningarna kommer inom en relativt snar framtid med all sannolikhet att lägga fram förslag till gemensam lagstiftning om nationella och internationella vägfraktavtal. Om man nu efter transformering av konventionen genomför en fullständig lag om det internationella vägfraktavtalet, kommer denna lag troligen inom bara några år att få ersättas av en ny lag, omfattande också nationella vägfraktavtal. Såväl för de enskilda personer vilka berörs av lagstiftningen som för de lagstiftande och rättstillämpande organen framstår det emellertid som föga rationellt – bl. a. från arbetsekonomisk synpunkt – att en omfattande lagstiftning på ett och samma ämnesområde genomförs två gånger med bara några års mellanrum.

Jag anser det med hänsyn till dessa förhållanden lämpligast att konventionens regler görs omedelbart tillämpliga i Sverige genom en särskild lag i anledning av Sveriges tillträde till konventionen och att i denna lag i övrigt tas upp endast sådana bestämmelser som är nödvändiga för att fylla ut konventionens regelsystem. Härvid utgår jag från att när frågan om lagstiftning angående det nationella vägfraktavtalet aktualiseras en förutsättningslös prövning sker huruvida en slutgiltig lagstiftning om det internationella vägfraktavtalet bör ske i andra former.

Med den lösning som jag nu har förordat blir det inte möjligt att i form av en specialmotivering till enskilda lagbestämmelser på vanligt sätt närmare ange innebörden av de regler som föreslås. Jag kommer därför i stället att i ett följande avsnitt lämna en detaljerad redogörelse för de enskilda konventionsbestämmelserna och i anslutning därtill vissa kommentarer till detta.

Vid lagrådsremissen av propositionen 1968:132 tog lagrådet upp frågan om genomförandetekniken och yttrade bl. a. (prop. s. 127):

Konventionens regelsystem är sådant att hinder inte möter mot ett införlivande med svensk rätt. Konventionen är avsedd att föreläggas riksdagen för godkännande. Lagrådet har att med utgångspunkt från att konventionen godkänns yttra sig rörande vilka lagstiftningsåtgärder som kan vara ändamålsenliga för införlivandet.

Enligt vedertagen uppfattning fordras en lagstiftningsakt för att bestämmelserna i en konvention skall tillämpas av svensk domstol eller annan myndighet. När det gäller en internationell överenskommelse på civilrättens område, avsedd att skapa rättigheter och skyldigheter för enskilda, har hittills det ojämförligt vanligaste varit att dess innehåll i vad det är av vikt skrivs om till svensk lag. På grundval av konventionens regelsystem utarbetas en svensk lagtext med begagnande av sedvanligt svenskt lagspråk och svensk lagstiftningsteknik. Konventionen transformeras, som det heter, till svensk lag. Enligt hittills anlagt synsätt torde den folkrättsliga förpliktelsen ej sträcka sig längre än att det är konventionens materiella innehåll som skall bringas till tillämpning. För Sveriges del är påtagliga fördelar förknippade med ett sådant förfaringssätt. En internationell konvention anknyter i allmänhet till de större

staternas olika rättssystem. Ofta kommer den juridiska utformningen att delvis bero på kompromisser på skilda punkter. Ett mindre land kan av naturliga skäl mera sällan påräkna hänsyn för sin särskilda rättsteknik. Transformering till svensk lag kan då leda till jämkningar inom konventionens ram för att anpassning skall kunna ske utan att de inhemska rättsreglernas inre sammanhang bryts sönder. Och förfarandet kan ge orsak till översyn även av vad som ligger utanför det direkt aktuella rättsområdet. Eventuella oklarheter i konventionen kan påvisas i auktoritativa lagmotiv, vilka hos oss brukligt sett redovisar bakgrunden till de olika bestämmelserna och söker klargöra den exakta innebörden av de använda svenska uttrycken.

Beträffande den konvention varom nu är fråga föreslås en annan metod för införlivandet med svensk rätt. Enligt det remitterade lagförslaget förklaras konventionen skola gälla som svensk lag. Konventionen är avfattad på engelska och franska. Enligt slutorden i konventionen äger de båda texterna lika vitsord. Metoden innebär sålunda att som svensk lag skall – vid sidan av varandra – gälla en engelsk och en fransk text. Den bifogade svenska översättningen äger icke vitsord utan utgör endast ett hjälpmedel för tolkningen av de utländska texterna.

En sådan ordning kan av naturliga skäl väcka betänkligheter. Konventionen skall läsas och förstås av svenska medborgare och den skall tillämpas av svenska domstolar och myndigheter. Språksvårigheter kan utgöra visst hinder vid tillämpningen i Sverige.

Efter att ha särskilt understrukit några med språksvårigheterna sammanhängande förhållanden uttalade lagrådet vidare:

Det skall emellertid inte bestridas att den i det remitterade förslaget begagnade metoden för införlivande av en konvention med svensk rätt, dvs. att konventionen såsom sådan skall gälla som svensk lag, kan ha vissa fördelar. Ibland torde det kunna vara av betydelse att en svensk kontraktspart kan hänvisa till att en konvention som sådan – och inte en omskrivning på svenska – är lag i Sverige. Måhända kan också antagas att utsikterna till enhetlig rättstillämpning i alla konventionsstater blir större, om det är exakt samma text (texter) som gäller i de skilda länderna.

Av remissprotokollet framgår att en ny lagstiftning avseende såväl nationella som internationella vägfraktavtal är avsedd att komma till stånd inom några år. Tanken är att vid denna tidpunkt kommer att prövas om en transformering av konventionen skall ske, ehuru givetvis detta icke kommer att innebära några förändringar i det väsentliga innehållet. Lagrådet kan med hänsyn härtill instämma i departementschefens uppfattning att speciella skäl talar för att en enklare metod kommer till användning i detta särskilda fall.

När lagrådet i frågan hur en internationell överenskommelse bör överföras till svensk lag ansett transformeringsmetoden äga principiellt företräde, har denna bedömning företagits med hänsyn till förhållandena sådana de nu gestaltar sig och med ledning av vunna erfarenheter. Emellertid kan förutses att med tilltagande mellanfolkligt samarbete antalet av Sverige biträdda konventioner som måste omsättas i svensk lag kommer att snabbt öka i antal. Möjligen kommer därvid strängare krav att ställas på formell överensstämmelse mellan olika rättsordningar. Genomförandet i den form som får anses som den från svensk rättssynpunkt bästa, nämligen innehållets transformering till svensk lagtext, kan möta svårigheter. Skall transformeringsmetoden mera allmänt ersättas av exempelvis den metod som använts i förevarande fall bör, med hänsyn till frågans stora vikt, saken enligt lagrådets mening bli föremål för ett principiellt avgörande av generell räckvidd.

Departementschefen stannade sålunda för att i detta fall använda inkorporationsmetoden men förutsatte att frågan om val av metod skulle bli föremål för principiella överväganden.

I propositionen 1972:98 framlades förslag till lag om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, m. m., föranlett av 1970 års europeiska konvention om brottmålsdoms internationella rättsverkningar. Beträffande metoden att införliva konventionen med svensk rätt konstaterade föredragande departementschefen till en början, att brottmålskonventionens bestämmelser om domsverkställighet saknade motsvarighet i svensk rätt, såvitt gällde förhållandena utanför Norden, och att det sålunda fordrades lagstiftning för att Sverige skulle kunna tillträda konventionen. Därefter anförde han (prop. s. 80):

Vid införlivandet av internationella överenskommelser med svensk rätt kan man välja mellan olika lagstiftningsmetoder. När det gäller straffrätt har man hittills valt att omarbeta – transformera – överenskommelsen till svensk lag med användning av svensk lagstiftningsteknik och svenskt språkbruk (transformationsmetoden). En annan metod är att införliva den internationella överenskommelsen med svensk rättsordning genom en lagstiftningsakt av innebörd att överenskommelsens bestämmelser skall gälla som svensk lag (inkorporeringsmetoden). Denna metod har hittills använts endast inom civilrätten.

Vid de nordiska överläggningarna nådde man principiell enighet om att "ne bis in idem"-reglerna[1] i brottmålskonventionen skulle införlivas med de nordiska ländernas rättsordning genom ändringar i strafflagstiftningen medan man däremot i fråga om verkställighetsreglerna skulle använda inkorporeringsmetoden. Så har också skett i Danmark. Av skäl som har utvecklats närmare i promemorian och har återgetts i det föregående har där likväl föreslagits att brottmålskonventionen i dess helhet skall införlivas med svensk rätt med användande av transformationsmetoden.

Under remissbehandlingen har detta förslag inte rönt erinringar från något håll. Flera remissinstanser har däremot uttalat sitt uttryckliga gillande av förslaget. Inte i något yttrande har det gjorts gällande att det skulle vara förenat med några olägenheter att olika lagtekniska metoder kommer till användning i de nordiska länderna.

Departementschefen biträdde förslaget i promemorian och valde alltså transformationsmetoden.

Propositionen 1973:137 innehöll ett förslag till lag om ändring av sjölagen, innebärande bl. a. att de s. k. Haag-Visbyreglerna angående konossement m. m. skulle införas i sjölagen utan andra väsentliga justeringar än sådana som följde av att de skulle passas in bland behövliga nationella bestämmelser. Föredragande departementschefen anförde bl. a. följande (prop. s. 54).

Den nuvarande ordningen utmärker sig som nämnts av att flera olika regelsystem är tillämpliga på befordran enligt konossement. En så splittrad reglering var godtagbar innan Haagreglerna vunnit den internationella spridning de nu har. I dagens läge finner jag uppenbart, att en förenkling är påkallad. En sådan kan uppnås genom att konventionsreglerna helt inarbetas i SjöL, som för den skull dock inte behöver göras tvingande i all konossementsfart. Naturligtvis finns det med en sådan metod alltid risk för att materiella avvikelser från konventionen uppstår

[1] Dom som har meddelats i en konventionsstat utgör i vissa fall hinder för annan konventionsstat att företa ny prövning av gärning som avses med domen.

vid inarbetningen. Men det problemet undgås väsentligen, om man, som kommittén föreslagit och utredningen om författningspublicering godtagit, tar in reglerna i SjöL i ett huvudsakligen oförändrat skick. Därmed tas också rimlig hänsyn till behovet att utåt kunna visa att svensk rätt är konventionstrogen. Metoden har redaktionellt sett den nackdelen att SjöL kommer att förete vissa stilbrytningar inom samma regelsystem. Men sådana hänsyn har jag ansett mig böra bortse från, framför allt därför att den angivna metoden visat sig vara den enda lagteknik om vilken nordisk enighet kunnat uppnås. Jag har också fäst vikt vid att de nu genomförda ändringarna i befraktningskapitlet får antas komma att gälla endast under en övergångstid och till dess den nu pågående revisionen av Haagreglerna har avslutats. De textförslag som hittills utarbetats inom UNCITRAL ger anledning anta att en ny konventionstext bättre kommer att överensstämma med nordisk lagstil. Jag biträder därför kommitténförslaget i princip.

Haag-Visbyreglerna blev i enlighet med departementschefens förslag transformerade till svensk lag.

Även i propositionen 1973: 140 med förslag till lag om ansvarighet för oljeskada till sjöss och lag om ersättning från den internationella oljeskadefonden, m. m., diskuterades valet av metod för att införliva de konventionsbestämmelser, på vilka de angivna lagförslagen bygger, med svensk rätt. I propositionen föreslogs, att de bestämmelser i den s. k. fondkonventionen som är av civilrättslig eller processrättslig natur skulle inkorporeras i svensk rätt. Enligt den till grund för förslaget liggande departementspromemorian är konventionstexten avfattad på ett sätt, som inte i någon större utsträckning avviker från vad som är vanligt i svensk lagstiftning, och konventionen kräver endast ett fåtal kompletterande bestämmelser för att kunna tillämpas. I fråga om den s. k. ansvarighetskonventionen föreslogs i propositionen däremot, att transformationsmetoden skulle användas. Föredragande departementschefen anförde i detta hänseende följande (prop. s. 37).

Vad först gäller frågan om sättet för ansvarighetskonventionens införlivande med svensk rätt vill jag framhålla att jag delar uppfattningen att det sannolikt skulle vara en fördel från internationell rättsenhetssynpunkt att göra konventionens bestämmelser direkt tillämpliga som svensk lag. Detta alternativ har därför noga övervägts och prövats under lagstiftningsärendets behandling i justitiedepartementet. Det har emellertid visat sig att de kompletterande nationella regler som under alla förhållanden är nödvändiga blir omfattande och delvis komplicerade och att svårbemästrade tekniska problem uppkommer när det gäller samordningen mellan dessa regler och konventionsbestämmelserna. Lagstiftningen skulle bli svåröverskådlig och delvis svårtillgänglig. Dessa nackdelar kan inte anses uppvägda av de fördelar metoden innebär. Motsvarande bedömning har gjorts i de andra nordiska länderna, där man med bestämdhet motsatt sig att denna metod används. Under dessa förhållanden och med särskilt beaktande av önskemålet om en så långt möjligt enhetlig nordisk lagstiftning på detta område anser jag att den i promemorian föreslagna tekniken att transformera konventionens bestämmelser till nationell lag bör komma till användning. Visserligen leder den till att olika teknik används i fråga om de två konventionerna. Trots det samband som råder mellan dessa konventioner anser jag inte att detta medför någon olägenhet av betydelse. Jag vill särskilt påpeka den väsentliga skillnaden att de på ansvarighetskonventionen byggda bestäm-

melserna kan komma att tillämpas relativt ofta medan däremot en tillämpning av fondkonventionen torde komma att bli aktuell förhållandevis sällan. Om man omformar ansvarighetskonventionens regler till nationell lag med användning av den lagstiftningsteknik som hos oss används vid rent nationell lagstiftning, måste emellertid givetvis den bakomliggande konventionstexten och den rättspraxis, både nationell och internationell, som anknyter till denna tillmätas stor betydelse vid tolkning av lagen.

Departementschefen stannade sålunda för att föreslå olika metoder för två konventioner, som visserligen har nära samband med varandra, men likväl av särskilda skäl ansågs böra behandlas olika.

Av de redovisade motivuttalandena framgår, att vid valet av metod hänsyn framför allt har tagits till överenskommelsernas utformning och den lagstiftning i vilken de skolat inpassas. Även i de fall då någon uttrycklig motivering inte finns tillgänglig får valet av metod antagas ha träffats med utgångspunkt i vad som i varje särskilt fall har ansetts vara mest ändamålsenligt.

6 Översättning av internationella överenskommelser, m. m.

6.1 Autentiska texter och översättningar

Det finns inga allmänna regler om vilket språk som skall användas vid avfattande av en internationell överenskommelse. Länder som har samma officiella språk använder naturligen detta. Bilaterala överenskommelser upprättas vanligen på de båda ländernas nationella språk. Av praktiska skäl föredras dock ibland ett tredje språk, vanligen förhandlingsspråket, antingen som enda språk i överenskommelsen eller som det språk som äger vitsord vid tolkningen av denna. Multilaterala överenskommelser avfattas som regel på två eller flera språk, i första hand engelska och franska. Det kan dock förekomma flera språkversioner. Sålunda upprättas t. ex. de överenskommelser som tillkommer inom FN:s ram på FN:s fem officiella språk engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska. Nordiska multilaterala överenskommelser upprättas så gott som undantagslöst på samtliga de länders språk som ingår överenskommelsen.

En överenskommelse kan alltså vara avfattad på ett eller flera språk. De språk på vilka överenskommelsen är avfattad anses vara "autentiska", dvs. samtliga språkversioner har lika vitsord vid överenskommelsens tolkning, om parterna inte särskilt har kommit överens om att någon av texterna skall ha företräde. Denna huvudregel kommer vanligen till uttryck genom en bestämmelse i överenskommelsen om att de språk på vilka den har upprättats har samma vitsord ("are equally authentic" eller "authoritative", "font également foi" etc.). Om en av texterna skall ha företräde vid skiljaktigheter mellan dem kompletteras bestämmelsen med en föreskrift härom.

I det följande ges några exempel på formuleringar i berörda hänseenden.

Konventionen den 15 november 1965 om delgivning i utlandet av handlingar och mål i ärenden av civil eller kommersiell natur undertecknades *"på engelska och franska språken, vilka båda texter äger lika vitsord"*.

Protokollet den 28 september 1955 med ändring av konventionen i Warszawa den 12 oktober 1929 rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran är undertecknat *"i tre autentiska texter, upprättade på franska, engelska och spanska språken. Vid skiljaktigheter mellan texterna skall den text som*

upprättats på franska, det språk på vilket konventionen avfattats, äga vitsord."

Avtalet den 10 september 1963 mellan Sverige och Israel om ömsesidig utlämning för brott är avfattat på *"svenska, engelska och hebreiska, vilka texter äga lika vitsord, under förutsättning att, om tvekan uppkommer rörande tolkningen av den svenska eller hebreiska texten, den engelska texten skall vara avgörande"*.

I artikel 7 i överenskommelsen den 29 december 1933 mellan Sverige och Finland angående gemensam bevakning för bekämpande av olovlig införsel av alkoholvaror talas om "denna överenskommelse, som är *avfattad på svenska, finska och franska språken, av vilka i fråga om tolkningen den franska texten äger vitsord*".

Regeln att alla texter i en flerspråkig överenskommelse har samma vitsord om annat inte har angivits har kommit till uttryck i 1969 års konvention om traktaträtten (jfr under 2.1) vars artikel 33 p. 1 stadgar att "när en traktat har bestyrkts på två eller flera språk, äger texten lika vitsord på vart och ett av dessa språk, såvida icke traktaten föreskriver eller parterna är överens om att en bestämd text skall ha företräde i händelse av skiljaktigheter" (jfr även 7.1 i det följande).

Ett land blir ofta bundet av överenskommelser som är avfattade på andra språk än dess eget. I sådana fall uppkommer fråga om översättning av konventionstexten till det inhemska språket. De spörsmål som hänger samman därmed får naturligen avgöras i vederbörande land. Undantagsvis innehåller en överenskommelse vissa bestämmelser i fråga om översättning. Ibland talas därvid om officiella översättningar; vilken särställning dessa intar i förhållande till andra översättningar är ovisst men de torde som regel få vika för originaltexten (jfr bestämmelse i järnvägsfördragen CIM och CIV nedan).

Följande exempel på överenskommelser med föreskrifter i fråga om översättningar kan nämnas.

Protokollet den 7 december 1953 angående ändringar i 1926 års slaverikonvention är upprättat på engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska, vilka språk äger samma vitsord. I fråga om den bilaga till protokollet som innehåller ändringarna i konventionen föreskrivs däremot att "enär texterna till konventionen, vilken skall ändras i överensstämmelse med bilagan, endast äga vitsord på engelska och franska språken, *skola de engelska och franska texterna till bilagan äga lika vitsord och de kinesiska, ryska och spanska texterna skola vara översättningar*".

Artikeln XIV i konventionen den 17 juni 1960 för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss (SOLAS) utsäger att konventionen undertecknats på engelska och franska språken, vilka båda texter äger lika vitsord, samt att *"originaltexterna skall deponeras* hos den Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen *tillsammans med texter på ryska och spanska språken, vilka äro översättningar"*.

I konventionen den 4 juni 1954 om tullättnader till förmån för turisttrafiken samt i ytterligare två tullkonventioner samma dag äger de engelska, franska och spanska texterna lika vitsord. Därjämte stadgas, att

"generalsekreteraren anmodas att låta verkställa en auktoriserad översättning av denna konvention *till kinesiska och ryska språken* samt att foga de kinesiska och ryska texterna vid den engelska, franska och spanska texterna, då han – – – till staterna överlämnar vederbörligen bestyrkta avskrifter av densamma".

Luftfartsöverenskommelsen mellan Sverige och Sudan den 17 februari 1958 undertecknades "i två exemplar på engelska språket, vilket skall utgöra det auktoritativa språket. *En officiell översättning av överenskommelsen till svenska och arabiska skall utväxlas på diplomatisk väg."*

I de internationella fördragen den 25 februari 1961 angående godsbefordran å järnväg (CIM) samt angående befordran å järnväg av resande och resgods (CIV) finns följande bestämmelse:

"Fördragets texter: Officiella översättningar. – Detta fördrag har i överensstämmelse med diplomatisk hävd avslutats och undertecknats på franska språket. – *Till den franska texten äro fogade* en text på tyska språket, en text på engelska språket och en text på italienska språket, *vilka gälla såsom officiella översättningar.* – Vid bristande överensstämmelse äger den franska texten vitsord."

Artikel 41 första stycket i konventionen den 2 december 1961 för skydd av växtförädlingsprodukter anger, att konventionen har "avfattats på franska språket i ett exemplar" och i tredje stycket samma artikel föreskrivs att *"officiella översättningar* av föreliggande konvention *skall utföras på tyska, engelska, spanska och nederländska språken".*

Beslut och rekommendationer som meddelas av mellanstatliga organisationer avfattas i regel på det eller de språk, som är organisationens officiella arbetsspråk. Vad som anföres om internationella överenskommelser under 6.2 och 6.3 gäller även i fråga om beslut och rekommendationer.

6.2 Användande av utländsk text som författningstext i Sverige

Många internationella överenskommelser som Sverige ingår saknar autentisk svensk text. Om man införlivar konventionsbestämmelserna med svensk rätt i deras ursprungliga form blir alltså i många fall en utländsk text författningstext i Sverige. Fråga uppkommer då i vilken utsträckning användande av utländsk text i svensk författning är godtagbart från konstitutionella synpunkter.

Det finns inte några lagfästa bestämmelser om att enbart svenska skall användas i författningstext eller i andra föreskrifter som utfärdas till allmän efterrättelse.[1] Inte heller finns några lagfästa regler om att

[1] Jfr Kungl. Maj:ts kungörelse den 5 juli 1810 med uppmaning till domstolar och myndigheter att i till allmänheten riktade skrivelser, kungörelser etc. nyttja en ren och tydlig svenska samt undvika främmande ord och talesätt (Lilienbergs lagsamling, band III, s. 320). Jfr även gamla RB 24 kap. 3 § enl. vilken betr. rättegång gällde att "utländsk lag ej må däri åberopas, ej främmande språk brukas" samt processlagberedningens uttalande i förarbetena till bestämmelserna om tolk i 5 kap. 6 § RB att det utan uttryckligt stadgande torde gälla att domstolsförhandling skall föras på svenska språket (NJA II 1943 s. 61). Enl. en 1973 genomförd ändring i 33 kap. 9 § (lag 1973:240) kan rätten lämna en från part inkommen inlaga eller annan handling på annat språk än svenska utan avseende, om parten inte har efterkommit föreläggande att tillhandahålla bestyrkt översättning av handlingen.

internationella överenskommelser som inte har svensk autentisk text skall översättas till svenska innan de kan tillträdas av och tillämpas i Sverige.

Vid föredragningen i lagrådet av förslaget till lag i anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m. (CMR) konstaterade lagrådet, att den metod som användes för att införliva konventionen med svensk rätt innebar att en engelsk och en fransk text skulle gälla som svensk lag vid sidan av varandra medan den svenska översättningen bara utgjorde ett hjälpmedel för tolkningen av de utländska texterna. Lagrådet fann visserligen denna ordning väcka betänkligheter men gick inte närmare in på arten av dessa, och någon diskussion om huruvida en sådan ordning vore grundlagsenlig förekom inte (prop. 1968: 132 s. 128). Lagen antogs av riksdagen utan debatt. I samband med föredragning av ett förslag till vägtransportlag för inrikes godsbefordran anförde lagrådet som ett skäl för att bibehålla CMR-lagen beträffande internationella transporter att lagen varit i kraft ett antal år och att berörda parter sålunda vant sig vid att tillämpa konventionens bestämmelser (prop. 1974: 33 s. 178).

Tillåtligheten eller lämpligheten av att använda utländsk text i svenska författningar har inte heller varit på tal i andra fall när en överenskommelse med enbart utländsk text har inkorporerats i svensk rätt. Man kan dock förmoda att detta förhållande har sin förklaring i den omständigheten att de till vilka en internationell överenskommelse riktar sig i praktiken inte gör någon åtskillnad i vad mån överenskommelsens svenska text är autentisk eller endast en översättning.

Som framgår av redogörelsen för inkorporerade överenskommelser under 5.2.2 förekommer det f. n. ingalunda sällan att utländsk text ingår i en svensk författning då den inkorporerade överenskommelsen har både svensk och utländsk text och undantagsvis även då den har enbart utländsk text. När överenskommelsen har såväl svensk som utländsk autentisk text kan den utländska texten visserligen i praktiken antagas komma till användning mera sällan, men i den mån den uttryckligen åberopas måste hänsyn tas också till den. Som exempel på att så har skett kan nämnas regeringsrättens beslut i ett mål om tillämpning av ett svensk-italienskt dubbelbeskattningsavtal. Avtalet, som har såväl svensk som italiensk autentisk text, inkorporerades genom kungörelsen (1958: 312) om tillämpning av avtalet i svensk rätt. Båda texterna åberopades av parterna och regeringsrätten tog vid sin bedömning av målet hänsyn bl. a. till ordalagen i den italienska texten (RÅ 1967 rf 22).

Det förekommer numera även i annat sammanhang än i fråga om författningar att svenska myndigheter har anledning att använda utländska texter, nämligen då bestämmelser har meddelats om godtagande av vissa handlingar på främmande språk. I det följande lämnas några exempel på detta.

Enligt den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål äger konventionsstat kräva att handlingar som rör konventionens tillämpning skall åtföljas av översättning till dess eget språk eller till något av Europarådets officiella språk – engelska och franska – eller det av dessa språk som staten anger. När Sverige tillträdde konventionen gjordes

från svensk sida det förbehållet att handlingar som skulle ligga till grund för bevisupptagning vid svensk domstol skulle vara översatta till svenska språket. Det ansågs däremot inte påkallat att delgivningshandlingar från utlandet skulle åtföljas av sådan översättning. Sverige förbehöll sig dock att inte verkställa delgivning av handling som inte är översatt till svenska språket i andra fall än då mottagaren frivilligt tar emot handlingen (prop. 1961: 48 s. 14).

Även en inom Europarådet utarbetad konvention om straff för vägtrafikbrott innehåller en bestämmelse om rätt för konventionsstat att begära översättning av handlingar till visst språk. I proposition med förslag till en av konventionen föranledd lag om straff för trafikbrott utomlands anförde föredragande departementschefen att framställning från utomnordisk stat om lagföring i Sverige inte nödvändigtvis behövde vara översatt till svenska. Han menade att berörda myndigheter i stor utsträckning borde kunna handlägga ärenden av ifrågavarande slag på grundval av en översättning till engelska. Däremot borde enligt departementschefen sådana handlingar som skall delges den misstänkte, användas som bevismaterial o. d., sedan översättas till svenska (prop. 1971: 114 s. 55).

Här kan även nämnas ackordskungörelsen 1970: 858. Enligt 27 § skall handlingar från utländsk borgenär på engelska, tyska eller franska språken i lämplig utsträckning kunna godtas utan översättning.

Av det sagda framgår att utländska texter används som författningstext och i andra rättsliga sammanhang i Sverige. Lagrådet uttalade visserligen som nämnts vid föredragningen av den s. k. CMR-lagen att vissa betänkligheter kunde möta mot ett sådant förfarande, men någon rättsligt grundad invändning mot ett sådant tillvägagångssätt har inte anförts. Även om det sålunda inte möter något rättsligen grundat hinder mot att låta utländsk text bli författningstext här i riket kan det däremot av praktiska skäl i många fall uppenbarligen vara mindre lämpligt. Utredningen återkommer till detta under 8.1.2.1

6.3 Internrättslig verkan av översättning

Utredningen har i det föregående framhållit att det är de autentiska texterna som skall ligga till grund för tolkningen av en internationell överenskommelse. Detta gäller även om ett land är bundet av en överenskommelse som är avfattad på ett annat språk än dess eget.

Svenska används som autentiskt språk i nordiska multilaterala överenskommelser och i vissa av Sveriges bilaterala överenskommelser, men flertalet överenskommelser som vi ingår är upprättade på andra språk än svenska. Om bestämmelserna i en överenskommelse som inte har svensk originaltext inkorporeras i den svenska rättsordningen, blir den eller de utländska texterna gällande författningstext. Det ligger dock i sakens natur att en sådan överenskommelse översätts till svenska, och det spörsmål utredningen skall behandla i detta avsnitt är den internrättsliga verkan av en sådan översättning. Kan med andra ord myndigheter och

enskilda i Sverige åberopa och tillämpa översättningen som en självständig text, eller är översättningen bara att anse som ett hjälpmedel vid tolkningen av den utländska texten?

Utredningen har till en början funnit det vara av intresse att undersöka vad som i detta avseende gäller i några länder där konventionsbestämmelser alltid, antingen automatiskt eller till följd av inkorporation i varje enskilt fall, blir lag i sin ursprungliga utformning. Av de uppgifter utredningen har inhämtat framgår att man i Nederländerna och i Förbundsrepubliken Tyskland utgår ifrån att det är de autentiska texterna som gäller och att den översättning till det nationella språket som brukar ske bara är ett hjälpmedel när myndigheter och enskilda skall tillämpa lagregler som består av konventionsbestämmelser. Samma princip gäller i Förenta staterna. I Frankrike anses det däremot vara den franska texten som skall tillämpas, oavsett om denna är autentisk eller en översättning. Det bör dock tilläggas att de båda sistnämnda länderna sällan tillträder en överenskommelse som inte har en engelsk resp. fransk originaltext.

Frågan i vilken utsträckning en svensk översättning av en konventionstext kan få internrättsligt bindande verkan måste enligt utredningens mening ses mot bakgrund av det sätt på vilket konventionsbestämmelserna införlivas med den svenska rättsordningen.

Transformeras konventionsbestämmelserna till svensk författningstext antingen genom omarbetning eller genom en föreskrift att de skall tillämpas i sin svenska översättning är det den omarbetade eller översatta texten som skall tillämpas här i riket. Som senare skall visas gäller denna författningstext även om den i en konfliktsituation skulle visa sig faktiskt strida mot innehållet i de konventionsbestämmelser på vilka den grundar sig. Den omarbetade eller översatta texten kan med andra ord sägas träda i stället för den ursprungliga konventionstexten även om denna självfallet kan få betydelse som ett hjälpmedel vid tolkningen av den interna författningsbestämmelsen.

Om inkorporationsmetoden används kommer författningstexten däremot att utgöras av konventionsbestämmelsernas autentiska texter, oavsett på vilka språk dessa är avfattade. Föreligger bestämmelserna enbart på främmande språk bör de av naturliga skäl åtföljas av en översättning vid intagandet i SFS, men översättningen är i detta fall bara ett hjälpmedel vid tolkningen av de utländska texterna. En annan sak är att även en sådan icke bindande översättning i praktiken i stort sett kommer att få lika stor betydelse som om konventionsbestämmelserna hade transformerats. Det ligger i sakens natur att myndigheter och enskilda i första hand använder en föreliggande svensk översättning och att de utgår från att de kan lita på den, särskilt om den har tagits in i en officiell publikation som SFS. Några olägenheter härav behöver inte uppstå, förutsatt att översättningen inte i något väsentligt avseende avviker från innehållet i den autentiska texten. Gör någon gällande att det föreligger en skiljaktighet, som kan bli avgörande för tolkningen av en konventionsbestämmelse, har den autentiska texten företräde.

Som torde framgå av vad som nu sagts kan skillnaden mellan

transformation och inkorporation många gånger bli subtil i praktiken. Varken de tillämpande myndigheterna eller den enskilde torde ha behov av att skilja mellan en översättning av en internationell överenskommelse som har transformerats eller en som har inkorporerats annat än i särskilda undantagsfall.

Av det sagda följer att det är av största vikt att översättningen alltid utföres så att den adekvat återger innehållet i den utländska texten. Som framgår av utredningens promemoria Ds Ju 1972: 7 har de former i vilka översättning av internationella överenskommelser och andra internationella instrument hittills har bedrivits lidit av åtskilliga brister. Utredningen har i promemorian lagt fram förslag syftande till att avhjälpa dessa.

Utredningen vill tillägga att utredningens ståndpunktstagande i detta avsnitt står i överensstämmelse med det som har gjorts i de övriga nordiska länderna.

7 Tolkning av internationella överenskommelser

Nationella myndigheter kan få anledning att tolka internationella överenskommelser om dessa innehåller bestämmelser som rör enskildas eller myndigheters handlande. En sådan tolkning kommer för Sveriges vidkommande framför allt i fråga när en internationell överenskommelse har inkorporerats i svensk rätt. Genom inkorporationen har överenskommelsen ju blivit svensk rättsnorm. Även när en överenskommelse har genomförts i svensk rätt genom transformation kan det emellertid bli aktuellt för inhemska myndigheter att tolka de bestämmelser i överenskommelsen som har transformerats. Visserligen föreligger då en intern författningsbestämmelse som i princip skall tolkas enligt reglerna för svensk lagtolkning. Vid tolkningen kan man dock givetvis inte bortse från att bestämmelsen har tillkommit för att genomföra ett folkrättsligt åtagande i svensk rätt. Denna uppfattning har bl. a. kommit till uttryck i propositionen 1973: 137 med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m. Föredragande departementschefen anförde beträffande inarbetningen av de s. k. Haag-Visbyreglerna angående konossement m. m. i sjölagen följande.

Den omständigheten att Haag-Visbyreglerna tas in i SjöL och där ej återges helt ordagrant får givetvis inte leda till att man vid tolkning och tillämpning av dem bortser från deras ursprung. Här som eljest när det gäller lagstiftning som grundas på en internationell konvention måste reglerna i tveksamma fall tolkas mot bakgrund av konventionens ursprungstext och den rättspraxis som utbildats i vårt eget land såväl som i andra konventionsstater (prop. s. 54).

Samma tankegång har framförts i propositionen 1973: 140 med förslag till lag om ansvarighet för oljeskada till sjöss, m. m., vilket i huvudsak bygger på 1969 års konvention i samma ämne. Föredragande departementschefen anförde bl. a. följande.

Om man omformar ansvarighetskonventionens regler till nationell lag med användning av den lagstiftningsteknik som hos oss används vid rent nationell lagstiftning, måste emellertid givetvis den bakomliggande konventionstexten och den rättspraxis, både nationell och internationell, som anknyter till denna tillmätas stor betydelse vid tolkningen av lagen (prop. s. 37).

Svenska domstolar och andra myndigheter har alltså att tolka internationella överenskommelser när dessa genom inkorporation har in-

förlivats med den svenska rättsordningen, och de kan få anledning att göra det även när konventionsbestämmelser har transformerats till svensk författning. Utredningen har därför funnit det vara av intresse att närmare behandla några omständigheter som särskilt bör beaktas när en rättstillämpande myndighet ställs inför uppgiften att tolka en internationell överenskommelse.

En grundläggande skillnad mellan en internationell överenskommelse och en lag eller annan författning är att överenskommelsen tillkommer som ett ömsesidigt avtal mellan två eller flera stater medan en författning utfärdas av ett nationellt lagstiftande organ. Redan av detta följer att tolkningen av en internationell överenskommelse delvis måste ske med andra utgångspunkter än tolkningen av en vanlig lag. Parterna i en internationell överenskommelse utgår många gånger från helt olika förutsättningar, och konventionstexten är ofta ett resultat av kompromisser för att anslutningen till överenskommelsen skall kunna bli så stor som möjligt. Detta leder inte sällan till en mer eller mindre avsiktlig otydlighet i konventionstexten.

Till skillnad mot vad som gäller en vanlig nationell författning är en internationell överenskommelse ofta avfattad på två eller flera språk, i varje fall när den är multilateral. Det kan vid en jämförelse mellan de olika språkversionerna visa sig att dessa skiljer sig från varandra. I internationell doktrin och rättspraxis råder skilda uppfattningar om efter vilka regler tolkningen i sådana fall skall ske. En samlad framställning härav skulle föra alltför långt men några exempel på regler som har tillämpats kan nämnas. När en text har gett utrymme för en begränsad tolkning av innehållet medan den eller de andra texterna har kunnat tydas så som om de hade haft en vidare innebörd, har i flera fall en restriktiv tolkning föredragits och den text som har en snävare innebörd har alltså använts. Om överenskommelsen ursprungligen har utarbetats på ett språk och den eller de andra autentiska texterna tillkommit senare, har man ibland valt att vid tolkningen utgå enbart från den ursprungliga texten. Andra vägar som har prövats har varit att utgå från den text som är mest förmånlig för den förpliktade parten eller att anse varje part bunden bara av den text som har skrivits på vederbörandes eget språk.

7.1 Tolkningsregler i 1969 års Wienkonvention om traktaträtten

Den allmänna syn på tolkning av internationella överenskommelser som flera stater har i dag har kommit till uttryck i Wienkonventionen den 24 maj 1969 om traktaträtten. I konventionen ges regler för tolkning av internationella överenskommelser i allmänhet och dessutom särskilda bestämmelser om tolkning av överenskommelser med flera autentiska texter. De relevanta artiklarna har följande lydelse.

Artikel 31

Allmän regel om tolkning

1. En traktat skall tolkas ärligt i överensstämmelse med den gängse meningen av traktatens uttryck sedda i sitt sammanhang och mot bakgrunden av traktatens ändamål och syfte.

2. I sammanhanget ingår vid tolkningen av en traktat, förutom texten inklusive dess preambel och bilagor,

a) överenskommelser rörande traktaten som träffats mellan alla parter i samband med traktatens ingående;

b) dokument som upprättats av en eller flera parter i samband med traktatens ingående och godtagits av de andra parterna som dokument sammanhörande med traktaten.

3. Utöver sammanhanget skall hänsyn tagas till

a) efterföljande överenskommelser mellan parterna rörande traktatens tolkning eller tillämpningen av dess bestämmelser;

b) efterföljande praxis vid traktatens tillämpning, som ådagalägger enighet mellan parterna om traktatens tolkning;

c) relevanta internationella rättsregler som är tillämpliga i förhållandet mellan parterna.

3. Ett uttryck skall tilläggas en speciell mening, om det fastställts att detta var parternas avsikt.

Artikel 32

Supplementära tolkningsmedel

Supplementära tolkningsmedel, inbegripet förarbetena till traktaten och omständigheterna vid dess ingående, kan anlitas för att få bekräftelse på den mening som framkommer vid tillämpningen av artikel 31 eller för att fastställa meningen, när en tolkning enligt artikel 31

a) icke undanröjer dess tvetydighet eller oklarhet; eller

b) leder till ett resultat som uppenbarligen är orimligt eller oförnuftigt.

Artikel 33

Tolkning av traktater som bestyrkts på två eller flera språk

1. När en traktat har bestyrkts på två eller flera språk, äger texten lika vitsord på vart och ett av dessa språk, såvida icke traktaten föreskriver eller parterna är överens om att en bestämd text skall ha företräde i händelse av skiljaktigheter.

2. En version av traktaten på annat språk än det eller dem på vilka texten bestyrkts skall betraktas som en bestyrkt text endast om traktaten föreskriver det eller parterna är överens därom.

3. Traktatens uttryck förutsätts ha samma mening i varje bestyrkt text.

4. När en jämförelse av de bestyrkta texterna uppenbarar en skillnad i meningen som ej bortfaller vid tillämpningen av artiklarna 31 och 32, skall den mening antagas, som med beaktande av traktatens ändamål och syfte bäst sammanjämkar texterna, utom när en bestämd text har företräde enligt mom. 1.

Utredningen har ansett det vara av intresse att särskilt behandla två omständigheter, som kan få betydelse vid tolkning av en internationell överenskommelse och som också nämns i de citerade artiklarna i

Wienkonventionen. Den ena är frågan vilken vikt som skall läggas vid förarbetena till en internationell överenskommelse. Den har särskilt intresse i ett land som Sverige, där förarbeten till en lag ofta spelar stor roll vid tolkningen av lagtexten. Ett spörsmål är därvid i vilken utsträckning förarbeten till internationella överenskommelser finns tillgängliga och vilken karaktär de har. Den andra omständigheten är att en internationell överenskommelse som regel är försedd med inledning, den s. k. preambeln, som är okänd för svensk lagstiftningsteknik. Preambeln är inte konventionstext i egentlig mening men skall enligt Wienkonventionen tas i beaktande vid tolkningen av konventionstexten.

7.1.1 *Förarbeten till internationella överenskommelser*

Uttrycket "förarbeten till internationella överenskommelser" täcker olika slag av material. Några exempel är rapporter utarbetade av särskilt tillsatta kommittéer eller av personer med uppdrag att utreda vissa frågor eller utarbeta utkast med kommentarer till konventionstexten. Andra är referat från förhandlingarna om överenskommelsen med översikt över omröstningar och kommentarer (s. k. röstförklaringar) som har gjorts i anslutning till votering vid diplomatkonferenser där en internationell överenskommelse beslutas och vid rapporter, som utarbetas i samband med avslutandet av en överenskommelse. Det säger sig självt att allt detta olikartade material inte kan användas som ett tolkningsmedel utan urskiljning. Man måste skilja mellan å ena sidan sådant som närmast har karaktär av partsinlaga eller är av mera preliminär art och å andra sidan sådant som ger uttryck för parternas gemensamma intentioner och alltså ligger till grund för den slutligt utformade konventionstexten.

Förarbeten till internationella överenskommelser är ofta svåråtkomliga, vilket i praktiken begränsar deras betydelse. Referaten från diplomatiska förhandlingar utges sålunda inte i någon stor upplaga. Ett undantag gäller i fråga om överenskommelser som innehåller en kodifikation av folkrättsliga regler, t. ex. konventionerna om diplomatiska och konsulära förbindelser och om traktaträtten. Förarbetena till sådana överenskommelser finns i allmänhet väl samlade i publikationer, som utges av FN: s folkrättskommission, vilken ofta får i uppdrag att utarbeta förslagen till dessa överenskommelser.

En ändring i fråga om möjligheten att lättare få tillgång till förarbeten till internationella överenskommelser kan också komma att ske beträffande de allt fler överenskommelser, som tillkommer inom ramen för internationella organisationer. Sådana överenskommelser förbereds genom utredningar och betänkanden, som i stor utsträckning trycks och publiceras. Stundom utarbetas rapporter med motiv till konventionstexten, vilka ibland också antas genom ett formellt beslut av ifrågavarande internationella organ. Som exempel kan nämnas Europarådets "Explanatory Reports", vilka antas samtidigt med den överenskommelse till vilken de hör. De innehåller vanligen en uppmaning till medlemsstaterna att sörja för att överenskommelsen och den förklarande rapporten blir så spridda som möjligt. Betydelsefullt är också det förberedande konven-

tionsarbete som bedrivs av FN:s nyss nämnda kommission, vilken årligen avger rapport till generalförsamlingen. Slutligen kan nämnas de rapporter, som utarbetas efter de vart fjärde år återkommande Haag-konferenserna för internationell privaträtt med motiv och kommentarer till de vid konferenserna antagna överenskommelserna.

Även när förarbeten till internationella överenskommelser finns tillgängliga är deras betydelse för konventionstolkning i internationell praxis oviss. De skall visserligen enligt konventionen om traktaträtt kunna användas som ett hjälpmedel vid tolkningen men endast om de tolkningsregler som anges i artikel 31 är otillräckliga eller leder till ett tvivelaktigt, dunkelt eller uppenbart orimligt resultat. En omständighet som kan försvaga förarbetenas betydelse är att stater som inte har deltagit i utarbetandet av en överenskommelse utan har tillträtt denna senare som regel anser sig bundna bara av konventionstexten, inte av förarbetena till överenskommelsen.

Såvitt avser svensk rättspraxis ligger det i sakens natur, att förarbeten till internationella överenskommelser har använts vid tillämpningen av konventionsbestämmelser som har införlivats med den svenska rättsordningen genom inkorporation. Försäkringsdomstolen har sålunda i flera fall vid tillämpning av överenskommelser om social trygghet, vilka har inkorporerats i svensk rätt, åberopat grunderna för och förarbetena till överenskommelserna (se bl. a. Tidskrift för allmän försäkring 1966 s. 244 och s. 554). Även då en konventionsbestämmelse har transformerats till svensk författningstext har förarbetena till överenskommelsen kommit till användning. Följande exempel kan nämnas. Vid tolkningen av en i sjölagen ingående bestämmelse om redareansvarets begränsning, vilken bestämmelse grundas på en internationell konvention i ämnet, sökte HD vid avgörandet ledning däri, att vid konventionens tillkomst någon avsikt att göra ändring i det då gällande enhetliga kontinentala och engelska rättstillståndet på viss punkt icke kommit till uttryck (NJA 1951 s. 319). I NJA 1955 s. 661 rörande giltigheten av en generell s. k. invoiceklausul i Haaglagskonossementet har hänsyn tagits bl. a. till konossementskonventionens förarbeten, vilket närmare utvecklats i en av HD-ledamöternas yttrande.

7.1.2 *Inledningen till internationella överenskommelser ("preambeln")*

Preambelns funktion är att redogöra för parternas avsikt med att ingå överenskommelsen. Enligt artikel 31 i konventionen om traktaträtten skall preambeln anses utgöra en del av det sammanhang till vilket hänsyn skall tas vid fastställande av ordens mening. Den kan vara allmänt utformad och inte innehålla något av betydelse från tolkningssynpunkt. Som exempel kan nämnas preambeln till konventionen den 1 mars 1954 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen:

> Denna konventions signatärmakter, vilka önska i konventionen den 15 juli 1905 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen göra av erfarenheten påkallade förbättringar, ha beslutat att för detta ändamål

avsluta en ny konvention och ha överenskommit om följande bestämmelser: – – –

Preambeln kan emellertid också vara utformad så, att den utgör ett hjälpmedel vid tolkningen av den efterföljande konventionstexten. Följande exempel på preambelns betydelse för tolkningen av en internationell överenskommelse kan nämnas. Under förhandlingarna om konventionen den 18 december 1971 om upprättandet av en internationell fond för ersättning för skada, orsakad av förorening genom olja, uttalades viss tveksamhet om räckvidden av en år 1969 avslutad konvention om ansvarighet för sådan skada. På grund härav intogs i preambeln till 1971 års konvention ett uttalande av innehåll, att de fördragsslutande parterna var ense om att 1969 års konvention avsåg även ansvarighet för kostnader för vissa åtgärder utanför territorialgränsen. Ehuru detta uttalande inte gjorts i preambeln till den konvention vars innebörd det avser torde det vara berättigat att det beaktas vid tolkningen av 1969 års konvention såvitt gäller förhållandet mellan stater som har tillträtt båda konventionerna.

Ett välkänt exempel är den betydelse som tillagts Romfördragets preambel i diskussionerna om Sveriges medlemskap i EG. Uttalandena i preambeln om fördragets politiska syftning ("fins politiques") är inte förenade med några juridiska förpliktelser men tillmättes likväl stor vikt vid bedömningen av frågan om en neutral stat skulle kunna tillträda fördraget. Även i de av EG:s organ utfärdade förordningarna har preambeln en viktig funktion att fylla. Den innehåller t. ex. som regel, förutom en hänvisning till Romfördraget, en uppräkning av den sakbehandling som det i förordningen reglerade ämnet varit föremål för, och en motivering till beslutet. Det säger sig självt att preambeln i sådana fall närmast motsvarar en konventionstext och alltså måste tillmätas betydelse vid tolkningen av förordningen.

8 Utredningens förslag i fråga om metoder att införliva konventionsbestämmelser med svensk rätt

8.1 Internationella överenskommelser

Det internationella samarbetet ökar ständigt i omfattning och resulterar bl. a. i ett stort antal överenskommelser inom skilda rättsområden. Denna utveckling kan väntas fortsätta i ökad takt. Sverige är i hög grad engagerat i detta samarbete, och frågan om att tillträda internationella överenskommelser uppkommer därför ofta. Det är självfallet angeläget att ett beslut om att tillträda en sådan överenskommelse kan verkställas utan onödig tidsutdräkt. Frågan om förfarandet för internationella överenskommelsers införlivande med den svenska rättsordningen blir av stor betydelse i det avseendet.

När en internationell överenskommelse innehåller åtaganden som berör den svenska rättsordningen jämförs innehållet i överenskommelsen med gällande lagstiftning och praxis. Finns det mot bestämmelserna i överenskommelsen svarande föreskrifter behöver inga särskilda åtgärder vidtas, eftersom åtagandena i överenskommelsen är uppfyllda redan genom de gällande reglerna. Skall en sådan överenskommelse underställas riksdagen för godkännande utarbetas en proposition med redogörelse för överenskommelsens innehåll och resultatet av jämförelsen med gällande regler. Konventionstexten bifogas propositionen som bilaga. Tillträdet till överenskommelsen kan från konstitutionella synpunkter ske så snart riksdagen har godkänt densamma. Om överenskommelsen inte behöver godkännas av riksdagen kan den tillträdas så snart regeringen har konstaterat att inga lagstiftningsåtgärder behövs.

Visar det sig däremot att de folkrättsliga förpliktelser en överenskommelse medför inte är uppfyllda redan genom gällande lagstiftning eller praxis måste ändrade eller nya författningsbestämmelser meddelas. Tillträdet till överenskommelsen kan då i princip inte ske förrän nödvändig lagstiftning har genomförts. Vid utarbetandet av lagstiftningen följs i huvudsak samma procedur som i fråga om interna rättsregler. Är det fråga om lagstiftning som skall genomföras med riksdagens medverkan företas sålunda i regel en utredning, eventuellt inom vederbörande departement, med efterföljande remissbehandling. I vissa fall underställs förslaget lagrådet för yttrande. Därefter avlåtes proposition till riksdagen.

Om transformationsmetoden väljs kan det vara tidsödande och förenat med betydande arbete för den personal som sysslar med lagstiftnings-

arbete att omforma konventionsbestämmelserna så att författningstexten på en gång adekvat återger innehållet i bestämmelserna och får en utformning som överensstämmer med vad som är brukligt vid utarbetande av intern författningstext.

När konventionsbestämmelser inkorporeras införlivas de med svensk rätt i sin ursprungliga form. Detta sker genom en särskild lag eller annan författning. Särskilt om bestämmelserna rör lagstiftning som kräver riksdagens medverkan remissbehandlas förslaget till en sådan författning med de därvid fogade konventionsbestämmelserna. I förslaget måste ibland kompletterande bestämmelser meddelas. I propositionen till riksdagen kommenteras de olika artiklarna i konventionen. Dessa kommentarer tjänar väsentligen samma ändamål som den s. k. specialmotiveringen vid förslag till interna regler. Om överenskommelsen är avfattad enbart på främmande språk översätts den regelmässigt till svenska.

Allmänt sett går det åt mindre tid och arbete för en inkorporation, och när denna metod används kan i allmänhet tillträdet till överenskommelsen ske snabbare än om transformationsmetoden skulle ha använts. När det gäller att bedöma vilken av metoderna som bör väljas räcker det emellertid inte att beakta tids- och arbetsåtgång. Båda metoderna är förenade med fördelar och olägenheter i andra avseenden som måste vägas mot varandra vid bedömningen av frågan hur innehållet i överenskommelsen på bästa sätt skall införlivas med svensk rätt.

Innan dessa fördelar och olägenheter närmare analyseras vill emellertid utredningen ange vissa grundläggande förutsättningar som enligt utredningens mening måste föreligga för att inkorporationsmetoden över huvud taget skall kunna komma under övervägande hos oss.

8.1.1 *Förutsättningar för att inkorporationsmetoden skall kunna användas*

För att en konventionsbestämmelse skall kunna inkorporeras måste den vara avfattad på sådant sätt att den kan tillämpas enligt sina ordalag.[1] Det är framför allt två förutsättningar som måste föreligga för att en

[1] Detta brukar ofta uttryckas så att konventionsbestämmelserna måste vara "self-executing". Begreppet "self-executing" tolkas emellertid i den internationella juridiska doktrinen på olika sätt. Ibland sägs en överenskommelse vara "self-executing" om den är till innehåll, ändamål och avfattning ägnad att bli direkt tillämplig gentemot enskilda medborgare, vilket då framgår av överenskommelsens text (jfr Förbundsrepubliken Tyskland, bil. 4 s. 193, och den nederländska grundlagens ordalag "enligt sitt innehåll för envar bindande"). I andra fall anses begreppet innebära, att det har varit parternas mening att bestämmelserna i en överenskommelse skall användas direkt i nationell rätt, vilket kan men inte behöver framgå av överenskommelsen. Somliga författare anser redan den omständigheten, att ett land har ett system enligt vilket internationella överenskommelser blir del av landets rätt utan särskild åtgärd så snart de har tillträtts och offentliggjorts, innebära att överenskommelsen är "self-executing".

Mot bakgrund av dessa olika sätt att tolka begreppet "self-executing" har utredningen ansett att uttrycket alltför lätt kan missförstås och därför inte bör användas, när det gäller att ange förutsättningarna för att en överenskommelse eller en del av den skall kunna inkorporeras.

inkorporation skall kunna ske. Det ena är att konventionsbestämmelsen är avfattad så att enskilda individer eller andra rättssubjekt i de fördragsslutande staterna direkt framstår som bestämmelsens adressater. Den andra förutsättningen är att bestämmelsen är så fullständigt och entydigt formulerad att den utan kompletterande föreskrifter kan tjäna som rättsnorm för sina adressater.

Utredningen ger till en början exempel på konventionsbestämmelser som uppfyller dessa båda förutsättningar.

Exempel 1

(Art. 2 i överenskommelsen den 2 december 1969 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan samma stater den 15 september 1955 om social trygghet, SÖ 1969:13.)

"Medborgare i ett av de fördragsslutande länderna är i ett annat av länderna på samma villkor och enligt samma regler som landets egna medborgare berättigad till sådana allmänna invalidpensionsförmåner, som icke beräknats på grundval av förvärvsinkomst eller avgift,

om vederbörande vistats i sistnämnda land oavbrutet minst tre år eller omedelbart innan ansökan om förmån inlämnats eller,

om vederbörande vistats i landet minst ett år innan ansökan om förmån inlämnats och under detta uppehåll i landet i minst ett år varit fysiskt och psykiskt i stånd till att utöva ett normalt förvärvsarbete."

Exempel 2

(Art. 17 första stycket i konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, SÖ 1969: 23.)

"Fraktföraren är ansvarig för sådan förlust eller minskning av godset och sådan skada därpå som inträffar under tiden mellan godsets mottagande till befordran och dess utlämnande samt för dröjsmål med utlämnandet."

Exempel 3

(Art. 4 i avtalet den 27 oktober 1953 med Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet, SÖ 1953: 49.)

"Skatt å inkomst av fast egendom, belägen i en av de båda staterna, utgår allenast i denna stat."

Som exempel på konventionsbestämmelser som inte uppfyller de angivna förutsättningarna och därför inte är ägnade för en inkorporation kan följande anföras.

Exempel 4

(Art. 1 i den europeiska konventionen den 20 april 1959 om obligatorisk försäkring mot skadeståndsansvar i fråga om motorfordon, SÖ 1969: 51.)

"Varje fördragsslutande part förbinder sig att, inom sex månader från den dag denna konvention träder i kraft i förhållande till den parten, trygga rättigheterna för personer som lider skada orsakad av motorfordon i partens område genom att införa ett obligatoriskt försäkringssystem i överensstämmelse med de bestämmelser som upptagits i annex 1 till denna konvention (tilläggsbestämmelserna)."

Exempel 5

(Art. 16 i avtalet den 27 oktober 1953 med Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet, SÖ 1953:49.)

"De avtalsslutande staterna förbinda sig att överlämna åt sina högsta finansmyndigheter att träffa skäligt avgörande av varje annan fråga, som, på grund av olikhet mellan de i båda staterna gällande principerna angående skattens utgörande eller eljest, kan, utan att vara uttryckligen reglerad i detta avtal, uppstå beträffande de skatter avtalet avser."

Exempel 6

(Art. 13 i konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, SÖ 1952:35.)

"Envar, vars i denna konvention angivna fri- och rättigheter kränks, skall äga effektiv möjlighet att tala härpå inför inhemsk myndighet och detta även i det fall, att kränkningen förövats av ämbetsman i tjänsteutövning."

Exempel 7

(Art. 3 första stycket i konventionen den 20 februari 1957 om vissa kvinnors medborgarskap, SÖ 1958:27.)

"Varje fördragsslutande stat samtycker till att utländsk hustru till en av dess medborgare äger, på egen begäran, förvärva mannens medborgarskap genom särskilt förmånsförfarande i vad avser naturalisation; dylikt tillerkännande av medborgarskap må underkastas de begränsningar, som må visa sig erforderliga i den nationella säkerhetens eller det allmänna bästas intresse."

Den omständigheten att bestämmelser av den typ som redovisas i exemplen 1–3 uppfyller förutsättningarna för att kunna inkorporeras utesluter inte att det, som senare skall visas, kan finnas skäl som talar för att en transformation hellre bör ske. Innehåller en överenskommelse bestämmelser av den typ som redovisas i exemplen 4 och 5 är det å andra sidan oundgängligen nödvändigt att de fördragsslutande staterna utfärdar nationella föreskrifter, för att åtagandena enligt överenskommelsen skall bli uppfyllda. Bestämmelserna kan helt enkelt inte inkorporeras. Bestämmelser av den typ som redovisas i exemplen 6 och 7 uppfyller möjligen den först angivna förutsättningen i fråga om angivande av adressaterna men däremot inte kravet på fullständighet och entydighet i utform-

ningen. För sin tillämpning kräver de kompletterande nationella föreskrifter, och bestämmelserna är alltså inte ägnade att inkorporeras.

När utredningen i det följande diskuterar de fördelar och olägenheter som är förbundna med transformations- respektive inkorporationsmetoden begränsar sig diskussionen följaktligen till den typ av konventionsbestämmelser som enligt det föregående uppfyller de grundläggande förutsättningarna för att en inkorporation skall komma i fråga.

8.1.2 *Fördelar och olägenheter med inkorporations- respektive transformationsmetoden*

8.1.2.1 Inkorporationsmetoden

Ser man till en början på de fördelar som är förenade med inkorporationsmetoden leder denna, som utredningen redan har påpekat, till en eftersträvandsvärd tids- och arbetsbesparing i lagstiftningsarbetet. I den mån bestämmelserna i en överenskommelse även i andra av överenskommelsen bundna stater inkorporeras når man genom inkorporationen vidare den fördelen att myndigheter och enskilda i de olika konventionsstaterna kommer att utgå från samma text. Detta är självfallet ägnat att befrämja den rättsenhet som ytterst är syftet med en internationell överenskommelse på det rättsliga området. Det är likväl inte säkert att tillämpningen alltid kommer att ske på samma sätt i de olika länderna. Dessa kan t. ex. ha olika praxis i fråga om godtagande av förarbeten till en lagtext som tolkningsmaterial. Detta kan givetvis få stor betydelse även när inkorporerade konventionsbestämmelser skall tolkas och tillämpas i de olika länderna. Allmänt sett bör dock en inkorporation medföra bättre garantier för att konventionsförpliktelserna uppfylls på samma sätt i de länder som använt denna metod. Utredningen vill här särskilt erinra om att de länder som tillträder 1969 års konvention om traktaträtten därmed även godtager konventionens bestämmelser om att förarbetena till en internationell överenskommelse kan användas vid tolkningen av denna, låt vara att detta enligt konventionen bör ske endast när andra i konventionen givna tolkningsregler leder till ett dunkelt, otydligt eller uppenbart orimligt resultat (jfr under 7.1.1).

Ytterligare en fördel med inkorporationsmetoden är att den klart visar att det är regler tillkomna i internationellt samarbete som skall tillämpas. Det faller sig nämligen då särskilt naturligt för myndigheter och enskilda i vart och ett av de berörda länderna att vid tillämpningen taga hänsyn även till den praxis i fråga om tolkning av reglerna som utvecklats i de andra länderna.

Inkorporationsmetoden är emellertid också förenad med vissa olägenheter. Den innebär att bestämmelserna i en internationell överenskommelse blir svensk rätt i sin autentiska lydelse. När överenskommelsen saknar svensk autentisk text blir således utländsk text författningstext i Sverige. Det är tydligt att redan denna omständighet skapar svårigheter i den praktiska tillämpningen och kan vara ägnad att inge betänkligheter. Svårigheterna accentueras ofta till följd av att

konventionstexterna inte sällan är svåröverskådliga och svårtillgängliga och dessutom utformade med användande av en för oss främmande lagstiftningsteknik. Dessa olägenheter blir dock självfallet avsevärt mindre om överenskommelsen har autentisk svensk text. I sådana fall kommer de övriga autentiska texterna bara i sällsynta undantagsfall att beaktas i praktiken.

En internationell överenskommelse – utan svensk autentisk text – tillkommer vanligen efter långvariga förhandlingar på skilda nivåer, och resultatet utgör ofta en kompromiss mellan olika uppfattningar i både sakligt och formellt hänseende. Meningsskiljaktigheter överbryggas ofta först i slutskedet vid en diplomatisk konferens, som under deltagande av ett mycket stort antal länder arbetar under tidspress och ofta mindre gynnsamma arbetsförhållanden. Denna arbetsmetod är i sig själv ägnad att öka risken för otydligheter i texten. Bestämmelser som har avfattats under sådana betingelser kan därvid mer eller mindre avsiktligt ha getts en oklar formulering. Å andra sidan kan en till synes klar formulering ha en annan saklig innebörd än den språkligt sett synes ge uttryck för. Även mellan länder med samma språk (USA–Storbritannien, Tyskland–Österrike etc.) växlar språkbruket avsevärt, varför ett ord eller uttryck på ett visst språk kan ges olika betydelse i olika länder alltefter språkbruket i vederbörande land.

Internationella överenskommelser är ofta utformade mot bakgrund av andra rättssystem än det svenska. En juridisk term som ytligt sett förefaller att vara synonym med ett svenskt juridiskt begrepp kan därför i realiteten ha en sakligt avvikande innebörd. Det är t. ex. inte utan vidare givet att "third party" i alla sammanhang betyder exakt detsamma som "tredje man", att "gross negligence" alltid är liktydigt med "grov oaktsamhet" eller att "moral damage" har sakligt samma innehåll som "ideell skada" etc. Redan det sagda torde vara nog för att belysa påståendet att texten i en internationell överenskommelse kan vara svårtillämpad för svenska myndigheter och enskilda.

De nu angivna olägenheterna kan självfallet vålla svårigheter, inte minst när en enskild tjänsteman med ledning av inkorporerade konventionsbestämmelser måste fatta ett snabbt beslut, t. ex. om en tulltjänsteman skall avgöra om en konventionsbestämmelse om tullfrihet är tillämplig på viss resande. Även enskilda rättssubjekt har ett berättigat intresse av att kunna få en riktig uppfattning om vad svensk lag innehåller, men stöter uppenbarligen på särskilda svårigheter om lagen är avfattad på ett främmande språk och det dessutom råder ovisshet om vilka i sedvanligt svenskt lagspråk förekommande uttryck som utgör den sakliga motsvarigheten till den utländska textens termer. Detta är ägnat att skapa en viss rättsosäkerhet. Vilken betydelse som vid valet av metod bör tillmätas de nu angivna olägenheterna beror dock självfallet på i vilken utsträckning och av vilka kategorier av rättssubjekt en inkorporerad internationell överenskommelse kommer att tillämpas i praktiken.

8.1.2.2 Transformationsmetoden

Även transformationsmetoden har sina f ö r d e l a r. Om konventionsbestämmelserna transformeras genom omarbetning till sedvanlig svensk författningstext företas i samband med transformationen en tolkning av bestämmelserna inom vederbörande fackdepartement eller annan fackmyndighet utan anknytning till enskilda aktuella fall. Transformationen sker som regel under medverkan av dem som har deltagit i förhandlingarna om tillkomsten av överenskommelsen och alltså kan förmodas ha en ingående kännedom om allt det material som har legat till grund för överenskommelsen. Så blir särskilt ofta fallet om transformationen utföres i tidsmässigt nära samband med att överenskommelsen avslutades. Detta innebär i sig självt en god garanti för att transformationen sker på grundval av en korrekt uppfattning om överenskommelsens sakliga innehåll.

Genom att konventionsbestämmelserna omarbetas till sedvanlig författningstext blir de för svenska rättssubjekt bindande rättsregler som svarar mot bestämmelserna utformade på svenska med användande av ett språkbruk och en teknik som är välbekant för berörda myndigheter och allmänhet. Härigenom underlättas givetvis den praktiska tillämpningen av lagstiftningen. Till det bidrar också att man inom överenskommelsens ram kan i den svenska författningstexten göra förtydliganden rörande konventionsbestämmelsernas sakliga innebörd.

De angivna fördelarna motverkas emellertid av vissa n a c k d e l a r som är förbundna med transformationsmetoden.

Den som transformerar en konventionsbestämmelse till svensk författningstext kan inte på förhand överblicka alla de situationer som kan tänkas uppkomma och aktualisera en tolkning och tillämpning av bestämmelsen. I det avseendet skiljer sig hans situation dock inte nämnvärt från den som föreligger vid utarbetande av intern svensk författningstext. En särskild svårighet följer däremot av det tidigare påtalade förhållandet, att en och annan bestämmelse i en överenskommelse mer eller mindre avsiktligt kan ha getts en tvetydig avfattning för att överenskommelsen över huvud taget skall komma till stånd eller att till följd av de internationella samarbetsmetoderna överenskommelsens text på enskilda punkter inte blivit väl genomarbetad. Det säger sig självt att det är en grannlaga uppgift att med upprätthållande av kravet att våra folkrättsliga åligganden uppfylls på ett korrekt sätt transformera en sådan bestämmelse till en entydig svensk lagtext.

När transformationen sker genom en omarbetning av bestämmelserna till sedvanlig lagtext föreligger sålunda ofta en uppenbar risk för att lagstiftaren vid omskrivningen kan komma att ge texten ett innehåll som i sak avviker från innehållet i motsvarande internationella bestämmelser. Ju mer man vid omarbetningen avlägsnar sig från konventionstexten genom en ny systematisk uppbyggnad och redaktionell utformning av reglerna i denna samt utelämnande av sådant material som anses irrelevant, ju större är risken för att det faktiskt om än oavsiktligt sker avsteg från de folkrättsliga åtagandena. Även om man försöker göra en så

noggrann översättning och bearbetning av konventionsbestämmelserna som möjligt visar erfarenheterna att det inte helt går att gardera sig mot otydligheter, felaktigheter, avvikande nyanser och andra olägenheter. Om de olika konventionsstaterna lägger egna översättningar och omarbetningar av originaltexten till grund för sin rättstillämpning kan därför den rättsenhet som är överenskommelsens syfte äventyras.

För att något belysa de svårigheter som kan möta i det sist behandlade hänseendet kan följande exempel ur sjölagen nämnas. Enligt 251 § nämnda lag kan redare inte begränsa sin ansvarighet för skada, om skadan beror av "fel eller försummelse av redaren själv". Bestämmelsen är en transformation av artikel 1 i 1957 års konvention om begränsning av ansvaret för ägare av fartyg för fart i öppen sjö. De citerade orden motsvaras i konventionen av "la faute personelle du propriétaire" respektive "the actual fault or privity of the owner". Det framgår inte av lagtexten att denna är en transformation av en internationell bestämmelse och någon vägledning för tolkning av begreppen "fel eller försummelse" ges inte i den proposition (1964:35) vari lagförslaget framlades. Det synes likväl knappast troligt att det föreligger en fullständig överensstämmelse mellan uttrycken i de tre citerade språken. I den mån de svenska begreppen inte stämmer överens med innebörden av konventionens engelska eller franska begrepp synes svensk domstol vid tvist om innehållet i princip vara skyldig att hålla sig inom ramen för de svenska begreppen. Om konventionstexten i stället hade inkorporerats skulle domstolen däremot ha stått helt fri att pröva parternas argumentering i vad avser innebörden av de engelska och franska begreppen. Den skulle därvid kunna godta en tolkning som avviker från den rättsliga innebörden av det svenska uttrycket "fel eller försummelse".

8.1.3 *Valet av metod*

Enligt utredningens bedömning har inkorporationsmetoden från åtskilliga synpunkter påtagliga fördelar. Flertalet av de olägenheter som är förenade med metoden torde kunna minskas genom lämpliga åtgärder av praktisk-administrativ natur. Olägenheterna bör över huvud taget inte överdrivas, och det bör särskilt framhållas att de enligt hittillsvarande erfarenheter av de fall då metoden har använts – även på centrala och för medborgarna betydelsefulla rättsområden – inte alls eller i mycket ringa mån har gjort sig gällande i det praktiska rättslivet. Det kan under dessa förhållanden ifrågasättas om man inte i vårt land bör lämna betydligt större utrymme än hittills för ett användande av denna metod.

Mot bakgrund av den ordning som gäller på vissa håll utomlands har utredningen ansett sig böra pröva om man till och med bör införa en ordning som åtminstone principiellt innebär att inkorporationsmetoden exklusivt skall komma till användning vid införlivande av överenskommelser med svensk rätt.

Som utredningen har nämnt i kapitel 4 har vissa länder en sådan ordning att för dem bindande internationella överenskommelser automatiskt blir del av den nationella rätten när de har tillträtts och

publicerats i landet. Så är fallet i bl. a. Nederländerna och Frankrike. Systemet innebär att en internationell överenskommelse alltid i oförändrat skick i sin helhet[1] blir intern rätt så snart landet i fråga är folkrättsligt bundet av den. I Nederländerna och Frankrike gäller även att en internationell överenskommelse under vissa förutsättningar har företräde framför nationell lag inom samma ämnesområde, oavsett om denna har stiftats före eller efter landets tillträde till överenskommelsen. Även en överenskommelse vars innehåll har motsvarighet i gällande lagstiftning blir sålunda lag och upphäver därmed de interna regler som gällde vid landets tillträde till överenskommelsen.[2] Överenskommelsen kan följas av särskilda tilläggsbestämmelser, men det blir aldrig fråga om att arbeta om konventionsbestämmelserna till sedvanlig intern författningstext. Nationella myndigheter och enskilda har alltså att direkt tillämpa konventionsbestämmelserna när dessa har trätt i kraft för landet i fråga.

Rent tekniskt skulle en motsvarande ordning kunna införas i Sverige genom att man inför ett stadgande i regeringsformen av innebörd att internationella överenskommelser blir svensk rätt så snart de har tillträtts av Sverige och har publicerats här. Vid sidan av statsmakternas beslut om Sveriges tillträde till en viss överenskommelse skulle det alltså inte krävas någon särskild statsrättslig akt för att införliva överenskommelsen med svensk rätt. Inkorporationsmetoden skulle med andra ord komma till exklusiv användning.

Ett system av detta slag kan emellertid inte genomföras helt renodlat. Det skulle förutsätta att alla internationella överenskommelser är så utformade att de kan tillämpas direkt av de nationella myndigheterna. Denna förutsättning föreligger emellertid långt ifrån alltid. Som framgår av exemplen under 8.1.1 kräver åtskilliga internationella överenskommelser för sin tillämpning på det nationella planet att kompletterande föreskrifter meddelas. En överenskommelse kan innehålla vissa principer som staterna förbinder sig att följa men överlämna detaljregleringen åt den nationella lagstiftningen. Vidare kan en överenskommelse innehålla ett allmänt åläggande för parterna att i överensstämmelse med sin nationella lagstiftning straffsanktionera vissa förfaranden. Många överenskommelser lämnar dessutom vissa frågor öppna som måste regleras i nationell lagstiftning för att ett enhetligt regelkomplex skall kunna komma till stånd.

Dessa förhållanden har föranlett att det till synes enkla system som används i Nederländerna och Frankrike i verkligheten har måst underkastas betydelsefulla modifikationer. Den nederländska grundlagen föreskriver visserligen att internationella överenskommelser och beslut skall äga intern rättsverkan så snart de har offentliggjorts. Föreskriften är emellertid begränsad till att avse sådana bestämmelser i internationella överenskommelser och beslut som "enligt sitt innehåll är för envar bindande". För att kunna tillämpa en konventionsbestämmelse måste en domstol sålunda först avgöra om bestämmelsen har denna bindande karaktär. Nederländska domstolar har visat en tendens att vara mycket restriktiva i sin tolkning. Sålunda har domstol flera gånger vägrat att tillämpa konventionsbestämmelser som enligt dess uppfattning inte

[1] Om landet har gjort förbehåll mot någon artikel i överenskommelsen är artikeln i fråga dock självfallet inte bindande för myndigheter och enskilda.

[2] I utländsk doktrin har ifrågasatts om äldre lag upphäves eller om den bara suspenderas och automatiskt kan tillämpas om överenskommelsen upphör att gälla.

uppfyller grundlagens krav. Det kan vidare anmärkas att vissa överenskommelser – bl. a. en del sjörättskonventioner – har ansetts inte vara för envar bindande, därför att de innehåller ett stadgande som berättigar fördragsslutande stat att vid genomförandet av konventionsbestämmelserna i sin interna rätt välja antingen att upphöja dessa till lag eller att införa dem i sin nationella lagstiftning i den form som vanligen gäller för denna.

I Frankrike jämställs en ratificerad och offentliggjord överenskommelse med intern lag. I vissa fall är emellertid domstol skyldig att begära tolkning av det franska utrikesdepartementet och att sedan följa denna. Så är fallet i tvistemål när de konventionsbestämmelser som skall tillämpas berör offentlig rätt. I brottmål bör domstol enligt utslag av kassationsdomstolen alltid vända sig till utrikesdepartementet när fråga om konventionstolkning uppkommer.

Också i fråga om förhållandet mellan internationella överenskommelser och intern lag, när bristande överensstämmelse konstateras, har dessa system gett upphov till problem, som för sin lösning påkallat särskild reglering eller föranlett domstolarna att med tillämpning av speciella tolkningsmetoder överbrygga konflikterna.

Fördelarna med ett system av nederländsk eller fransk typ är sålunda begränsade. Mot systemen talar att de under alla förhållanden måste förses med åtskilliga reservationer och att de har visat sig ge upphov till svårbemästrade rättstekniska problem. Den ordning som nu gäller hos oss lämnar i och för sig full valfrihet mellan inkorporations- och transformationsmetoderna, och ingenting hindrar att man inom systemets ram, alltså utan ett så radikalt steg som en grundlagsändring, lämnar utrymme för användning av inkorporationsmetoden också i fall där transformation hittills har tillämpats, huvudsakligen av traditionella skäl. Att under sådana förhållanden genom grundlagsfästa regler nu binda sig för en exklusiv användning av inkorporationsmetoden anser utredningen inte vara sakligt påkallat eller ens lämpligt.

Vid detta ställningstagande har utredningen också fäst stor vikt vid de nordiska samarbetsaspekterna. Som framgår av redogörelsen i bilaga 4 tillämpas även i Danmark och Norge den ordningen att konventionsbestämmelser införlivas med intern rätt genom en särskild statsrättslig akt. Inom ramen för denna ordning används i dessa länder vanligen transformationsmetoden. Vid de nordiska överläggningarna har man från dansk och norsk sida starkt betonat värdet av att lagstiftaren har frihet att välja införlivandemetod. Man har från dessa länders sida förklarat sig inte vara benägen att övergå till en ordning som skulle innebära att inkorporationsmetoden exklusivt användes i alla situationer. Denna ståndpunkt har också kommit till uttryck i de danska och norska kommittéernas betänkanden.[1] I Finland är visserligen utgångsläget i viss mån ett annat. Där används som regel inkorporationsmetoden, och internationella överenskommelser införlivas med finsk rätt genom en s. k. blankettlag. Undantag från denna huvudregel kan dock göras, om det av särskilda skäl anses önskvärt att införliva konventionsbestämmelser genom transformation, t. ex. när man vill uppnå nordisk rättslikhet i form av väsentligen likalydande nordiska lagar.[2] Under det nu aktuella

[1] Jfr s. 174 och 184 i bil. 4.

[2] Se t. ex. lag om tillämplig lag vid lösöreköp av internationell karaktär, Finlands författningssamling 1964 nr 387.

utredningsarbetet har man också från finsk sida framhållit som önskvärt att transformationsmetoden vid behov kan användas även i framtiden.

Med hänsyn till det nordiska samarbetet vid lagstiftning grundad på internationella överenskommelser som alla länderna vill tillträda är det enligt utredningens mening i hög grad önskvärt att man i samtliga nordiska länder har likvärdiga möjligheter att utan bundenhet av grundlagfästa regler välja införlivandemetod och därigenom uppnå en önskvärd nordisk rättslikhet även i formellt hänseende.

Utredningen föreslår således att bestämmelserna i internationella överenskommelser som Sverige skall tillträda också i fortsättningen skall införlivas med svensk rätt genom en särskild statsrättslig akt i det enskilda fallet för att bli bindande för myndigheterna och enskilda här i landet. Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att reglerna om lagstiftning i den nya regeringsformen inte utgör hinder mot att riksdagen förordnar att en internationell överenskommelse eller delar därav skall gälla som svensk lag, dvs. att införlivandet skall ske genom inkorporation. Vid sådant förhållande har utredningen inte funnit anledning föreslå några nya grundlagbestämmelser i detta ämne.

Med utgångspunkt i dessa ställningstaganden återstår för utredningen att mot bakgrund av den tidigare gjorda analysen av inkorporations- respektive transformationsmetodens fördelar och olägenheter söka närmare ange hur valet av införlivandemetod bör träffas i särskilda fall. Därvid bör undersökas om mera allmängiltiga kriterier för detta val kan ställas upp och om det finns hållpunkter för en indelning av överenskommelserna i grupper, inom vilka en och samma metod generellt eller åtminstone som huvudregel kan och bör tillämpas.

Som utredningen har framhållit i det föregående (8.1.1) måste två grundläggande förutsättningar i fråga om de internationella bestämmelsernas innehåll och utformning vara uppfyllda för att inkorporationsmetoden skall komma i fråga hos oss: *dels* måste det av bestämmelserna klart framgå till vilka enskilda individer eller andra rättssubjekt i de fördragsslutande staterna de riktar sig, *dels* måste bestämmelserna vara så fullständigt och entydigt formulerade att de kan tjäna som rättsnormer för adressaterna. Brister någon av dessa förutsättningar måste sålunda transformationsmetoden användas. Den följande diskussionen rörande metodvalet tar följaktligen sikte endast på sådana överenskommelser beträffande vilka dessa förutsättningar föreligger. Det bör därvid hållas i minnet att särskilt höga krav på entydiga formuleringar måste ställas inom det straffrättsliga området. Å andra sidan måste beaktas att i fråga om en och samma överenskommelse metodvalet inte nödvändigtvis måste avse ett antingen–eller. Det kan också vara fråga om att välja ett både–och. Att vissa bestämmelser i en överenskommelse har ett innehåll eller en utformning som gör att förutsättningarna saknas för att inkorporera dem och att de därför måste transformeras utesluter inte att inkorporationsmetoden kan användas i fråga om andra delar av överenskommelsen.

Med iakttagande av vad nu sagts bör enligt utredningen framför allt följande synpunkter vara vägledande när det gäller valet mellan inkorporation och transformation.

1: o Konventionsbestämmelser bör införlivas med svensk rätt på ett sätt som såvitt möjligt säkerställer att våra folkrättsliga åtaganden enligt överenskommelsen blir uppfyllda.

2: o Överenskommelsens bestämmelser bör återges i svensk rätt på ett sätt som ger största möjliga sannolikhet för att de kommer att tolkas och tillämpas i överensstämmelse med den tolkning och tillämpning de kan väntas få i övriga av överenskommelsen bundna stater.

3: o Den svenska författningstexten bör vara så utformad att de svenska myndigheter och andra rättssubjekt som berörs av dem utan svårigheter kan rätt tolka och tillämpa bestämmelserna.

4: o Valet av metod bör träffas så, att själva lagstiftningsarbetet med anledning av införlivandet inte behöver bli alltför omfattande och kan ske utan en tidsutdräkt som onödigtvis fördröjer Sveriges tillträde till överenskommelsen.

5: o Införlivandet bör ske på ett sätt som i möjligaste mån tillgodoser önskemålet om enhetlighet, överskådlighet och systematiskt sammanhang i regelsystemet på det aktuella rättsområdet.

Det är tydligt att ett fullständigt tillgodoseende av alla dessa synpunkter inte kan ske inom ramen för en och samma införlivandemetod. Uppenbarligen talar vad som har anförts under 1: o och 4: o för att bestämmelserna inkorporeras, under det att vad som sagts under 3: o i första hand talar för transformation. Däremot torde inte kunna göras något generellt uttalande om huruvida under 2: o och 5: o anförda synpunkter bör leda till att den ena eller andra metoden väljs, eftersom möjligheterna att tillgodose dessa synpunkter med transformation respektive inkorporation starkt varierar från fall till fall, beroende på vilket ämnesområde det gäller, vilka subjekt som är överenskommelsens adressater, hur konventionsbestämmelserna har utformats, vilken räckvidd överenskommelsen har och liknande omständigheter.

Under alla förhållanden är det uppenbart att det i varje särskilt fall måste bli en avvägning mellan de olika synpunkter och intressen som skall tillgodoses och att härvid en rad olika faktorer måste tillmätas varierande betydelse i olika fall. Utredningen vill i det följande försöka anföra några allmänt vägledande synpunkter på hur denna avvägning bör ske.

Det bör inledningsvis betonas att den praktiska betydelsen av metodvalet inte bör överdrivas. Vid den redogörelse för de två metodernas fördelar och olägenheter som utredningen har lämnat i det föregående har utredningen utgått från den principiella skillnad mellan metoderna som ligger i att det vid inkorporation är den autentiska texten som skall tolkas och tillämpas, även om den är avfattad på ett eller flera främmande språk, medan det vid transformation föreligger en sedvanlig svensk författningstext, som i princip exklusivt äger vitsord och binder de tillämpande organen. Erfarenheten ger emellertid vid handen att denna principiella skillnad i det praktiska livet får väsentligt mindre betydelse än man i förstone kan vara benägen att tro. Den praktiska tillämpningen leder tvärtom merendels till samma resultat, oavsett vilken av metoderna som har använts.

Vid inkorporation av en överenskommelse på främmande språk åtföljs de autentiska texterna regelmässigt av en svensk översättning. Man kan

räkna med att de som tillämpar överenskommelsen redan av bekvämlighetsskäl i första hand använder den svenska översättningen och går till de utländska texterna först om översättningen ger anledning till tvekan om den sakligt riktiga innebörden av bestämmelserna. Har konventionsbestämmelserna i stället transformerats skall visserligen den svenska lagtexten vara ensamt utslagsgivande. Men också i ett sådant fall kan självfallet tvekan uppkomma om den sakliga innebörden, och det är sannolikt att så blir fallet just på de punkter där konventionstexten inte är entydig. Vidare bör som har framhållits i kapitel 7 även när det är fråga om en transformerad text den utländska konventionstexten och den internationella överenskommelsens förarbeten tillmätas betydelse vid tolkningen av den inhemska texten. Så lär också ske redan nu, vilket flera domstolsavgöranden eller administrativa beslut ger exempel på. Man går med andra ord också i dessa fall till de autentiska texterna, och dessa torde ofta få ett avgörande inflytande på hur tolkningsfrågan löses. Det torde vara svårt att leta upp annat än ett ringa fåtal exempel på att den transformerade texten så markant avviker från den bakomliggande konventionstexten att den tillämpande myndigheten på grund av sin bundenhet vid den svenska författningsbestämmelsen tvingats träffa ett avgörande i uppenhar strid mot konventionsbestämmelsen.

Det bör tilläggas att parterna i ett mål eller ärende som ytterst rör tillämpningen av en dispositiv konventionsbestämmelse kan komma överens om att bestämmelsen skall tolkas på visst sätt eller att endast endera av två autentiska texter skall ligga till grund för tolkningen av deras avtal. Detsamma lär gälla om fråga är om en svensk dispositiv författningsbestämmelse, vare sig den grundar sig på en internationell överenskommelse eller inte. Blir parternas avtal föremål för prövning av domstol är domstolen enligt svenska processuella regler bunden av parternas överenskommelse i angivna hänseenden – i varje fall inom ramen för principerna för s. k. ordre public. Rör målet tillämpningen, direkt eller indirekt, av en konventionsbestämmelse är det följaktligen i ett sådant fall utan betydelse om bestämmelsen har inkorporerats eller transformerats.

Som utredningen har framhållit i det föregående är inkorporationsmetoden förenad med väsentliga fördelar från flera av de synpunkter som bör vara vägledande vid metodvalet. I flertalet fall torde också önskemålet om en internationellt enhetlig tolkning och tillämpning av konventionsbestämmelser tala till förmån för inkorporationsmetoden.[1]

[1] Önskemålet om enhetlig tolkning i alla de av en överenskommelse bundna staterna har i det internationella samarbetet på detta område lett till en strävan efter att göra den praxis i fråga om tolkningen av en överenskommelse som sker i de olika länderna mera känd och lättillgänglig. Åtskilliga försök har sålunda gjorts att bringa de enskilda konventionsstaternas rättspraxis till internationell kännedom i syfte att påverka övriga konventionsstater till att använda samma lösningar och alltså åstadkomma en större enhetlighet i fråga om tillämpningen av konventionsbestämmelser. Det internationella institutet för enhetlig privaträtt (UNIDROIT) i Rom publicerar t. ex. en del av de domar som har meddelats av medlemmarnas nationella domstolar i tvister om innehållet i konventionsbestämmelser ("Uniform Law Cases"). Europarådets ministerkommitté har i en resolution den 26 september 1969 beslutat införa ett nytt system för utväxlande av information om rättspraxis i fråga om tillämpningen av konventioner som har ingåtts inom Europarådets ram. En alltmer utvecklad datateknik kan antagas leda till att inte bara konventionstexter utan även avgöranden grundade på tolkning av dem kommer att bli mera lättillgängliga.

De olägenheter som är förenade med metoden – främst de svårigheter som i fall då överenskommelsen saknar svensk autentisk text uppkommer för svenska myndigheter och enskilda att rätt förstå, tolka och tillämpa bestämmelser utformade på ett främmande språk och ofta med en för oss främmande lagstiftningsteknik – kan i stor utsträckning undanröjas genom att i förarbetena till införlivandelagen görs uttalanden till ledning för tolkningen av bestämmelserna eller genom att särskilda anvisningar för tillämpningen meddelas. Allmänt sett väger inkorporationsmetodens fördelar enligt utredningens mening så tungt, att det skulle vara önskvärt att metoden i framtiden kom till användning i betydligt större utsträckning än som hittills varit fallet.

Från dessa utgångspunkter vill utredningen till en början generellt förorda att överenskommelser som har svensk autentisk text regelmässigt införlivas med svensk rätt genom inkorporation. Avsteg från denna huvudregel synes böra göras endast i två typfall.

Den ena avser den situationen att överenskommelsen under alla förhållanden kräver ett stort antal kompletterande föreskrifter i intern rätt och inkorporationen bara skulle komma att avse ett mycket begränsat antal bestämmelser. Arbetsbesparingen skulle i ett sådant fall bli obetydlig. Rättstekniska och rättssystematiska hänsyn talar i sådana fall ofta också för en transformation. En sådan transformation blir f. ö. normalt inte särskilt arbetskrävande, eftersom konventionsbestämmelserna i allmänhet torde kunna transformeras i väsentligen oförändrat skick från den svenska autentiska texten.

Det andra fallet då avsteg från huvudregeln bör göras avser överenskommelser inom ett rättsområde som redan är föremål för en omfattande internrättslig reglering och där systematiska hänsyn talar för att vi får ett integrerat och sammanhängande regelsystem över hela området. Detta gäller naturligtvis särskilt om det materiellt råder nära överensstämmelse mellan de gällande interna reglerna och konventionsbestämmelserna och införlivandet följaktligen påkallar endast mindre omfattande sakliga ändringar i de interna reglerna.

Ett avsteg från huvudregeln kan även tänkas komma i fråga om konventionsbestämmelser av straffrättslig art skall införlivas med svensk rätt. Den omständigheten att bestämmelserna föreligger i svensk text utgör nämligen inte i och för sig någon garanti för att de är tillräckligt tydligt utformade för att uppfylla de krav på en brottsbeskrivning som skulle ställas vid utformningen av motsvarande interna föreskrifter.

Situationen är en annan när det gäller att med svensk rätt införliva överenskommelser som saknar svensk autentisk text. Den tyngst vägande invändningen mot att i ett sådant fall använda inkorporationsmetoden ligger enligt utredningens mening i att metoden innebär att en svensk författning kommer att utfärdas enbart på främmande språk. Utredningen tillmäter för sin del språkfrågan betydande vikt. Enligt utredningen bör vi i Sverige i princip ha författningar på svenska språket. Detta gäller också bestämmelser i internationella överenskommelser som införlivas med den svenska rättsordningen. Såvitt avser överenskommelser som saknar svensk autentisk text bör därför enligt utredningens mening huvudregeln vara att transformationsmetoden skall väljas.

Denna slutsats står endast skenbart i motsättning till vad utredningen tidigare har uttalat om önskvärdheten av att inkorporationsmetoden kommer till ökad användning och att med denna metod förbundna fördelar tillvaratas i största möjliga utsträckning. En transformation behöver nämligen enligt utredningens mening inte nödvändigtvis ske i de traditionella former som innebär att överenskommelsens bestämmelser underkastas en fullständig omarbetning och med frångående av överenskommelsens disposition, språkbruk och systematik inarbetas i en med sedvanlig svensk teknik utarbetad författningstext. Det finns en transformationsmetod, som praktiskt sett ligger inkorporationsmetoden mycket nära och som i sig förenar flertalet av de fördelar som är förbundna med envar av de båda metoderna men samtidigt undanröjer vissa av de allvarligaste olägenheterna. Utredningen åsyftar en införlivandemetod som innebär att en svensk översättning av de utländska autentiska texterna upphöjs till svensk författning.

Mot bakgrund av vad utredningen har anfört om den från praktiska synpunkter ofta obetydliga skillnaden mellan inkorporation och transformation innebär en övergång till den nu skisserade införlivandemetoden inte någon revolutionerande nyhet. Vid inkorporation åtföljs som nämnts de utländska autentiska texterna regelmässigt – och bör i varje fall göra det – av en översättning till svenska. I tillämpningen utgår i allmänhet både myndigheter och enskilda i första hand från denna översättning. Den nu angivna metoden innebär att denna ordning så att säga legaliseras, vilket i sig självt måste ses som en fördel.

Visserligen innebär metoden att den svenska översättningen såsom författningstext kommer att äga vitsord framför de autentiska texterna i händelse av tvist eller tveksamhet om bestämmelsernas rätta innebörd. Åtminstone teoretiskt ökar därmed riskerna för en tillämpning i Sverige som är konventionsstridig, eftersom domstolar och andra myndigheter formellt sett är förhindrade att stödja sina avgöranden direkt på de autentiska texterna, även i fall då det föreligger uppenbar diskrepans mellan översättningen och dessa texter. Som utredningen tidigare har framhållit är emellertid dessa risker i praktiken obetydliga redan vid transformation i klassisk mening – där sannolikheten för en diskrepans mellan konventionstexten och den svenska författningstexten rimligtvis bör vara större än vid en transformation genom direkt översättning – och riskerna bör givetvis bli mindre i det nu diskuterade alternativet. Vetskapen om att den svenska författningstexten i verkligheten utgör en översättning av de utländska konventionstexterna kommer rimligen att öka benägenheten hos både tillämpande myndigheter och berörda rättssubjekt att vid tolkningen av den svenska texten ta hänsyn inte bara till de autentiska texterna och den internationella överenskommelsens förarbeten utan också till den praxis som kan ha utvecklats i andra av överenskommelsen bundna stater.

Den diskuterade transformationsmetoden tillgodoser i flertalet fall samtliga de synpunkter som enligt det föregående bör vara vägledande vid valet av införlivandemetod. Den skapar goda garantier för att våra folkrättsliga åtaganden blir uppfyllda. Den ger stor sannolikhet för att

man uppnår en enhetlig tolkning och tillämpning av internationella överenskommelser i de fördragsslutande staterna. Den undanröjer de speciella svårigheter som uppkommer på det interna planet när svenska myndigheter och enskilda skall tillämpa en författningstext på ett eller flera främmande språk. Metoden är arbetsbesparande i nästan lika hög grad som inkorporationsmetoden. Den medger i samma mån som denna metod att vägledande uttalanden om varför en viss översättning har valts eller andra motivuttalanden till ledning för tolkningen och tillämpningen görs i förarbetena till införlivandelagstiftningen. Slutligen har metoden den fördelen att det på samma sätt som vid inkorporation alltid kommer att framgå av den svenska författningen att denna grundar sig på en internationell överenskommelse.

På grundval av dessa överväganden vill utredningen förorda att när en internationell överenskommlse som saknar svensk autentisk text skall införlivas med svensk rätt de lagstiftande organen i första hand prövar möjligheterna att använda en transformationsmetod som innebär att en svensk översättning av de autentiska utländska texterna förklaras skola gälla som lag här i landet. Denna metod kallas i det följande transformation genom översättning.

Denna huvudregel bör dock inte gälla utan undantag. Det kommer att finnas åtskilliga fall då en inkorporation eller en transformation i traditionell mening är att föredra och bör användas.

Huruvida inkorporation bör användas i stället för någon form av transformation bör enligt utredningens mening avgöras under hänsynstagande till vilken krets av rättssubjekt överenskommelsen vänder sig till och i vilken omfattning dessa kan antas ha möjligheter till och särskilda skäl för att i det praktiska livet utgå från och tillämpa de utländska texterna.

Det finns åtskilliga överenskommelser på främmande språk som riktar sig till myndigheter eller enskilda för vilka det ter sig mera naturligt att vid tillämpningen använda det eller de språk på vilka överenskommelsen är avfattad än att utnyttja en svensk översättning. Om överenskommelsen enbart avser att reglera vad som skall gälla vid avtal mellan svenska rättssubjekt och rättssubjekt i andra konventionsstater kan parterna antas i första hand tolka överenskommelsen med utgångspunkt i originaltexten. En sådan överenskommelse kan också förutsättas bli föremål för en omfattande praxis i andra konventionsstater. Typiska exempel på överenskommelser av angivet slag är de internationella järnvägsfördragen CIM och CIV samt konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR). På grund av det sagda behöver det inte väcka några betänkligheter utan kan tvärtom innebära uppenbara fördelar att låta den utländska texten vara gällande författningstext i Sverige. Inkorporationsmetoden är därför i dessa fall enligt utredningens mening att rekommendera, såvida inte lagstiftaren av rättstekniska eller systematiska skäl anser sig i stället böra inarbeta bestämmelserna i befintlig lagstiftning på området.

Vad som nu har sagts om företräde för inkorporationsmetoden torde i ganska stor utsträckning gälla också vissa förvaltningsavtal och andra

överenskommelser som berör endast myndigheter med stor vana att tolka och tillämpa utländska författningstexter och som uteslutande eller väsentligen avser deras relationer till motsvarande myndigheter i övriga fördragsslutande stater.

Medan sålunda inkorporation kan komma till användning i nu nämnda fall bör däremot i vissa andra fall klassisk tranformation – dvs. fullständig omarbetning av konventionsbestämmelserna till en med svensk lagstiftningsteknik och sedvanligt svenskt lagspråk utarbetad författningstext – väljas framför den transformation som består i att konventionsbestämmelserna i översättning införlivas med rättsordningen. Det gäller här tre typfall.

För det första kan situationen vara den att endast vissa, kanske ett ringa fåtal av bestämmelserna i överenskommelsen är så utformade att de uppfyller de grundläggande förutsättningarna för inkorporation och därigenom för transformation genom översättning, under det att dessa förutsättningar brister i fråga om övriga bestämmelser, som därför under alla förhållanden måste transformeras genom omarbetning. I ett sådant fall ter sig i allmänhet naturligt att införliva samtliga bestämmelser med svensk rätt med användande av klassisk tranformationsteknik. En liknande situation kan föreligga om den internationella överenskommelsen har överlämnat ett stort antal frågor till reglering genom nationell lagstiftning. Det är då av rättstekniska skäl ofta fördelaktigt att även sådana konventionsbestämmelser som i och för sig ägnar sig för transformation genom översättning i stället införlivas genom omarbetning.

För det andra kan rättssystematiska skäl tala för att en sådan teknik används, trots att överenskommelsen i och för sig uppfyller förutsättningarna för inkorporation och därmed för transformation genom översättning. Det gäller när bestämmelserna till stor del redan har saklig motsvarighet i gällande lagstiftning och det alltså bara är fråga om att införliva ett begränsat antal konventionsbestämmelser med svensk rätt och därvid infoga dem i en redan existerande inhemsk författning. Även i fall då överenskommelsen rör ett ämnesområde som för interna förhållanden redan är reglerat genom ett nationellt lagkomplex – t. ex. familjerätt – och det av systematiska skäl är önskvärt att integrera de nya internationella bestämmelserna med den existerande lagstiftningen kan starka skäl tala för att klassisk transformationsteknik används.

Slutligen kan det inge principiella betänkligheter att använda transformation genom översättning inom straffrätten, om detta nämligen skulle innebära att straffbestämmelser skulle komma att få en lagteknisk utformning som i mera markant grad avviker från vad som är brukligt i svensk strafflagstiftning. Kraven på att lagtexten skall vara tydlig och på att medborgarna skall kunna förutse följderna av sitt handlande samt allmänna rättssäkerhetssynpunkter kan här tala för att sedvanlig transformationsteknik används.

I andra än de nu nämnda undantagsfallen bör enligt utredningens mening som nämnts transformation genom översättning av de autentiska utländska texterna regelmässigt användas som införlivandemetod. Utred-

ningen vill likväl än en gång understryka att valet av metod måste ske efter en avvägning mellan olika intressen och att det därför i varje särskilt fall bör ske en prövning huruvida av speciella skäl en transformation genom omarbetning av konventionsbestämmelserna kan vara att föredra. Utredningen tänker här på fall då de tidigare angivna förutsättningarna för inkorporation och därmed för transformation genom översättning i och för sig är uppfyllda men konventionstexten likväl är svåröverskådlig och svårtillgänglig samt överenskommelsen berör ett centralt och betydelsefullt rättsområde och en stor krets av medborgare samt kan antas vinna utbredd tillämpning inte bara i internationella utan också i internrättsliga förhållanden. I ett sådant fall kan en omarbetning av bestämmelserna till sedvanlig svensk författningstext vara att föredra. De berörda rättssubjektens krav på kvalitativt fullvärdig och lättillgänglig författningstext får här vägas mot önskemålet att använda en tids- och arbetsbesparande metod som medger att överenskommelsen kan tillträdas inom rimlig tid. Hänsyn måste givetvis också tas till vilkendera metoden som i det särskilda fallet kan antas ge de bästa garantierna för att den svenska författningen bringas i saklig överensstämmelse med överenskommelsen.

I detta sammanhang vill utredningen understryka att i vissa fall ett översättningsarbete kan visa sig vara mycket tids- och arbetskrävande. Det är givet att man måste ställa kvalitativt särskilt höga krav på en översättning som skall upphöjas till författningstext. Erfarenheten visar att konventionstexter inte sällan är avfattade på ett sådant sätt att det knappast är möjligt att på ett adekvat och rättvisande sätt återge det sakliga innehållet genom en översättning ord för ord. Om så är fallet bara i fråga om några enstaka bestämmelser kan bristerna i översättningen möjligen avhjälpas genom vägledande motivuttalanden. I andra fall kan översättningssvårigheterna vara så stora och så genomgående att en transformation genom omarbetning bättre tillgodoser alla eller i varje fall flertalet av de synpunkter som enligt vad utredningen har anfört bör vara vägledande vid valet av införlivandemetod. Det blir emellertid här fråga om en bedömning som måste göras från fall till fall och för vilken det inte är möjligt att på förhand ange några allmängiltiga riktlinjer.

Om en överenskommelse innehåller såväl bestämmelser som lämpar sig för en transformation genom översättning som bestämmelser vilka behöver infogas i en existerande lagstiftning kan man välja en kombination av båda metoderna. Det låter sig enligt utredningens mening inte göra att ställa upp några allmängiltiga regler i detta hänseende, utan frågan vilket tillvägagångssätt som är mest ändamålsenligt får prövas från fall till fall.

Utredningen vill slutligen något beröra frågan hur förhållandet mellan intern rätt och en internationell överenskommelse skall bedömas om det skulle visa sig att en konflikt mellan dem faktiskt föreligger.

Den författning varigenom konventionsbestämmelser införlivas med svensk rätt intar i princip samma ställning som andra författningar. Den upphäver med andra ord tidigare gällande bestämmelser och får vika för senare tillkomna föreskrifter. I författningen anges vilka befintliga regler

som upphävs. Om det ämne överenskommelsen reglerar spänner över så vida områden att det är svårt att få en samlad blick över alla rättsföreskrifter som enligt gällande rätt kan strida mot åtagandena enligt överenskommelsen kan problemet lösas t. ex. på det sätt som skett genom den lag (1966:664) varigenom 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser inkorporerades i svensk rätt. Med hänsyn till svårigheterna att med säkerhet göra en fullständig inventering av samtliga gällande bestämmelser som kunde strida mot konventionen utformades lagen så, att konventionens bestämmelser gäller utan hinder av vad som stadgas i annan författning. Formuleringen ger vid handen att konventionens bestämmelser tar över även en senare tillkommen lag om inte annat uttryckligen sägs. Det bör emellertid tilläggas att denna lagstiftningsteknik knappast är att rekommendera annat än i fall då konventionsbestämmelserna berör bara en klart begränsad kategori av rättssubjekt.

Det kan emellertid inte helt uteslutas att en författning som utgör en transformation genom översättning eller omarbetning av konventionsbestämmelser inte korrekt återger innehållet i dessa eller att anvisningar som utfärdats i samband med inkorporation strider mot de inkorporerade bestämmelserna.[1] Intill dess att en ändring i lagstiftingen kommer till stånd är det då likväl den interna författningen som skall tillämpas, inte konventionsbestämmelserna.

När åtagandena i en överenskommelse kan uppfyllas med stöd av gällande lag erfordras som tidigare nämnts inte några lagstiftningsåtgärder till fullgörande av konventionsförpliktelserna, utan de vid överenskommelsens tillkomst gällande reglerna skall tillämpas. Vid tolkningen av dessa bör dock självfallet så långt det är möjligt hänsyn också tagas till de internationella åtaganden. Skulle det därvid visa sig att den befintliga lagstiftningen faktiskt strider mot innehållet i överenskommelsen är det dock även i detta fall i avvaktan på en lagändring de interna lagbestämmelserna som skall tillämpas.

Om de svenska myndigheterna sålunda vid sin tillämpning använder bestämmelser som faktiskt avviker från folkrättsliga åtaganden kan följden bli att en part i överenskommelsen inför ett internationellt organ kan göra gällande att vi har underlåtit att uppfylla våra förpliktelser och att vi kan ådra oss ansvar på det internationella planet.

8.2 Beslut och rekommendationer

Som framhållits under 2.2 är ett för Sverige *bindande beslut* av en mellanstatlig organisation att jämställa med en internationell överens-

[1] Jfr RÅ 1964 rf 28 betr. tillämpning av dubbelbeskattningsavtal; de i kungörelsen om tillämpning av avtalet utfärdade anvisningarna stred mot ett vid avtalet fogat protokoll men ansågs dock böra tillämpas. Anvisningarna ändrades sedermera så att de stämde med protokollets innehåll. Jfr även JO:s uttalande (1972 s. 500) om viss diskrepans mellan § 23 utlämningslagen den 6 december 1957, och art. 16 i 1957 års utlämningskonvention, som ratificerades av Sverige 1958.

kommelse. Här bör emellertid framhållas att det alldeles övervägande antalet bindande beslut av sådana mellanstatliga organisationer som Sverige tillhör riktar sig till medlemsstaternas regeringar. De behöver sålunda inte införlivas med den svenska rättsordningen.

Om bestämmelserna i ett bindande beslut är av den naturen att de måste införlivas med svensk rätt vinner emellertid vad utredningen i det föregående har sagt om internationella överenskommelser tillämpning. Besluten är likväl ofta i än högre grad än internationella överenskommelser resultat av kompromisser och formulerade i vagt hållna ordalag. De är därför föga ägnade att tillämpas direkt. Allmänt sett torde därför transformation genom omarbetning till vanlig lagtext i flertalet fall vara att föredraga.

De rekommendationer i vilka en mellanstatlig organisation anmodar sina medlemsstater att vidtaga en viss lagstiftningsåtgärd eller att följa en viss praxis är inte förpliktande på samma sätt som en internationell överenskommelse eller ett bindande beslut. Även om Sverige har röstat för en sådan rekommendation har vi alltså inte någon formell skyldighet att se till att innehållet i vår lagstiftning eller praxis stämmer överens med rekommendationen. Vad som i det föregående har sagts om fullgörande av åtaganden i överenskommelser och beslut vinner därför inte tillämpning i fråga om rekommendationer.

Det sagda utesluter inte att det många gånger kan anses vara angeläget att följa en rekommendation och taga hänsyn till den vid utformandet av en ny lagstiftning. Det kan därvid självfallet också komma i fråga att låta rekommendationen återspeglas i en författning. Detta är emellertid enligt utredningens mening att betrakta som en rent intern lagstiftningsåtgärd och inte som ett införlivande av konventionsbestämmelser med svensk rätt. Utredningen har därför inte funnit anledning att föreslå några regler i fråga om behandlingen av rekommendationer.

Vad som anförts beträffande rekommendationer vinner tillämpning även i de fall då lagstiftaren vill beakta regler som har utarbetats av privata internationella organisationer eller som har karaktär av s. k. standardiseringsnormer.

8.3 Synpunkter på utformningen av införlivande-författningar

8.3.1 *Vid inkorporation*

Av redogörelsen under 5.2.2 och av bilaga 3 framgår att utformningen av de författningar varigenom konventionsbestämmelser inkorporeras i svensk rätt är mycket varierande. En noggrann genomgång av alla inkorporationsförfattningar visar att de i åtskilliga avseenden, framför allt i formella detaljer, skiljer sig från varandra. Även om deras olika avfattningar i viss mån hänger samman med respektive överenskommelses innehåll tyder dock mycket på att de många, ofta små, variationerna snarare beror på olika praxis inom olika departement.

Utredningen har ansett det önskvärt att få till stånd en större enhetlighet i formuleringarna. Några allmängiltiga fasta regler synes visserligen inte kunna uppställas, men utredningen vill anföra några synpunkter som kan vara vägledande för utformandet av en författning när konventionsbestämmelser skall inkorporeras i svensk rätt.

Vad till en början angår rubriken till en författning varigenom inkorporation sker används nu två huvudtyper av formuleringar. Den ena och vanligaste kan exemplifieras med kungörelsen (1972:66) om tillämpning av den europeiska konventionen den 13 december 1968 om skydd av djur under internationella transporter. Ett exempel på den andra är lagen (1969:12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran å väg. Båda formuleringarna är onödigt långa och tunga, och man vinner ingen fördel med dem eftersom överenskommelsen ändå måste omnämnas med hela sin titel i författningstexten. Enligt utredningens mening bör man i stället välja den teknik som används vid vanlig lagstiftning och låta rubriken ge ett kortfattat och klart besked om det materiella innehållet i författningen. Tillämpat på de båda nämnda exemplen skulle detta innebära att de naturliga rubrikerna vore "kungörelse om skydd av djur under internationella transporter" respektive "lag om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg". Utredningen förordar att man använder denna teknik i fortsättningen.

Såvitt därefter avser innehållet i inkorporationsförfattningen måste hänsyn självfallet tagas till vilka bestämmelser som lagstiftaren avser att göra tillämpliga i Sverige. Även om hela det materiella innehållet i en överenskommelse skall införlivas med svensk rätt innehåller denna alltid också bestämmelser som är utan betydelse för den svenska rättsordningen och alltså inte skall tillämpas här. Det är vanligen onödigt att belasta författningen med sådana texter. Ibland kan överenskommelsen i somliga delar innehålla bestämmelser som har motsvarighet i befintlig lagstiftning medan andra behöver inkorporeras. Något hinder mot att inkorporera bara vissa delar av en överenskommelse möter inte, men det är självfallet angeläget att en sådan avgränsning kommer till uttryck i författningen. Utredningen förordar till följd av det sagda att det i en inledande paragraf alltid uttryckligen anges vilka bestämmelser i överenskommelsen som är tillämplig författningstext.

När det gäller att välja formuleringar för att uttrycka de inkorporerade bestämmelsernas giltighet bör man enligt utredningens mening liksom hittills varit fallet göra en viss skillnad beroende på om konventionsbestämmelserna ingår i en av riksdagen stiftad lag eller om de intas i en av regeringen utfärdad förordning. Om riksdagen stiftar lagen bör författningen innehålla en föreskrift om att bestämmelserna skall gälla som lag här i landet. I övriga fall bör man föreskriva att de skall lända till efterrättelse här i landet.

Utredningen vill understryka vikten av att man vid inkorporationen uttryckligen anger vilken räckvidd de inkorporerade bestämmelserna faktiskt har. En föreskrift att bestämmelserna skall gälla i förhållande till stat som är ansluten till överenskommelsen är inte alltid tillräcklig för att

klarlägga i vilken utsträckning bestämmelserna kan tillämpas. Åtagandena i överenskommelsen kan nämligen många gånger i praktiken få återverkningar även för tredje stat. Av naturliga skäl får dock frågan hur denna precisering skall ske avgöras från fall till fall.

När konventionsbestämmelser inkorporeras måste de självfallet publiceras på samma sätt som gäller i fråga om vanliga författningsbestämmelser för att bli giltiga mot allmänheten. De skall därför alltid intas i en författningspublikation. Det naturliga tillvägagångssättet är att foga dem som en bilaga vid inkorporationsförfattningen i SFS. Om bestämmelserna är av huvudsakligen teknisk natur, mycket omfattande och av intresse endast för en begränsad krets av personer bör lagstiftaren dock kunna förordna att de i stället skall publiceras i en central förvaltningsmyndighets författningspublikation på sätt som hittills har skett t. ex. beträffande de internationella sjövägsreglerna. Utredningen vill dock understryka att det i så fall måste ske en sådan samordning av publiceringen att man i SFS kan göra en hänvisning till myndighetens publikation.

Även om endast vissa delar av överenskommelsen inkorporeras bör enligt utredningens mening normalt hela överenskommelsen medtas i bilagan till SFS, främst av tryckeritekniska skäl som utredningen återkommer till i kapitel 9. Om överenskommelsen innehåller omfattande bestämmelser som inte behöver införlivas med rättsordningen kan man dock inskränka sig till att i bilagan ta med bara de inkorporerade bestämmelserna. Den slutbestämmelse av vilken framgår vilka texter som är autentiska bör dock alltid publiceras. Det bör vidare uppmärksammas att preambeln, ehuru den inte är materiellt bindande, likväl i vissa fall kan vara av betydelse för tolkningen av innehållet i överenskommelsen och i så fall bör medtas i bilagan.

Vid inkorporation utgörs författningstexten av konventionsbestämmelser som skall tolkas med utgångspunkt i sina autentiska texter. Det är därför naturligt att ställa spörsmålet om alla dessa behöver tas med vid publiceringen i författningssamlingen. Enligt nuvarande praxis publiceras den svenska och den utländska texten i bilaterala överenskommelser. När en multilateral nordisk överenskommelse inkorporeras medtas endast den svenska texten. Övriga multilaterala överenskommelser bifogas på engelska och franska.

Vid sina överväganden i denna del har utredningen funnit det angeläget att studera praxis i fråga om publicering av konventionsbestämmelser i vissa länder där bestämmelserna blir del av landets lag enligt föreskrift i grundlag eller genom att inkorporationsmetoden eljest alltid tillämpas. Utredningen har därvid kunnat konstatera följande.

Ett konsekvent offentliggörande av samtliga autentiska texter till en överenskommelse, oavsett på vilket språk de är avfattade (således även om det är fråga om arabiska, kinesiska o. dyl. främmande språk), sker i Förbundsrepubliken Tyskland och Amerikas förenta stater. Den tyska författningssamlingen återger texterna som bilaga till den lag varigenom överenskommelsen godkännas av förbundsdagen. Enligt vad utredningen inhämtat pågår dock diskussioner och möjligheten att begränsa antalet i författningssamlingen publicerade språk i multilaterala överenskommelser

till franska och engelska. I Förenta staterna införs alla originaltexter i en särskild traktatsamling. Enligt en i varje häfte av denna återgiven bestämmelse är det de i häftet publicerade texterna som skall ligga till grund vid domstols tillämpning av överenskommelsen. Till motsatt ytterlighet går man i Frankrike, där enbart den franska texten till en överenskommelse publiceras, oavsett om den är autentisk eller en översättning. Det bör dock tilläggas att Frankrike ytterst sällan tillträder en överenskommelse som inte har fransk text. I Nederländerna tillämpas den ordningen att den lag varigenom parlamentet godkänner överenskommelsen innehåller en hänvisning till det nummer av landets traktatsamling i vilket överenskommelsen finns. I samlingen publiceras nederländsk och annan autentisk text i bilaterala överenskommelser samt engelsk och fransk text i multilaterala överenskommelser. I not anges om någon eller några autentiska texter har utelämnats.

Det finns sålunda inte någon entydig tendens i de som jämförelse valda länderna att offentliggöra alla autentiska texter. Tvärtom varierar praxis avsevärt, inte minst i de länder som har en sådan ordning att internationella överenskommelser alltid blir nationell rätt så snart de har tillträtts och offentliggjorts. Med beaktande av detta förhållande, sammantaget med de kostnader och de tryckeritekniska svårigheter som en omläggning skulle medföra samt med det meningslösa i att i SFS ta in texter som endast ett fåtal läsare kan tillgodogöra sig, har utredningen inte funnit skäl att föreslå någon omläggning av nuvarande praxis i fråga om publiceringen av autentiska texter i SFS vid inkorporation.

Utredningen vill emellertid understryka vikten av att det av den författning varigenom inkorporationen sker klart framgår vilka texter som äger vitsord. Detta sker lämpligen genom att som tidigare nämnts den slutbestämmelse som innehåller uppgift härom medtas i bilagan till författningen. Om någon eller några av de autentiska texterna utelämnas vid publiceringen bör detta anmärkas i en not tillsammans med en hänvisning till det ställe där den eller de utelämnade texterna finns att tillgå. När de autentiska texterna är enbart på främmande språk bör liksom hittills en översättning bifogas som hjälpmedel för tolkningen av de utländska texterna. Det bör då alltid tydligt framgå att den svenska texten är en översättning, exempelvis genom att ordet översättning införes ovanför den svenska texten överst på varje sida i författningen.

Mot bakgrund av vad utredningen har anfört i det föregående vill utredningen förorda att följande exempel används som mönster när bestämmelserna i en internationell överenskommelse skall inkorporeras.

Artiklarna 0–00 i överenskommelsen den – – – om – – – skall (ev.: med iakttagande av vad som ytterligare föreskrivs i det följande) gälla som lag (alt.: lända till efterrättelse) här i landet.

Överenskommelsens innehåll framgår av härvid fogad bilaga.

8.3.2 *Vid transformation*

När transformation sker i den form som närmast svarar mot inkorporation, dvs. genom att en översättning av utländsk text upphöjs till svensk

lag, vinner vad utredningen har sagt om formuleringar av rubriker och innehåll i författningar vid inkorporation i huvudsak motsvarande tillämpning. Även om den svenska översättningen är gällande lagtext bör de autentiska texterna enligt utredningens mening bifogas författningen i viss omfattning. Därvid kan de regler som utredningen föreslagit i fråga om inkorporation i huvudsak vara vägledande.

Utredningen vill förorda att man vid denna form av transformation som huvudregel har följande formulering.

Artiklarna 0–00 i överenskommelsen den – – – om – – – skall, i deras lydelse enligt den i härvid fogad bilaga intagna svenska översättningen av överenskommelsen (ev.: och med iakttagande av vad som ytterligare föreskrives i det följande), gälla som lag (alt.: lända till efterrättelse) här i landet.

När konventionsbestämmelser omarbetas till sedvanlig författningstext kan man av naturliga skäl inte uppställa krav på enhetliga regler för utformningen av författningstext. Behovet av tillgång till konventionstexten är inte lika stort som vid inkorporation och vid den transformation som sker genom att översättningen göres auktoritativ. Om den omarbetade texten är oklar kan det som utredningen framhållit i kapitel 7 likväl bli fråga om att använda de autentiska texterna som hjälpmedel vid tolkningen. Även i övrigt kan det från rättstillämpningssynpunkt vara av intresse att veta att t. ex. lagen (1964: 528) om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker likaväl som åtskilliga bestämmelser i sjölagen eller luftfartslagen grundar sig på internationella bestämmelser. Det är därför enligt utredningens mening önskvärt att detta samband framgår vid publiceringen av författningen.[1] Utredningen föreslår därför att man i nu ifrågavarande fall i en not till författningen ger en hänvisning till de internationella bestämmelserna och det ställe där texten till dessa finns att tillgå.

[1] Jfr ett uttalande av en underkommitté till Europarådets kommitté för juridiskt samarbete beträffande enhetlig tolkning av europeiska överenskommelser, vari bl. a. framhållits att fördragsslutande stater på lämpligt sätt bör fästa sina myndigheters uppmärksamhet på det internationella ursprunget till sådana nationella regler som grundar sig på en överenskommelse (Europarådsdokument CCJ (67) 33 s. 16).

9 Publicering av internationella överenskommelser och beslut

9.1 Gällande praxis i Sverige

I svensk rätt finns inte några lagfästa bestämmelser om publicering av de internationella förpliktelser som Sverige har åtagit sig. De internationella överenskommelser som Sverige ingår har dock sedan läge publicerats.

Under 1800-talet publicerades till en början internationella överenskommelser genom införande i det s. k. årstrycket, som innehöll successivt utgivna "kungl. plakat, resolutioner, förordningar och påbud samt andra allmänna handlingar".[1] Efter det att SFS inrättats år 1825 infördes överenskommelserna i författningssamlingen.

Från och med år 1876 genomfördes vissa ändringar i SFS, innebärande att i författningssamlingen skulle intas alla allmänna stadganden som för längre tid var av allmän vikt och att från dessa skulle särhållas sådana påbud och förordningar som bara var av mera tillfällig betydelse. Författningssamlingen uppdelades till följd därav i två delar: den egentliga författningssamlingen och ett bihang. Under tiden 1876–1911 infördes internationella överenskommelser i författningssamlingens huvudserie. I bihanget intogs bara några ministeriella noter och deklarationer angående förlängning av en handelstraktat med Frankrike.

En år 1911 tillsatt utredning om författningssamlingen avgav samma år ett betänkande, vari utredningen nämnde en utgallring av vissa författningar som en av flera tänkbara utvägar att minska författningssamlingens omfång. Vid granskningen av möjligheten till en sådan utgallring antecknade utredningen bl. a. dels de typer av internationella överenskommelser som under åren 1901–1910 varit intagna i författningssamlingen, dels de överenskommelser, vanligen i form av ministeriella noter, som under samma tid inte hade införts. Utredningen fann att åtskilliga av de i författningssamlingen icke införda överenskommelserna syntes vara av det intresse att de borde göras tillgängliga för allmänheten. Med hänsyn till författningssamlingens omfång borde de enligt utredningen emellertid inte vidare införas i SFS. Samtliga internationella överenskommelser – med undantag av dem vilkas offentliggörande av någon anledning icke ansågs lämpligt – borde enligt utredningen i stället sammanföras i en årligen av utrikesdepartementet utgiven volym. Om särskild kungörelse om innehållet av en sådan överenskommelse utfärdades, skulle den dock inflyta i SFS. Betänkandet utmynnade bl. a. i

[1] Jfr Sundberg: Lag och traktat, s. 47–49.

förslaget att vissa författningar och meddelanden från och med år 1912 inte vidare skulle införas i författningssamlingen.

I den med anledning av utredningens förslag utfärdade kungörelsen (1911:142) angående Svensk författningssamling samt en kungörelse angående uteslutande ur samlingen av vissa författningar som dittills däri intagits (kung. 1911:142 s. 3) förordnades att från och med 1912

"följande författningar, vilka hittills i större eller mindre omfattning införts i författningssamlingen, icke vidare skola där intagas, nämligen: traktater, konventioner och andra överenskommelser med främmande makter ävensom kommerskollegiets kungörelse angående förmåner, som på grund av sådana överenskommelser äro i Sveriges hamnar beviljade främmande länders fartyg eller, i fråga om skeppsmätning, tillkomma svenska fartyg i främmande länders hamnar".

Vidare förordnades att överenskommelser med främmande makter efter uteslutningen ur SFS i stället skulle offentliggöras i en av utrikesdepartementet utgiven samling.

Som en följd av 1911 års kungörelse tillkom publikationen Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ). Denna kom ut första gången år 1912 och utges av utrikesdepartementet, vars arkiv har ansvaret för utgivningen.

SÖ är alltså numera huvudpublikationen för publiceringen av de överenskommelser och beslut varigenom Sverige har åtagit sig internationella förpliktelser eller tillförsäkrats rättigheter. Utformningen av SÖ beskrivs närmare under 9.1.1. I vissa fall intas emellertid dessa överenskommelser och beslut även i andra publikationer.

När en internationell överenskommelse eller delar av den inkorporeras i svensk rätt fogas som regel de inkorporerade bestämmelserna som bilaga i SFS vid den lag eller kungörelse varigenom inkorporationen sker (se härom närmare under 5.2.2).

Vidare publicerar vissa centrala förvaltningsmyndigheter, vilkas verksamhetsområden berörs av ett flertal internationella överenskommelser och beslut, texterna till sådana instrument i sina författningssamlingar eller handböcker. Utredningen ger exempel på detta under 9.1.2.

Internationella överenskommelser och beslut publiceras undantagsvis också på ett annat och delvis mera inofficiellt sätt. Exempel på detta är dels den av finansdepartementet utgivna publikationen Svenska skatteavtal, som innehåller gällande dubbelbeskattningsavtal, dels den av Sveriges exportråd i samarbete med handelsdepartementet utgivna EFTA-handboken med alla bestämmelser rörande EFTA. I dessa båda publikationer har konventionstexterna endast intagits i svensk översättning. Nämnas kan också att Nautiska förbundet AB år 1968 har utgivit "De nya författningarna om säkerheten till sjöss och de nya internationella sjövägsreglerna", innehållande bl. a. utöver sjövägsreglerna, 1960 års internationella konvention om säkerheten för människoliv till sjöss (SOLAS) i översättning.

Vid några tillfällen längre tillbaka i tiden har för Sverige gällande internationella överenskommelser publicerats i samlade utgåvor. Sålunda utgavs år 1910 "Receuil des Traités, Conventions et autres actes

diplomatiques de la Suède", innehållande de överenskommelser som helt eller delvis var i kraft den 1 januari 1910. Samlingen upptog samtliga autentiska konventionstexter men däremot inga översättningar till svenska. Den ersattes år 1926 av en ny traktatsamling med samma namn och motsvarande innehåll.

År 1948 utgavs en publikation, benämnd Traktatöversikt (Främmande makters ställning till för Sverige bindande avtal), som utgjorde en kronologisk förteckning över av Sverige ingångna överenskommelser jämte uppgifter om de tidpunkter då Sverige respektive andra länder genom ratifikation eller på annat sätt bundits av överenskommelsen. Översikten innehöll däremot inte några konventionstexter. I fråga om dessa hänvisades till SÖ.

Utrikesdepartementet har år 1972 utgivit "Register över Sveriges överenskommelser med främmande makter, gällande den 1 oktober 1972", vilket register har ersatt en motsvarande förteckning i departementets vartannat år utkommande kalender. Registret är enbart kronologiskt. Det inleds med bilaterala överenskommelser. Dessa är upptagna i alfabetisk ordning efter de länder med vilka de har ingåtts och sinsemellan kronologiskt ordnade. Därefter följer en förteckning över "avtal med flera nordiska stater" och en förteckning över "avtal med flera makter samtidigt". Registret innehåller uppgifter om datum för överenskommelsens undertecknande, överenskommelsens titel samt det nummer av SÖ vari överenskommelsen har publicerats. Om det skett ändring i eller tillägg till en överenskommelse hänvisas i not till det nummer av SÖ vari ändringen eller tillägget har intagits. Även vissa av Sverige undertecknade men inte ratificerade överenskommelser, som alltså ännu inte är publicerade i SÖ, är införda i registret med en notuppgift om att ratifikation inte har skett.

Slutligen kan nämnas att den årligen avgivna riksdagsberättelsen innehåller en kronologiskt ordnad förteckning över de överenskommelser med främmande makter som Sverige har ingått under den tid som berättelsen avser. I förteckningen anges samtliga överenskommelser, som har undertecknats, ratificerats eller tillträtts på annat sätt samt datum för tillträdet. Även uppsägning av överenskommelse anges i förteckningen.

9.1.1 *Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ)*

Några regler om vilka överenskommelser som skulle publiceras eller på vilket sätt publiceringen skulle ske meddelades inte vid tillkomsten av SÖ. Enligt den praxis som har utbildat sig innehåller SÖ de internationella överenskommelser som Sverige har tillträtt genom undertecknande, ratifikation eller anslutning. Förvaltningsavtal anmärktes fram till omkring 1940 i viss utsträckning men finns numera inte i publikationen. Beslut och rekommendationer som har meddelats av mellanstatliga organisationer intas som regel inte heller.

Till varje årgång hänförs i princip de överenskommelser som Sverige har tillträtt under året. Detta innebär dock inte att en överenskommelse alltid finns tryckt i SÖ samma år som Sverige har tillträtt den. Tvärtom

kan det dröja avsevärd tid efter tillträdet innan den kommer ut av trycket i SÖ. Utgivningstiden varierar. Den håller sig vanligen mellan ett och två år från tillträdet, men det kan undantagsvis dröja upp till fyra eller fem år innan överenskommelsen kommer ut i SÖ.

Några exempel på det sagda är följande. 1960 års konvention om skadeståndsansvar på atomenergins område tillträddes av Sverige den 1 april 1968 men kom likväl inte ut av trycket i SÖ förrän i augusti 1971. Sveriges ratifikationsinstrument för 1963 års konvention angående brott begångna ombord på luftfartyg deponerades i januari 1967 men konventionen förelåg inte tryckt i SÖ förrän i februari 1971. Avtal med Jugoslavien den 16 september 1966 och med Turkiet den 10 mars 1967 om anställning av arbetskraft, vilka båda trädde i kraft genom undertecknandet, förelåg i tryck i SÖ först i juni 1971. En noteväxling med Norge om renbete år 1964 kom ut i juni 1966 och en noteväxling år 1965 med Uganda rörande upphävande av passviseringstvånget först i februari 1967 i form av en notis.

Flertalet internationella överenskommelser införs i sin helhet i SÖ, oavsett i vilken form de har avfattats (konvention, protokoll, ministeriell noteväxling etc.). Vissa överenskommelser redovisas dock bara i form av en notis. Notisen omfattar överenskommelsens rubrik och dagen för dess undertecknande samt en mycket kortfattad uppgift om innehållet. Utgivaren av SÖ avgör i vilka fall det skall anses räcka med en notis.

Notisformen används beträffande de postala överenskommelser som ingås vid de vart femte år återkommande världspostkongresserna, internationella teleöverenskommelser med tillhörande radioreglementen, förlängningar av handels- och betalningsavtal som sker inom gränserna för s. k. ramavtal, överenskommelser om frihet från passviseringstvång, noteväxling om uppsägning av eller anslutning till vissa överenskommelser, en del tilläggsprotokoll till GATT-avtalet med vissa mindre ändringar, framför allt i fråga om anslutning av stater till protokollet, samt vissa överenskommelser med u-länder om gåvobistånd.

Fördelningen av antalet överenskommelser tryckta i sin helhet respektive i form av en notis varierar självfallet från år till år. I genomsnitt kan notiserna dock sägas utgöra knappt en tredjedel av det totala antalet i SÖ intagna överenskommelser under ett år.

Nordiska överenskommelser publiceras i SÖ på alla de deltagande ländernas språk. Bilaterala överenskommelser trycks i sina autentiska versioner, förutsatt att dessa är avfattade på språk som använder det latinska alfabetet eller på ryska. Multilaterala överenskommelser publiceras på engelska och/eller franska. Om de föreligger i flera versioner medtas undantagsvis spanska och ryska. Det har förekommit att enbart den svenska texten i en överenskommelse har publicerats i SÖ när överenskommelsen har haft svensk autentisk text, men det finns inga exempel på detta efter år 1946.

Enligt hittills tillämpad praxis har överenskommelser som publiceras i sin helhet och som har enbart utländska originaltexter ansetts alltid böra åtföljas av en översättning till svenska vid offentliggörandet i SÖ.

Från denna regel finns två undantag. Det ena är ett på franska avfattat

reglemente för viss domstol i Egypten i samband med avskaffandet av kapitulationsregimen därstädes (SÖ 1937:48). Det andra är överenskommelsen den 3 oktober 1966 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om Nordiska kulturfonden och protokollet den 20 maj 1969 om ändring av viss artikel i överenskommelsen. De två sistnämnda instrumenten är avfattade på danska och har intagits i SÖ enbart i dansk version (SÖ 1967:36 och 1969:6).

Överenskommelserna numreras i löpande följd per kalenderår allteftersom de kommer utrikesdepartementets arkiv tillhanda. Därav följer emellertid inte att de sedan kommer ut av trycket i löpande nummerordning. En överenskommelse måste kanske skickas för översättning vilken kan ta tid att utföra. Under tiden kan senare numrerade överenskommelser bli färdigtryckta och utgivna. I andra fall kan en besvärlig korrekturläsning innebära att publiceringen av en överenskommelse sker först efter överenskommelser som kommit senare till arkivet. Som ett belysande exempel kan nämnas att i januari 1974 följande nummer av årgång 1972 förelåg tryckta, nämligen 1–18, 21–25, 27–33, 37–40 och 43–45. Eftersom flera överenskommelser publiceras med ett eller flera års fördröjning kommer häften från olika årgångar ut under samma år. Vidare dröjer det flera år innan en årgång har avslutats. Sålunda var i januari 1974 årgångarna 1969–1973 ännu oavslutade, och man kunde alltså inte med utgångspunkt i SÖ få en överblick över vilka överenskommelser Sverige ingått under dessa år.

När en årgång är avslutad utarbetas en innehållsförteckning. Överenskommelserna är däri upptagna i nummerordning. Förteckningen anger datum för överenskommelsen samt dennas rubrik. Det ämne överenskommelsen avser anges med kursivstil. I fråga om bilaterala överenskommelser kursiveras även det land med vilket överenskommelsen har ingåtts. Däremot finns det varken något kronologiskt register eller något sakregister till SÖ.

SÖ ges ut i häften i formatet 165 x 242 mm i renskuret skick, dvs. det s. k. statsformatet. Varje häfte innehåller som regel endast en överenskommelse och pagineras för sig. Undantagsvis sammanförs två eller flera överenskommelser, som har nära sakligt samband med varandra, i ett häfte. Notiserna samlas i ett eller ett par häften om året.

Överst på första sidan i varje häfte finns en vinjett som innehåller namnet Sveriges överenskommelser med främmande makter, det årtal publikationen avser samt häftets nummer. Vinjetten har från och med årgång 1974 erhållit ett något ändrat utseende i förhållande till tidigare årgångar. Första sidan upptar vidare överenskommelsens rubrik samt uppgift om dag och plats för undertecknandet. Därefter följer i förekommande fall uppgifter om ratifikation, ikraftträdande, förbehåll och länder som vid häftets utgivning är anslutna till överenskommelsen. Rubrik och övriga inledande uppgifter sätts över hela sidans bredd.

Texten till bilaterala överenskommelser börjar vanligen på första sidan medan texten till multilaterala överenskommelser kommer först på andra sidan. Texten sätts som regel i två spalter per sida men det förekommer också att den sätts med tre spalter per sida, särskilt om fler än fyra

språkversioner medtas. Varje spalt upptar en språkversion och de olika versionerna placeras bredvid varandra. Om det finns en svensk autentisk text brukar den stå i vänstra spalten. Är den svenska texten en översättning placeras den däremot till höger om originaltexterna.

Framställningen av SÖ sker genom metallsättning och boktryck. Satsbredden är 126 mm, vid tvåspaltning 61 mm per spalt. Sättning och tryckning omhänderhas av AB P. A. Norstedt & Söner.

SÖ har f. n. en årlig upplaga av 1 100 exemplar. Publikationen distribueras framför allt till departementen, riksdagen, samtliga länsstyrelser, vissa centrala förvaltningsmyndigheter och domstolar samt ett stort antal bibliotek. Omkring en fjärdedel av upplagen går till svenska beskickningar i utlandet och utländska beskickningar i Stockholm. Distributionen omhänderhas av tryckeriet. Utrikesdepartementet tillhandahåller dock utan kostnad enstaka lösnummer för den som är intresserad. Det har inte ordnats någon möjlighet för allmänheten att prenumerera på en hel årgång.

Utrikesdepartementet ombesörjer att varje årgång av SÖ binds i en styvhäftad pärm dels i ett exemplar för varje byrå inom departementet, dels i omkring 20 exemplar, vilka skickas till bl. a. nyinrättade beskickningar utomlands. I övrigt binds inte årgångarna centralt.

9.1.2 *Centrala förvaltningsmyndigheters publicering av internationella överenskommelser*

Som nämnts i inledningen publicerar centrala förvaltningsmyndigheter i viss utsträckning internationella överenskommelser och beslut.

Tullverket har i sina författningshandböcker den mest omfattande publiceringen av detta slag. Handböckerna utgörs av åtta delar, varav såvitt här är av intresse del I: 2 innehåller EFTA-konventionen, EEC-avtalet samt UNCTAD-bestämmelser och del VI de viktigaste av de internationella överenskommelser som har träffats inom tullområdet, oavsett om dessa har inkorporerats eller transformerats till svensk författningstext eller eljest skall tillämpas av tullmyndigheterna enligt Kungl. Maj: ts beslut. Även vissa av mellanstatliga organisationer avgivna rekommendationer, som tullmyndigheterna enligt beslut av Kungl. Maj: t har att tillämpa, är intagna i del VI. Denna del av handboken går ut i betydligt mindre upplaga än övriga delar. Den finns tillgänglig hos alla tullmyndigheter men däremot inte hos enskilda tjänstemän. Överenskommelserna är intagna enbart i svensk översättning.

Postverket har tidigare vart femte år gett ut världspostkonventionen jämte tillhörande expeditionsreglementen i en särskild serie, Internationella postfördrag, i svensk översättning. På grund av överenskommelsernas omfattning har verket numera upphört härmed. Överenskommelserna finns tillgängliga i postverkets bibliotek i den franska originalversion som utges av den internationella postbyrån i Bern med kommentarer och vissa tolkningsuttalanden samt i bl. a. norsk och dansk översättning.

Televerket ger ut en författningssamling i olika serier. Serie B, som är verkets instruktionssamling, innehåller bl. a. den internationella telekon-

ventionen med tillhörande tilläggsreglemente samt överenskommelser med utländska teleförvaltningar. Verket ger också ut onumrerade publikationer, som inte hör till författningssamlingen. Även i dessa finns vissa internationella överenskommelser inom den internationella teleunionens ram och därav föranledda instruktioner, t. ex. en rundradiokonvention och regionala sjöradiokonventioner.

Statens järnvägars författningar innehåller bl. a. också de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg (CIM) och angående befordran å järnväg av resande och resgods (CIV) med tillhörande reglementen. Fördragen ävensom det internationella personvagnsavtalet och det internationella godsvagnsavtalet är intagna endast i svensk översättning medan däremot ett till CIM hörande reglemente angående befordran av farligt gods å järnväg (RID) har intagits enbart i fransk originaltext och tysk översättning. Förteckningar över till fördragen anslutna järnvägsförvaltningar finns i SJ: s handböcker. I författningarna finns vidare gemensamma järnvägs- och färjetariffer samt en internationell tariff för befordran av resande och resgods för vilka CIM gäller. Författningar och handböcker är tillgängliga i verkets bibliotek samt på många större järnvägsstationer. Reglementet RID tillställes på begäran de tjänsteställen, speditörer och trafikanter som har behov av det samt vissa advokatbyråer som prenumererar på det.

Sjöfartsverkets allmänna meddelanden, Serie A, innehåller meddelanden av författningskaraktär, bl. a. säkerhetsföreskrifter för fartyg. I denna serie finns också konventionen för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss (SOLAS) samt 1960 års internationella sjövägsregler. Verket publiceras i samma serie även sådana rekommendationer av den mellanstatliga sjöfartsorganisationen IMCO som avser säkerhetsföreskrifter för fartyg. Som regel sker publiceringen i svensk översättning. En rekommendation angående transport till sjöss av flytande kemikalier i bulk har dock kungjorts i enbart engelsk originaltext.

Luftfartsverket har i sin publikation "Bestämmelser för civil luftfart" en särskild bilaga, som innehåller de trafikregler som enligt 1944 års konvention angående internationell civil luftfart antagits av den internationella luftfartsorganisationens råd. Reglerna publiceras i svensk översättning.

9.2 Behovet av publicering

I ett system där bestämmelserna i internationella överenskommelser och beslut utan någon särskild statsrättslig åtgärd blir en del av den interna rättsordningen erfordras uppenbarligen alltid en publicering av bestämmelserna på samma sätt som gäller i fråga om andra rättsregler för att ange den tidpunkt från vilken myndigheter och enskilda är skyldiga att följa bestämmelserna. En sådan publicering förutsätts t. ex. i Nederländerna och Frankrike. Detta system tillämpas emellertid inte hos oss utan här fordras särskilda internrättsliga föreskrifter för att bestäm-

melserna i en internationell överenskommelse skall kunna tillämpas. De rättsverkningar som blir följden av statens internationella åtaganden i sådana fall knyts därför till offentliggörandet av de interna rättsföreskrifterna, inte till publiceringen av de internationella bestämmelserna i och för sig. En annan sak är att dessa när de inkorporeras och alltså blir författningstext självfallet måste publiceras på samma sätt som andra författningsbestämmelser för att bli gällande mot allmänheten. Utredningen har under 8.3.1 diskuterat de regler som bör tillämpas i sådana fall.

Även om en publicering av internationella överenskommelser och beslut sålunda i allmänhet inte har någon rättslig betydelse finns det andra skäl som talar för att instrumenten bör publiceras. Det viktigaste är att den enskilde medborgaren har ett berättigat intresse av att kunna taga del av de internationella förpliktelser som Sverige har åtagit sig. Detta gäller naturligtvis framför allt i fråga om förpliktelser som direkt rör medborgarna som individer, dvs. när följden av statens åtaganden kan bli att medborgarna får vissa förmåner eller rättigheter eller att de åläggs skyldigheter. Även när de relevanta delarna av en överenskommelse transformeras till svensk författning är det av värde att ha tillgång till den bakomliggande överenskommelsens text. Detsamma gäller de fall då befintlig lagstiftning redan innehåller regler som svarar mot överenskommelsens bestämmelser. Publiceringen är av värde för myndigheter och andra som skall syssla med internationella frågor. Det är också i utrikespolitiska frågor av vikt att lätt ha tillgång till och översikt över våra internationella förpliktelser och rättigheter.

Även sett ur internationell synvinkel föreligger ett visst intresse av att enskilda länder publicerar sina internationella överenskommelser och beslut. Folkrätten uppställer visserligen inte några krav på sådant offentliggörande. Det torde likväl allmänt förutsättas att staterna på ett tillfredsställande sätt offentliggör sådana instrument, i varje fall sedan de blivit bundna av dem. Ett exempel på den vikt som på det internationella planet fästes vid att kännedom sprids om internationella överenskommelser genom publicering är en resolution av FN: s generalförsamling den 16 december 1966 (nr 2213 B). Församlingen hemställde i resolutionen att medlemsstaterna skulle publicera de samma dag avslutade konventionerna om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter respektive om civila och politiska rättigheter ("to publicize the text of these instruments as widely as possible"). Frågan om nationell publicering har varit föremål för uttalanden inom Europarådet. Det har sålunda bl. a. framhållits att fördragsslutande stater bör publicera inte bara en översättning av konventionstext till eget språk utan om möjligt också de autentiska texterna för att göra dessa lättåtkomliga för de myndigheter som direkt eller indirekt skall tillämpa konventionsbestämmelserna.

9.3 Var skall publiceringen ske?

Enligt utredningens mening bör våra internationella överenskommelser och beslut fortlöpande publiceras i en och samma publikation. Det första spörsmål som uppställer sig är om SÖ skall behållas som huvudpublikation eller om någon annan form för offentliggörandet bör väljas. Det alternativ som skulle kunna komma i fråga är att upphöra med utgivningen av SÖ och överföra överenskommelser och beslut till SFS. Författningssamlingen kunde i så fall efter mönster i andra länder indelas i två serier, varav den ena skulle motsvara SFS i dess nuvarande form och den andra innehålla de internationella bestämmelserna.

Utredningen har emellertid stannat för att inte föreslå en omläggning. Bestämmelserna i internationella överenskommelser och beslut är, som flera gånger betonats, hos oss inte utan vidare rättsregler riktade till myndigheter och allmänhet. Konventionsbestämmelser som sådana faller därför utanför ramen för den definition på författningar som enligt vad utredningen anfört i betänkandet SOU 1970:48 hör hemma i författningssamlingen. Redan av detta skäl ter sig en samlad publicering av internationella bestämmelser i SFS mindre lämplig. Även andra skäl talar enligt utredningens mening mot en överföring av de internationella bestämmelserna till SFS. En årgång av SÖ omfattar redan nu i genomsnitt mellan 700 och 800 sidor. Sidantalet kan antagas komma att öka i framtiden. Författningssamlingen skulle därför svälla betydligt om internationella överenskommelser och beslut tillfördes den. De båda publikationerna har vitt skilda årliga upplagor. Medan SFS utges i 12 000 ex. per år utges SÖ bara i 1 100 ex. Slutligen förutsätter de internationella instrumenten med hänsyn till sin speciella karaktär mestadels särskild kompetens och särskilda kunskapskällor för offentliggörandet, vilket gör det mindre lämpligt att samordna publiceringen av dem med utgivningen av SFS.

Utredningen har på grund av det sagda funnit att SÖ bör bibehållas som huvudpublikation för internationella överenskommelser och beslut. Den bör liksom hittills utges av utrikesdepartementet. För att SÖ skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift måste emellertid utgivningsrutinen i vissa avseenden ändras. Det bör därför finnas en fast ordning med en enhet inom utrikesdepartementet som kontinuerligt ansvarar för utförandet av erforderliga uppgifter. Dessa synes böra sammanföras med andra administrativa arbetsuppgifter rörande internationella överenskommelser och beslut. En sådan samordning synes lämpligen böra ske i den traktatsektion som finns inom juridiska byrån i utrikesdepartementets rättsavdelning. Chefen för departementets rättsavdelning bör enligt utredningens mening vara ansvarig utgivare av SÖ. Utredningen anser vidare att vissa grundläggande regler beträffande SÖ bör fastläggas av regeringen. *Bilaga 5* innehåller förslag till sådana regler.

Publikationens benämning torde ha tillkommit med utgångspunkt i att 12 § i 1809 års regeringsform innehåller begreppet överenskommelse med främmande makt. I den nya regeringsformen har detta begrepp ersatts med uttrycket internationell överenskommelse. Utredningen anser att

motsvarande ändring bör ske i SÖ:s titel och föreslår därför att publikationen i fortsättningen kallas *Sveriges internationella överenskommelser.* Den hävdvunna förkortningen SÖ bör enligt utredningens mening däremot inte ändras.

I de fall då konventionsbestämmelser genom inkorporation blir svensk författning skall de inkorporerade bestämmelserna som utredningen framhållit under 8.3 intas bland vanliga författningar i SFS och alltså därmed publiceras. Undantagsvis kan publiceringen i stället ske i en central förvaltningsmyndighets författningspublikation. Om bestämmelserna dessutom skall införas i SÖ blir det en dubbelpublicering och därav föranledda extra kostnader. Enligt utredningens mening är dock intresset av att få en fullständig och fortlöpande publicering av alla internationella överenskommelser och beslut i SÖ så starkt att det väl uppväger olägenheterna med en dubbelpublicering. De inkorporerade konventionsbestämmelserna bör därför även publiceras i SÖ.

9.4 Publiceringens omfattning

Publiceringen av internationella överenskommelser och beslut har huvudsakligen en informativ uppgift. Den bör enligt utredningens mening i första hand ge en samlad överblick över Sveriges internationella förpliktelser. Huvudparten av dessa finns i internationella överenskommelser. En särskild form av sådana överenskommelser är de förvaltningsavtal som en central förvaltningsmyndighet ingår med stöd av regeringens bemyndigande i lag eller annan författning. Sverige kan emellertid också åtaga sig internationella förpliktelser genom att underkasta sig beslut av mellanstatliga organisationer.

Såvitt avser den omfattning i vilken dessa instrument bör publiceras vill utredningen anföra följande.

Alla *internationella överenskommelser* som Sverige ingår bör enligt utredningens mening liksom hittills bekantgöras i SÖ. Vad angår förvaltningsavtal och beslut bör publiceringen däremot av praktiska skäl begränsas.

Förvaltningsavtal är mestadels av särpräglad och kortlivad natur och av intresse enbart för den myndighet som har ingått dem. De kan antas bli bekantgjorda för myndighetens tjänstemän genom intagande i myndighetens egen publikation. Något behov av att publicera dem i SÖ föreligger därför vanligen inte enligt utredningens mening.

De för Sverige *bindande beslut* som meddelas av mellanstatliga organisationer är som sagts under 2.2 att jämställa med internationella överenskommelser. Det ligger därför nära till hands att uppställa ett krav på att även alla sådana beslut skall intas i SÖ. Det stora flertalet beslut är emellertid av föga intresse för myndigheter och enskilda och innehåller bestämmelser som är av ringa varaktighet. Detta gäller särskilt beslut som rör organisationernas interna arbete. Ett typiskt exempel på sådana är de varje år återkommande besluten om fastställande av budget för en organisations verksamhet, vilka beslut uttryckligen eller enligt bestäm-

melser i organisationens konstitution förpliktar Sverige att utge bidrag till organisationens verksamhet med visst belopp. Det kan enligt utredningens mening inte anses motiverat att lägga ned arbete och kostnader på att ta in beslut av angivet slag i SÖ. Publiceringen av beslut bör därför i huvudsak begränsas till beslut som i Sverige regleras genom lag eller förordning, oavsett om bestämmelserna i besluten redan har motsvarighet i gällande lag eller föranleder en lagstiftningsåtgärd. Andra beslut bör publiceras endast om de är av väsentlig betydelse och av längre varaktighet eller av stort allmänt intresse. Det får lämpligen ankomma på departement under vilket ärendet hör att avgöra om dessa förutsättningar föreligger och att i så fall tillställa utgivaren av SÖ beslutet.

Av mellanstatliga organisationer meddelade *rekommendationer* är inte av samma förpliktande karaktär som bindande beslut, och något behov av publicering av dem synes enligt utredningens mening som regel inte föreligga. Om det departement vars sakområde en rekommendation berör anser rekommendationen vara av sådan betydelse att den bör komma till allmän kännedom, t. ex. därför att dess bestämmelser har påverkat intern lagstiftning, bör dock inget hinder möta mot att rekommendationen publiceras i SÖ.

Kravet på publicering av internationella överenskommelser och beslut i SÖ behöver inte uppfattas så att texten till överenskommelser och beslut alltid måste publiceras i sin helhet. Om en överenskommelse eller ett beslut rör uteslutande en myndighet eller en mycket begränsad krets av personer eller är av mycket utpräglad teknisk karaktär är det allmänna intresset av dess ordagranna lydelse ringa. Det bör visserligen komma till allmän kännedom att en internationell förpliktelse föreligger, men för detta ändamål bör det vara tillräckligt att man i SÖ liksom hittills tar in en notis med kortfattad uppgift om förpliktelsens existens och innehåll. Det bör enligt utredningens mening kunna överlämnas åt den ansvarige utgivaren av SÖ att efter samråd med chefstjänsteman inom det departement, till vilket ärendet hör, avgöra i vilka fall notisformen kan användas. Den som läser en notis kan likväl finna sig ha intresse av att ta närmare del av förpliktelsens innehåll. Det bör därför alltid i notisen anges var instrumentets text finns att tillgå.

Internationella överenskommelser är vanligen avfattade på flera språk. Såvitt avser frågan i vilken utsträckning alla språkversioner behöver intas i SÖ gör utredningen följande bedömning.

Vad angår *multilaterala internationella överenskommelser* bör man, utöver eventuellt förekommande svensk text, kunna begränsa sig till att publicera engelsk och fransk text. Det torde knappast vara någon läsare av SÖ som inte behärskar något av dessa språk, och samtliga intressenter torde sålunda med en sådan ordning få ett tillräckligt underlag för att tillgodogöra sig innehållet i överenskommelsen (beträffande bifogande av översättning till svenska se nedan). Om särskilda skäl föreligger kan även annat språk, t. ex. spanska, medtagas. Om någon eller några språkversioner utelämnas bör det självfallet i en not till överenskommelsen anges vilka andra språkversioner än de publicerade som finns. I varje häfte av SÖ bör dessutom anges att en kopia av icke publicerade språkversioner kan rekvireras från utrikesdepartementet.

Såvitt avser *multilaterala nordiska överenskommelser* föreslår utredningen att man inskränker sig till de svenska, danska och norska versionerna. Det torde vara en ringa del av SÖ:s avnämare som kan tillgodogöra sig finsk och isländsk text. Liksom i fråga om andra utelämnade språkversioner bör det dock i SÖ anges att finska och isländska texter av multilaterala nordiska överenskommelser finns tillgängliga hos utrikesdepartementet.

Bilaterala överenskommelser ingås i flertalet fall på de avtalsslutande ländernas språk, dvs. för Sveriges del svenska och ett annat språk. Är i en bilateral överenskommelse svenska autentiskt språk kan det synas tillräckligt att trycka bara den svenska texten i SÖ. I praktiken åberopas emellertid mången gång den utländska texten. Som exempel kan nämnas tillämpningen av dubbelbeskattningsavtal, rättshjälpsöverenskommelser m. m. Det är då en fördel att ha tillgång till också den utländska texten. Normalt bör därför båda texterna publiceras. Undantag bör liksom hittills kunna ske för t. ex. kinesiska, arabiska eller andra språk som inte har latinskt alfabet eller som är mindre kända i Sverige.

De åtaganden som Sverige gör i en multilateral överenskommelse gäller som regel endast i förhållande till de andra stater som också är bundna av överenskommelsen. Bundenheten för en stat uppstår antingen vid undertecknandet, vilket i fråga om en multilateral överenskommelse dock är sällsynt, eller efter deposition av ratifikations- eller anslutningsinstrument. Multilaterala överenskommelsers ikraftträdande kan vara beroende av att minst ett visst antal stater deponerar sina instrument. Vill man vid en given tidpunkt ha en fullständig bild av Sveriges åtaganden enligt en viss överenskommelse måste man därför veta vilka andra länder som har tillträtt överenskommelsen samt om och när denna har trätt i kraft. Uppgifter härom lämnas enligt praxis vid publiceringen av överenskommelsen i SÖ.

Ändringar i detta hänseende inträffar emellertid ofta efter det att överenskommelsen har publicerats i SÖ och kan många gånger ske med mycket korta mellanrum. Det skulle emellertid enligt utredningens mening vara alltför arbets- och kostnadskrävande att ge ut ett nummer av SÖ varje gång det kommer ett meddelande om att en ny stat har tillträtt en överenskommelse eller att någon annan ändring har inträtt. Någon avsevärd fördel skulle knappast heller vinnas med en löpande komplettering av SÖ i nu ifrågavarande hänseende. Det är nämligen sannolikt att den som behöver en aktuell uppgift ändå för säkerhets skull gör en förfrågan hos utrikesdepartementet om ratifikationsläget. Om en lag innehåller bestämmelser som gäller i förhållande till stater som är anslutna till en viss överenskommelse torde uppgift om nya staters tillträde till överenskommelsen böra kungöras i SFS på sätt som nu mestadels sker (se t. ex. kung. 1973:21 och 48) även om uppgiften publiceras i SÖ. Utredningen anser det från allmän informativ synpunkt vara tillräckligt att ifrågavarande uppgifter sammanförs och ges ut i ett särskilt häfte i samband med att en årgång av SÖ avslutas.

Enligt utredningens mening bör det av SÖ alltid framgå när en överenskommelse har varit föremål för riksdagsbehandling. För att

tillgodose detta önskemål bör i not till överenskommelsen hänvisas till proposition, utskottsutlåtande och kammarprotokoll. Vidare bör en läsare av SÖ kunna se om en överenskommelse har föranlett författningsbestämmelser. I SÖ bör därför intagas en hänvisning till det nummer av SFS i vilket på grund av överenskommelsen utfärdade nya eller ändrade bestämmelser finns. Om flera författningar berörs bör det dock vara tillräckligt med en hänvisning till det nummer av SFS i vilket huvudförfattningen publiceras. Uppgifter i detta hänseende som inte föreligger vid tryckningen av SÖ bör kunna sammanföras i ett särskilt häfte av SÖ vid årgångens avslutande.

9.5 Utgivningstiden för SÖ

Utredningen finner det angeläget att för Sverige bindande internationella överenskommelser och beslut kommer till allmän kännedom på ett tidigt stadium. Den naturliga utgångspunkten för publiceringen av dem i SÖ är den tidpunkt då Sverige blir bundet av överenskommelsen eller beslutet.

Såvitt avser internationella överenskommelser kan bundenheten inträda på olika sätt. Vissa överenskommelser träder i kraft och blir bindande för Sverige genom undertecknandet. Andra skall ratificeras och binder Sverige först när ratifikation har skett. Slutligen kan Sverige bli bundet av en överenskommelse genom anslutning. Det bör tilläggas att multilaterala överenskommelser vanligen inte träder i kraft förrän ett visst minsta antal stater har ratificerat dem.

Utredningen anser att texterna till de överenskommelser som Sverige har tillträtt skall publiceras snarast efter det att Sverige har fullgjort vad som krävs för att bli bundet av överenskommelsen. Detta innebär beträffande överenskommelser som inte fordrar någon åtgärd från parternas sida utöver undertecknande att publiceringen skall ske snarast efter det att överenskommelsen har undertecknats för Sveriges del. Överenskommelser som skall ratificeras skall publiceras snarast efter det att Sveriges ratifikationsinstrument vederbörligen har deponerats och sådana som Sverige ansluter sig till när det svenska anslutningsinstrumentet har deponerats. Den omständigheten att överenskommelsen i vissa fall inte trätt i kraft när man från svensk sida har vidtagit någon av nyss nämnda åtgärder bör inte påverka tidpunkten för dess publicering i SÖ.

Det sagda utesluter inte att det många gånger kan finnas ett intresse av information om överenskommelser vilkas text är slutligt fastställd men vilka enligt de nyss angivna reglerna avvaktar publicering. Dit hör bl. a. överenskommelser som har godkänts av riksdagen men beträffande vilka ratifikationsbeslutet av olika skäl dröjer. Enligt utredningens mening är det önskvärt att väsentliga data även om sådana överenskommelser finns lättillgängliga för myndigheter och allmänhet. Man bör sålunda utan svårighet kunna få fram uppgifter om överenskommelsernas rubrik, deras autentiska texter, tillgänglig översättning, riksdagsbehandling m. m. Dessa data synes likväl inte böra intagas i SÖ, utan införas i ett centralt samlat register. Utredningen återkommer till detta under 9.8.

Vad därefter angår för Sverige bindande beslut av mellanstatliga organisationer kan Sverige bli bundet av ett sådant beslut huvudsakligen på två sätt. Det ena är genom att uttryckligen ansluta sig till detsamma, det andra att underlåta att inom viss tid göra invändning mot beslutet. Undantagsvis kan ett beslut bli bindande för Sverige redan därför att Sverige i den överenskommelse varigenom organisationen tillkommit har åtagit sig att verkställa vissa beslut. Så är fallet t. ex. beträffande beslut av FN:s säkerhetsråd.

Den dag från vilken beslutet blir bindande kan framgå av beslutet. Vanligare är emellertid att den är beroende av att en viss respittid löper ut. I likhet med vad som föreslås beträffande offentliggörandet av mellanstatliga överenskommelser bör publiceringen av internationella organisationers beslut ske snarast efter det att beslutet har blivit bindande för Sverige.

Såvitt avser kravet på att publiceringen skall ske snarast möjligt efter det att Sverige blivit bundet av en förpliktelse brister det avsevärt i nuvarande praxis. Det tar i de flesta fall mycket lång tid innan en överenskommelse kommer ut av trycket. Utredningen har under 9.1.1 givit några exempel på detta. Tidsutdräkten är inte bara en olägenhet ur allmänt informativ synpunkt. Publiceringen av internationella överenskommelser och beslut i SÖ är visserligen inte i och för sig förknippade med någon rättsverkan. Det förekommer emellertid ibland att en överenskommelse inkorporeras genom en allmän hänvisning till dess bestämmelser utan närmare angivande var texten till dessa finns. Bestämmelserna förutsätts då självfallet vara införda i SÖ. I sådana fall kan tidsutdräkten få den konsekvensen att konventionsbestämmelser som inkorporeras inte kommer ut i SÖ förrän långt efter det att de redan har trätt i kraft. Det finns flera exempel på att det har brustit i publiceringen i SÖ av sålunda inkorporerade bestämmelser. Följande kan särskilt nämnas.

Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser inkorporerades i svensk rätt genom lagen (1966: 664) med bestämmelser om immunitet och privilegier. Inkorporationen skedde genom en föreskrift att vissa personer utan hinder av bestämmelser i annan författning skulle åtnjuta immunitet och privilegier enligt konventionen. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1967, men det häfte av SÖ som innehåller konventionstexten kom ut först i augusti samma år. Dröjsmålet kan i detta fall visserligen sägas inte ha varit av någon betydelse, eftersom texten såtillvida fanns tillgänglig som den bifogats en proposition; dessutom inarbetades de bestämmelser som var av vikt för den praktiska tillämpningen i gällande författningar.

Mera betänkligt är ett exempel på att inkorporerade konventionsbestämmelser ännu flera år efter inkorporationen över huvud taget inte blivit publicerade i Sverige. Enligt åtskilliga bestämmelser i kungörelsen (1968: 443) angående ändring i kungörelsen (1965: 908) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1965: 719) om säkerheten ombord på fartyg skall fartyg vara utrustat i enlighet med vissa närmare angivna artiklar i 1966 års lastlinjekonvention. Konventionen finns omnämnd bland 1966 års konventioner i den av utrikesdepartementet år 1972 utgivna separata förteckningen, men dess text är ännu inte publicerad i Sverige. Eftersom konventionen inte underställdes riksdagen för godkännande finns i detta

fall inte heller någon propositionstext. Exemplet må vara extremt. Det innebär likväl att det har brustit i det offentliggörande av en författning som enligt vad utredningen visat i betänkandet SOU 1973: 23 erfordras för att en författning skall bli tillämplig mot envar.

Den totala tid som används för tryckning och distribution kan belysas med två exempel från årgångarna 1965 respektive 1972, vilka exempel skulle kunna mångfaldigas. SÖ 1965: 1 innehåller en år 1964 ingången överenskommelse om provisoriska arrangemang för ett internationellt telesatellitsystem. Denna lades fram i proposition för riksdagen i oktober 1964. Ratifikationsinstrument deponerades den 18 januari 1965. Manus lämnades till tryckeriet den 17 maj 1965. SÖ kom ut av trycket den 24 februari 1966 men distribuerades inte förrän den 10 oktober 1967. SÖ 1972: 18 innehåller ett fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten vilket behandlades av riksdagen våren 1971. Ratifikationsinstrumenten deponerades den 28 april 1972. Manus lämnades till tryckeriet den 9 oktober 1972. SÖ kom ut den 2 januari 1973 men distribuerades först den 15 maj 1973.

Utgivningstiden har under allra senaste tid förkortats något men är fortfarande otillfredsställande lång. Utgivningen av SÖ bör enligt utredningens mening förberedas redan i samband med att de åtgärder påbörjas som krävs för att Sverige skall bli bundet av en överenskommelse eller ett beslut. En förutsättning för att så skall kunna ske är att fackdepartement och myndigheter lämnar erforderliga uppgifter härom till utgivaren av SÖ. Det brister f. n. i viss utsträckning i denna förutsättning. Utredningen föreslår därför att departement och myndigheter åläggs att i samband med att åtgärder för ikraftträdandet påbörjas tillställa utgivaren av SÖ ett exemplar av varje överenskommelse eller annat instrument som skall publiceras. Skyldigheten bör självfallet även innebära att, när ratifikationsinstrument utväxlas eller deponeras, uppgift därom omgående skall lämnas till utgivaren av SÖ. Ett förslag till föreskrifter i dessa hänseenden har intagits i bilaga 5.

Enligt vad utredningen inhämtat beror dröjsmålet med utgivningen av SÖ i mycket stor utsträckning på långa väntetider för översättning av vissa överenskommelser och på att korrekturläsningen är tidsödande.

Vad till en början angår översättningsfrågor kan det ta lång tid att få fram en översättning av en överenskommelse, när översättningen inte redan finns tillgänglig i en proposition. Översättningen utförs i sådana fall som regel inom den centrala förvaltningsmyndighet vars verksamhet överenskommelsen berör. Den sker då ofta inte förrän arbetet kan passas in mellan andra, inom vederbörande verk mera brådskande arbetsuppgifter. Det kan därför ta avsevärd tid innan överenskommelsen är översatt.

Utredningen håller allmänt före att normalfallet liksom hittills bör vara att en översättning åtföljer den eller de utländska texterna vid publicering i SÖ. Som utredningen framhållit i sin promemoria Ds Ju 1972: 7 finns det dock exempel på att en översättning inte alltid behövs för tillämpningen av en överenskommelse. Det gäller framför allt sådana överenskommelser som riktar sig enbart till myndigheter, vilkas verksamhet generellt eller inom vissa områden har en sådan internationell

anknytning att konventionsbestämmelserna i praktiken alltid tillämpas på det språk på vilket de är avfattade. I nu angivna fall behöver en översättning enligt utredningens mening inte heller bifogas överenskommelsens text i SÖ.

Såvitt avser den tid som kan beräknas vara erforderlig för översättning vill utredningen framhålla följande. När en överenskommelse blir föremål för riksdagsbehandling kommer liksom redan nu är fallet en översättning alltid att vara bifogad konventionstexten som bilaga till propositionen. Denna översättning kan och bör självfallet användas när överenskommelsen tryckes i SÖ. Även en överenskommelse som inte behöver underställas riksdagen bör enligt utredningens mening föreligga i översättning när regeringen skall besluta att överenskommelsen skall undertecknas. Därigenom kommer följaktligen även i dessa fall en översättning att finnas tillgänglig för tryckning i SÖ.

Av det sagda följer att utgivningen av SÖ inte bör behöva uppehållas av väntan på en översättning.

En annan orsak till den långa utgivningstiden är att korrekturläsningen tar mycket lång tid. Denna har hittills utförts av utgivaren ensam (en tjänsteman i UD:s arkiv) vid sidan av övriga sysslor. Korrekturen har därför inte kunnat läsas omedelbart sedan de kommit från tryckeriet. Korrekturläsningen är ofta tidskrävande med hänsyn till de främmande språkversionerna. Sålunda förekommer ju ej sällan t. ex. rysk och isländsk text.

Om utredningens förslag beträffande en viss inskränkning av de utländska texter som skall publiceras godkännes kommer korrekturläsningen att minska i omfattning. Utredningen har emellertid funnit det angeläget att också undersöka om man genom tekniska åtgärder kan minska de svårigheter som hänger samman med korrekturläsningen och därigenom påskynda utgivningen. Därvid har utredningen samrått med Allmänna Förlaget.

Utredningen har till en början övervägt om man efter mönster från vissa främmande länder skall övergå till att framställa SÖ genom fotografiskt återgivande av originaltexterna och offsettryckning. Genom ett sådant förfarande skulle den fördelen uppnås att den tid som går åt för sättning och korrekturläsning skulle inbesparas.

Utredningen har kommit fram till att detta är tekniskt möjligt. En följd av denna metod är emellertid att texterna inte som nu kan placeras vid sidan av varandra utan måste ställas upp i en följd efter varandra. Detta skulle enligt utredningens mening vara en allvarlig nackdel. För förståelsen av överenskommelsens olika bestämmelser är det ofta nödvändigt att på ett enkelt sätt kunna jämföra olika språkversioner av en och samma artikel. Detta försvåras om texterna står efter varandra. Utredningen anser därför att metoden inte bör komma i fråga.

Det finns emellertid en annan möjlighet att förenkla framställningen av SÖ och därigenom bl. a. minska den tid och det arbete som går åt till korrekturläsningen, nämligen att utnyttja den omständigheten att en konventionstext ofta redan har tryckts antingen i proposition angående godkännande av överenskommelsen eller i SFS när en överenskommelse

utan att ha förelagts riksdagen har inkorporerats. Detta har hittills skett i ringa utsträckning, vilket bl. a. sammanhänger med att tryckningen av SÖ inte blivit aktuell förrän långt senare och att kostnaderna för att bevara en metalltrycksats en längre tid blir så stora att de överstiger utgifterna för en ny sättning.

Propositioner och SFS framställs ibland genom konventionella boktryck och ibland genom automatisk sättning enligt den s. k. composermetoden och offsettryckning. Möjligheter finns att bevara den använda metalltrycksatsen respektive den s. k. composerförlagan för omtryckning. En annan metod att utnyttja text som redan har tryckts i proposition eller SFS är att göra en fotografisk reproduktion och offsettrycka denna.

Det är svårt att med säkerhet avgöra i vilken utsträckning det kan bli fråga om att utnyttja tidigare tryckt text och hur stor fördelen härav blir, eftersom SÖ inte innehåller några hänvisningar till SFS och hänvisar till proposition bara i de fall då en översättning har hämtats ur denna. Korrekturläsningen kan dock antagas minska avsevärt i omfattning och svårighetsgrad. Utredningen föreslår därför att *möjligheten* att vid framställningen av SÖ *utnyttja tidigare tryckt konventionstext tillvaratas* i så stor utsträckning som möjligt. Vilken metod som därvid bör föredras får bero av vad som från ekonomisk eller annan synpunkt befinnes vara mest lämpligt. Om det dröjer alltför lång tid från det texten tryckts till dess överenskommelsen ratificeras måste självfallet intresset av att kunna utnyttja trycksatsen vägas mot kostnaderna för att bevara denna.

Även om en tidigare tryckt text kan utnyttjas kommer man inte helt ifrån korrekturläsningen. Sådana överenskommelser eller beslut som inte tidigare har tryckts måste sättas och korrekturläsas. Detsamma gäller de försättsblad som måste bifogas även tidigare tryckta överenskommelser med uppgift om ratifikation, ikraftträdande, hänvisningar till riksdagsbehandling och SFS samt eventuellt vissa andra data. Även notistext måste sättas och korrekturläsas.

Utredningen har i promemorian Ds Ju 1972:7 föreslagit att de tjänstemän som skall översätta internationella överenskommelser och andra internationella instrument i mån av tid också skall ägna sig åt korrekturläsning. Det är tveksamt om detta är en tillräcklig personalförstärkning även om korrekturläsningen minskar betydligt i omfattning. I avvaktan på att erfarenheter av omläggningen vunnits bör det enligt utredningens mening i varje fall sörjas för att erforderliga medel står till utrikesdepartementets förfogande för att vid behov anlita extra personal för korrekturläsning av SÖ.

Utredningen vill slutligen understryka vikten av att varje överenskommelse eller beslut så snart Sverige blivit bundet därav sändes till tryckeriet för sättning och tryckning. Utgivaren av SÖ bör självfallet träffa avtal med tryckeriet om en snabb behandling av publikationen.

Om utredningens i det föregående framförda förslag godtas bör en överenskommelse kunna föreligga tryckt i SÖ omedelbart efter det att den blivit bindande för Sverige. En årgång av SÖ bör även i fortsättningen innehålla alla de överenskommelser och beslut som blivit bindande för

Sverige under året. Årgången bör likväl avslutas vid årets utgång med de under året färdigställda numren, även om detta ibland kommer att innebära att en överenskommelse som för Sveriges del trätt i kraft vid slutet av året först kommer in i nästa årgång.

Överenskommelser och andra instrument som trycks i SÖ bör liksom hittills utges i skilda häften. Om särskilda skäl finnes kan dock två eller flera överenskommelser sammanföras i ett häfte. Detta bör i så fall förses med en innehållsförteckning enligt det mönster som tillämpas när ett häfte av SFS innehåller flera författningar. Varje instrument bör åsättas ett löpande nummer i samband med utgivningen. Numret bör sättas efter årtalet och skiljas från detta genom kolon.

9.6 SÖ: s typografi

Vad den typografiska utformningen av SÖ beträffar synes det lämpligt att den så långt som möjligt anpassas till den typografi som nu används i SFS och riksdagstrycket och som av utredningen även har föreslagits för centrala förvaltningsmyndigheters författningssamlingar (se SOU 1973: 23 s. 125). Försättsblad och enspaltad text (huvudsakligen notiser och ministeriella noteväxlingar) bör sättas med den för riksdags- och annat tryck vanligen använda satsbredden 104 mm och bred högermarginal. Såvitt avser själva konventionstexten har utredningen under 9.5 föreslagit att tidigare tryckt text användes i så stor utsträckning som möjligt. Därigenom nås enhetlighet med annat tryck. Om texten inte hämtas ur en proposition eller SFS måste hänsyn tas till önskemålet att ha de olika texterna i en och samma artikel bredvid varandra. För att den totala satsbredden 135 mm skall kunna användas i möjligaste mån rekommenderar utredningen att man sätter texten i två spalter på vardera sidan. Har överenskommelsen två utländska texter och en svensk översättning bör de utländska texterna sättas i två spalter på vänstra sidan och översättningen på högra sidans innerspalt. Omfattar publikationen mer än fyra texter får vederbörliga modifikationer göras.

Även om SÖ inte är att jämställa med författningstryck anser utredningen det angeläget att dess försättsblad utformas så att en viss enhetlighet med annat officiellt tryck erhålles. Utredningen föreslår därför att vissa ändringar görs. Sålunda bör löpnumret i enlighet med vad som gäller vid författningstryck sättas med fetstil till höger i marginalen på försättsbladet och därefter överst på varje sida. Det bör vidare framgå av försättsbladet att det är utrikesdepartementet som utger publikationen. Dessutom bör vissa andra smärre typografiska moderniseringar vidtagas. På utredningens begäran har Allmänna Förlaget medverkat vid utformningen av ett förslag till ny typografi till SÖ. Provtryck av förslaget bifogas som *bilaga 6a–6c.*

9.7 Distribution av SÖ

Det bör ankomma på utgivaren att bestämma vilka domstolar och andra myndigheter, allmänna inrättningar och andra som får abonnera kostnadsfritt på SÖ samt det antal exemplar som var och en skall få. Distributionen av SÖ bör enligt utredningens mening ske omedelbart efter det att ett häfte utkommit av trycket.

Då det gäller författningar har utredningen i betänkandet SOU 1973: 23 (s. 175) uttalat att det alltid bör vara möjligt att köpa en enstaka författning eller abonnera på en hel årgång. Utredningen har samma uppfattning beträffande internationella överenskommelser och beslut. I en tid då intresset för internationella förhållanden blir allt större och alltmer av den inhemska lagstiftningen bygger på internationella överenskommelser måste det vara möjligt för företag och enskilda att prenumerera på SÖ eller den kategori av överenskommelser som berör deras verksamhet. Enligt utredningens mening bör SÖ marknadsföras på i stort sett samma sätt som andra statliga publikationer. Sålunda synes det önskvärt att den upptages i Allmänna Förlagets kataloger och reklamtryck och att den finns att tillgå i förslagets s. k. informationsbokhandel. Utredningen föreslår därför att utrikesdepartementet sluter avtal med Allmänna Förlaget om marknadsföring av SÖ.

Spridningen av SÖ är för liten för att det skall löna sig att ställa upp några regler om en bunden upplaga varje år. Utredningen föreslår i stället att Allmänna Förlaget försöker få fram särskilda pärmar med publikationens namn tryckt på framsidan och ryggen.

9.8 Register

Antalet i SÖ publicerade överenskommelser uppgår f. n. till omkring 1 800. Serien har med åren blivit alltmer svår att överblicka, och det omfattande material den innehåller är många gånger svårtillgängligt. Det är en avsevärd brist att det inte finns ett ordentligt register till publikationen. Den översikt som regelbundet intagits i utrikesdepartementets kalender och numera finns i det av departementet år 1972 utgivna registret har inte fullt ut kunnat avhjälpa denna brist (jfr 9.1). Detta register innehåller ytterst knapphändiga uppgifter om överenskommelserna, och den som snabbt vill göra sig en bild av våra internationella förpliktelser i ett eller flera hänseenden kan bara delvis få ledning genom att leta i det.

Som exempel kan nämnas att den som vet att det år 1967 ingicks en konvention om adoption av barn sålunda med ledning av 1972 års register kan hitta konventionen i SÖ 1968: 1 men av registret framgår inte vilka länder utöver Sverige som är bundna av konventionen. De länder som hade ratificerat konventionen vid dess publicering finns angivna i SÖ 1968: 1, men det finns inga tryckta uppgifter om de länder som därefter har tillträtt konventionen. Den som har fått kännedom om att det finns en konvention om adoption men inte vet vilket år denna

ingicks måste leta sig fram genom årtalen i det kronologiska registret, eftersom det inte finns något sakregister till SÖ. Ett sådant letande kan många gånger vara tidsödande.

Avsaknaden av sakregister till SÖ gör det också svårt att skaffa sig en samlad bild av alla de internationella förpliktelser Sverige kan ha inom ett visst ämnesområde. En genomgång av alla överenskommelser i det år 1972 utgivna registret hjälper inte i detta fall, eftersom en omfattande överenskommelse med en allmänt hållen titel kan innehålla bestämmelser i flera ämnen.

De nu angivna svårigheterna gör sig särskilt gällande när man vid förberedande av ny lagstiftning behöver veta vilka internationella bindningar vi redan har inom ett visst ämnesområde. Finns det redan tidigare på en internationell överenskommelse grundade lagbestämmelser – som fallet t. ex. ofta är inom sjörätten – är risken för att man skall förbise de internationella förpliktelserna ringa. Annorlunda förhåller det sig med de fall då åtagandena enligt en tidigare överenskommelse har kunnat uppfyllas med stöd av gällande lagregler och därför inte har behövt införlivas med rättsordningen. Vill lagstiftaren senare ändra på dessa regler måste han givetvis se till att ändringen inte står i strid mot de internationella åtagandena, men dessa kan då lätt förbises till följd av att det inte finns något sakregister till SÖ och inte heller någon annan tillförlitlig källa ur vilken upplysningar i frågan kan hämtas.

Det kan även vid utarbetande av utkast till nya överenskommelser vara en olägenhet att inte utan vidare kunna få fram tidigare överenskommelser inom samma eller liknande ämnesområden.

Registreringen av internationella överenskommelser i Sverige är över huvud taget eftersatt i jämförelse med vad som gäller i fråga om andra länder. Vid sina studiebesök utomlands har utredningen överallt funnit välordnade och omfattande kortregister över internationella överenskommelser. I flera länder, t. ex. Nederländerna, Förbundsrepubliken Tyskland och Förenta staterna, utges dessutom årligen tryckta, fullständiga register med fylliga uppgifter om de internationella överenskommelser som resp. land är bundet av.

Utredningen har funnit det vara av intresse att här i korthet redovisa organisationen av de traktatbyråer som finns i Nederländerna, Frankrike och Norge.

Det *nederländska* utrikesdepartementet har sedan 1956 en särskild traktatbyrå, indelad i tre sektioner. Det *första* sektionen svarar för utarbetande av konventionsutkast. Även om dessa i sakligt hänseende görs upp inom något fackdepartement granskar byrån likväl alltid de föreslagna bestämmelserna från formella synpunkter. Sektionen prövar även frågan om konventionsbestämmelserna är "för envar bindande" eller om nationell lag behöver kompletteras. Den *andra* sektionen handhar utarbetande av den motivering som skall åtfölja internationella överenskommelser och beslut när dessa underställs parlamentet samt övrig ev. skriftväxling med parlamentet om sådana överenskommelser och beslut. Sektionen har också till uppgift att tillse att vederbörliga fullmakter för undertecknande av överenskommelse utfärdas. Den *tredje* sektionen svarar för registrering och offentliggörande av internationella överenskommelser och beslut.

Byrån har en chef och en biträdande chef, nio tjänstemän och tre sekreterare. De tjänstemän som arbetar inom första sektionen måste ha en juridisk examen.

Traktatbyrån har ett utförligt, manuellt uppgjort kortregister som omfattar alla av Nederländerna ingångna bilaterala överenskommelser och alla multilaterala överenskommelser som har öppnats för undertecknanden, oavsett om Nederländerna har tillträtt dem eller ej.

Inom den *franska* utrikesdepartementet finns en traktatbyrå sedan år 1960, vars personal består av en jurist och en sekreterare. Byrån sköter i samarbete med fackdepartementen formaliteterna vid ingåendet av internationella överenskommelser. Formellt svarar byrån också för motiveringen till det förslag till lag om godkännande som läggs fram för parlamentet men i praktiken utarbetas detta som regel inom resp. fackdepartement.

Byrån svarar för offentliggörandet av de överenskommelser som har godkänts av parlamentet. När en överenskommelse har undertecknats får byrån en kopia av den och gör då ett faksimiltryck som sedan ligger till grund för all tryckning av överenskommelsen.

I byrån finns ett manuellt uppgjort utförligt kortregister över internationella överenskommelser.

Under 1960-talet inrättades en traktatbyrå i det *norska* utrikesdepartementet. Byrån utgör en enhet inom departementets rättsavdelning och har en byråchef, en konsulent och en kanslist. Byråchefen och konsulenten är jurister med språkkunskaper. Även kanslisten har vissa kunskaper i språk.

Traktatbyråns uppgift är främst att föra ett register över internationella överenskommelser samt att svara för publicering av internationella överenskommelser i Overenskomster med fremmede stater. Den har ansvaret för kompletteringen av textband och register till den från år 1970 utgivna samlingen Norges traktater. Vidare granskar byrån alla översättningar av internationella överenskommelser och medverkar vid utformningen av formella bestämmelser i de fall då en överenskommelse har norsk autentisk text. Byrån sysslar vidare med folkrättsliga frågor betr. diplomatisk immunitet och vissa andra ej närmare preciserade folkrättsliga uppgifter. Byrån skall slutligen överta registreringen av norska avtal hos FN.

I traktabyrån finns ett omfattande register över multilaterala överenskommelser och ett avsevärt mindre register över bilaterala överenskommelser.

Utredningen finner det angeläget att åtgärder vidtas för att avhjälpa bristerna i nuvarande ordning hos oss. En fullständig registrering av alla väsentliga fakta beträffande överenskommelser och delvis även beslut av mellanstatliga organisationer bör sålunda komma till stånd. Vad som främst behövs är emellertid ett utförligt sammanfattande tryckt register, som är lätt att hitta i och som ger uppgift om alla väsentliga data beträffande överenskommelserna. Registret bör enligt utredningens mening disponeras på följande sätt.

I en första avdelning införs samtliga överenskommelser i kronologisk ordning efter den dag då de har undertecknats, oavsett om de är bilaterala eller multilaterala.

Följande uppgifter bör redovisas under varje överenskommelse

1. Överenskommelsens titel på originalspråk och i svensk översättning
2. Dag och plats för överenskommelsens undertecknande

3. Stater som har tillträtt överenskommelsen
4. Tidpunkt för överenskommelsens ikraftträdande enligt dess bestämmelser och för Sveriges del
5. Det nummer överenskommelsen har i SÖ (ev. även i en internationell publikation, t. ex. FN:s traktatserie)
6. Hänvisning till riksdagstryck
7. Hänvisning till författningstext som föranletts av överenskommelsen

En överenskommelse som utgör ändring i eller tillägg till en tidigare överenskommelse bör i korthet omnämnas även under denna, varvid den lämpligen erhåller huvudöverenskommelsens nummer, åtföljt av en bokstav.

En andra avdelning av registret bör utgöras av ett alfabetiskt sakregister. Avdelningen bör som uppslagsord ha dels namnen på de länder med vilka bilaterala överenskommelser ingåtts, dels ämnesord. En bilateral överenskommelse kommer i denna avdelning alltså att återfinnas såväl under resp. land som under ämnesord. Multilaterala överenskommelser upptas däremot endast under ämnesordet. Under huvudordet anges bara överenskommelsens titel och dagen för dess undertecknande samt dess nummer i det kronologiska registret. Det är enligt utredningens mening lämpligt att komplettera det kronologiska registret och sakregistret med ett register över bilaterala överenskommelser, ordnat efter länder i alfabetisk ordning. Även denna avdelning synes bara behöva innehålla överenskommelsens titel och dag för dess undertecknade samt en hänvisning till dess nummer i det kronologiska registret.

Om utredningens förslag i kap. 9 godtas kommer beslut av mellanstatliga organisationer som rör svensk lagstiftning att publiceras i SÖ. Sådana beslut bör därför också registreras i utrikesdepartementet och införas i det tryckta registret till SÖ. Såvitt avser övriga beslut av mellanstatliga organisationer är det enligt utredningens mening tillräckligt från informationssynpunkt om besluten samlas och registreras inom de fackdepartement till vilkas verksamhetsområde de hör. I den mån det låter sig göra utan alltför stora arbetsinsatser bör även rekommendationer behandlas på detta sätt.

Utredningen har under 9.5 framhållit att det kan finnas ett visst intresse av information även om överenskommelser som ännu inte blivit bindande för Sverige, t. ex. sådana som har godkänts av riksdagen men beträffande vilka ratifikationsbeslutet dröjer. Även sådana överenskommelser bör bli föremål för registrering i utrikesdepartementet. Däremot bör de enligt utredningens mening inte föras in i det tryckta registret.

Ansvaret för registreringen bör enligt utredningens mening hos oss liksom i de nyss berörda länderna ligga på den traktatsektion som finns inom den juridiska byrån i utrikesdepartementets rättsavdelning.

En förutsättning för att ett register av angivet slag skall kunna komma till stånd är att man gör en inventering av alla för Sverige gällande överenskommelser och sammanställer alla de uppgifter som enligt utredningens förslag bör redovisas. Ett motsvarande arbete har med stor framgång utförts i Norge. Utredningen föreslår att en arbetsgrupp tillsätts

för att utföra en sådan inventering. Arbetsgruppen bör lämpligen knytas till utrikesdepartementets rättsavdelning.

Det skulle enligt utredningens mening vara önskvärt att komplettera och trycka om registret i dess helhet varje år, så att man bara behöver använda sig av det senaste årets register. Ett sådant förfarande blir emellertid förhållandevis dyrbart. Utredningen föreslår att man i stället utger ett fullständigt register bara vart femte år och att under mellanperioden årligen utges ett supplement till registret. Under varje femårsperiod bör självfallet alla väsentliga data kontinuerligt registreras i utrikesdepartementet.

Utredningen har undersökt om datatekniken skulle kunna komma till praktisk användning för registrering av internationella överenskommelser eller i varje fall för upprättande av det tryckta registret. Kostnaden för program, terminaler, teleledningar, datamaskintid och inmatning är avsevärd. Det är främst om man har mycket stora datamängder och stort upplagda undersökningar som det lönar sig att upprätta ett utförligt söksystem. De sökningar som kommer i fråga beträffande internationella överenskommelser kan emellertid antas bli förhållandevis få. Det har enligt vad utredningen inhämtat visat sig medföra avsevärt större svårigheter och högre kostnader än beräknat att använda datatekniken när registret till SFS upplades. På grund av det sagda anser sig utredningen inte kunna förorda databehandling vid registreringen och tryckningen av det första fullständiga registret. Såvitt avser de årliga supplementen synes däremot vissa fördelar kunna uppnås genom att registeruppgifterna förs in i ett enklare datasystem. Sålunda skulle tidsödande korrekturläsning vid omtryckning i de fullständiga registren kunna inbesparas om textmaterialet lagras på magnetband som sedan kan användas för fotosättning och tryckning av dessa register. Tryckningskostnaderna för de fullständiga registren kan därigenom också minskas. Utredningen föreslår att utrikesdepartementet i detta hänseende samråder med Allmänna Förlaget som håller på att inrätta ett system för databehandling av register av olika slag, avsedda att framställas i bokform.

Bilaga 1 Författningar 1950–1972 med anknytning till internationella överenskommelser och beslut

Förteckningen innehåller författningar som antingen i sin helhet grundar sig på internationella överenskommelser eller beslut eller som innehåller enstaka bestämmelser med internationell anknytning. Den gör inte anspråk på att vara uttömmande, eftersom det inte alltid låter sig avgöra om en författning eller någon enstaka bestämmelse i den har en internationell bakgrund. Förteckningen avser att visa den omfattning i vilken internationella åtaganden under årens lopp har påverkat svensk lagstiftning. Även numera upphävda författningar har därför medtagits.

1950	154	Ju	Lag
	164	Fi	kung.
	193	”	förordn.
	198	”	kung.
	199	”	”
	428	ej ang.	konv.
	429	Jo	lag
	430	”	kung.
	491	Fi	cirk.
	498	H	kung.
	499	”	”
	504	Fi	”
	505	”	”
	550	”	cirk.
	591	”	kung.
	592	”	”
	626	Ju	”
	664	”	”
1951	12	Fi	kung.
	17	K	”
	74	Fi	”
	75	”	”
	164	Jo	”
	241	Ju	lag
	383	Fi	kung.
	384	”	”
	385	”	cirk.
	432	H	kung.
	433	”	”
	434	”	”
	477	Fi	”
	596	Ju	”
	626	Fi	”
	627	Fi	kung.
	659	In	”
	676	”	”
	739	Fi	”
	804	In	”
1952	115	Jo	kung.
	123	Fi	förordn.
	124	”	kung.
	125	”	”
	132	”	”
	133	”	”
	134	”	”
	135	”	”
	136	”	”
	178	Ju	”
	214	In	lag
	232	S	kung.
	241	”	”
	520	K	”
	521	”	”
	527	In	”
	528	”	”
	532	Ju	lag
	577	H	kung.
	578	”	”
	580	”	”
	638	In	”
	644	Ju	”
	667	K	”
	675	”	”
	699	Jo	”
	716	Fi	”
	776	Ju	”

1953	46	Fi	kung.
	47	”	”
	48	”	”
	57	Ju	lag
	58	”	”
	85	”	”
	86	”	”
	87	”	”
	88	H	”
	168	Fi	kung.
	222	In	”
	241	Jo	”
	319	H	”
	320	”	”
	485	In	”
	516	H	”
	573	K	”
	593	In	”
	662	H	”
	734	”	”
	747	Fi	”
	748	”	”
	769	Ju	lag
	770	”	”
	771	”	”
	778	Fi	kung.
1954	5	Fi	kung.
	6	”	”
	11	Ju	lag
	12	”	kung.
	35	”	förordn.
	36	”	cirk.
	93	Jo	kung.
	110	H	”
	140	Fi	cirk.
	151	In	kung.
	161	”	”
	172	H	”
	231	In	”
	334	Ju	lag
	457	In	kung.
	488	Ju	lag
	503	Fi	kung.
	504	”	”
	513	Jo	”
	531	Ju	”
	550	H	”
	600	S	”
	601	”	”
	606	H	”
	608	Fi	”
	653	”	”
	687	Ju	”
	688	”	”
	689	”	”
	690	”	”
	691	”	”
	719	K	”
	775	H	”
	786	K	”
	827	Fi	”
	828	”	”
	833	In	”
1955	29	In	kung.
	48	Jo	”
	69	Fi	”
	86	Ju	lag
	105	In	kung.
	106	”	”
	107	Fi	”
	146	H	”
	227	Ju	lag
	228	”	”
	229	”	”
	268	H	kung.
	457	Fi	”
	497	H	”
	508	K	”
	509	Ju	cirk.
	522	S	kung.
	556	Ju	”
	557	”	”
	558	”	”
	559	”	”
	560	”	”
	563	S	”
	570	In	”
	583	Fi	”
	588	In	”
1956	35	K	kung.
	36	Ju	lag
	38	”	kung.
	43	K	”
	51	Fi	”
	58	K	”
	66	”	”
	85	Fi	”
	86	H	lag
	156	”	kung.
	157	”	”
	158	”	”
	184	S	”
	231	Ju	lag
	327	”	”
	444	Fi	kung.
	447	Ju	”
	449	Fi	”
	457	In	”
	475	K	”
	488	S	”
	489	”	”
	491	”	”
	492	”	”
	493	”	”
	501	K	”
	522	”	”
	525	”	”
	526	”	”
	571	Fi	”
	572	”	”
1957	10	S	kung.
	26	Fi	”
	27	”	”
	30	K	”
	54	S	”

	84	Fi	förordn.
	111	H	kung.
	136	K	”
	150	S	”
	154	”	”
	178	K	”
	179	”	”
	180	”	”
	198	”	”
	297	Ju	lag
	352	Fi	kung.
	458	S	”
	462	Fi	”
	463	”	”
	524	”	”
	534	S	”
	594	Fi	”
	595	”	”
	620	K	”
	624	Jo	”
	626	S	”
	649	K	”
	697	Ju	lag
	700	Jo	kung.
1958	24	S	kung.
	45	”	”
	57	Ju	”
	58	”	”
	83	Fi	”
	84	”	”
	89	Jo	”
	90	H	”
	122	Ju	”
	124	In	”
	147	K	”
	148	”	”
	180	Fi	”
	181	H	”
	182	”	”
	191	”	”
	196	”	”
	199	K	”
	219	H	”
	267	”	”
	268	”	”
	312	Fi	”
	313	”	”
	314	”	”
	381	”	”
	382	”	”
	401	Ju	”
	402	”	”
	420	”	”
	421	”	”
	422	”	”
	443	H	”
	462	S	”
	464	K	”
	472	”	”
	502	S	”
	522	Ju	”
	533	”	cirk.
	560	K	kung.
	583	K	kung.
	584	”	”
	585	”	”
	586	”	”
	606	Ju	”
	608	”	”
	609	”	”
	617	S	”
	644	Fi	”
	645	In	”
	653	Fi	”
	654	”	”
	664	Jo	”
1959	20	Fi	kung.
	22	”	”
	23	”	”
	24	”	”
	57	”	”
	58	”	”
	81	K	”
	126	S	”
	266	In	”
	277	K	”
	278	”	”
	404	H	lag
	414	Ju	kung.
	415	”	”
	416	”	”
	417	”	”
	418	”	”
	445	In	”
	446	S	”
	462	Fi	”
	463	”	”
	464	In	”
	465	”	”
	467	Fi	”
	524	S	”
	532	H	”
	540	Ju	”
	543	”	”
	590	Fi	lag
	591	”	kung.
	592	”	”
	593	”	”
1960	2	In	kung.
	18	H	”
	30	In	”
	38	Jo	”
	47	”	”
	62	K	”
	69	Ju	lag
	78	H	kung.
	116	Fi	”
	117	”	”
	167	K	”
	170	”	”
	198	H	”
	199	”	”
	202	In	”
	243	Fi	förordn.
	245	”	kung.

	246	Ju	lag
	343	Jo	kung.
	391	Fi	förordn.
	392	”	kung.
	463	”	”
	464	”	”
	492	K	”
	535	Fi	”
	536	”	”
	540	In	”
	541	H	”
	542	”	”
	548	Jo	”
	549	Fi	”
	550	”	”
	554	In	”
	600	S	”
	601	K	”
	602	”	”
	617	Fi	”
	618	”	”
	620	Ju	”
	635	In	”
	644	Ju	lag
	645	”	”
	646	”	”
	649	H	kung.
	724	”	”
	725	”	”
	729	Ju	lag
	730	”	”
1961	13	H	kung.
	38	Fi	”
	39	”	”
	65	S	”
	82	H	”
	93	In	”
	95	Fi	”
	96	”	”
	97	”	”
	117	Ju	”
	118	”	”
	119	”	”
	120	”	”
	121	”	”
	122	”	”
	123	In	”
	164	Fi	förordn.
	166	Ju	lag
	167	”	”
	273	H	kung.
	291	Fi	”
	349	Ju	”
	410	H	”
	411	”	”
	417	Jo	”
	448	S	”
	493	Fi	”
	494	”	”
	503	S	”
	507	”	”
	508	”	”
	521	Fi	”
	522	Fi	kung.
	551	In	”
	558	K	”
	563	”	”
	659	Jo	”
	667	Fi	”
	674	Ju	lag
1962	2	UD	kung.
	22	In	”
	25	Fi	”
	27	H	”
	28	Fi	”
	29	Jo	”
	48	Fi	”
	67	Jo	”
	93	Fi	”
	94	”	”
	105	”	”
	120	H	lag
	121	”	kung.
	130	”	”
	132	K	”
	150	H	förordn.
	164	Fi	kung.
	226	S	”
	252	Fi	”
	262	K	”
	263	”	”
	269	”	”
	277	”	”
	278	”	lag
	371	Ju	”
	425	H	kung.
	426	”	”
	449	Fi	”
	450	”	”
	501	”	”
	502	”	”
	503	”	”
	512	Ju	lag
	513	”	kung.
	514	”	”
	529	S	”
	530	H	”
	531	Fi	”
	532	Jo	”
	580	”	”
	634	Fi	”
	650	In	”
	673	Fi	förordn.
	704	In	”
1963	2	Fi	kung.
	10	K	”
	15	S	”
	34	Fi	”
	61	”	”
	92	In	”
	138	Ju	lag
	187	H	”
	234	Fi	”
	250	K	”
	402	H	”

	411	Fi	lag
	486	S	”
	496	”	”
	497	Fi	”
	498	”	”
	555	H	”
	609	”	”
	610	Fi	”
	611	Jo	”
	612	H	”
	613	In	”
	686	Ju	lag
1964	38	S	kung.
	39	K	”
	42	Fi	”
	57	S	”
	85	Ju	lag
	97	Fi	kung.
	98	”	”
	107	Ju	”
	134	H	”
	135	Fi	”
	169	Ju	lag
	347	H	”
	357	Fi	kung.
	405	In	”
	426	K	”
	490	Ju	lag
	491	”	kung.
	514	Fi	”
	518	Ju	”
	528	”	lag
	543	”	”
	564	H	kung.
	565	”	”
	566	”	”
	584	Fi	”
	585	”	”
	586	H	”
	638	Ju	”
	695	Fi	”
	710	”	”
	711	”	”
	712	”	”
	716	S	”
	717	”	”
	780	Jo	”
	812	H	”
	813	”	”
	821	Jo	”
	827	In	”
	836	Fi	”
	870	K	”
	872	Ju	”
1965	7	S	kung.
	15	H	”
	38	Fi	”
	39	”	”
	40	”	”
	55	H	”
	65	Fi	”
	105	H	”
	110	S	kung.
	111	”	”
	118	”	”
	137	H	”
	235	”	”
	272	In	”
	273	”	”
	450	H	”
	453	K	”
	454	”	”
	461	Ju	”
	479	UD	”
	500	Jo	”
	501	H	”
	513	”	”
	514	”	”
	526	Ju	”
	560	Fi	”
	610	Ju	”
	612	In	”
	613	Fi	förordn.
	617	”	”
	618	”	kung.
	717	”	”
	719	K	lag
	723	Ju	”
	724	”	”
	811	Fi	kung.
	904	fisk. styr.	”
	908	K	”
	918	Fi	”
	919	”	”
1966	4	S	kung.
	5	”	”
	14	Ju	”
	15	”	”
	16	Fi	”
	17	Ju	”
	27	fisk. styr.	”
	47	In	”
	76	H	”
	78	K	lag
	79	”	”
	91	S	kung.
	100	Fi	”
	105	H	”
	122	K	”
	158	”	lag
	183	Jo	kung.
	208	In	”
	314	Ju	lag
	315	H	kung.
	316	Ju	lag
	317	”	”
	318	”	”
	319	”	”
	406	Ju	kung.
	497	”	”
	503	Jo	”
	516	H	”
	552	S	”

	554	Fi	kung.
	562	S	”
	637	H	”
	638	”	lag
	654	In	kung.
	664	Ju	lag
	666	”	”
	671	H	kung.
	716	Fi	förordn.
	717	”	”
	718	”	”
	719	”	kung.
	720	”	”
	721	”	”
	722	Jo	”
	735	Ju	lag
	766	K	kung.
1967	11	Fi	”
	26	fisk. styr.	”
	27	Fi	”
	28	”	”
	30	UD	”
	32	S	”
	48	Ju	lag
	56	H	kung.
	60	K	”
	69	Ju	lag
	70	”	”
	71	”	”
	75	K	kung.
	80	S	”
	88	Fi	”
	113	S	”
	114	K	”
	124	”	”
	126	”	”
	163	Fi	”
	175	H	”
	184	Jo	lag
	190	”	”
	192	”	kung.
	193	Ju	lag
	223	”	kung.
	240	Fi	förordn.
	243	”	”
	245	”	kung.
	253	H	”
	292	Ju	”
	367	In	”
	450	E	”
	526	Jo	”
	549	H	”
	551	UD	”
	578	H	”
	612	Fi	”
	613	”	”
	653	K	lag
	680	”	kung.
	722	Fi	”
	723	”	”
	724	”	”
	725	”	”
	726	Fi	kung.
	727	”	”
	728	”	”
	729	”	”
	730	”	”
	731	”	”
	732	”	”
	733	”	”
	734	”	”
	735	”	”
	736	”	”
	837	Ju	lag
	838	”	kung.
	845	H	”
	847	”	”
	913	fisk. styr.	”
1968	6	Ju	”
	10	H	”
	25	Fi	förordn.
	27	Ju	kung.
	28	”	”
	30	”	”
	31	UD	”
	32	Ju	cirk.
	45	”	lag
	46	”	kung.
	63	In	”
	64	Ju	lag
	89	S	kung.
	116	K	”
	135	”	lag
	136	”	kung.
	164	Ju	lag
	174	In	kung.
	222	Ju	lag
	226	Fi	förordn.
	273	Ju	kung.
	443	K	”
	446	Ju	”
	449	K	”
	450	Fi	”
	460	Ju	”
	465	H	”
	468	”	”
	475	UD	”
	480	K	”
	481	In	”
	486	Jo	”
	504	K	”
	517	Fi	”
	526	”	”
	527	”	”
	536	K	”
	550	UD	”
	555	H	lag
	557	”	kung.
	568	Fi	”
	634	In	”
	712	Fi	förordn.
	726	K	kung.
	741	Fi	förordn.
	742	”	kung.

	745	Fi	kung.
	769	”	”
	770	”	”
	771	”	”
	772	”	”
1969	6	Ju	kung.
	12	”	lag
	91	”	kung.
	92	”	”
	136	In	”
	141	UD	”
	190	Fi	”
	191	”	”
	198	H	”
	232	Ju	lag
	233	”	”
	277	Fi	”
	278	”	”
	279	”	”
	280	”	”
	281	”	”
	282	”	”
	375	S	”
	478	Fi	”
	479	”	”
	480	Jo	”
	493	Fi	”
	494	Ju	”
	495	”	cirk.
	498	In	kung.
	499	H	”
	502	”	”
	504	utr. min.	anvisn.
	526	UD	kung.
	560	S	”
	563	utr. min.	anvisn.
	566	Fi	kung.
	567	”	”
	580	Ju	”
	597	H	”
	634	Fi	förordn.
	635	”	kung.
	636	”	”
	638	In	”
	644	Ju	lag
	645	”	kung.
	683	K	”
	721	Ju	lag
	723	”	kung.
	724	”	cirk.
	788	fisk. styr.	kung.
	797	S	”
1970	8	UD	kung.
	9	Ju	”
	16	H	”
	17	”	”
	18	”	”
	30	K	”
	86	Ju	lag
	87	Ju	kung.
	98	stats- kont.	cirk.
	107	K	lag
	121	”	kung.
	135	utr. min.	anvisn.
	224	Ju	lag
	264	I	kung.
	336	Fi	”
	342	”	”
	412	Ju	lag
	485	”	”
	495	H	kung.
	496	”	”
	498	Ju	lag
	499	H	kung.
	521	K	”
	539	utr. min.	anvisn.
	554	H	kung.
	595	Fi	”
	629	”	förordn.
	637	In	kung.
	750	Ju	lag
	769	Fi	kung.
	901	H	”
	902	”	”
1971	4	UD	”
	5	utr. min.	anvisn.
	16	fisk. styr.	kung.
	17	K	”
	29	Ju	”
	32	S	”
	100	fisk styr.	”
	130	Fi	”
	150	Ju	cirk.
	176	”	lag
	177	”	kung.
	178	”	”
	188	”	lag
	207	UD	kung.
	208	Ju	”
	209	”	”
	210	”	”
	232	H	”
	246	Fi	förordn.
	365	K	kung.
	366	”	”
	392	Ju	lag
	393	”	kung.
	465	Fi	”
	466	”	”
	506	H	”
	726	Fi	”
	796	Ju	lag
	797	”	”
	837	Jo	kung.
	850	Ju	lag
	851	Jo	”

	852	Ju	lag
	853	”	”
	854	Jo	”
	855	”	”
	858	Ju	lag
	920	Fi	förordn.
	964	Ju	lag
	965	”	”
	1 016	Jo	kung.
	1 018	”	”
	1 019	”	”
	1 023	”	”
	1 025	”	”
	1 190	In	”
	1 252	Fi	”
	1 253	”	”
	1 254	Ju	lag
	1 255	”	”
1972	7	Fi	kung.
	8	”	”
	9	S	”
	26	UD	”
	35	Fi	”
	36	”	”
	55	fisk. styr.	”
	56	”	”
	64	H	”
	66	Jo	”
	114	”	lag
	115	”	kung.
	116	Fi	”
	117	”	”
	179	I	lag
	260	Ju	”
	261	”	”
	275	K	”
	276	”	lag
	278	”	kung.
	305	Ju	”
	422	Ju	kung.
	423	”	”
	428	H	”
	433	Fi	”
	473	”	”
	474	”	”
	475	”	”
	476	”	”
	477	Ju	”
	494	UD	”
	497	Fi	”
	498	”	”
	499	”	”
	500	”	”
	508	utr. min.	anvisn.
	538	Fi	kung.
	539	”	”
	541	”	”
	542	”	”
	543	”	”
	544	”	”
	545	”	”
	580	S	”
	610	Ju	”
	649	In	”
	698	H	”
	762	”	lag
	793	Fi	förordn.
	794	”	”
	795	”	kung.
	796	”	”
	798	H	lag
	812	Ju	”
	813	”	”
	814	K	”
	815	Ju	”
	816	I	”
	817	Ju	kung.
	838	H	”
	839	”	”

Bilaga 2 Författningar 1950–1972 som i sin helhet eller till någon del utgör transformation

Av utrymmesskäl har utelämnats kungörelser med bestämmelser om kupongskatt eller handräckningsförfarande i anledning av dubbelbeskattningsavtal, sådana författningar som endast avser ny stats tillträde till en överenskommelse, ändringar i tulltaxan som skett uteslutande på grund av språkliga ändringar i den s. k. Brysselnomenklaturen och ändringar i utlänningskungörelsen på grund av överenskommelse om frihet från passviseringstvång. Andra författningar kan oavsiktligt ha utelämnats på grund av svårigheten att få fram deras internationella bakgrund.

1950:193	Fi	förordn.	ändring i tulltaxeförordningen	tullkonv. för turisttrafik
429	Jo	lag	ändrad lydelse av 8 § 1919 års lag innefattande bestämmelser i anledning av konv. mellan Sverige och Norge ang. renbetning	konv. ang. renbetning
430	Jo	kung.	ändrad lydelse av 1 och 2 §§ 1919 års kung. innefattande bestämmelser i anledning av konv. mellan Sverige och Norge ang. renbetning	konv. ang. renbetning
1951:164	Jo	kung.	rätt för norska fiskare att idka fiske på svenskt vattenområde i nordligaste delen av Bohuslän	ök ang. fiskeriförhållandena i vissa till Sverige och Norge hörande vattenområden
1952:123	Fi	förordn.	ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen	konv. ang. import av material av undervisningskaraktär m. m.
124	Fi	kung.	ändring i tulltaxan	–"–
125	Fi	kung.	ändring i kung. med tillämpningsföreskrifter till tulltaxeförordningen	–"–

214	In	lag	15 § epidemilagen	av fjärde världshälsovårdsförsamlingen antagna internationella hälsovårdsbestämmelser
644	Ju	kung.	skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul	konsularkonv. med Storbritannien
776	Ju	kung.	förordnande jäml. lag 1952 om undantag från svensk domstols behörighet i vissa fall	–"–
1953:222	In	kung.	sanitär kontroll över den internationella trafiken (karantänskungörelsen)	av fjärde världshälsovårdsförsamlingen antagna internationella hälsovårdsbestämmelser
319	H	kung.	med bestämmelser i fråga om skydd för vissa främmande patent, mönster och varumärken	Pariskonv. om industriellt rättsskydd
320	H	kung.	skydd för vissa utländska ursprungsbeteckningar	Madridökn ang. undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar
1954:35	Ju	förordn.	ändrad lydelse av 2, 7 och 9 §§ 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	ök ang. ändrad lydelse av vissa artiklar i nordisk konv. med internationella privaträttsliga bestämmelser
1954:488	Ju	lag	om återställande av rätt till patent, mönster eller varumärke m. m. i förhållande till Japan motsvarande betr. Förbundsrepubliken Tyskland i 1956:327	ök ang. skydd av rättigheter på den industriella äganderättens område, vilka berörts av andra världskriget
1955:86	Ju	lag	i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen ang. godsbefordran å järnväg samt ang. befordran å järnväg av resande och resgods	internationella järnvägsfördrag
227	Ju	lag	inskrivning av rätt till luftfartyg	konv. rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg
228	Ju	lag	registrering av luftfartyg samt om bärgning av sådant fartyg m. m.	–"–

229	Ju	lag	i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konv. rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg	konv. rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg
1956:36	Ju	lag	ändrad lydelse av 2 § i lag 1955 i anledning av Sveriges anslutning till de internationella järnvägsfördragen	internationella järnvägsfördrag
38	Ju	kung.	befrielse i visst fall för främmande undersåte att i rättegång ställa säkerhet för kostnad och skada	–"–
86	H	lag	åtgärder mot vattenförorening från fartyg	konv. till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja
434	H	kung.	med tillämpningsföreskrifter till föregående	–"–
1957:297	Ju	lag	luftfartslag	1944 års konv. om internationell luftfart
697	Ju	lag	ändring i utlänningslagen	nordisk ök om slopande av passkontroll
1958:401	Ju	kung.	skyldighet för pastor att meddela underrättelse om fransk medborgares dödsfall m. m.	konsularkonv. med Frankrike
402	Ju	kung.	med förordnande jämt. lag 1952 om undantag från svensk domstols behörighet i vissa fall	–"–
420	Ju	kung.	bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater	ök med Danmark och Norge rörande inbördes rättshjälp
421	Ju	kung.	delgivn. av handling på begäran av utländsk myndighet	–"–
422	Ju	kung.	bevisupptagning vid utländsk domstol	–"–
606	Ju	kung.	viss lättnad för fransk konsul i fråga om vittnesmåls avläggande	konsularkonv. med Frankrike
1959:414	Ju	kung.	bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater	konv. ang. vissa till civilprocessen hörande ämnen
415	Ju	kung.	delgivn. av handling på begäran av utländsk myndighet	–"–
416	Ju	kung.	befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för kostnad och skada i rättegång	"träffade avtal"

417	Ju	kung.	tillämpn. av lagen om fri rättegång betr. undersåtar i vissa främmande stater	"träffade avtal"
418	Ju	kung.	tillämpn. av lagen om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut	–"–
540	Ju	kung.	tillämpn. av 5 § i 1938 års lag med vissa bestämmelser om främmande statsfartyg m. m.	konv. rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om statsfartygs fri- och rättigheter m. fl. överenskommelser
1960:47	Jo	kung.	rätt för utlänning att fiska på allmänt vatten m. m.	rekommendation av Nordiska rådet om likställighet av nordiska medborgare betr. icke yrkesmässigt fiske i havet
69	Ju	lag	ändring i luftfartslagen	genom Haagprot. reviderad text av Warszawakonv. med vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran
243	Fi	förordn.	rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelse från tulltaxan m. m.	EFTA-konv.
649	H	kung.	med bestämmelser i fråga om skydd för vissa främmande patent, mönster och varumärken	Pariskonv. om industriellt rättsskydd m. fl.
1961:117	Ju	kung.	bevisupptagning åt domstolarna i vissa länder	konv. ang. vissa till civilprocessen hörande ämnen
118	Ju	kung.	delgivn. på begäran av utländsk myndighet	– " –
119	Ju	kung.	tillämpn. av lagen om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut	"träffade avtal"
120	Ju	kung.	befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för kostnad och skada i rättegång	–"–
121	Ju	kung.	tillämpn. av lagen om fri rättegång betr. medborgare i vissa främmande stater	–"–

167	Ju	lag	skydd för internationella atomenergiorganets emblem	rekommendation av atomenergiorganets styrelse
349	Ju	kung.	tillämpn. av 1960 års lag om upphovsrätt m. m.	världskonv. om upphovsrätt m. fl.
674	Ju	lag	ändring i utlänningslagen	konv. om fripassagerare
1962:120	H	lag	om straff för oriktig ursprungsdeklaration i vissa fall	EFTA-konv.
278	K	lag	med förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet m. m.	internationella telekonv. jämte därvid fogade radioreglementen
512	Ju	lag	indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge	konv. ang. indrivning av underhållsbidrag
513	Ju	kung.	med vissa föreskrifter om indrivning och redovisning av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge	–"–
514	Ju	kung.	indrivning i Danmark, Finland, Island eller Norge av underhållsbidrag	–"–
673	Fi	förordn.	ändring i tulltaxan	GATT-avtal
1963:187	H	lag	ändring i 1956 års lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg	ändring i 1954 års konv. till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja
1964:39	K	kung.	med vissa bestämmelser om personbil som för tillfälligt brukande i riket här förvärvas av utomlands bosatt person (exportvagnskungörelse)	rekommendation från vägtransportkommittén inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE)
85	Ju	lag	ändring i sjölagen	konv. ang. begränsning av ansvarigheten för ägare av fartyg som används i öppen sjö
107	Ju	kung.	tillämpn. av lagarna (1960:729 och 730) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och om rätt till fotografisk bild med avseende å andra länder	världskonv. om upphovsrätt m. fl.
169	Ju	lag	straff för folkmord	konv. om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord

254	Fi	förordn.	ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen	rekommendation av tullsamarbetsrådet rörande fri införsel av flyttgods
528	Ju	lag	tillämplig lag betr. internationella köp av lösa saker	konv. ang. tillämpl. lag betr. internationella köp av lösa saker
872	Ju	kung.	befrielse i visst fall för utlänning att i rättegång ställa säkerhet för kostnad och skada	internationella järnvägsfördrag
1965:613	Fi	förordn.	ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen	konv. om välfärdsmateriel för sjöfolk
618	Fi	kung.	ändring i tulltaxeringskungörelsen	rekommendation av Romkonferensen ang. den internationella rese- och turisttrafiken
719	K	lag	säkerhet på fartyg	konv. om säkerheten för människoliv till sjöss
723	Ju	lag	erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut ang. underhåll till barn	konv. om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn
724	Ju	lag	ändring i 1936 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz	–"–
908	K	kung.	med tillämpningsföreskrifter till lagen om säkerheten på fartyg	konv. om säkerheten för människoliv till sjöss
1966:14	Ju	kung.	tillämpn. av lag om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut ang. underhåll till barn	konv. om erkännande och verkställighet av avgöranden och underhåll till barn
15	Ju	kung.	befrielse från skyldighet att ställa säkerhet i rättegång	–"–
16	Fi	kung.	ändrad lydelse av expeditionskungörelsen	–"–
17	Ju	kung.	ändrad lydelse av 5 § kung. om vissa avgifter i utsökningsmål	–"–
78	K	lag	förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna haven	ök till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier
314	Ju	lag	kontinentalsockeln	konv. om kontinentalsockeln

315	H	kung.	tillämpn. av lagen om kontinentalsockeln	konv. om kontinentalsockeln
316	Ju	lag	ändrad lydelse av 5 § gruvlagen	–"–
317	Ju	lag	ändring i 1886 års lag ang. stenkolsfyndigheter m. m.	–"–
318	Ju	lag	ändring i uranlagen	–"–
400	Fi	kung.	rätt för resande m. fl. att införa varor tull- och avgiftsfritt	konv. om tullättnader till förmån för turisttrafiken
406	Ju	kung.	tillämpn. av 1965 års lag om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut ang. underhåll till barn	konv. i kraft betr. nya länder
735	Ju	lag	erkännande och verkställighet av skiljedom i vissa internationella investeringstvister	konv. om biläggande av investeringstvister mellan stat och medborgare i annan stat
1967:69	Ju	lag	ändring i 1937 års lag om befordran med luftfartyg	Guadalajarakonv. om internationell luftbefordran
70	Ju	lag	ändring i 9 kap. luftfartslagen	–"–
71	Ju	lag	ändrad lydelse av 5 kap. 4 och 5 §§ luftfartslagen	konv. om brott och vissa andra handlingar begångna ombord på luftfartyg
75	K	kung.	ändring i luftfartskungörelsen	–"–
184	Jo	lag	ändring i lagen om rätt till fiske	1964 års fiskerikonv.
190	Jo	lag	ändring i 1927 års lag ang. rätt för Konungen att utfärda vissa föreskrifter rörande fisket inom Torne älvs fiskeområde	deklaration mellan Sverige och Finland ang. ändring i viss stadga
192	Jo	kung.	ändring i stadgan för fiskets bedrivande inom Torne älvs fiskeområde	–"–
193	Ju	lag	tillämpn. av 1950 års lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. betr. fredningszoner i Torne skärgård	–"–
240	Fi	förordn.	ändring i tulltaxan	rekommendationer av tullsamarbetsrådet
243	Fi	förordn.	ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen	Wien-konv. om diplomatiska förbindelser
245	Fi	kung.	ändring i tulltaxeringskungörelsen	–"–

837	Ju	lag	patentlag	konv. ang. förenhetligande av patentlagstiftningen m. fl.
838	H	kung.	patentkungörelse	Pariskonv. om industriellt rättsskydd
845	H	kung.	införsel och användning av reservdelar och tillbehör till luftfartyg utan hinder av patent	konv. om internationell civil luftfart
847	H	kung.	med bestämmelser om skydd för vissa främmande mönster och varumärken	Pariskonv. om industriellt rättsskydd
1968:25	Fi	förordn.	tulltaxa	internationellt spannmålsarrangemang m. m.
27	Ju	kung.	bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater	europ. konv. om inbördes rättshjälp i brottmål
28	Ju	kung.	delgivn. av handling på begäran av utländsk myndighet	–"–
45	Ju	lag	atomansvarighetslag	konv. om skadeståndsansvar på atomenergins område
136	K	kung.	i anledning av Sveriges anslutning till de internationella järnvägsfördragen	internationella järnvägsfördrag
164	Ju	lag	ändrad lydelse av 4 kap. 5 § föräldrabalken	konv. om adoption av barn
222	Ju	lag	ändring i lagen om trafikförsäkring å motorfordon	konv. om obligatorisk försäkring mot skadeståndsansvar i fråga om motorfordon
226	Fi	förordn.	rätt för Konungen att medge tull- och skattefrihet m. m. för anläggning som uppföres vid rikets gräns	avtal om tull- och skattefrihet vid uppförande av vissa anläggningar vid finsk-svenska gränsen
486	Ju	kung.	den svenska fiskezonens omfattning	ök om avgränsningen av Sveriges och Norges fiskeområden i nordöstra Skagerack m. m.
487	Jo	kung.	utlännings rätt att fiska inom Sveriges sjöterritorium och i den svenska fiskezonen	ök mellan Sverige, Danmark och Norge om ömsesidig rätt till fiske i Skagerack och Kattegatt
555	H	lag	rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket	konv. om norska flyttlappars rätt till renbetning m. fl.
704	Ju	lag	ändring i lagen om svenskt medborgarskap	konv. om begränsning av statslöshet m. fl.

1969:92	Ju	kung.	befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för kostnad och skada i rättegång	konv. om fraktavtalet vid internationell godsbefordran å väg
232	Ju	lag	vissa sanktioner mot Rhodesia	beslut av FN: s säkerhetsråd
233	In	lag	ändring i utlänningslagen	–"–
493	Fi	kung.	folkbokföring vid internordisk flyttning	nordisk ök om folkbokföring
494	Ju	kung.	ändring i kung. 1909 ang. delgivn. av handling på begäran av utländsk myndighet	konv. om delgivn. i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur
502	H	kung.	skydd för utländska ursprungsbeteckningar	reviderad text av Madrid-ökn ang. undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar
634	Fi	kung.	tulltaxa	ökr inom GATT-avtalet
644	Ju	lag	vissa rättigheter för statslösa personer och politiska flyktingar	FN-konv. om flyktingar resp. statslösa personers rättsliga ställning
645	Ju	kung.	vissa rättigheter för statslösa personer och politiska flyktingar	–"–
721	Ju	lag	ändring i lag 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption	ändring i nordisk äktenskapskonv.
723	Ju	kung.	ändring i förordning 1931 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	–"–
1970:9	Ju	kung.	ändring i kungörelsen (1964: 107) ang. tillämpn. av lagen om upphovsrätt m. m.	till världskonv. om upphovsrätt m. fl. nytilltr. stater
86	Ju	lag	befrielse för utländsk konsul att avlägga vittnesmål m. m.	konsularkonv. med Sovjetunionen m. fl.
224	Ju	lag	ändring i brottsbalken	konv. om avskaffande av alla former av rasdiskriminering
485	Ju	lag	mönsterskyddslag	Pariskonv. om industriellt rättsskydd
495	H	kung.	utländska varumärken m. m.	–"–

498	Ju	lag	skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar	Pariskonv. om industriellt rättsskydd
499	H	kung	–"–	–"–
1971:29	Ju	kung.	ändring i tryckfrihetsförordningen	konv. om avskaffande av rasdiskriminering
176	Ju	lag	vissa internationella sanktioner	resolutioner av FN:s säkerhetsråd
177	Ju	kung	tillämpn. av lagen om internationella sanktioner	–"–
178	Ju	kung.	sanktioner mot Rhodesia	–"–
208	Ju	kung.	tillämpn. av lagen om fri rättegång betr. medborgare i vissa främmande stater	europ. bosöttningskonv.
209	Ju	kung.	befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för kostnad och skada i rättegång	–"–
210	Ju	kung.	tillämpn. av lagen om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut	–"–
796	Ju	lag	internationella rättsförhållanden rörande adoption	konv. om behörig myndighet, tillämplig lag och erkännande av beslut rörande adoption (ej ratificerad)
964	Ju	lag	ändring i brottsbalken	konv. om straff för vägtrafikbrott
965	Ju	lag	straff för trafikbrott som begåtts utomlands	–"–
1 254	Ju	lag	ändring i lagen om utländska skiljeavtal och skiljedomar	konv. om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar
1 255	Ju	lag	ändring i lagen om skiljemän	–"–
1972:179	I	lag	ändring i atomenergilagen	fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen
260	Ju	lag	internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom	konv. om brottmålsdoms internationella rättsverkan
261	In	lag	ändring i utlänningslagen	–"–
275	K	lag	åtgärder mot vattenförorening från fartyg	ändring i 1954 års oljeskyddskonv.
278	K	kung.	åtgärder mot vattenförorening från fartyg	–"–
812	Ju	lag	ändring i brottsbalken	konv. om brottmålsdoms internationella rättskraft

Bilaga 3 Exempel på praktisk tillämpning av inkorporationsmetoden[1] 1950–1972

Kungörelser vari *förordnas* eller *tillkännages att överenskommelse skall lända till efterrättelse eller äga tillämpning* (dubbelskattningsavtal, vilka som regel har den under 5.2.2 i betänkandet angivna lydelsen, har utelämnats av utrymmesskäl).

1952:241	S	om tillämpning av en (nordisk) konvention om ömsesidigt utgivande av barnbidrag KM har, *sedan – – – slutits konvention* – i svensk text av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – – – *giva vederbörande tillkänna att konventionen skall lända till efterrättelse* från och med – – – Motsvarande lydelse 1954:600 (ömsesidigt utgivande av mödrahjälp) och 601 (ömsesidigt utgivande av förmåner i anledning av nedsatt arbetsförmåga)	
1955:105	In	om tillämpning av en (nordisk) överenskommelse rörande underlättande av viss sanitär kontroll KM har, *sedan – – – träffats överenskommelse* – – – i svensk text av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – – – *förordna, att överenskommelsen skall för Sveriges del lända till efterrättelse* från och med – – –	Jfr 1959:464
1955:508	K	med bestämmelser i anledning av (bilateral) överenskommelse om godkännande av körkort m. m.	

[1] I denna bilaga bortses helt från de kompletterande föreskrifter som kan ha meddelats i samband med inkorporationen.

KM har, – *sedan – – – avslutats överenskommelse* – i svensk text så lydande som härvid fogad bilaga utvisar – funnit gott *förordna, att vad i överenskommelsen finnes stadgat skall* under den tid densamma är gällande *lända till efterrättelse utan hinder av bestämmelserna i gällande vägtrafikförordning*

Motsvarande lydelse betr. samma frågor, 1957:30, 136, 178–180 samt 1958:147–148 och 199

522 S om tillämpning av en (bilateral) konvention rörande socialförsäkring

Sedan – – – slutits konvention – – – i svensk text av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – har KM funnit gott *giva vederbörande tillkänna,* att *konventionen skall lända till efterrättelse* från och med den – – –

Motsvarande lydelse i bilaterala konventioner om social trygghet 1957:154 och 458

563 S rörande tillämpningen av vissa europeiska avtal om social trygghet

Sedan Europarådets medlemsstater – – – *undertecknat* följande avtal – – – *hava avtalen,* vilka i engelsk och fransk text samt svensk översättning bifogas i transumt – – – *ratificerats av Sverige.* – – – I anledning härav har KM funnit gott *giva vederbörande tillkänna att avtalen för Sveriges del skola* från och med – – – *lända till efterrättelse* i förhållande till – – –

1956:35 K i anledning av Sveriges tillträde till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg (CIM) samt angående befordran å järnväg av resande och resgods (CIV) Jfr 1964:870

Sedan – – – undertecknats internationella fördrag – – – har KM ratificerat

fördragen, vilka i avseende å Sverige träda i kraft den – – –. Bestämmelserna i – – – fördrag – i fransk text och svensk översättning så lydande, som framgår av Sveriges överenskommelser med främmande makter 1955 no 1 – no 5 – *träda i övrigt i kraft* från och med den – – – beträffande – (angivna länder)

I anledning härav har KM funnit gott *förordna, att de nya fördragen – – – skola äga tillämpning* (å viss befordran)

43 K med anledning av vissa främmande länders tillträde till de internationella järnvägsfördragen (CIM och CIV)

KM har funnit gott *tillkännagiva följande.*

Enligt ingångna underrättelser träda bestämmelserna i de internationella fördragen – – – i kraft beträffande (vissa länder). *På grund härav skola bestämmelserna* i kung. (1956:35) *äga tillämpning beträffande nämnda stater.*

Motsvarande lydelse 1958:464

491 S angående tillämpning av en (nordisk) konvention om social trygghet

Sedan – – – slutits konvention – i svensk text av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – har KM – – – *giva vederbörande tillkänna, att konventionen skall lända till efterrättelse* från och med – – –

Motsvarande lydelse 1962:226, 1966:562, 1967:113 och 1969:797

1958:122 Ju angående tillämpning av en (nordisk) överenskommelse om upphävande av passkontrollen – – – Jfr 1965:610

KM har funnit gott att *giva vederbörande till känna att den – – – träffade överenskommelsen – – –* i svensk text av den lydelse härvid fogad

bilaga utvisar – *skall lända till efterrättelse* från och med den – – –

560 K med anledning av ny lydelse av Bilaga I (RID) till internationella fördraget angående godsbefordran å järnväg (CIM) Jfr 1967: 124

KM har funnit gott *tillkännagiva följande.*

Med stöd av bestämmelserna i – – – (CIM) *hava utarbetats nya föreskrifter.* – – – *Dessa föreskrifter skola jämlikt bestämmelserna i samma artikel träda i kraft den* – – –.

På grund härav skola dessa nya föreskrifter – – – *äga tillämpning* å (viss befordran)

Motsvarande lydelse 1962: 132

1959: 464 In angående Finlands anslutning till en (nordisk) överenskommelse rörande underlättande av (viss) sanitär kontroll Jfr 1955: 105

KM har, *sedan* mellan – – – *överenskommelse* – i svensk text av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – – – *förordna, att överenskommelsen skall för Sveriges del lända till efterrättelse* från och med – – –

Motsvarande lydelse 1960: 554 angående Färöarnas anslutning

1960: 170 K i anledning av ändringar i de internationella järnvägsfördragen (CIM och CIV) Jfr 1968: 504 och 1971: 17

Med stöd av – – – *har vid sammanträden med revisionskommissionen* – – – *beslutats ändringar i fördragen,* i fransk text och svensk översättning så lydande som framgår av Sveriges överenskommelser med främmande makter 1959 no 29 och no 30, *att träda i kraft den* – – –

I anledning härav har KM – – – *förordna, att vad som föreskrivits i kung.*

(1956: 35) *skall – – – gälla fördragen med ovannämnda ändringar*

1961: 291 Fi angående ikraftträdande av (bilateral nordisk) överenskommelse om tullättnader – – –

Sedan ratifikation skett av en – – – överenskommelse – – – av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – har KM funnit gott *förordna, att överenskommelsen skall för Sveriges del lända till efterrättelse* från och med – – –

1962: 150 H sjöftrafikförordning 2 §: De vid den internationella sjöfartssäkerhetskonferensen i London år 1948 antagna reviderade reglerna för undvikande av sammanstötning till sjöss *(1948 års internationella sjövägsregler) skola – – – tillämpas å fartyg och sjöflygplan i svenskt fartvatten. De skola ock lända till efterrättelse* (i vissa andra fall)

Motsvarande lydelse i 1965: 454 och 1967: 114 betr. 1960 års internationella sjövägsregler

1963: 61 Fi om tillämpning av ett (bilateralt nordiskt) avtal angående grunderna för fördelning i beskattningshänseende av vissa inkomster

KM finner härmed gott *tillkännagiva, att avtal,* av den lydelse bilaga 1 till denna kungörelse utvisar – – – *slutits* – – –. KM finner gott – – – *förordna, att ifrågavarande avtal* – – – *skola för Sveriges del lända till efterrättelse*

1964: 57 S om tillämpning av en – – – (ILO-) konvention angående utlänningars likställande med ett lands egna medborgare i fråga om social trygghet

Jfr 1964: 717 och 1971: 32

Den – – – registrerades Sveriges ratifikation av – – – konvention – – – i svensk text av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar, varvid i ratifikations-

handlingen angavs att Sverige godtar de ur konventionen härrörande förpliktelserna, nämligen (vissa uppräknade förpliktelser)

KM finner gott *giva vederbörande tillkänna att konventionen i de delar Sverige godtagit de därur härrörande förpliktelserna, skall lända till efterrättelse – – – i förhållande till* (uppräknade länder)

717 S om tillämpning i förhållande till (vissa länder) av – – – (ILO-)konvention angående utlänningars likställande med ett lands egna medborgare i fråga om social trygghet — Jfr 1964:57, 1969 560 och 1971:32

KM har funnit gott *förordna, att – – – konvention – – – i de delar Sverige godtagit de ur konventionen härrörande förpliktelserna skall lända till efterrättelse i förhållande till – – –*

Motsvarande lydelse i 1965:111, 1966:5 och 91 samt 1968:89.

870 K med anledning av Sveriges tillträde till de internationella järnvägsfördragen (CIM och CIV) — Jfr 1956:35 och 1967:60

KM har – *sedan internationella fördrag – – – undertecknats – – –* funnit gott *förordna, att fördragen skola – – – äga tillämpning i Sverige* från och med *– – – i förhållande till – – –*

1965:610 Ju angående tillämpning i förhållande till Island av en (nordisk) överenskommelse om upphävande av passkontrollen — Jfr 1958:122

Sedan Island – – – tillträtt – – – överenskommelsen – – – har KM funnit gott *förordna, att överenskommelsen skall lända till efterrättelse i förhållande till Island från och med – – –*

811 Fi om tillämpning av tullkonventionen – – – (TIR-konventionen)

1 §: *Tullkonventionen – – – skall lända till efterrättelse för Sveriges del*

1966:522 S om tillämpning av en överenskommelse – – – rörande tillämpningen av – – – protokollet om (vissa privilegier och immuniteter)

KM har funnit gott *giva till känna, att en överenskommelse – – –*, som i härvid fogad bilaga återges i svensk text, *– – – länder till efterrättelse* från och med – – –

1967:11 Fi med vissa bestämmelser om kupongskatt – – –

KM – – – har funnit gott *ge till känna, att överenskommelse – – – träffats.* – – – Överenskommelsens lydelse framgår av bilaga till denna kungörelse.

KM *förordnar, att överenskommelsen skall lända till efterrättelse* för Sveriges del.

60 K om tillämpning i förhållande till (vissa länder) av de internationella järnvägsfördragen (CIM och CIV) Jfr 1964:870

KM – – – *förordna, att de internationella fördragen* – – – (CIM) samt – – – (CIV) *skall – – – lända till efterrättelse i förhållande till* – – –

Motsvarande lydelse i 1968:136 och 1970:30

124 K om ändrad lydelse av Bilaga I (RID) till internationella fördraget angående godsbefordran å järnväg (CIM) Jfr 1958:560

I det internationella reglementet – – – har beslutats vissa ändringar. Dessa har *trätt i kraft den* – – –

KM har funnit gott *förordna, att vad som föreskrivs om* CIM dels i kun-

görelsen (1964: 870) – – – dels i kungörelsen (1967: 60) – – – *skall avse CIM med de sålunda beslutade ändringarna*

1968: 450 Fi angående tillämpning av avtal – – – mellan Sverige och Finland (om viss tull- och skattefrihet)

1 §: *Avtalet* – – – vars lydelse framgår av bilaga till denna kungörelse, *skall lända till efterrättelse* för Sveriges del.

504 K med anledning av ändringar i det internationella fördraget angående godsbefordran å järnväg (CIM) Jfr 1971: 17

KM – förordna, att *vad som föreskrives betr. CIM i kungörelsen (1964: 870)* – – – *skall gälla CIM med de ändringar, som revisionskommissionen för CIM har beslutat* – – – *och som skall träda i kraft* den – – –

1969: 560 S om tillämpning i förhållande till (vissa länder) av en (ILO-)konvention – – – angående utlänningars likställande med ett lands egna medborgare i fråga om social trygghet Jfr 1964: 717 och 1971: 32

KM har funnit gott *ge till känna,* att – – – *konvention* – – – i de delar Sverige godtagit de ur konventionen härrörande förpliktelserna, *länder till efterrättelse i förhållande till* – – – från och med – – –

1971: 17 K om ändring i det internationella fördraget angående godsbefordran å järnväg (CIM) Jfr 1968: 504

KM: s *tidigare förordnanden om tillämpning* av CIM *skall avse fördraget med de ändringar* i CIM *och det* som bilaga VII till CIM fogade *internationella reglementet* angående befordran av privatvagnar, *vilka har trätt i kraft den* – – –

32 S om främmande staters anslutning till en (ILO-)konvention angående utlänningars likställande med ett lands egna medborgare i fråga om social trygghet

Jfr 1964:717 och 1969:560

KM – – – *ge till känna, att till* – – – (ILO:s) *konvention* – – – *är anslutna följande främmande stater* – – –. I fråga om varje *i förteckningen* upptagen stat *anges den dag, från och med vilken konventionen,* i de delar Sverige godtagit de ur konventionen härrörande förpliktelserna, *länder till efterrättelse i förhållande till vederbörande stat*

Motsvarande lydelse i 1972:9

1016 Jo om tillämpning av stadgan för finsk-svenska gränsälvskommissionen

KM – – – *förordna, att* den i bilaga A till gränsälvsöverenskommelsen – – – intagna *stadgan för finsk-svenska gränsälvskommissionen skall äga tillämpning* från och med – – – och så länge gränsälvsöverenskommelsen är i kraft. Stadgan har den lydelse som härvid fogad bilaga utvisar.

1018 Jo om tillämpning av stadgan för fisket inom Torne älvs fiskeområde

KM – – – *förordna,* att den i bilaga B till gränsälvsöverenskommelsen intagna *stadgan* – – – *skall äga tillämpning* från och med – – – och så länge gränsälvsöverenskommelsen är i kraft. Stadgan har den lydelse som härvid fogad bilaga utvisar.

1019 Jo om tillämpning av stadgan om prövnings- och anmälningsskyldighet för verksamhet som avses i kap. 6 art. 3 i gränsälvsöverenskommelsen mellan Sverige och Finland

KM – – – *förordna, att* den i bilaga C till gränsälvsöverenskommelsen antag-

na *stadgan – – – skall äga tillämpning* från och med – – – och så länge gränsälvsöverenskommelsen är i kraft. Stadgan har den lydelse som härvid fogad bilaga utvisar.

1972:66 Jo om tillämpning av den europeiska konventionen den 13 december 1968 om skydd av djur under internationella transporter

1§: *Artiklarna 1–46 i den europeiska konventionen – – – skall lända till efterrättelse.* Konventionen har den lydelse som härvid fogad bilaga utvisar.

116 Jo om tull- och skattefrihet vid uppförande och underhåll av vissa stängsel för renar

1 §: Artikel 6 andra – fjärde styckena i protokollet den 13 december 1971 mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av renstängsel utmed vissa delar av riksgränsen – – – *skall lända till efterrättelse för Sveriges del.*

Lydelsen av protokollet – – – framgår av bilaga till denna kungörelse.

***Kungörelser** med tillkännagivande att en överenskommelse har träffats, trätt i kraft eller träder i kraft*

1956:488 S angående tillämpning mellan Sverige och (annat land) av vissa europeiska avtal om social trygghet m. m. Jf: 1955:563

KM *har funnit gott giva vederbörande tillkänna,* att *följande – – – avtal – – – för Sveriges del trätt i kraft i förhållande till – – –.*

Motsvarande lydelse i 1956:489, 1957:150 och 626, 1958:24, 502 och 617, 1959:126, 1961:448 och 507, 1963:486, 1965:7 och 110 samt 1972:97

(I kung. 1955: 563 har tillkännagivits att avtalen skall för Sveriges del lända till efterrättelse från och med viss dag i förhållande till vissa länder.)

1957: 10 S angående en (nordisk) överenskommelse om överflyttning mellan sjukkassor – – –

KM *vill härmed giva vederbörande tillkänna,* att *överenskommelse* – i svensk text av den lydelse härvid fogade bilaga utvisar – *träffats* – – –.

Motsvarande lydelse i 1959: 524

1960: 198 H med anledning av Sveriges tillträde till den i Stockholm den 4 januari 1960 undertecknade konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen

KM – – – *tillkännagiva, att* den – – – undertecknade *konventionen* – – – *ratificerats* av Sverige den – – –. Sedan konventionen ratificerats jämväl av – – – *har densamma* – – – *trätt i kraft* den – – –. Konventionen har i svensk text den lydelse som härvid fogad bilaga, i vilken jämväl den engelska texten medtagits, utvisar.

Kungl. Majt: t föreskriver, att *konventionen skall införas i tullverkets författningssamling*

Motsvarande lydelse betr. FINEFTA 1961: 410

724 H med anledning av beslut fattade av Europeiska frihandelssammanslutningens råd om vissa ändringar i bilagorna B och D till konventionen angående upprättandet av frihandelssammanslutningen

KM – – – *tillkännagiva, att bilaga B, regel 8, och bilaga D till konventionen,* – – – enligt beslut den – – – av frihandelssammanslutningens råd *er-*

hållit den ändrade lydelse i engelsk text och svensk översättning, *som framgår av bilaga vid denna kungörelse.*

Motsvarande lydelse i 1961:82 och 273, 1962:27 och 530, 1963:609 och 612, 1964:134, 812 och 813 m. fl.

1962:25 Fi om (bilateral) överenskommelse rörande införsel och återutförsel av ädelmetallvaruprover

KM har *funnit gott tillkännagiva,* att – – – träffats *överenskommelse* – – –. *Överenskommelsen, som träder i kraft den* – – – är av den lydelse på svenska och tyska språken som härvid fogad bilaga utvisar.

1967:80 S om tillämpning av en (nordisk) överenskommelse om överflyttning av sjukhjälpsförsäkrade – – –.

KM har *funnit gott ge till känna,* att – – – en överenskommelse *träffats* – – – som i härvid fogad bilaga återges i svensk text – – – och att *överenskommelsen träder i kraft den* – – –

1969:375 S om tillämpning av en (bilateral) konvention rörande social trygghet

KM har *funnit gott* – – – *ge till känna,* att en – – – *konvention* – – – vars lydelse framgår av bilaga till denna kungörelse – – – *träder i kraft den* – – –.

580 Ju om tillämpning av den europeiska konventionen angående upplysning om innehållet i utländsk rätt

KM har *funnit gott – ge till känna,* att *en* – – – *konvention,* vars lydelse framgår av bilaga till denna kungörelse – *för Sveriges del träder i kraft den* – – –

Kungörelser med hänvisning till bestämmelser i överenskommelse, som bifogats kungörelsen som bilaga men utan förordnande eller tillkännagivande att överenskommelse skall lända till efterrättelse

1951:477 Fi angående mellan Sverige och Sydafrikanska Unionen träffad *överenskommelse* om ömsesidigt fritagande från inkomstskatt av inkomster, härrörande från sjö- eller luftfartstrafik — Jfr 1954:608

Sedan noter, av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – – – utväxlats – – – har KM funnit gott förordna, att inkomster – – – skola, *i den utsträckning som i noterna angives,* vara fria från beskattning i riket

Motsvarande lydelse (med små variationer i rubrikerna) i 1955:457 och 583, 1956:444, 1958:644 och 1962:634

1952:520 K med anledning av Sveriges tillträde till den i Genève den 19 september 1949 undertecknade konventionen rörande vägtrafik

Den – – – undertecknade *konventionen* rörande vägtrafik – i engelsk och fransk text samt svensk översättning så lydande som härvid fogad bilaga utvisar – *har Sverige – – – biträtt – – –. Konventionen trädde i avseende å Sverige i kraft den – – –.*

Med anledning av Sveriges tillträde till konventionen (förordnas)

2 § 1 mom.: Å motorfordon eller släpfordon, *som uppfyller de i artiklarna 19–22 föreskrivna villkoren,* skola följande bestämmelser i vägtrafikförordningen – – – ej äga tillämpning – – –

3 § 1 mom.: *Uppfyller förare* av motorfordon *de i artikel 24 angivna villkoren* för rätt att föra motorfordon och *innehar han sådant gällande nationellt eller internationellt körkort, som avses i bilaga 9 eller bilaga 10,* är han därigenom berättigad – – –

1954:608 Fi angående mellan Sverige och Grekland *träffade överenskommelser* om ömsesidigt fritagande från beskattning av inkomster, härrörande från rederiföretag och från luftfartstrafik

Sedan med Grekland – – – *träffats överenskommelse,* av den lydelse härvid fogad bilaga – – – utvisar, angående ömsesidigt fritagande – – – inkomster härrörande från rederiföretag *har överenskommelsen tillämpats i förhållandet mellan Sverige och Grekland*

Den – – – *träffades* med Grekland *överenskommelse,* av den lydelse härvid fogad bilaga utvisar – – –, om – – – inkomster, härrörande från luftfartstrafik

KM finner gott – – – *förordna, att* grekiska rederiföretags *inkomster,* i fortsättningen liksom tidigare, samt inkomster härrörande från luftfartstrafik – – – *skola i den utsträckning som framgår av överenskommelsen vara fria från inkomstskatt här i riket*

786 K angående godkännande av vissa godsbehållare för transport under tullförsegling

Sedan Sverige anslutit sig till en av transportkommittén inom Förenta Nationernas ekonomiska kommission – – – antagen *resolution* – – – så lydande som härvid fogad bilaga utvisar – – – har KM – – – förordna – – –

Det ankommer på statens bilinspektion att pröva, huruvida *godsbehållare* (container), *som avses i punkt 4 i bilaga 2 till ovannämnda resolution,* må godkännas för transport under tullförsegling. Härvid *skola iakttagas i bilaga 1 till resolutionen meddelade bestämmelser* angående de tekniska fordringar, som godsbehållare skola uppfylla – – –

Beträffande anbringande av visst märke – – – *skola i bilaga 2 till resolutionen angivna föreskrifter tillämpas*

Motsvarande lydelse i 1956:58 och 1959:467 (den sistn. avs. en tullkonvention)

1957:352 Fi angående (bilateral) *överenskommelse* rörande beskattning av vissa praktikanters inkomster

Sedan skrivelser, av den lydelse härvid fogade bilagor utvisa, – – – *utväxlats* – – – finner KM gott *föreskriva,* att *vad genom nämnda skriftväxling förekommit skall äga tillämpning i avseende å* (viss inkomst)

Författningar vari inkorporation sker genom en direkt hänvisning till konventionsbestämmelserna utan angivande av var dessa återfinns

1950:154 Ju lag om ändrad lydelse av 1 § lag 1947 om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer

Utan hinder av vad eljest i lag eller särskild författning är stadgat skola (vissa uppräknade) organisationer och personer åtnjuta immunitet och privilegier *i enlighet med vad därom bestämts i stadga eller avtal, vartill Sverige anslutit sig*

Motsvarande lydelse i 1954:334 och 1961:66

164 Fi förordn. om rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar

Föreligga i fråga om importvara sådana omständigheter, som *enligt bestämmelserna i Havannastadgan eller allmänna tull- och handelsavtalet* (GATT) berättiga till uttagande av antidumping- eller utjämningstull, äger Konungen – – – förordna om

			uttagande av dylik tull *i enlighet med nämnda bestämmelser* Motsvarande lydelse i 1957: 84
1951: 17	K	kung.	angående godkännande av fordon och godsbehållare för viss internationell godsbefordran å väg 1 §: Det ankommer på statens bilinspektion att – – – pröva huruvida fordon och godsbehållare (container) må godkännas *för trafik som avses* i det enligt överenskommelsen den – – – provisoriskt tillämpade *förslaget till tullkonvention* – – –. Härvid *skola iakttagas i nämnda konventionsförslag meddelade bestämmelser*
1955: 29	In	kung.	om resedokument för vissa flyktingar KM har, *sedan Sverige – – – ratificerat* en – – – *överenskommelse* angående flyktingars rättsliga ställning, funnit gott uppdraga åt (myndighet) att *i fall som avses i artikel 28 av överenskommelsen utfärda* (resedokument). – – – *Vid utfärdandet – – – skola iakttagas bestämmelserna i nämnda överenskommelse* Motsvarande lydelse i 1962: 22 och 1965: 273
1962: 371	Ju	lag	om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer m. m. 1 §: Utan hinder av vad eljest i lag eller särskild författning är stadgat skola följande internationella organisationer åtnjuta immunitet och privilegier *i enlighet med vad därom bestämts i stadga eller avtal, vartill Sverige anslutit sig:* (uppräknade organisationer)
1964: 543	Ju	lag	om vissa begränsningar i svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet Har någon – – – inrest i riket för att

			inställa sig vid domstol – – – *skola i* (vissa hänseenden) *gälla de begränsningar som* med avseende å honom *föreskrivas i följande överenskommelser,* nämligen (uppräknade konventioner)
1966:664	Ju	lag	med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier 1 §: (Vissa uppräknade personer) åtnjuta, utan hinder av bestämmelse i annan författning, *immunitet och privilegier enligt den i Wien den 18 april 1961 avslutade konventionen om diplomatiska förbindelser*
1968:174	In	kung.	utlänningskungörelse 7 § tredje stycket: I fråga om *kollektivpass, som utfärdats i enlighet med den europeiska överenskommelsen* – – – om ungdomars resor på kollektivpass – – – *gälla bestämmelserna i överenskommelsen i stället för föreskrifterna i andra stycket* 20 § h: (viseringsfrihet för) *innehavare av resedokument, utfärdat i enlighet med överenskommelsen* – – – angående utställande av resedokument för flyktingar *eller konventionen* – – – angående flyktingars rättsliga ställning – – – samt flykting eller statslös person som upptages i gällande svenskt kollektivpass, *utfärdat enligt den europeiska överenskommelsen* – – – om ungdomars resa på kollektivpass Motsvarande lydelse i 1969:136 8 § andra stycket och 25 § p 9
273	Ju	kung.	om upptagande av vissa flyktingar och statslösa personer i kollektivpass I Sverige bosatt – – – person – – – får upptagas i kollektivpass – – – *på de villkor som anges i den europeiska överenskommelsen* den – – – om ungdomars resor på kollektivpass

443	K	kung.	angående ändring i kungörelsen (1965:908) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1965:719) om säkerheten på fartyg 1 kap. 13 § andra stycket: För fartyg – – – *skall fribordscertifikat utfärdas enligt lastlinjekonventionen* den 5 april 1966, *om* fartygets *fribordslängd, beräknad enligt artikel 2 mom. 8 i konventionen,* är minst – – –

Föreskrift att överenskommelse skall gälla som svensk lag (ej tillämpad före 1969)

1969:12	Ju	med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran å väg 1 §: *Artiklarna 1–41 av – – – av konventionen – – – skall – – – gälla som svensk lag.* Konventionstexten särskilt kungjord.
1971:850	Jo	med anledning av gränsälvsöverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland *Kapitlen 1–9 i gränsälvsöverenskommelsen – – – skall gälla som svensk lag.* Gäller så länge överenskommelsen är i kraft. Konventionstexten bifogad som bilaga.
852	Jo	med anledning av tilläggsöverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland till överenskommelsen den 17 februari 1949 om flottningen i Torne och Muonio älvar *Artiklarna I–IV i tilläggsöverenskommelsen – – – skall gälla som svensk lag.*

Gäller så länge överenskommelsen är i kraft.

Konventionstexten bifogad som bilaga.

1972: 114 Jo med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning

1 §: *Kapitlen II–VI i konventionen – – – skall gälla som svensk lag.*

Gäller så länge konventionen är i kraft.

Konventionstexten bifogad som bilaga.

Bilaga 4 Utländsk rätt[1]

1 Danmark

1.1 *Indgåelse af traktater*

I den danske grundlovs § 19 er bestemt:

"Kongen handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender. Uden folketingets samtykke kan han dog ikke foretage nogen handling, der forøger eller indskrænker rigets område, eller indgå nogen forpligtelse, til hvis opfyldelse folketingets medvirken er nødvendig eller som i øvrigt er af større betydning. Ej heller kan kongen uden folketingets samtykke opsige nogen mellemfolkelig overenskomst som er indgået med folketingets samtykke."

Af grundlovens § 14 følger, at en kgl. ratifikation skal tiltrædes af mindst en minister. Grundloven tildeler ikke udenrigsministeren kompetence til traktatafslutning, men i praksis indgår han et betydeligt antal traktater uden at kongen medvirker. Kræver en traktattekst, at traktaten ratificeres, foretages dette skridt oftest ved kgl. resolution. De enkelte fagministre indgår undertiden internationale aftaler, men deres deltagelse i selve traktatafslutningen synes aftagende.

Den parlamentariske kontrol udøves på to måder.

Grundlovens § 19 forudsætter som det normale, at folketinget i form af en *beslutning* (som skal undergives to behandlinger i tinget, evt. med mellemliggende udvalgsbehandling) giver sit samtykke til, at en bestemt færdigudarbejdet traktat indgås. Dette sker også, (ca. 5–6 gange årligt) men kun i tilfælde hvor lovændring ikke er nødvendig med henblik på traktatens opfyldelse. Er dette sidste tilfældet betragtes lovændringen nemlig som indebærende et stiltiende samtykke til traktatindgåelsen, hvis det fremgår af ændringsloven eller dens forarbejder, at den tilsigter traktatopfyldelse. Under alle omstændigheder er folketingets medvirken til opfyldelsen ikke længer nødvendig, og samtykke overflødigt, medmindre traktaten er af særlig vigtighed.

Det sker hyppigt i praksis, at en lov på forhånd giver regeringen eller en minister tilladelse til traktatafslutning på et bestemt område. Der er da en formodning for, at dette samtykke også har opfyldende virkning.

Folketinget orienteres ikke samlet om de traktatmæssige forpligtelser, landet har påtaget sig i en bestemt periode – således som det f. eks. er tilfældet i Norge.

[1] De danska, norska och finska beskrivningarna är utarbetade av sekreterarna i motsvarande utredningar i resp. länder.

1.2 *Opfyldelse af traktater*

Det følger af grundlovens § 19, jfr. ovenfor, at traktater ikke uden videre har lovskraft. Derudover indeholder hverken grundloven eller nogen almindelig lov generelle regler om traktaters forhold til intern ret eller om, hvordan opfyldelsen kan eller skal ske.

Det er en fast statsforfatningsretlig opfattelse, at en særlig lov må gennemføres til en traktats opfyldelse, hvis de til opfyldelsen nødvendige handlinger i øvrigt ville have forudsat en ændring i den interne retstilstand.

I praksis benyttes i Danmark som opfyldelsemetoder *omskrivning*[1], *inkorporering og konstatering af normharmoni.*

ad omskrivning. Metoden kan anvendes såvel i lovsform som i en anordning (kgl. eller ministeriel) der udstedes i medfør af en lov.

Undertiden er omskrivningen reelt blot en oversættelse af konventionsteksten, men oftest er der tale om en mere omfattende omformning i systematisk og anden henseende.

Omskrivning er den hyppigst anvendte metode for så vidt angår opfyldelse af færdigudarbejdede traktater. I de senere år er Haagerkonventionen om hvilken lovgivning, der skal anvendes ved løsørekøb af international karakter, konventionen om fragtaftaler ved international godstransport ad landevej samt Haager- og FN-konventioner om underholdsbidrag og FN's menneskerettighedskonvention (den sidstnævnte konvention er dog i det væsentlige opfyldt ved konstatering af normharmoni), opfyldt ved omskrivning.

ad inkorporering. For så vidt angår tilfælde, hvor *færdigudarbejdede traktater* skal opfyldes, er denne metode endnu kun anvendt relativt sjældent. Det skete f. eks. ved opfyldelsen af Wienerkonventionen om diplomatisk forbindelse. I opfyldelseloven blev det bestemt: "Fremmede staters diplomatiske repræsentationer og de til sådanne repræsentationer knyttede personer nyder den immunitet og de rettigheder, som er fastsat ved den i Wien den 18. april 1961 udfærdigede konvention . . ."

Med henblik på opfyldelsen af Den europæiske konvention om straffedommes internationale retsvirkninger bestemtes i opfyldelsesloven, at visse af konventionens afsnit skulle gælde i Danmark, medens loven derudover indeholder en række udfyldende bestemmelser.

For så vidt angår forudsete, men endnu ikke udarbejdede traktater er inkorporeringsmetoden hyppigt anvendt med henblik på forhånd at sikre disse konventioners opfyldelse straks fra indgåelses- eller kundgørelsestidspunktet. Som et eksempel kan anføres § 3 i næringsloven af 8. juni 1966:

"personer, der ikke har dansk indfødsret . . . har ret til at få næringsbrev, såfremt dette er hjemlet i international aftale . . ."

Denne formulering anvendes dog også undertiden med henblik på opfyldelsen af en bestemt, allerede eksisterende traktat. Undertiden giver loven hjemmel til, at en minister kan opfylde eventuelle traktater, således at opfyldelsen først er sket, når en ministeriel anordning er udfærdiget. Ministeren kan da vælge mellem omskrivning og inkorporering.

[1] I utredningens betänkande och i det norska betänkandet motsvaras den danska termen omskrivning av transformation.

ad konstatering af normharmoni. Såfremt de danske myndigheder konstaterer, at intern ret *tillader* (ikke nødvendigvis ubetinget fører til) traktatens opfyldelse foretager man normalt ingen generelle opfyldelsesskridt. Det må da antages at følge af grundlovens § 19 eller af en almindelig pligt for nationale myndigheder til at sikre folkeretlige kravs opfyldelse, at intern ret skal fortolkes eller – indenfor områder af skønsmæssige beføjelser – anvendes således, at traktaten opfyldes.

Undertiden henleder man i form af cirkulæreskrivelser de underordnede myndigheders opmærksomhed herpå.

1.3 *Kundgørelse*

Traktaters kundgørelse er ikke nævnt i grundloven eller i anden dansk lovgivning. Af forarbejder til lovtidendeloven ses, at de forudsættes kundgjort der, i alt fald i et vist omfang.

Siden 1935 er dette af praktiske grunde sket i en særlig afdeling i Lovtidende ("Lovtidende C"). Men kundgørelsen sker – formentlig bl. a. under indtryk af den dualistiske opfattelse – ikke så konsekvent som kundgørelse af interne retsforskrifter. Dette gælder også traktater, som på forhånd er inkorporerede. Forvaltningsoverenskomster kundgøres oftest ikke, og kundgørelsen er ofte noget forsinket, bl. a. fordi Lovtidene C kun udkommer med få numre årligt. Lange og teknisk præglede konventioner nævnes undertiden kun med titel og oplysning om, hvor de kan fås udleveret.

Også i tilfælde af inkorporering af en traktat sker kundgørelsen i Lovtidende C.

Kundgørelsen sker normalt i alle autentiske sprog, såfremt disse er afledt af den latinske sprogstamme, samt i dansk oversættelse. FN's konventioner kundgøres dog oftest kun på engelsk og fransk.

1.4 *Oversættelse*

Der findes ingen formelle regler om oversættelse af traktater.

I praksis antages den kundgørende myndighed (i langt de fleste tilfælde udenrigsministeriet) at måtte drage omsorg for oversættelsen. Der er ikke oprettet noget specielt oversættelseskontor. Ofte udarbejder udenrigsministeriet på udkast til oversættelser, som derefter gennemses af vedkommende fagministerium. Undertiden er det dog dette, der udarbejder det første udkast.

Kun yderst sjældent undlades oversættelser. Det er sket bl. a. for så vidt angår visse reglementer, der knytter sig til telekommunikationskonventioner.

1.5 *Betænkning 1973: 682*

Sedan ovanstående redogörelse utarbetats har det danska betänkandet (1973 nr 682) om Kundgørelse og opfyldelse af traktater lagts fram. I betänkandet uttalar den danska utredningen följande.

Den danska utredningen konstaterar, att dess undersökningar och överväganden inte har visat, att någondera av de två metoderna företer principiellt olämpliga drag, som bör leda till dess förkastande. Om det uppstår oklarhet vid införlivandet av konventionsbestämmelser med den danska rätten beror detta mera på olyckliga formuleringar än på metoderna som sådana. Utredningen framhåller att den anser möjligheten att kunna använda olika metoder allt efter överenskommelsens och den interna lagstiftningens karaktär vara förbunden med väsentliga fördelar.

Efter en redogörelse för olika kriterier för ett val mellan metoderna och för de förutsättningar som bör föreligga för att inkorporationsmetoden skall kunna användas anför den danska utredningen följande.

Vissa överenskommelser utesluter tillämpning av inkorporationsmetoden medan transformationsmetoden alltid kan användas. När en överenskommelse är så utformad att inkorporationen kan ifrågakomma, blir valet mellan de två metoderna beroende av vad som anses vara mest ändamålsenligt. Det synes inte vara möjligt att med allmän giltighet fastställa, när den ena eller andra metoden är att föredra. Hänsynen till ett fullständigt uppfyllande av de folkrättsliga åtagandena talar visserligen för inkorporation, men den kan få vika för andra, t. ex. intresset av att få klart utformade rättsregler.

Den danska utredningen gör en kort sammanfattning av de fördelar och olägenheter som kan vara förenade med de olika metoderna och framhåller att kunskap om dessa kan vara av betydelse såväl vid principiella överväganden om uppfyllande av konventionsåtaganden, t. ex. inom ett bestämt rättsområde, som vid valet av metod i ett konkret fall. Utredningen finner sig inte kunna rekommendera en allmän företrädesrätt för någondera av metoderna. När inkorporation kan ske bör valet enligt utredningen träffas med hänsyn tagen till föreliggande omständigheter, varvid dess tidigare uttalanden kan vara vägledande. Utredningen framhåller slutligen att det av dess redogörelse för fördelar och olägenheter med de olika metoderna framgår att inkorporationsmetoden med fördel skulle kunna användas i något större omfattning än hittills.

2 Finland

2.1 *Ingående av statsfördrag*

Grundstadgandet om hur statsfördrag skall slutas ingår i 33 § 1 mom. regeringsformen och lyder:

"Om Finlands förhållande till utländska makter bestämmer presidenten, dock sålunda, att fördrag med utländska makter böra godkännas av riksdagen, för så vitt de innehålla stadganden, som höra till området för lagstiftningen eller enligt konstitutionen annars erfordra riksdagens godkännande. Angående krig och fred beslutar presidenten med riksdagens bifall."

När republikens president utövar den befogenhet att bestämma om landets förhållande till utländska makter, som enligt ovannämnda grundstadgande tillkommer honom, är han bunden av vissa stadganden.

Utöver att republikens presidents beslut i dessa liksom i andra ärenden skall fattas vid föredragning i statsrådet såsom i regeringsformens 34 § är stadgat, kräves i vissa fall, att statsfördrag skall godkännas av riksdagen. Nedan utredes frågan när statsfördrag innehåller stadganden som hör till området för lagstiftningen eller statsfördrag, utan att beröra lagstiftningens område, enligt konstitutionen annars är sådant, att riksdagens godkännande erfordras.

Ärende som gäller godkännande behandlas i riksdagen i en enda behandling, och saken avgörs med flertalet röster (se dock riksdagsordningen 69 § 2 mom. in fine). Till lagstiftningens område hörande fördragsbestämmelser bringas i kraft på samma sätt som annan lagstiftning och detta sker i regel i enlighet med samma proposition som frågan om godkännandet.

2.2 *Statsfördrag som hör till området för lagstiftningen*

En fördragsbestämmelse kan höra till området för lagstiftningen på olika grunder. Bestämmelsen kan föranleda lagstiftningsåtgärder eller också kan orsaken vara den, att fördragsbestämmelsen gäller en fråga varom bör stadgas i lag på grund av ett uttryckligt stadgande i regeringsformen.

I vissa fall har riksdagens befullmäktigande anskaffats på förhand. Det kan konstateras att vissa lagar innehåller bemyndigande för regeringen att sluta fördrag som i annat fall skulle höra under riksdagens kompetens.

Enligt regeringsformen skall lagens form användas, då stadganden utfärdas i följande angelägenheter:

skatter och tullar (RF 61 §)

avgifter för statsmyndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner samt de allmänna grunderna för de avgifter som skall erläggas för anlitande av posten, järnvägar, kanaler, sjukhus, läroverk och andra allmänna statsinrättningar (62 §),

de allmänna grunderna för hur statsverkets inkomstgivande egendom och affärsföretag skall skötas och tillgodogöras (63 §),

föryttring eller förpantning av statens jordegendom, skatter eller inkomstgivande rättigheter (74 §),

finsk medborgares rätt att vistas i eget land, här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till annan (7 §),

finsk medborgares rätt att hos domstol eller förvaltande myndighet använda sitt finska eller svenska modersmål, samt att utfå expedition på detta språk (14 §), och

antagande av medborgare i annat land till finsk medborgare (4 § 2 mom.).

2.3 *Andra statsfördrag som kräver riksdagens samtycke*

Fördrag som gäller statshushållningen kräver riksdagens godkännande i det fall att regeringen inte inom ramen för statsförslaget har medel till sitt förfogande för de utgifter fördraget medför. Detta är i allmänhet

fallet, när det fördrag förutsätter åtgärder, som kräver medel under flera finansår efter varandra.

För upptagande av statslån fordras enligt 64 § regeringsformen riksdagens samtycke. Detsamma gäller om staten genom avtal ger garanti för betalningen av en kredit.

Rikets gränser kan enligt 3 § regeringsformen icke ändras annat än med riksdagens samtycke.

Fredsfördrag nämns uttryckligen i 33 § regeringsformen.

I frågor som gäller suveränitet har riksdagens godkännande inhämtats bl. a. i följande fall: när ett fördrag begränsar statens suveränitet i allmänhet; när ett fördrag medger annan stat rätt att utöva vissa maktbefogenheter inom Finlands område; när fråga är om betydande inskränkning av utövningen av statens maktbefogenheter; samt när det ingås ett bilateralt avtal av allmän karaktär eller en konvention, som förpliktar staterna att lämna dem emellan uppkomna tvister att avgöras genom obligatorisk dom eller skiljedom.

Att Internationella arbetsorganisationens (ILO) fördrag lämnas till riksdagen för godkännande har internationellträttslig grund (ILO:s stadga).

Även om i regeringsformen saknas bestämmelser om att riksdagens samtycke vore nödvändigt för politiskt eller i övrigt viktiga fördrag, kan konstateras, att regeringen på grund av fördragets betydelse eller m. a. o. enligt en ändamålsenlighetsprövning i dessa liksom även i en del andra fall har funnit det påkallat att begära riksdagens samtycke.

2.4 *Riksdagens samtycke*

Allmän regel är, att riksdagens godkännande i sådana fall det fordras har inhämtats innan fördraget för Finlands del har blivit slutligt ingånget.

Stadgandet om riksdagsbehandlingen ingår i 69 § riksdagsordningen, som lyder:

Förslag angående godkännande av sådana i fördrag mellan Finland och utländsk makt ingående bestämmelser, som höra till området för lagstiftningen, handlägges, evad bestämmelserna ingå i fredsfördrag eller annat statsfördrag, enligt 66 § samt för såvitt ärendet rör grundlag, med iakttagande av vad i 67 § 1 mom. är stadgat. Likväl må lagförslag i dessa fall icke lämnas vilande.

Förslag, att riksdagen måtte godkänna sådan i statsfördrag ingående bestämmelse, vari riket förbinder sig att upprätthålla gällande lagstadganden under viss tid, så ock förslag angående godkännande av sådant statsfördrag eller sådana i statsfördrag ingående bestämmelser, som, utan att beröra området för lagstiftningen, enligt konstitutionen erfordrar riksdagens samtycke, eller vartill regeringen eljest sådant samtycke äskar, handlägges utan iakttagande av den i 66 § stadgade ordning, och ärendet avgöres med flertalets röster. Förslag angående sådan ändring av rikets gränser, som innefattar minskning av rikets område, anses riksdagen dock hava godkänt endast där detsamma omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

I en del fall är riksdagens godkännande nödvändigt för fördraget i dess helhet, samt i vissa fall endast för vissa fördragsbestämmelser. Till de förra hör fredsfördrag och avtal som i betydande grad begränsar statens suveränitet. Till de sistnämnda hör oftast de fördrag som innehåller till lagstiftningens område hörande bestämmelser.

Riksdagens beslut som innebär godkännande av fördrag får ofta formen av ett befullmäktigande. Förhandsbefullmäktigande kan förekomma i tre former: som ett uttryckligt allmänt befullmäktigande, såsom indirekt allmänt befullmäktigande och såsom ett specialbefullmäktigande som angår ett visst fördrag.

Ett uttryckligt allmänt befullmäktigande förekommer i praktiken ofta i samband med skattelagar. Presidenten har givits fullmakt att under vissa förutsättningar, oftast under villkor av ömsesidighet, medgiva förmåner, vilka innebär undantag från vissa stadganden i den lag där fullmaktsstadgandet finns. I praktiken har dock skatteförddrag vanligen förts till riksdagen på grund av bristande ömsesidighet.

I vissa fall har genom lag givits fullmakt att i samband med att ett fördrag bringas i kraft göra avvikelse i något avseende från lagens stadganden eller tillämpa sådana stadganden på fall som de inte direkt gäller eller annat avseende genom förordning bringa i kraft fördragsbestämmelser som hör till området för lagstiftningen.

Ett förhandsbemyndigande som gäller ett enstaka fall avser exakt angivna fördrag. Regeringen är i vissa fall genom lag bemyndigad att framdeles i fördrag medgiva vissa stater särskilda förmåner, vilkas beviljande utan ett sådant bemyndigande skulle ha krävt lagstiftningsåtgärd.

2.5 *Statsfördragens bringande i kraft internt*

Statsfördragen bringas i regel i kraft internt genom lagstiftningsåtgärder av olika grad. Dels behövs dessa åtgärder för att statsfördraget skall kunna uppfyllas, dels måste de vidtas i syfte att underlätta uppfyllandet.

Likväl kräver icke alla statsfördrag särskilda åtgärder för att bringas i kraft. Fördraget kan innehålla endast fördragsbestämmelser med sådant sakinnehåll, att åtgärder för deras fullgörande icke förutsätts. Sådana är vid sidan av programbestämmelser och bestämmelser som har karaktär av konstaterande i allmänhet alla sådana fördragsbestämmelser som blir fullgjorda i och med att fördraget ingås.

När en lagstiftningsåtgärd är nödvändig för att ett statsfördrag skall bringas i kraft, används i första hand s. k. blankettlag eller -förordning. Typiskt för den är, att den inte innehåller några som helst stadganden i sak, utan i den hänvisas till fördraget och stadgas att dess innehåll skall vara i kraft och lända till efterrättelse.

Fördrag kan också bringas i kraft genom lagar och förordningar med detaljerade stadganden. Stundom påträffas mellanformer, i vilka det jämte blankettstadganden finns detaljerade stadganden i lagar och förordningar av blandad natur (blandlagar och -förordningar).

Alltid fordrar ej ett fördrags bringande i kraft vare sig lag eller

förordning, varvid ifrågakommer antingen ett statsrådsbeslut eller bestämmelser och instruktioner av olika administrativa instanser, antingen allmänt eller för ett enstaka fall.

2.6 *Blankettstadganden*

Det är skäl att något närmare granska blankettstadgandena, på grund av att de förekommer så allmänt.

Blankettlagen gäller godkännande av fördragsbestämmelser. Av lagtexten framgår emellertid, att fråga är om bringande i kraft av fördragsbestämmelser som hör till området för lagstiftningen.

Blankettlagen innehåller i regel endast en paragraf, där det sägs, att "bestämmelserna i fördraget till den del de hör till området för lagstiftningen skall vara i kraft såsom om dem överenskommits". Lagen slutar med ett fullmaktsstadgande sådant som t. ex. "Närmare bestämmelser angående verkställighet och tillämpning av denna lag utfärdas vid behov genom förordning".

Blankettlagen innehåller i allmänhet ingen bestämmelse om den tidpunkt då lagen träder i kraft. Härvid är lagen formellt i kraft från den dag den publicerats, men den saknar innehåll så länge fördraget inte är i kraft, emedan den får sin innebörd genom det ikraftvarande fördraget. Härav följer även, att blankettlagen blir betydelselös, om fördraget förfaller.

Blankettförordningen gäller bringande i kraft av ett fördrag internt. Mot denna rubricering finns ingenting att anmärka, om fördraget faktiskt innehåller endast sådana bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen.

Också blankettförordningens text inskränker sig till en enda paragraf. Denna börjar vanligen med en mening, som redogör för de rättshandlingar, genom vilka fördraget har gjorts bindande för Finland. Om fördraget har varit av den art, att riksdagens godkännande har krävts, omnämns också detta. Stundom anges dagen för ikraftträdandet, stundom saknas uppgift därom, och i stället sägs det att "fördraget är i kraft på sätt därom är överenskommet".

2.7 *Fördragens publicering*

Om publicering av statsfördrag stadgas i förordningen angående Finlands författningssamling, som är given 30.12.1932 (373/32). Enligt förordningens 1 § publiceras i författningssamlingen lagar och förordningar samt statsråds- och ministeriebeslut med bestämmelser om verkställighet av dem. Med främmande stater ingångna konventioner och till dem hörande handlingar publiceras såsom en fristående del av författningssamlingen (Finlands Författningssamlings fördragsserie). Dessa bestämmelser är föremål för revision.

Praxis har utvecklats i den riktningen, att lagar och förordningar om bringande i kraft av fördrag publiceras i den egentliga författningssamlingen. I fördragsserien publiceras själva fördragstexterna, men i samband

med dem publiceras också lagarna och förordningarna om deras bringande i kraft, vilka sistnämnda sålunda blir publicerade två gånger.

2.8 *Fördragens språk*

Den följande framställningen gäller främst förfarandet med blankettstadganden.

Vad beträffar förhållandet till de inhemska språken finns följande fyra möjligheter:

1. fördraget är uppgjort uteslutande på de inhemska språken (finska och svenska);
2. fördraget är utom på de inhemska språken uppgjort på utländska språk, ett eller flera, utan att något språk givits avgörande ställning;
3. fördraget är språkligt detsamma som i fall 2, men något utländskt språk har avgörande vitsord;
4. fördraget är uppgjort enbart på ett eller flera utländska språk.

Frågan om de skilda fördragsspråkens betydelse aktualiseras när de avviker från varandra eller från de publicerade översättningarna. Skriven lag ger inget besked om hur konflikten skall lösas. Fördragshandlingarna är inte underkastade de bestämmelser som enligt språklagen gäller inhemska urkunder.

Gällande rätt innehåller visserligen inte stadganden som hindrar, att fördrag bringas i kraft på originalspråket genom blankettstadganden också i det fall att de är uppgjorda på ett utländskt språk. Detta antyds av blankettlagarnas och förordningarnas formulering: ". . . bestämmelserna är . . . i kraft såsom om dem överenskommits".

Fördragsbestämmelserna blir sålunda, när de har bragts i kraft genom blankettstadganden, tillämpliga i den språkdräkt i vilken de gäller även internationellt.

I fall 4 är att märka, att inte heller en översättning till något av de inhemska språken är en sådan officiell handling som förutsätts i lagstiftningen. Den har endast av praktiska skäl fogats till det publicerade fördraget. Översättningen har inte fastställts och saknar även utredning om vem som har gjort översättningen och svarar för dess riktighet.

Översättningarna till de inhemska språken har sålunda den betydelsen, att myndigheterna och rättsundersåtarna, som i allmänhet inte förutsättes förstå handlingar på annat språk än något av de inhemska, bättre får reda på de bestämmelser som de har att följa. Förfarandet dikteras sålunda av ändamålsenlighetssynpunkter.

Om en översättning innehåller fel, skall den ursprungliga fördragstexten följas, såframt dess innebörd är klar. Myndigheterna kan begära anvisningar av ministerier och centrala ämbetsverk om hur nya stadganden skall tillämpas. Detta gäller dock inte domstolarna som självständigt ansvarar för tolkning av fördragstexten.

Också i de fall då de inhemska språken är fördragsspråk, antingen såsom likvärdiga med de utländska fördragstexterna (fall 2) eller så, att något utländskt språk har givits avgörande vitsord framför de andra (fall 3), skall ovan anförda synpunkter beaktas.

3 Norge

3.1 *Inngåelse av traktater – parlamentarisk kontroll*

Myndighet til å inngå traktater tilligger etter den norske grunnlov Kongen i statsråd (Grunnloven § 26). Såfremt saken ikke regnes å være "af særlig Viktighed", er det likevel ikke nødvendig at Kongen selv utøver denne myndighet. Myndighet til å inngå internasjonale avtaler kan da delegeres til departementene eller andre offentlige organ (som praktiske eksempler på slike organ utenom departementene kan nevnes Tolldirektoratet, Teledirektoratet og Luftfartsdirektoratet). Delegasjonsadgangen for Kongen følger av Grunnloven § 28 hvoretter krav om avgjørelse av saker i statsråd bare gjelder for saker "af Viktighed".

Selv om traktatinngåelsesmyndigheten tilligger Kongen, stiller Grunnloven likevel opp krav til *samtykke fra Stortinget* for ratifikasjon av visse traktater. Etter Grunnloven § 26 annet ledd gjelder dette såfremt traktaten nødvendiggjør ny lov eller stortingsbeslutning. Eksempel på at en traktat nødvendiggjør stortingsbeslutning, men ikke nødvendigvis lov, vil være at dens oppfyllelse krever bevilgninger. Som en tredje gruppe kreves Stortingets samtykke *alltid* dersom traktaten er "af særlig Viktighed".

Samtykke til ratifikasjon av traktater gis i praksis alltid av Stortinget i plenum. Rettslig er det imidlertid ikke noe til hinder for at samtykke gis i lovs form (med behandling i Odelsting og Lagting og etterfølgende sanksjon av Kongen). Men selv i de tilfeller hvor en traktat fører til lovtiltak vil samtykke til ratifikasjon innhentes uavhengig av lovsaken og da som plenumsak.

Av gjennomsnittlig 60–70 internasjonale avtaler som Norge hvert år inngår, gir Stortinget sitt samtykke til ratifikasjon av ca. en tredjedel.

I en del tilfeller har Stortinget ved lov bemyndiget Kongen til å inngå avtale med fremmed stat på et visst område, eksempelvis om gjensidig anerkjennelse av dommer, tvistemålloven § 167 som lyder:

> Ved overenskomst med fremmed stat kan det vedtas at rettskraftige avgjørelser som er truffet av dens domstoler om borgerlige krav, skal ha bindende virkning også her i riket.

Slike lovbestemmelser er imidlertid ikke å oppfatte som et *forhåndssamtykke* til ratifikasjon, slik ordlyden for så vidt kunne tyde på, men er bare hjemmel for Kongen til å *oppfylle* traktaten når den er ratifisert. Stortingets samtykke til ratifikasjon må altså innhentes på tross av delegasjonsloven såfremt avtalen anses å være av særlig viktighet eller ellers nødvendiggjør en stortingsbeslutning.

I tillegg til kravet om ratifikasjonssamtykke etter Grunnloven § 36 annet ledd, skal Stortinget også få seg forelagt en samlet melding om de internasjonale avtaler Norge har sluttet, Grunnloven § 75 g. Dette *traktatforelegg* skjer en gang i året som en meddelelse til Stortinget fra Utenriksdepartementet. Foruten at Stortinget her i samlet form blir

orientert om hvilke internasjonale forpliktelser Norge i det foregående år har påtatt seg, kan det gjennom traktatforelegget også kontrollere at Grunnloven § 26 annet ledd er overholdt.

Stortingets samtykke er i norsk rett aldri påkrevd når en traktat skal *sies opp*. Dette gjelder også for oppsigelse av en traktat som er ingått med Stortingets samtykke.

3.2 *Metoder for traktatoppfyllelse*

Norge bygger, i likhet med Danmark/Sverige på det dualistiske prinsipp. Skal traktaten bli del av norsk rett kreves et særskilt oppfyllelsesskritt.

Ved oppfyllelse av *allerede inngåtte avtaler* nyttes gjennomgående *omskrivning*[1] av traktaten. (Eksempler: sjørettskonvensjonene, Warszawakonvensjonen, den internasjonale vegtransportkonvensjon (CMR), Haagkonvensjonen om lovvalget ved internasjonalt løsørekjøp.) Det finnes imidlertid også eksempler på at konkrete avtaler er *inkorporert* (De internasjonale jernbanekonvensjoner (CIV og CIM), konvensjonen om løsning av investeringstvister).

Dersom lovgivningen *forhåndsinrettes* for generelt å kunne oppfylle internasjonale avtaler på et visst område, skjer dette regelmessig med sikte på *inkorporasjon*. Som nevnt under pkt. 1 er loven som gir Kongen adgang til å inngå overenskomst med fremmed stat innen et visst område, eksempel på slik forhåndsinnretning av lovgivningen. I flere tilfeller har ellers foranledningen til slik lovbestemmelse vært en konkret avtale. Eksempelvis ble tvangsfullbyrdelsesloven § 1 annet ledd hvoretter Kongen innenfor lovens område kan treffe avtale med fremmed stat som fraviker tvangsfullbyrdelseslovens regler, tilføyd for å muliggjøre gjennomføring i norsk rett av Genève-konvensjonene om havets folkerett.

Også en forhåndsinnretning av lovgivningen kan åpne mulighet for en *omskrivning* av de internasjonale avtaler ved at Kongen ikke bare gis myndighet til å inngå avtalen, men også til å utferdige nærmere regler om dens gjennomføring.

Det er endelig mange eksempler på at traktatoppfyllelse har skjedd ved kgl. resolusjon i medhold av *ordinær delegasjon av lovgivningsmyndighet* til Kongen. Dels har delegasjonshjemmelen blitt anvendt til omskrivning, dels er traktaten direkte inkorporert i norsk rett.

Dersom en traktat er *inkorporert* i norsk rett, synes oppfattningen å være at det er traktatreglene *qua folkerett* som er blitt innført. Det er således den autentiske språkform som er avgjørende, og ikke en eventuell norsk oversettelse. Likeledes skal reglene tolkes i overensstemmelse med folkerettens fortolkningsregler. Noen avgjørende rettspraksis er det likevel ikke for detta syn, og det tas videre den reservasjon at andre løsninger kan følge av en fortolkning av oppfyllelsesakten (gjennomføringsloven), eksempelvis at det er den norske oversettelse og ikke traktatens autentiske tekst som skal gjelde.

Utover omskrivning og inkorporasjon vil også en traktat kunne "oppfylles" i norsk rett ved at der konstateres normharmoni. Slik ble eksempelvis gått fram da Norge ratifiserte Den europeiske menneske-

[1] I det norska slutbetänkandet har omskrivning ersatts med transformasjon.

rettighetskonvensjon. Det vil i slike tilfeller ikke være påkrevet at traktatreglene allerede finnes som positive norske rettsregler. Om eksempelvis administrasjonen innenfor det skjønn det lovlig kan utøve gjennom en viss praksis kan oppfylle traktaten, vil også normharmoni kunne konstateres. Foreligger først normharmoni mellom traktat og norsk rett, vil det vanligvis ikke bli foretatt ytterligere oppfyllingsskritt.

Såvel ved omskrivning som ved konstatering av normharmoni vil ikke *traktatteksten* bli del av norsk rett direkte. Det er like fullt akseptert under begge disse metoder at traktaten vil representere vektige *tolkingsmateriale* når det nærmere innhold av norsk rett på det området som konvensjonen omhandler skal fastsettes.

3.3 *Kunngjøring av traktater*

Lov av 19. juni 1969 nr. 53 om Norsk Lovtidend fastsetter at traktater kan kunngjøres i Lovtidend. En systematisk kunngjøring av internasjonale avtaler som Norge blir part i skjer i en speciell avdeling av Norsk Lovtidend, "Overenskomster med fremmede stater". Denne publikasjon utkommer med 7–9 nummer i året. Utenriksdepartementet er ansvarlig for utgivelsen. I Overenskomster skal inntas alle internasjonale avtaler Norge blir part i. Gjelder det omfattende traktater som bare har interesse for en begrenset gruppe, er det likevel praksis å utelate selve overenskomstens tekst fra "Overenskomster", og bare ta inn en melding om avtalen, med angivelse av hvor den fulle tekst kan fås. Kunngjøringen i Overenskomster vil omfatte konvensjonens autentiske tekst dersom denne er norsk, engelsk, fransk eller tysk. Videre kunngjøres en oversettelse til norsk i normaltilfellene hvor slik oversettelse finnes (jfr. under 3.4 nedenfor). Kunngjøring skjer bare på ett autentisk utenlandsk språk.

Overenskomster består nå av Del I og Del II etter mønster av "United Nations Treaty Series". I Del I inntas fortløpende teksten til de traktater Norge blir part i, samt referanse til eventuell stortingsbehandling, datoen for Kongens beslutning om ratifikasjon, når ratifikasjonsdokumentet ble deponert og partsforholdet på dette tidspunkt. Del II inneholder endringer i og tillegg til allerede inngåtte traktater, samt meddelelser om nye ratifikasjoner, tiltredelser, opphør m. v.

En omfattende traktatsamling, "Norges Traktater", ble utgitt av Utenriksdepartementet i 1970. Den består av 3 tekstbind og 1 registerbind. Verket inneholder teksten til alle någjeldende traktater Norge er part i fram til 1969. Traktattekstene er trykt på ett originalspråk hvis dette er norsk, engelsk, fransk eller tysk. I tilfeller der norsk ikke er originalspråk er det tatt med en oversettelse, hvis en slik har foreligget. Registerbindet er ført på engelsk og norsk. Det inneholder også henvisning til kunngjøring i Overenskomster. Registerbindet vil bli ajourført hvert annet år.

Utover publikasjonene Overenskomster med fremmede stater og Norges Traktater skjer kunngjøring av traktater ikke konsekvent. Enkelte traktater vil en finne i Norsk Lovtidend og enkelte – men betydelig færre

– i Norges Lover. I Norsk Lovtidend skjer kunngjøring stort sett bare på norsk, men det er eksempler på bruk av andre språk. I Norges Lover skjer kunngjøringen bare på norsk.

Utvelgelsen av traktater til kunngjøring i Norsk Lovtidend og Norges Lover synes ikke å skje etter noe bestemt system. Således finner en eksempler på at traktater som er inkorporert i norsk rett ikke er kunngjort i Norsk Lovtidend (De internasjonale jernbanekonvensjoner), mens det er eksempler på at konvensjoner som er omskrevet er kunngjort i Norsk Lovtidend (flere åndsrettskonvensjoner). I Norges Lover finnes inntatt en del konvensjoner av typisk privatrettslig innhold, men langt fra alle.

3.4 *Oversettelse av traktater*

Det finnes ingen lovbestemmelser i norsk rett som regulerer oversettelse av internasjonale avtaler. Det er det enkelte fagdepartement som hvert innen sitt felt er ansvarlig for oversettelsene, oftest vil Utenriksdepartementet være fagdepartement. Noe sentralt oversettelseskontor finnes ikke, men i den grad arbeidssituasjonen tillater det, vil Utenriksdepartementet kunne yte andre departementer hjelp med oversettelsen.

Dels foregår oversettelsesarbeidet innen administrasjonen, dels nyttes private translatører. Utenriksdepartementet fører liste over translatører til veiledning for fagdepartementene, men listen er bare basert på dyktighet i språk, og tar ikke omsyn til den kombinasjon av språklig og juridisk ferdighet som må kreves ved omsetting av juridiske tekster fra ett språk til et annet. Den er derfor av begrenset interesse for oversettelser av konvensjonstekster. Fram til 1971 fantes det ingen annen form for organisering av arbeidet med oversettelse av Norges internasjonale forpliktelser.

Fra 1971 er det blitt en viss – om enn begrenset – endring i dette forhold. Under Utenriksdepartementets rettsavdeling er det opprettet et midlertidig oversettelseskontor hvor en byråsjef (jurist) og to saksbehandlere (filologer) er engasjert. Kontoret skal imidlertid utelukkende føre tilsyn med oversettelsen av de ca. 2.700 forordninger som til i dag er utferdiget i det europeiske fellesskap, og som blir bindende for Norge dersom Norge går inn i EEC. Disse forordninger skal i forhandlingsperioden bli oversatt til norsk. Den første oversettelse foretas av fagmyndigheten, deretter kontrolleres oversettelsen av Oversettelseskontoret. Til slutt blir arbeidet sendt EEC:s kommisjon til endelig godkjennelse.

Det synes å være et ønske at Oversettelseskontoret skal fortsette sin virksomhet også etter at oversettelsen av EEC-forordningene er avsluttet. Det er imidlertid ikke meningen å innføre noen endring av ansvarsforholdet hvoretter fagdepartementet prinsipielt selv er ansvarlig for oversettelsen. Kontoret er ment som et hjelpeorgan i oversettelsesarbeidet.

Det antas ikke i norsk rett å være noe absolutt vilkår at en konvensjon *skal* oversettes når norsk ikke er autentisk språk. I praksis vil så godt som alltid konvensjonen oversettes så fremt den har interesse for private eller

inkorporeres i norsk rett. Det er likevel eksempler på at konvensjoner av meget teknisk preget karakter som henvender seg til en begrenset krets er blitt inkorporert i norsk rett uten at oversettelse er blitt gjort. Hyppigere er det at konvensjoner unnlates oversatt hvor reglene bare retter seg mot offentlige myndigheter (eksempelvis flere av de tekniske annexer til Chicago-konvensjonen om sivil luftfart som gir regler om flyplassers utstyr m. v.).

3.5 *NOU 1972: 16*

Sedan ovanstående redogörelse utarbetats har den norska utredningen lagt fram betänkandet Gjennomføring av lovkonvensjoner i norsk rett (NOU 1972: 16). Utredningen gör i betänkandet följande uttalanden.

Utredningen har övervägt frågan om införande av en sådan ordning i Norge att internationella överenskommelser blir norsk rätt så snart de ratificerats och offentliggjorts (i betänkandet kallas detta system monism). Utredningens majoritet har stannat för, att det inte finns anledning att gå över till ett sådant system. Majoriteten fäster särskild vikt vid att gällande praxis ger lagstiftaren frihet att välja den för varje överenskommelse mest lämpliga metoden. Den framhåller vidare, att det inte har visats något behov av en övergång till ett nytt system samt att viljan och möjligheten att lojalt uppfylla folkrättsliga åtaganden inte heller är beroende därav. En ledamot i utredningen är av avvikande mening och anför som stöd för sin åsikt, att ett monistiskt system finns i ett flertal andra länder, att det rationaliserar den interna tillämpningen av internationella överenskommelser, att det gör dessa till norsk rättsnorm medan de nu bara är ett tolkningsfaktum samt att man inom ramen för gällande ordning inte utan vidare kan ta hänsyn till de ändringar i fråga om tolkning av en överenskommelse, som kan utbildas i internationell praxis.

Efter en genomgång av fördelar och olägenheter med olika metoder konstaterar den norska utredningen sammanfattningsvis följande. Ingen av metoderna är förenad med så övervägande fördelar, att den bör få exklusiv användning. Hänsynen till ett effektivt och lojalt fullgörande av folkrättsliga åtaganden samt till en rationell lagstiftningsprocedur talar för att man i högre grad än hittills använder inkorporationsmetoden, om denna inte är utesluten på grund av överenskommelsens utformning. Valet i det enskilda fallet blir emellertid beroende av en värdering av överenskommelsen, av det ämnesområde den reglerar och av de grupper för vilka den gäller. Som skäl för val av transformationsmetoden nämner utredningen särskilt

a) att överenskommelsens regler är svårtillgängliga jämfört med traditionell norsk lagstiftningsteknik och systematik, i synnerhet när åtagandena i överenskommelsen berör en stor krets av medborgare (t. ex. inom familjerätt eller bolagslagstiftning; argumentet anges ha mindre betydelse om överenskommelsen berör bara en liten grupp specialister);

b) att överenskommelsen gäller ett område, som i övrigt är reglerat av en nationell lagstiftning, där man väntar sig att finna bestämmelserna samlade i en central lag;

c) att överenskommelsen är oklar på punkter, där statsmakterna har lagt en bestämd förutsättning till grund för att ratificera överenskommelsen; samt

d) att lagstiftaren önskar ge bestämmelserna i överenskommelsen verkan även för rent internrättsliga förhållanden eller vill inarbeta dem i nationell lag tillsammans med kompletterande bestämmelser.

4 Frankrike

4.1 *Ingående av internationell överenskommelse*

Den franska konstitutionen skiljer mellan traktater (traités) och överenskommelser (accords). Skillnaden är dock av enbart formell natur. Traktater är sådana överenskommelser som kräver ratifikation, överenskommelser alla andra avtal.

Presidenten förhandlar om och ratificerar traktater. Hans förhandlingsmakt utövas dock som regel av utrikesministern. Presidenten skall hållas underrättad om alla förhandlingar som syftar till avslutande av överenskommelser som inte kräver ratifikation. Dessa godkännes av presidenten eller regeringen.

Utrikesdepartementets traktatbyrå svarar numera för den formella proceduren vid ingående av internationella överenskommelser medan fackdepartementen har ansvaret för det sakliga innehållet.

4.2 *Parlamentets medverkan*

Vissa internationella överenskommelser får inte ratificeras eller godkännas förrän parlamentet har givit sitt tillstånd härtill. Enligt artikel 53 i konstitutionen kan freds- och handelstraktater samt traktater och andra överenskommelser som angår internationella organisationer, statens finanser, ändring av bestämmelser av lagstiftningskaraktär, personers status samt överlåtelse, byte och införlivande av territorium bara ratificeras eller godkännas genom en lag, dvs. de måste underställas parlamentet. Såvitt avser överenskommelser som innebär ändring av bestämmelser av lagstiftningskaraktär är att märka att parlamentets lagstiftningsmakt genom 1958 års konstitution begränsades till vissa områden som är uttryckligen uppräknade i konstitutionen. All annan normgivningsmakt är av förordningskaraktär och tillkommer regeringen. Förordningar är dock jämställda med lag såtillvida att en lag inte ges företräde framför en förordning.

Parlamentets godkännande ges i den formen att parlamentet i en lag bemyndigar presidenten att ratificera en traktat eller regeringen att godkänna en överenskommelse som inte kräver ratifikation. Förslag till sådan lag skall framläggas av regeringen och vara åtföljt av konventionstexten samt motivering för godkännande. Motiveringen utarbetas i resp. fackdepartementet men framläggs formellt av utrikesdepartementets traktatbyrå. Behandlingen av lagförslaget kan ta avsevärd tid.

Parlamentet granskar konventionstexten, även om det inte är möjligt att göra några ändringar i denna.

De traktater och överenskommelser som inte berör i artikel 53 uppräknade ämnen kommer inte i någon officiell form till parlamentets kännedom.

Om regeringen utfärdat en förordning på grundval av en internationell överenskommelse som berör en fråga som rätteligen borde ha underställts parlamentet kan talan föras hos Conseil d'Etat om överskridande av befogenhet.

Regeringen kan ensam säga upp internationella överenskommelser, även i de fall då dessa har underställts parlamentet för godkännande.

Parlamentet kan inte delegera någon rätt till regeringen att i framtiden ingå avtal. Om en konvention innehåller en klausul om att ytterligare överenskommelse om detaljer kan träffas under förutsättning av ömsesidighet anses denna inte som en ny överenskommelse utan som sådan intern administrativ föreskrift som regeringen kan utfärda med stöd av sin förordningsmakt.

4.3 *Införlivande av internationella överenskommelser med fransk rätt*

I artikel 26 i 1946 års franska konstitution stadgades att diplomatiska traktater som i laga ordning hade ratificerats och publicerats hade kraft av lag, även om de stred mot franska lagar, utan att det för deras tillämpning krävdes andra lagstiftningsåtgärder än sådana som erfordrades för deras ratificering.

1958 års konstitution har inte ändrat denna ståndpunkt, även om den numera endast indirekt kommer till uttryck i artikel 55, enligt vilken traktater och överenskommelser, som i laga ordning har ratificerats eller godkänts och publicerats i och med publiceringen erhåller företräde framför nationell lag. Alla internationella överenskommelser som Frankrike tillträder blir alltså automatiskt fransk lag eller förordning i och med publiceringen, och alla tidigare bestämmelser som strider mot dem ändras eller upphävs utan att särskild föreskrift härom erfordras. Undantag är de fall då en överenskommelse uttryckligen förutsätter införande av en uniform lag som t. ex. konventionen om tillämplig lag i fråga om internationella köp av lösa saker.

Det finns således inte någon formell inskränkning så att den automatiska inkorporationen skulle gälla enbart sådana konventionsbestämmelser som är utformade så att de går att tillämpa direkt. I praktiken kan dock överenskommelser som innehåller allmänt hållna bestämmelser och överlåter åt medlemsstaterna att detaljreglera vissa förhållanden inte införlivas med den franska rättsordningen förrän gällande lagstiftning som strider mot dem har ändrats eller administrativa tillämpningsföreskrifter har utfärdats. I sådana fall ratificeras eller godkänns inte överenskommelsen förrän de erforderliga åtgärderna har vidtagits.

Enligt artikel 55 i konstitutionen har som nämnts internationella överenskommelser som har ratificerats eller godkänts i och med offentlig-

görandet företräde framför nationell lag i händelse av konflikt, dock med den inskränkningen att företrädet gäller under förutsättning av att även motparten tillämpar överenskommelsen. Denna ömsesidighetsklausul uppges sakna praktisk betydelse; i varje fall lär frågan hittills inte ha ställts på sin spets.

Den franska författningsdomstolen har vissa befogenheter att pröva om internationell överenskommelse innehåller mot konstitutionen stridande bestämmelser. Har detta inte skett innan överenskommelsen i laga ordning har ratificerats eller godkänts och publicerats skall överenskommelsen tillämpas, även om den i något avseende skulle strida mot konstitutionen.

Det tillkommer i första hand domstolarna att tillse att traktaträttens företräde respekteras. I förhållande till tidigare lag tillämpas företrädesrätten genomgående. Däremot lär domstolarna vara mera obenägna att låta senare tillkommen nationell lag vika för en internationell överenskommelse. De försöker i första hand undvika ett sådant ställningstagande antigen genom att tolka lagen som om den stiftats med förbehåll för överenskommelsen och alltså inte strider mot denna eller genom att tolka överenskommelsen så att den inte kan anses tillämplig inom det område som regleras av lagen.[1] Kan de inte undgå att finna en konflikt tar de gärna sin tillflykt till en sedan gammalt i Frankrike existerande praxis att begära att regeringen tolkar överenskommelsen. En sådan tolkning kan de också begära om texten i en överenskommelse är otydlig eller svårförståelig. I tvistemål kan domstol dock bara begära tolkning om internationell offentlig rätt berörs av tvistefrågan. Definitionen härav är oklar och avgörs från fall till fall. Såvitt avser brottmål har kassationsdomstolen numera intagit den ståndpunkten att tolkning alltid bör ske då tveksamhet om innehållet i en överenskommelse kan uppstå. Administrativa domstolar begär i regel tolkning, så snart de finner någon tvekan uppstå beträffande innehållet. Domstolen är bunden av tolkningen, som skall ges av utrikesministern. Såvitt avser konflikt mellan nationell lag och internationell överenskommelse uppges regeringens tolkning ofta utfalla till förmån för nationell lag med påföljd att principen om traktaträttens företräde försvagas.

4.4 *Publicering av internationella överenskommelser och beslut*

Enligt artikel 55 i konstitutionen inträder traktaträttens företräde framför nationell rätt i och med publiceringen av en internationell överenskommelse. I bestämmelsen sägs däremot inte uttryckligen att alla överenskommelser måste publiceras och det finns ingen sanktion för det fall att publicering underlåtes. De franska domstolarna vägrar dock

[1] Waelbroeck: Traités internationaux et juridictions internes dans les pays du Marché commun s. 279. Jfr ett beslut av Conseil d'Etat den 1 mars 1968. Talan fördes mot två beslut av jordbruksministern, fattade enligt en förordning som stred mot en EG-förordning. Conseil d'Etat prövade bara om ministern överskridit sina befogenheter och då så inte ansågs vara fallet avvisades talan. Utslaget har ansetts strida mot principen om EG-rättens företräde framför nationell rätt.

att tillämpa överenskommelser som inte har kungjorts.

Regler om publicering av internationella överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer finns i en förordning av år 1953. Enligt förordningen har utrikesministern ensam ansvaret för att publicering sker. Publiceringen skall äga rum i Journal Officiel de la République Française. Beslut av mellanstatliga organisationer kan dock i stället publiceras i vederbörande organisations officiella tidskrift, förutsatt att Frankrike i överenskommelse har medgivit att sådan publicering är tillräcklig för att beslutet skall kunna åberopas inför domstol.

Överenskommelserna publiceras inte förrän de trätt i kraft för Frankrike. Däremot kungöres parlamentets godkännandelag så snart den har antagits, varvid tillkännages att överenskommelsens text kommer att publiceras senare. Åtskilliga överenskommelser, som riktar sig till en begränsad krets av personer, offentliggörs inte.

Publiceringen sker i form av en förordning av presidenten. Förordningen innehåller en förklaring att överenskommelsen skall offentliggöras i Journal Officiel samt ett uppdrag åt premiär- och utrikesministrarna att se till att förordningen tillämpas. Därefter följer konventionstexten. Denna införs endast på franska, även om den franska texten bara är en översättning; huvuddelen av de överenskommelser Frankrike tillträder har dock fransk autentisk text.

Alla överenskommelser som offentliggöres i Journal Officiel publiceras också i en särskild traktatsamling, som utges av utrikesdepartementets traktatbyrå och utkommer med ett särtryck för varje överenskommelse. Även denna serie innehåller endast franska texter.

5 Nederländerna

5.1 *Ingående av internationell överenskommelse*

Konungen[1] ingår och ratificerar överenskommelse med främmande makt och mellanstatliga organisationer.

5.2 *Parlamentets medverkan*

Alla överenskommelser skall enligt artikel 60 andra stycket i den nederländska grundlagen så snart som möjligt delges parlamentet och kan inte vare sig ratificeras eller träda i kraft förrän parlamentet har godkänt dem. Från denna regel görs dock vissa undantag. Parlamentet kan sålunda bemyndiga Konungen att ingå överenskommelse utan att parlamentet senare behöver godkänna den, vilket dock sällan förekommer.

Konungen har rätt att ensam ingå överenskommelse som uteslutande avser verkställighet av en redan godkänd överenskommelse, försåvitt inte parlamentet förbehållit sig godkännanderätt. Vissa svårigheter uppges föreligga i fråga om avgränsningen av sådana verkställighetsöverenskommelser. Konungen har vidare rätt att ensam ingå sådana avtal som inte avser längre tid än ett år och inte medför några avsevärda ekonomiska förpliktelser för riket – denna bestämmelse tillämpas särskilt i fråga om

[1] Enligt nederländskt juridiskt språkbruk är Konungen högsta statsorgan, även då monarken är en regerande drottning.

bilaterala handelsavtal. Även i dessa fall, då särskilt godkännande alltså inte erfordras, måste överenskommelserna dock delges parlamentet för kännedom; ingenting hindrar parlamentet från att därvid om det så önskar begära att överenskommelserna i stället lämnas för godkännande.

Innan parlementet får del av en internationell överenskommelse skall denna ha underställts det rådgivande organ, som har till uppgift att yttra sig över alla lagförslag.

Bestämmelserna om ingående av internationell överenskommelse skall enligt uttryckligt stadgande i grundlagen också tillämpas vid uppsägning av en överenskommelse.

Den formella proceduren i fråga om ingående av internationella överenskommelser omhänderhas av utrikesdepartementets traktatbyrå. Fackdepartementen svarar för det sakliga innehållet.

Parlamentets godkännande sker antingen genom antagande av en särskild lag om att överenskommelsen har godkänts för Nederländerna eller i form av ett s. k. tyst godkännande. Då godkännande skall ske i lag åtföljes lagförslaget av en motivering med beskrivning av överenskommelsens innehåll. I fråga om själva konventionstexten hänvisas till Tractatenblad, den publikation vari internationella överenskommelser publiceras. Godkännandelagen innehåller i regel bara en artikel om att överenskommelsen godkänns och en artikel som anger dagen för överenskommelsens ikraftträdande. Vill parlamentet göra förbehåll om godkännande av eventuella verkställighetsavtal skall förbehållet tas in i godkännandelagen.

Det tysta godkännandet innebär att parlamentet anses ha godkänt en överenskommelse om det inte inom 30 dagar efter det att det fått del av överenskommelsen har krävt att lagformen skall användas. Förfarandet avser att underlätta och påskynda behandlingen av internationella överenskommelser. Den motivering som bifogas då överenskommelsen översändes till parlamentet för tyst godkännande är dock väl så utförlig som den som lämnas vid förslag till godkännandelag.

De båda formerna för godkännande är formellt helt likställda men det tysta godkännandet används i flertalet fall.

Enligt uttryckligt grundlagsstadgande kan en internationell överenskommelse, om den internationella rättsordningen kräver det, innehålla avvikelser från bestämmelser i grundlagen. I så fall måste parlamentets godkännande ske i lag och med kvalificerad majoritet.

5.3 *Införlivande av internationella överenskommelser med nederländsk rätt*

Enligt artikel 65 första stycket och artikel 67 andra stycket grundlagen får de bestämmelser i en internationell överenskommelse eller i ett beslut av en mellanstatlig organisation som "enligt sitt innehåll är för envar bindande" (alltså vänder sig direkt till enskilda medborgare) denna verkan så snart de har publicerats. Parlamentets godkännandelag innebär endast ett medgivande till att bestämmelserna får tillämpas i Nederländerna i sin folkrättsliga utformning.

Om en överenskommelse innehåller bestämmelser som strider mot

gällande lagstiftning läggs den i regel inte fram för parlamentet för godkännande förrän erforderliga lagändringar vidtagits eller åtminstone förberetts.

När bestämmelserna i en överenskommelse inte är "för envar bindande" måste de genomföras i intern rätt. Den form som därvid används beror på textens innehåll. Konventionsbestämmelserna kan införas antingen ordagrant i nationell lag i autentisk holländsk text om sådan finns eller i översättning eller genom utfärdande av en lag med sedvanlig nationell lagtext. Införande av hela konventionstexten används när det är fråga om en uniform lag; de materiella bestämmelserna i konventionen den 19 mars 1931 om gemensam checklag infördes t. ex. i holländsk översättning i handelslagen. Om en överenskommelse bara ålägger parterna att i enlighet med sitt nationella rättssystem utfärda sådan lagstiftning som erfordras för ett effektivt genomförande av överenskommelsens bestämmelser i intern rätt sker införlivandet däremot som regel i form av utfärdande av en lag med sedvanlig nationell lagtext; så har t. ex. skett i en lag den 2 juli 1964 som tillkom till genomförande av artikel 5 i konventionen den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av folkmord. I de fall då en överenskommelse innehåller såväl bestämmelser som är "för envar bindande" som bestämmelser av annan karaktär gäller de förstnämnda i och med offentliggörandet medan de övriga inarbetas i en vanlig lag.[1] Godkännande av överenskommelsen och antagande av lagstiftningen bör ske samtidigt.

Vilka bestämmelser som är "för envar bindande" avgörs i sista hand av domstolarna. Om regeringen är tveksam huruvida en överenskommelse är av sådan karaktär eller inte utfärdas som regel nationell lagstiftning.

De holländska domstolarna uppges i allmänhet vara restriktiva med att anse konventionsbestämmelser som för envar bindande. Som exempel på bestämmelser som har godtagits kan nämnas artiklarna 8–11 i den europeiska konventionen om de grundläggande mänskliga rättigheterna och friheterna, och artikel 177 i fördraget om upprättande av den europeiska ekonomiska gemenskapen (Rom-fördraget), avseende skyldighet att hänskjuta vissa frågor till gemenskapens domstol.

Däremot har en vid sjörättskonferensen i Bryssel år 1957 antagen konvention angående begränsningen av ansvarigheten för ägare av fartyg i vissa fall ansetts inte vara "för envar bindande" utan rikta sig till staten, på grund av en bestämmelse i ett bifogat, med konventionen integrerat protokoll, enligt vilket medlemsstat kan förbehålla sig rätt att införa konventionen i sin lagstiftning antingen genom att upphöja den till lag eller genom att göra om den till nationell rätt enligt sina konstitutionella regler. Även överenskommelser i vilka de fördragsslutande staterna åtar sig att införa en uniform lag anses inte vara för envar bindande utan fordra en särskild lagstiftningsakt.

I artikel 66 i grundlagen föreskrivs att nationella lagstadganden inte skall tillämpas, om tillämpningen av dem är oförenlig med sådana bestämmelser i internationella överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer "som är bindande för envar", oavsett om dessa tillkommit före eller efter ifrågavarande lag. Stadgandet ger visserligen

[1] Jfr t. ex. Staatsblad 1960 nr 301 och 302. Nr 301 innehåller godkännande av CMR-konventionen med hänvisning till det nummer av traktatsamlingen (Tractatenblad) där konventionstexten finns. Nr 302 innehåller "de formella bestämmelser" som erfordras med anledning av artikel 31 i konventionen.

traktaträtten företräde framför nationell lag men som framgår av ordalagen gäller det enbart i de fall då bestämmelserna är "för envar bindande". Domstolen måste således avgöra om en bestämmelse är sådan och om den har offentliggjorts i laga ordning och först därefter pröva om det nationella lagstadgande som åberopas står i överensstämmelse med överenskommelsen eller ej. Om bestämmelserna inte anses vara "för envar bindande" gäller att internationell överenskommelse har företräde framför tidigare utfärdad lag men får vika för senare tillkomna nationella bestämmelser.

Om domstol är tveksam om tolkningen av en internationell överenskommelse kan den såväl i tvistemål som i brottmål begära att regeringen tillhandahåller ytterligare information t. ex. om konventionens förarbeten men är inte bunden av regeringens uttalanden.

I ett år 1966 framlagt förslag till ny grundlag, vilket ännu inte har antagits, har bestämmelserna om internationella överenskommelser genomgått en formell omarbetning men i sak har det nuvarande systemet bibehållits.

5.4 *Publicering av internationella överenskommelser*

Grundlagen föreskriver att regler om publicering av internationella överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer skall utfärdas i en särskild lag.

Enligt en lag som trädde i kraft den 1 juli 1969 skall överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer publiceras i den av utrikesdepartementet utgivna serien Tractatenblad så snart som möjligt efter det att de har undertecknats av Nederländerna. Publiceringen sker i princip på de autentiska språken, men om dessa är fler än engelska och franska inskränker man sig i regel till dessa två. I allmänhet följer en holländsk översättning direkt efter originaltexten. Om översättningen beräknas ta lång tid publiceras dock originaltexten så snart som möjligt och översättningen i ett senare nummer av Tractatenblad. Uppgifter om nya ratifikationer och tillträdande stater samlas i månadsvis utkommande supplement.

I ett årligen utkommande register till Tractatenblad finns en systematisk förteckning över de under året utkomna numren, en kronologisk översikt över överenskommelserna och ett alfabetiskt sakregister till dessa.

Publicering anses ha skett på 30:e dagen efter den dag då Tractatenblad har utkommit. Parlamentets godkännande av internationella överenskommelser publiceras i den officiella lagsamlingen Staatsblad.

Samtliga överenskommelser översätts till holländska. Domstolar och myndigheter som skall tillämpa konventionstexter förutsätts skola använda originaltexten, eftersom översättningen endast anses vara ett hjälpmedel vid tolkningen av denna.

6 Förbundsrepubliken Tyskland

6.1 *Ingående av internationella överenskommelser*

Presidenten ingår och ratificerar internationella överenskommelser. Överenskommelser som inte kräver ratificering kan dock ingås utan hans medverkan, antingen av regeringen eller av en fackminister.

Enligt en för samtliga departement gemensam arbetsordning har utrikesdepartementet ansvaret för det formella förfarandet vid ingående av internationella överenskommelser medan det sakliga innehållet vanligen utformas av fackdepartementen.

6.2 *Parlamentets medverkan*

Internationella överenskommelser skall godkännas av parlamentet om de reglerar förbundsrepublikens politiska förbindelser eller rör frågor som skulle kräva lagstiftning om överenskommelsen inte förelegat. Detta tillämpas som regel även beträffande sådana överenskommelser vilkas bestämmelser har täckning i gällande lagstiftning (Parallelabkommen). Överenskommelser som medför att förbundsrepubliken åtar sig utgifter underställs i princip parlamentet; undantag görs om det redan finns en motsvarande utgiftstitel i budgeten.

Parlamentet kan i lag bemyndiga förbundsregeringen, "lands"-regering eller en förbundsminister att utfärda förordningar, som är begränsade till innehåll, ändamål och omfattning. I den mån ett sådant bemyndigande kan anses förutskicka ingående av internationell överenskommelse behöver den sistnämnda inte underställas parlamentet. Underställande erfordras inte heller av sådana ändringar i en överenskommelse som förutses direkt i denna.

Parlamentet underrättas inte om uppsägande eller upphörande på annan grund av en internationell överenskommelse.

Parlamentets godkännande av internationella överenskommelser ges i en särskild lag, en s. k. Zustimmungsgesetz. Justitiedepartementet har utfärdat direktiv om enhetliga formuleringar i text och motiv till sådan lag. Lagförslaget skall åtföljas av en promemoria med en närmare redogörelse för överenskommelsens innehåll. En godkännandelag innehåller i regel bara godkännande av överenskommelsen, föreskrift om dess giltighet för Berlin, tidpunkten för lagens ikraftträdande samt föreskrift om att tidpunkten för överenskommelsens folkrättsliga ikraftträdande skall tillkännages i lagsamlingen Bundesgesetzblatt. Lagen kan därutöver innehålla bemyndigande för regeringen att utfärda förordningar som erfordras för tillämpning av överenskommelsen. Överenskommelsen bifogas lagen på samtliga autentiska språk samt i en tysk översättning.

Sådana överenskommelser som inte behöver godkännas av parlamentet kommer som regel inte heller till dess kännedom.

6.3 *Införlivande av internationella överenskommelser med tysk rätt*

Enligt artikel 25 i den tyska grundlagen utgör allmänna folkrättsregler en del av förbundsrepublikens lagstiftning. Däremot anses internationella överenskommelser kräva en statsrättslig akt för att bli tillämpliga inom förbundsrepubliken.

Frågan om godkännandelagen förvandlar överenskommelserna till en del av tysk rätt (Transformationslehre) eller bara är en föreskrift om att överenskommelsen får användas inom landet i sin folkrättsliga utformning (Vollzugslehre) har varit föremål för livlig diskussion inom tysk doktrin och rättspraxis. Numera synes den allmänna uppfattningen vara att lagen bara är en föreskrift av sistnämnda slag.

Vid genomförandet av internationella överenskommelser skiljer man i förbundsrepubliken mellan sådana som medför direkta skyldigheter och rättigheter för enskilda medborgare (i tyskt juridiskt språkbruk kallade self-executing), sådana som innehåller s. k. normativa statsförpliktelser, dvs. förpliktar staten till vissa bestämda åtgärder, och sådana som innehåller s. k. allmänna statsförpliktelser.

"Self-executing" överenskommelser inkorporeras genom godkännandelagen i sin helhet i tysk rätt och skall tillämpas i sin folkrättsliga utformning på sina autentiska språk. Lagen träder i kraft dagen efter det att den har kungjorts i den tyska författningssamlingen Bundesgesetzblatt men kan givetvis inte tillämpas förrän överenskommelsen har blivit folkrättsligt bindande för förbundsrepubliken. Vilka bestämmelser som är "self-executing" avgörs från fall till fall, i sista hand av domstolarna. En förutsättning synes vara att bestämmelserna till innehåll, ändamål och avfattning är så utformade att de är ägnade att bli direkt tillämpliga gentemot enskilda medborgare.

Normativa statsförpliktelser kräver genomgående en s. k. Aus- eller Durchführungsgesetz. Sådana genomförandebestämmelser kan eventuellt införas i godkännandelagen men upptas som regel i en särskild lag; en av anledningarna härtill är att det oftast rör sig om frågor som faller inom de enskilda "ländernas" lagstiftningskompetens. När en överenskommelse innehåller såväl "self-executing" bestämmelser som normativa statsförpliktelser införs de sistnämnda i en genomförandelag, varefter lagen och överenskommelsen gäller vid sidan av varandra.

En överenskommelse som innehåller allmänt hållna förpliktelser för staten kan undantagsvis leda till lagstiftningsåtgärder. En sådan lag utfärdas då som rent inomstatlig lag utan formell anknytning till överenskommelsen. En överenskommelse av denna karaktär kan även genomföras på så sätt att regeringen föreskriver att förvaltningsmyndigheter skall handla på visst sätt med hänsyn till de folkrättsliga åtagandena.

I fråga om s. k. Parallelabkommen räcker det med att konstatera att lagöverensstämmelse föreligger.

Då internationella överenskommelser tillämpas av tyska myndigheter sker tolkning enligt folkrättsliga regler. Domstol skall alltså i princip använda även utländsk text i en överenskommelse. Av praktiska skäl

torde den som regel dock utgå från den tyska översättningen om parterna inte gör gällande bristande överensstämmelse mellan översättningen och originaltexten.

Internationella överenskommelser är jämställda med inomstatlig lag. De upphäver sålunda utan vidare äldre lagbestämmelser som strider mot dem men får vika för senare tillkommen lag. Vid tolkningen av frågan om en ny inomstatlig lag stämmer överens med en gällande internationell överenskommelse försöker domstolarna enligt uppgift så långt möjligt tolka den nya lagen så, att den inte står i strid mot det folkrättsliga åtagandet. Visar sig en sådan tolkning omöjlig anses domstolen vara skyldig att tillämpa den senare utfärdade lagen.

6.4 *Publicering av internationella överenskommelser*

Bestämmelserna angående publicering av internationella överenskommelser finns i den för departementen gemensamma arbetsordningen.

Sådana överenskommelser som kräver ratifikation och/eller parlamentets godkännande publiceras i del II av Bundesgesetzblatt. Konventionstexten bifogas också godkännandelagen, som publiceras i del I av Bundesgesetzblatt. Även andra överenskommelser samt beslut av mellanstatliga organisationer publiceras i Bundesgesetzblatt II om de är av väsentlig och varaktig betydelse. I samma organ tillkännages vidare tidpunkten för överenskommelsens folkrättsliga ikraftträdande, nya staters tillträde till densamma samt upphörande av den. Övriga överenskommelser och beslut av mellanstatliga organisationer publiceras i Bundesanzeiger (en publikation i vilken mindre viktiga författningar redovisas).

Överenskommelserna publiceras i alla autentiska versioner, även om dessa har helt främmande alfabet, såsom arabiska eller kinesiska, tillsammans med en tysk översättning. Den senare anses bara vara ett hjälpmedel vid tolkning av överenskommelsen. Det pågår för närvarande diskussioner om möjligheterna att inskränka publiceringen till ett eller två av de viktigaste autentiska språken och göra en hänvisning till var de andra texterna återfinns.

Justitiedepartementet ger sedan år 1968 årligen ut en systematisk förteckning över de internationella överenskommelser som gäller för förbundsrepubliken, Fundstellennachweis B. Förteckningen innehåller uppgift om ratificeringar och ikraftträdande samt hänvisningar till Bundesgesetzblatt II.

Det finns dessutom en av utrikesdepartementet årligen utgiven traktatserie, Verträge der Bundesrepublik Deutschland, som innehåller de för förbundsrepubliken gällande överenskommelserna. Av utländska texter medtages i denna bara engelska och franska.

7 Amerikas förenta stater

7.1 *Ingående av internationella överenskommelser*

Presidenten har rätt att ingå och ratificera traktater (sådana överenskommelser som kräver ratifikation) men endast under förutsättning att senaten samtycker därtill med viss majoritet. Till traktater räknas inte överenskommelser, som ingås till genomförande av eller i enlighet med gällande lagstiftning och internationella överenskommelser, överenskommelser som underställs kongressen för godkännande eller genomförande av överenskommelser som ingås på grund av presidentens allmänna konstitutionella befogenheter. Sådana överenskommelser kallas "executive agreements" och kan ingås av presidenten utan senatens samtycke.[1]

Förhandling om ingående av en internationell överenskommelse får endast upptas med tillstånd av presidenten eller utrikesministern, och i fråga om förhandlingens genomförande gäller vissa formella föreskrifter enligt ett av utrikesdepartementet utfärdat cirkulär. Sålunda skall förhandlarna bland annat sträva efter att engelska alltid blir autentisk text i de överenskommelser som ingås för Förenta staternas räkning.

Om en överenskommelse kräver särskild lagstiftning anges detta i samband med att överenskommelsen underställs senaten för samtycke. Själva lagförslaget, som också måste underställas representanthuset, läggs inte fram förrän senaten har givit sitt samtycke till traktaten. Den formella ratifikationen sker inte förrän lagstiftningen har genomförts.

7.2 *Införlivande av internationella överenskommelser med amerikansk rätt*

Enligt artikel VI andra stycket i den amerikanska konstitutionen tillhör traktater[2] landets högsta rätt att delstatsdomstolarna är skyldiga att tillämpa dem i samma utsträckning som federal rätt, oavsett vad delstatslagstiftningen innehåller. Såvitt avser de federala domstolarna föreskriver artikel III sektion 2 första stycket i konstitutionen att deras jurisdiktion omfattar även frågor som uppkommer på grund av traktater; det fastslogs också redan tidigt i praxis att de federala domstolarna är skyldiga att respektera traktater; dessa tillämpas med åberopande antingen av artikel VI eller av tidigare praxis.

Det saknas anledning att här närmare gå in på förhållandet mellan delstatslagstiftning och traktater. Det må bara nämnas att delstatsdomstolar i allmänhet respekterar att traktater har samma företrädesrätt framför delstatslagstiftning som federal lag, även om det finns exempel på motsatsen. Sålunda har t. ex. domstolar i Iowa tillämpat lagar som i strid mot internationella överenskommelser förbjuder utlänningar att ärva. En domstol i Kalifornien uttalade i ett rättsfall 1952 att traktat inte automatiskt upphäver delstatslagstiftning med mindre den är self-executing (dvs. inte kräver någon tillämpningslagstiftning för att kunna användas). Under senare år har senaten ofta avböjt att ge samtycke till ratifikation av traktater som kan antas komma att ta över delstatslagstiftning.[3]

[1] Jfr Erades-Gould: The Relation Between International Law and Municipal Law in the Netherlands and in the United States sid. 214.

[2] Utredningen har behållit indelningen i traktater och "executive agreements", eftersom delvis olika regler gäller.

[3] Se senatens Executive Rept. nr 15 1967 ang. en konsulärkonvention med Frankrike.

Traktat gäller i sin folkrättsliga utformning, vilket torde vara en av orsakerna till att Förenta staterna som tidigare nämnts strävar efter att få engelska som autentiskt språk i de internationella överenskommelser de vill biträda.

Förutsättning för att en traktat skall kunna tillämpas som landets högsta rätt är enligt uttalanden i praxis att den är så utformad att den kan tillämpas direkt gentemot enskilda medborgare utan särskild genomförandelagstiftning, vilket uttrycks så att den är "self-executing". I den mån en traktat bara innehåller allmänna förpliktelser för de fördragsslutande staterna att vidta vissa åtgärder krävs givetvis lagstiftning med tilläggs- eller tillämpningsföreskrifter. Det gäller framför allt i fråga om åläggande av sanktioner men även i många andra fall då åtagandena är av allmän karaktär eller när traktaten förutsätter genomförande av helt nya regler i förhållande till vad som tidigare gällt.

Då domstol tillämpar en traktat skall domstolen också tolka eventuellt oklara bestämmelser i traktaten. Domstolen kan vända sig till utrikesdepartementets traktatavdelning om den anser sig behöva någon ytterligare uppgift om fakta, men den är inte bunden av en rättslig tolkning om avdelningen samtidigt gör en sådan. Inte heller är domstolen bunden av uttalanden av justitieministern eller andra departementschefer angående tolkningen av en traktat.

Domstolarna presumerar gärna att en intern lag inte strider mot en traktat. Om det likväl uppstår en klar konflikt mellan en traktat och en lag blir domstolens ställningstagande beroende av tidpunkten för lagens tillkomst. I avsaknad av uttryckliga bestämmelser i konstitutionen har domstolarna i praxis låtit traktat ta över äldre lag men vika för senare lag. I praktiken har dock åsidosättande av lag för traktat förekommit relativt sällan; de traktater som å andra sidan har fått vika för senare tillkommen lag har framför allt varit bilaterala överenskommelser avseende t. ex. handel, utlämning eller skatter.

I praxis har klart uttalats att om en lag som upphävts av en traktat senare återupplivas oförändrad förblir traktaten likväl i kraft, om inte kongressen uttryckligen angett motsatsen. Domstolarna torde därvid ha utgått ifrån att kongressen måste ha känt till gällande traktat och inte haft för avsikt att gå emot den.

Om Förenta staternas kongress eller en delstatskongress utfärdar en lag som strider mot en traktat måste domstolen följa lagen och inte traktaten. Det blir regeringens sak att förklara för övriga konventionsparter varför traktaten inte har följts och att ta de folkrättsliga konsekvenserna härav.

Konstitutionen säger ingenting om sådana överenskommelser som inte kräver ratifikation (executive agreements). Huvudregeln torde vara att en exekutiv överenskommelse inte utan vidare blir jämställd med federal rätt. Även en exekutiv överenskommelse kan dock vara av den arten att den kan tillämpas direkt och kommer att inverka på gällande lagstiftning även om den inte automatiskt upphäver den senare.

Högsta domstolen har ansett ett som en exekutiv överenskommelse ingånget handelsavtal på angivna skäl vara att jämställa med traktat. I

samband med en exekutiv överenskommelse som tillkommit genom note-växling med Sovjetunionen har domstolen vidare antagit att även exekutiva överenskommelser är "supreme law of the land", åtminstone i förhållande till delstatslagstiftning.

En exekutiv överenskommelse viker alltid för senare lag.

7.3 *Publicering av internationella överenskommelser*

Det finns inga bestämmelser i konstitutionen om publicering av internationella överenskommelser. Traktater proklameras enligt praxis av presidenten så snart ratifikationsinstrument har utväxlats eller deponerats. Proklamationen anses göra traktaten känd för allmänheten. Dess exakta betydelse är oklar; i och för sig torde ratifikation vara tillräcklig för att traktaten skall kunna tillämpas.[1] Exekutiva överenskommelser proklameras i allmänhet inte; kongressen har dock i vissa fall begärt proklamation, särskilt av sådana exekutiva överenskommelser som berör tariffer.

Enligt en lag av år 1950 skall traktater och andra internationella överenskommelser offentliggöras men lagen innehåller inga särskilda regler om hur publiceringen skall ske. Publiceringen skedde tidigare dels periodiskt i två olika serier, en för traktater och en för exekutiva överenskommelser, dels årligen i den officiella lagsamlingen Statutes at Large. Från och med 1946 sammanfördes de två separata periodiska serierna till The Treaties and Other International Acts Series (TIAS), som för undvikande av förväxling med tidigare serier börjar med nummer 1501. Från och med 1950 sammanförs de överenskommelser som har publicerats i TIAS årsvis i The United States Treaties and Other International Agreements (UST). Traktater publiceras alltid, exekutiva överenskommelser mera sällan men som regel i varje fall om de har proklamerats.

Så snart en traktat har ratificerats eller, om ratifikation inte erfordras, åtgärd för dess ikraftträdande har vidtagits, publiceras den i ett häfte i TIAS. Även texter på helt främmande språk som till exempel kinesiska (TIAS 6839) eller malaysiska (TIAS 6822) publiceras. Enligt en lagbestämmelse från 1966, som återges i början av varje TIAS-häfte, är det texten i häftet som skall gälla när en traktat åberopas vid domstol.

För exekutiva överenskommelser som publiceras gäller motsvarande uppgifter i tillämpliga delar.

TIAS-häftet innehåller all den information om en internationell överenskommelse som finns tillgänglig när häftet går i tryck. Det som därefter händer med överenskommelsen publiceras i The Department of State Bulletin, som kommer ut en gång i veckan och innehåller artiklar och uppgifter om olika frågor inom utrikesdepartementets område. I bulletinen offentliggöres alltså t. ex. uppgifter om att en överenskommelse sägs upp eller ersättes av en ny. Sedan 1955 finns en mikrofilm av årets alla exemplar av bulletinen vid slutet av varje år tillgänglig för prenumeration.

Varje år publiceras ett tryckt register över gällande traktater och andra internationella överenskommelser, Treaties in Force (TF).

[1] Erades-Gould: The relation between International Law and Municipal Law in the Netherland and in the United States, s. 305.

Bilaga 5 Förordning

om utgivandet av publikationen Sveriges internationella överenskommelser (SÖ)

1 §

Publikationen Sveriges internationella överenskommelser (SÖ) utges av utrikesdepartementet. Chefen för departementets rättsavdelning är ansvarig utgivare.

2 §

I SÖ skall publiceras
1. alla för Sverige gällande internationella överenskommelser samt
2. alla av mellanstatlig organisation meddelade och för Sverige bindande beslut inom ämnesområden som regleras genom lag eller förordning.

Om särskilda skäl föranleder det, kan i SÖ publiceras även annat beslut av mellanstatlig organisation är sådant som anges i första stycket samt överenskommelse som central förvaltningsmyndighet har ingått med utländsk myndighet.

3 §

Överenskommelse och beslut skall publiceras i sin helhet. Ansvarige utgivaren kan dock efter samråd med chefstjänsteman inom departement, till vilket ärendet hör, bestämma att i stället publicering skall ske i notisform.

Bilateral överenskommelse publiceras på de språk på vilka den är avfattad. Språkversion med annat alfabet än det latinska får dock utelämnas. Vid publicering av nordisk multilateral överenskommelse får isländsk och finsk text utelämnas. Vid publicering av annan multilateral överenskommelse eller av beslut av mellanstatlig organisation får utländsk text på annat språk än engelska och franska utelämnas.

4 §

Överenskommelse eller beslut som ej har svensk text skall publiceras med svensk översättning, om ej särskilda skäl föranleder annat.

5 §

Har överenskommelse eller beslut publicerats i notisform eller har utländsk text utelämnats, skall i SÖ publiceras uppgift om var texten finns att tillgå.

6 §

Innan överenskommelse eller beslut som skall publiceras i SÖ blir gällande för Sverige, skall chefstjänsteman inom departement, till vilket ärendet hör, tillställa ansvarige utgivaren text som skall publiceras.

Bilaga 6 a—c

Sveriges internationella överenskommelser

Utgiven av utrikesdepartementet

SÖ 1973: 51

Konvention rörande skydd för framställare av fonogram mot olovlig kopiering av deras fonogram.

Genève den 29 oktober 1971

Ratificerad av Sverige den 28 december 1972[1]. Ratifikationsinstrumentet deponerades i New York den 18 januari 1973.

Konventionen trädde i kraft den 18 april 1973.

Förteckning över övriga stater som före den 1 mars 1974 deponerat sina ratifikations-, godkännande- eller anslutningsinstrument:

Argentina	19/3 1973
Fiji (a)	15/6 1972
Finland[2]	18/12 1972
Frankrike	12/9 1972
Storbritannien	5/12 1972

[1] Enligt bestämmelserna i art. 7 mom. 4 avgav Sverige den 11 januari 1973 följande förklaring till generaldirektören för Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten: Sverige tillerkänner framställare av fonogram skydd enbart under hänsynstagande till platsen för den första upptagningen och kommer att tillämpa detta kriterium i stället för att använda framställarens nationalitet som kriterium.

[2] Finland avgav den 2 januari 1973 en förklaring överensstämmande med den svenska.

Sveriges internationella överenskommelser

Utgiven av utrikesdepartementet

SÖ 1972: 6

Årsprotokoll med Bulgarien beträffande handeln under 1972.

Sofia den 2 mars 1972

Sveriges internationella överenskommelser

Utgiven av utrikesdepartementet

SÖ 1969
Nr 38—50

Innehåll

38 F9-projektet, multilateral överenskommelse
39 Svenskt bidrag till Pakistan
40 Begränsning av export av bomullstextilvaror m. m., Hongkong
41 Upphävande av passviseringstvånget, Jamaica
42 Uppsägning av luftfartsöverenskommelsen, Lesotho
43 Fortsatt giltighet av dubbelbeskattningsavtal, Botswana
44 Upphävande av passviseringstvånget, Indien
45 Begränsning av export av bomullstextilvaror m. m., Hongkong
46 Upphävande av passviseringstvånget, Republiken Korea
47 Upphävande av passviseringstvånget, Swaziland
48 Upphävande av passviseringstvånget, Lesotho
49 Upphävande av passviseringstvånget, Tanzania
50 Ömsesidig rättshjälp i brottmål, Frankrike

Litteratur[1]

Aubert, J. F.: L'autorité en droit interne des traités internationaux, i Zeitschrift für schweizerisches Recht 1962, s. 266
Bauer, R.: Die niederländische Verfassungsänderung von 1956 betreffend die auswärtige Gewalt, i Zeitschrift für öffentliches Recht 1957/58, s. 137
Bebr, G.: The Relationship between Community Law and the Law of the Member States, i International Comparative Law Quarterly, Suppl. publ. nr 4 1962, s. 1
Blix, H.: Statsmyndigheternas internationella förbindelser (Stockholm 1964)
Blix, H. och Emerson, K.: The Treaty Maker's Handbook (Stockholm 1973)
Constantinidès - Mégret, C.: Le droit de la communauté économique européenne et l'ordre juridique des Etats Membres (Paris 1967)
Detter, I.: Law Making by International Organizations (Stockholm 1965)
Eek, H.: Folkrätten (Stockholm 1968, s. 247)
Eek, H.: Fullgörande av traktatförpliktelser, i SvJT 1959, s. 561
Eek, H.: Aktuellt inom internationell familjerätt, i SvJT 1959, s. 561
Eng, B.: Tillämpningen av internationella överenskommelser i svensk rätt, i Nordisk Tidsskrift for international ret, 1938, s. 98
Erades, L.: Promulgation and Publication of International Agreements and their Internally binding Force in the Netherlands, i Liber Amicorum 1959, s. 93
Erades, L. och Gould, W. L.: The Relation between International and Municipal Law in the Netherlands and in the United States (Leyden och New York 1961)
Espersen, O.: Indgåelse og opfyldelse af traktater (Köpenhamn 1970)
Freund, H.: Einige Bemerkungen zu unmittelbar anwendbaren Verträgen, i Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht 1970
Grenander, N.: A Unification Problem, i Liber Amicorum of Congratulations to Algot Bagge (Stockholm 1956)
Grönfors, K.: Om konventionstolkning, i SvJT 1957, s. 18
Hardy, T.: The Interpretation of Plurilingual Treaties by International Courts and Tribunals, i British Yearbook of International Law 1961, s. 71
Jägerskiöld, S.: Folkrätt och inomstatlig rätt (Uppsala 1955)
Jägerskiöld, S.: Folkrättsliga plikter och inomstatliga avgöranden, i SvJT 1961, s. 689
Landelius, P.: Om förhållandet mellan europarätten och medlemsstaternas interna rätt, i Nordisk tidsskrift for international ret 1965, s. 181
Lardy, P.: La force obligatoire du droit international en droit interne (Paris 1966)

[1] Utredningen har funnit lämpligt att i betänkandet presentera ett urval av svensk och utländsk litteratur av intresse i fråga om internationella överenskommelser och nationell rätt.

Laubadère, A. de,: La Constitution française de 1958, i Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht 1959/60, s. 506
Mezger, E.: Die auswärtige Gewalt in der Fünften Republik, i Jahrbuch für internationales Recht Bd. 9 1959/60
Mosler, H.: Das Völkerrecht in der Praxis der deutschen Gerichte. Juristische Studiengesellschaft Karlsruhe, Heft 32/33 1957
Mosler, H.: L'application du droit international public par les tribunaux nationaux, i Receuil des Cours de l'Académie de la Haye 1957 I, s. 619
Myrsten, L.: Traktat och lag i praktiken, i SvJT 1965, s. 286
Ostrower, A.: Language, Law and Diplomacy (Pennsylvania 1965)
van Panhuys, H. F.: The Netherlands Constitution and International Law, i American Journal of Internationel Law 1953 s. 537, och 1964 s. 88
van Panhuys, H. F.: Relations and Interactions between International and National Scenes of Law, i Receuil des Cours 1964 II, s. 1
Partsch, K. J.: Die Anwendung des Völkerrechts im innerstaatlichen Recht (Ueberprüfung der Transformationslehre), i Berichte der deutschen Gesellschaft für Völkerrecht Heft 6, Karlsruhe 1964
Pigorsch, W.: Die Einordnung völkerrechtlicher Normen in das Recht der Bundesrepublik Deutschland. Veröffentlichungen des Instituts für internationales Recht an der Universität Kiel 1959
Petrén, S.: Barnavårdslagen och förmynderskapskonventionen, i SvJT 1959, s. 201
Schlochauer, H–J.: Das Verhältnis des Rechts der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft zu den nationalen Rechtsordnungen der Mitgliedstaaten, i Archiv des Völkerrechts, Bd II 1963/64, s. 266
Seidl-Hohenweldern, I.: Transformation or Adoption of International Law into Municipal Law, i The International and Comparative Law Quarterly 1963, s. 1
Sevón, L.: Om konventionsstyrd lagstiftning, i Tidskrift utgiven av juridiska föreningen i Finland 110 (1974), s. 194
Sidenbladh, K.: Traktat och lag i praktiken, i SvJT 1965, s. 600
Sundberg, H.: Lag och traktat (Uppsala 1934)
Visscher, Ch.: Problèmes d'interprétation judiciare en droit international public (Paris 1963)
Waelbroeck, M.: Traité internationaux et juridictions internes (Bryssel och Paris 1969)
Wohlfarth, E.: Anfänge einer europäischen Rechtsordnung und ihr Verhältnis zum deutschen Recht, i Juristisches Jahrbuch Bd 3 1962/63, s. 241
Zemanek, K.: Das Vertragsrecht der internationalen Organisation (Wien 1957)

Betänkanden m. m.

NOU 1972: 16 Gjennomføring av lovkonvensjoner i norsk rett (Oslo 1972

Betaenkning (nr 682) om kundgørelse og opfyldelse af traktater (Köpenhamn 1973)

Abschluss und Transformation von Verträgen. PM upprättad inom det tyska utrikesdepartementet.

Richtlinien für die Fassung von Zustimmungsgesetzen zu Völkerrechtlichen Verträgen nach Artikel 59 Abs. 2 Satz 1 GG. Der Bundesminister der Justiz, Bonn 1961.

Gemeinsame Geschäftsordnung der Bundesministerien, Besonderer Teil.

KUNGL. BIBL.
24 JAN 1975
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1974

Kronologisk förteckning

1. Orter i regional samverkan. A.
2. Ortsbundna levnadsvillkor. A.
3. Produktionskostnader och regionala produktionssystem. A.
4. Regionala prognoser i planeringens tjänst. A.
5. Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. U.
6. Förenklad konkurs m. m. Ju.
7. Barn- och ungdomsvård. S.
8. Rättegången i arbetstvister. A.
9. Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. U.
10. Data och näringspolitik. I.
11. Svensk industri. Delrapport 1. I.
12. Svensk industri. Delrapport 2. I.
13. Svensk industri. Delrapport 3. I.
14. Svensk industri. Delrapport 4. I.
15. Sänkt pensionsålder m. m. S.
16. Neutral bostadsbeskattning. Fi.
17. Solidarisk bostadspolitik. B.
18. Solidarisk bostadspolitik. Bilagor. B.
19. Högskoleutbildning. Läkarutbildning för sjuksköterskor. U.
20. Förslag till skatteomläggning m. m. Fi.
21. Markanvändning och byggande. B.
22. Vattenkraft och miljö. B.
23. Reklam V. Information i reklamen. U.
24. Förslag till hamnlag. K.
25. Fri sterilisering. Ju.
26. Motorredskap. K.
27. Mindre brott. Ju.
28. Räntelag. Ju.
29. Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. A.
30. Jordbruk i samverkan. Jo.
31. Unga lagöverträdare V. Ju.
32. Solidarisk bostadspolitik. Följdfrågor. B.
33. Att översätta Gamla testamentet. U.
34. Grafisk industri i omvandling. I.
35. Spridning av kemiska medel. Jo.
36. Skolan, staten och kommunerna. U.
37. Mut- och bestickningsansvaret. Ju.
38. FFV. Förenade fabriksverken. I.
39. Socialvården. Mål och medel. S.
40. Socialvården. Mål och medel. Sammanfattning. S.
41. Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet. Fi.
42. Barns fritid. S.
43. Utställningar. U.
44. Effekter av förpackningsavgiften. Jo.
45. Samordnad traktamentsbeskattning. Fi.
46. Befordringsförfarandet inom krigsmakten. Fö.
47. Installationssektorn. I.
48. Installationssektorn. Bilagor. I.
49. Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. Fi.
50. Information och medverkan i kommunal planering. Rapport. Kn.
51. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 1. Fö.
52. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 2. Fö.
53. Skolans arbetsmiljö. U.
54. Vidgad vuxenutbildning. U.
55. Utsökningsrätt XIII. Ju.
56. Närförläggning av kärnkraftverk. I.
57. Lägenhetsreserv. B.
58. Skolans arbetsmiljö. Bilagor. U.
59. Sexual- och samlevnadsundervisning. U.
60. Trafikbuller. Del. 1. Vägtrafikbuller. K.
61. Trafikbuller. Bilagedel. K.
62. Studiestöd åt vuxna. U.
63 Internationellt patentsamarbete I. H.
64. Energi 1985. 2000. I.
65. Energi 1985. 2000. Bilaga. I.
66. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 1. Gudstjänstordning m. m. U.
67. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 1. Gudstjänst i dag. Liturgiska utvecklingslinjer. U.
68. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 2. Den liturgiska försöksverksamheten 1969—1972. U.
69. Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna. A.
70. Invandrarutredningen 4. Bilagor. A.
71. Om behörighet och antagning till högskolan. U.
72. Energiforskning. Program för forskning och utveckling. 1.
73. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning A. Utvinning av energiråvaror och industriell energiproduktion. I.
74. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning B. Näringslivets energianvändning. I.
75. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning C. Transporter och samfärdsel. I.
76. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning D. Lokalkomfort och hushåll. I.
77. Värmeförsörjning enligt värmeplan. Ju.
78. Stålindustrins framtida utveckling. I.
79. Utbildning för arbete. A.
80. Jaktmarker. Jo.
81. Jaktmarker. Bilagor. Jo.
82. Samverkan för regional utveckling. A.
83. Generalklausul i förmögenhetsrätten. Ju.
84. Stat och kommun i samverkan. Kn.
85. Fotografering och integritet. Ju.
86. Kommunal biståndsverksamhet. Kn.
87. Trafikskadeersättning. Ju.
88. Europakonventionen och europeiska sociastadgan. Ju.
89. Ny järnvägslagstiftning I. Ju.
90. Alkoholpolitik. Del 1. Bakgrund Fi.
91. Alkoholpolitik. Del 2. Åtgärder. Fi.
92. Alkoholpolitik. Del 3. Bilagor. Fi.
93. Alkoholpolitik. Del 4. Sammanfattning.
94. Bevara ljud och bild. U.
95. Båtliv. Samhället och fritidsbåtarna. Jo.
96. En öppnare domarbana. Ju.
97. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 2. Gtjänstmusik I. U.
98. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 3. Gtjänstmusik II. U.
99. Enhetlig kommunallag. Kn.
100. Internationella överenskommelser och svrätt. Ju.

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Förenklad konkurs m. m. [6]
Fri sterilisering. [25]
Mindre brott. [27]
Räntelag. [28]
Unga lagöverträdare V. [31]
Mut- och bestickningsansvaret. [37]
Utsökningsrätt XIII. [55]
Värmeförsörjning enligt värmeplan. [77]
Generalklausul i förmögenhetsrätten. [83]
Fotografering och integritet. [85]
Trafikskadeersättning. [87]
Europakonventionen och europeiska sociala stadgan. [88]
Ny järnvägslagstiftning I. [89]
En öppnare domarbana. [96]
Internationella överenskommelser och svensk rätt. [100]

Försvarsdepartementet

Befordringsförfarandet inom krigsmakten. [46]
Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning. 1. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 1. [51] 2. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 2. [52]

Socialdepartementet

Barn- och ungdomsvård. [7]
Sänkt pensionsålder m. m. [15]
Socialutredningen. 1. Socialvården. Mål och medel. [39] 2. Socialvården. Mål och medel. Sammanfattning. [40]
Barns fritid. [42]

Kommunikationsdepartementet

Förslag till hamnlag. [24]
Motorredskap. [26]
Trafikbullerutredningen. 1. Trafikbuller. Del 1. Vägtrafikbuller. [60] 2. Trafikbuller. Bilagedel. [61]

Finansdepartementet

Neutral bostadsbeskattning. [16]
Förslag till skatteomläggning m. m. [20]
Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet. [41]
Samordnad traktamentsbeskattning. [45]
Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. [49]
Alkoholpolitiska utredningen. 1. Alkoholpolitik. Del 1. Bakgrund. [90] 2. Alkoholpolitik. Del 2. Åtgärder. [91] 3. Alkoholpolitik. Del 3. Bilagor. [92] 4. Alkoholpolitik. Del 4. Sammanfattning. [93]

Utbildningsdepartementet

Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. [5] Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. [9]
Högskoleutbildning. Läkarutbildning för sjuksköterskor. [19]
Reklam V. Information i reklamen. [23]
Att översätta Gamla testamentet. [33]
Skolan, staten och kommunerna. [36]
Utställningar. [43]
Skolans inre arbete. 1. Skolans arbetsmiljö. [53] 2. Skolans arbetsmiljö. Bilagor. [58]
Vidgad vuxenutbildning. [54]
Sexual- och samlevnadsundervisning. [59]
Studiestöd åt vuxna. [62]
1968 års kyrkohandbokskommitté. 1. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 1. Gudstjänstordning m. m. [66] 2. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 1. Gudstjänst i dag. Liturgiska utvecklingslinjer. [67] 3. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 2. Den liturgiska försöksverksamheten 1969–1972. [68] 4. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 2. Gudstjänstmusik 1. [97] 5. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 3. Gudstjänstmusik II. [98]
Om behörighet och antagning till högskolan. [71]
Bevara ljud och bild. [94]

Jordbruksdepartementet

Jordbruk i samverkan. [30]
Spridning av kemiska medel. [35]
Effekter av förpackningsavgiften. [44]
Jaktmarksutredningen. 1. Jaktmarker. [80] 2. Jaktmarker. Bilagor. [81]
Båtliv. Samhället och fritidsbåtarna. [95]

Handelsdepartementet

Internationellt patentsamarbete I. [63]

Arbetsmarknadsdepartementet

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. 1. Orter i regional samverkan. [1] 2. Ortsbundna levnadsvillkor. [2] 3. Produktionskostnader och regionala produktionssystem. [3]. 4. Regionala prognoser i planeringens tjänst. [4]
Rättegången i arbetstvister. [8]
Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. [29]
Invandrarutredningen. 1. Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna. [69] 2. Invandrarutredningen 4. Bilagor. [70]
Utbildning för arbete. [79]
Samverkan för regional utveckling. [82]

Bostadsdepartementet

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. 1. Solidarisk bostadspolitik. [17] 2. Solidarisk bostadspolitik. Bilagor. [18] 3. Solidarisk bostadspolitik. Följdfrågor. [32] 4. Lägenhetsreserv. [57]
Markanvändning och byggande. [21]
Vattenkraft och miljö. [22]

Industridepartementet

Data och näringspolitik. [10]
Industristrukturutredningen. 1. Svensk industri. Delrapport 1. [11] 2. Svensk industri. Delrapport

2. [12] 3. Svensk industri. Delrapport 3. [13] 4. Svensk industri. Delrapport 4. [14]
Grafisk industri i omvandling. [34]
FFV. Förenade fabriksverken. [38]
Installationsbranschutredningen. 1. Installationssektorn. [47] 2. Installationssektorn. Bilagor. [48]
Närförläggande av kärnkraftverk. [56]
Energiprognosutredningen. 1. Energi 1985. 2000. [64] 2. Energi 1985. 2000. Bilaga. [65]
Energiprogramkommittén. 1. Energiforskning. Program för forskning och utveckling. [72] 2. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning A. Utvinning av energiråvaror och industriell energiproduktion. [73] 3. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning B. Näringslivets energianvändning. [74] 4. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning C. Transporter och samfärdsel. [75] 5. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning D. Lokalkomfort och hushåll. [76]
Stålindustrins framtida utveckling. [78]

Kommundepartementet

Information och medverkan i kommunal planering. Rapport. [50]
Stat och kommun i samverkan. [84]
Kommunal biståndsverksamhet. [86]
Enhetlig kommunallag. [99]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen

Nordisk utredningsserie (Nu) 1974

Kronologisk förteckning

1. Sverigefinnarna och deras organisationer.
2. Naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden, årskurserna 1–6.
3. Förslag till Nordisk tentamensgyldighed.
4. Grunnskolen i Norden.
5. Spesialundervisning i Norden.
6. Færøyene i Norden.
7. Høyere utdanning av sykepleiere.
8. Äldres integration i samhället.
9. Kontrollpolitik och narkotika.
10. Voksenoplæring i de nordiske land.
11. Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden.
12. Sommertid/Ny normaltid i Norden.
13. De gymnasiale utdannelser i Norden.
14. Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer.

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

KUNGL. BIBL.
21 JAN 1975
STOCKHOLM

ISBN 91-38-01774-1